MASTER
NEGATIVE
NO. 91-80043-4

MICROFILMED 1991

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States -- Title 17, United States Code -- concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material...

Columbia University Library reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:
MELLAS, S.

TITLE:
APO TA TAXEIDIA MOU...

PLACE:
EN ATHENAIS
DATE:
[1910?]

Master Negative #

91-80043-4

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

889M486
O

Mellas, S

...Ἀπὸ τὰ ταξείδια μου...Α. Ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν. Β. Ἀπὸ τὴν Βαλκανικήν. Ἐν Ἀθήναις, [1910?]

150 p. 17 cm.

At head of title: Σπυρου Μελα.

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm REDUCTION RATIO: 9X

IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 5-15-91 INITIALS G.G.

FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

150mm

6"

PHOTOGRAPHIC SCIENCES CORPORATION
770 BASKET ROAD
P.O. BOX 338
WEBSTER, NEW YORK 14580
(716) 265-1600

ΑΠΟ ΤΑ ΤΑΞΕΙΔΙΑ ΜΟΥ

Columbia University
in the City of New York

LIBRARY

GIVEN BY

A. F. D. Valakis

ΕΚΔΟΣΙΣ "ΑΓΚΥΡΑΣ„

ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ

ΑΠΟ ΤΑ ΤΑΞΕΙΔΙΑ ΜΟΥ

(ΦΥΛΛΑ ΤΗΣ ΣΤΙΓΜΗΣ)

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑΝ
Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΑΓΚΥΡΑΣ
15 - Ὁδὸς Παπαρρηγοπούλου - 15

12

Mellas

Gift of
H. F. D. Valakis
7-29-25

889 M486
O

— 283 —

GREEK-AMERICAN
BOY SCOUTS
165 EAST 72ND ST

Α΄.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑΝ

ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ

ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΣ

Ὁ Κάλβος εἰς τὸν «Φιλόπατριν», τὴν ἐξαισίαν ᾠδὴν πρὸς τὴν Ζάκυνθον, τὴν μητέρα τῶν ποιητῶν καὶ τῶν μπουγαρινιῶν, νοσταλγεῖ ἀνάμεσα εἰς τὰ ἄλλα, καὶ τὰ «θαλάσσια ξύλα, τὰ γέμοντα ἔρωτος καὶ φωνῶν μουσικῶν», τὰ πλέοντα εἰς τὸ γαληνιαῖον Ἰόνιον, μόλις ὁ οὐρανὸς ἀνάψῃ τὸ ἑσπέριον ἄστρον του. Δὲν ὑπώπτευα ποτὲ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τῶν μηχανῶν καὶ τῶν καπνῶν, ὅτι θὰ μοῦ ἦτο δυνατὸν νὰ διαπλεύσω τὸ μακάριον πέλαγος ἐπὶ πλοίου, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς δὲν θὰ ἐδυσκολεύετο ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τὸν στίχον τῆς θαυμασίας στροφῆς του, ὅτι τὸ ὄνειρον, ὑπὸ τὴν δύναμιν τῆς πνοῆς ποῦ τὸ ἐμψύχωνεν, ἔφθασε τέλος νὰ λάβῃ σάρκα, νὰ γείνῃ μία πραγματικότης ζῶσα καὶ κινουμένη. Ὅτι δὲν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος ὑπερβολῆς εἰς τὰς γραμμὰς αὐτὰς ἠμπορεῖ νὰ μαρτυρήσῃ ἐκεῖνος ποῦ, ταξειδεύων ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Μπρίντιζι, αὐτὴν τὴν ἐποχήν, θὰ εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ ἔχῃ συντρόφους νεονύμφους, οἱ ὁποῖοι πηγαίνουν ν' ἀπολαύσουν τὴν Σελήνην τοῦ μέλιτος εἰς ὡραίους μακρυνοὺς τόπους. Τέσσαρα τέτοια ζεύγη ἀνθρώπων, νέων καὶ δροσερῶν,

ἐκυρίευσαν τὴν «Μυκάλην». Αἱ μητέρες τῶν νεοϋπάνδρων ἐδάκρυζαν εἰς τὴς βάρκες γύρω ἀπὸ τὸ πλοῖον. Εἰς τὴς καρδιὲς ὅμως τῶν κοριτσιῶν των δὲν ὑπῆρχε τόπος διὰ παρομοίας συγκινήσεις. Στηριγμέναι εἰς τὸ πλευρὸν τῶν νεαρῶν συζύγων των—μέρος ἀσφαλέστερον καὶ γλυκύτερον ἀπὸ τὴν μητρικὴν ἀγκάλην—αἱ σύζυγοι εἶχαν ἀρκεσθῆ νὰ κινοῦν τὰ μαντήλια των. Ἀλλὰ καὶ αἱ κινήσεις αὐταὶ ἀκόμη ὡμοίαζαν μᾶλλον μὲ νεύματα, πρὸς τοὺς συγγενεῖς, διὰ ν' ἀπομακρυνθοῦν ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα, παρὰ μὲ χαιρετισμούς.

Τὸ δρομολόγιον ὅμως ἔχει αὐτὴν τὴν εὔσπλαγχνον φροντίδα νὰ δίδῃ σύντομον τέλος εἰς τὰς ἱλαροτραγικὰς σκηνὰς τοῦ χωρισμοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον τὸ πλοῖον ἐφέρετο γρήγορον πρὸς τὰς γραφικὰς ἀκτὰς τοῦ Κορινθιακοῦ. Οἱ νεοπαντρεμένοι ἐμοιράσθησαν δεξιὰ καὶ ἀριστερά, εἰς τὸ κατάστρωμα καὶ τὸ κῦτος, κατὰ ζεύγη. Τὰ βλέμματά των, ὅλα αἴσθημα καὶ λάμψις, ἡ φωνή των ὅλη συγκίνησις καὶ γλυκύτης, οἱ τρόποι των, γεμᾶτοι ἀπὸ στοργὴν καὶ τρυφερότητα, τὰ πάντα, τέλος πάντων, ἔσπειραν τὸν γλυκὺν πειρασμόν, τὸ θελκτικὸν σκάνδαλον τοῦ ἔρωτος εἰς ὅλον τὸ πλοῖον.

Ὁ ναύτης, καθὼς περνοῦσεν ἐμπρὸς ἀπὸ κἄποιο ζευγος, ἐλησμονοῦσε τὴ δουλειά του, καὶ ἀνασηκώνων τὸ κασκέτο εἰς τὸ ἱδρωμένον του μέτωπον, παρηκολούθει τὰς τρυφερότητας τῶν νέων συζύγων, ἕως ὅτου ἡ χονδρὴ φωνὴ τοῦ ναυκλήρου τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς ρεμβασμούς του. Οἱ πλοίαρχοι, οἱ μηχανικοί, οἱ καμαρῶτοι, ὅλον τὸ πλήρωμα ἐσυγχίσθη κι' ἐσκανδαλίσθη. Ἀκόμη καὶ ἡ πυξίς. Κοντὰ εἰς τὸ φυλακεῖον τοῦ λοστρόμου εἶχε καταφύγει τὸ νοστιμώτερον ζεῦγος. Ἕνας νεαρὸς ἀξἴωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἡ σύζυγός του, μία νέα καὶ ὡραία Λαρισινή. Ἦσαν ξαπλωμένοι εἰς πολυθρόνες κοντὰ-κοντά. Τὸ μαϊστράλι ἐκυμάτιζε τὴν λεπτὴν ἐσάρπα τῆς κυρίας, τὴν ἔφερε πρὸς τὸν σύζυγον, τοῦ ἐχάϊδευε καὶ τοῦ ἐσκέπαζε τὸ πρόσωπον. Ἐκεῖνος ἐπωφελεῖτο τῆς μικρᾶς αὐτῆς μεταξωτῆς

αὐλαίας διὰ ν' ἀποθέτῃ ἀθέατος μικρὰ φιλήματα ἐπὶ τοῦ δροσεροῦ μετώπου τῆς νεαρᾶς συζύγου του. Τὴν θελκτικὴν αὐτὴν σκηνὴν παρηκολούθει σκυμμένος εἰς τὸ παραθυράκι του, ὁ λοστρόμος, ὅταν ὁ πλοίαρχος, ἀπελπισθεὶς ὅτι θὰ ἰδῇ ἐπὶ τέλους νὰ ἐκτελοῦνται τὰ προστάγματά του, κατέβηκε ἀπὸ τὴν γέφυραν καὶ τὸν συνέλαβεν ἐπ' αὐτωφώρῳ, ἐνῷ τὸ πλοῖον ἐφέρετο μόνον εἰς τὰ νερά, τέλειον λάφυρον τοῦ ἔρωτος:

— Καπετάνιο . . . ὁ μπούσουλας! εἶνε ὁ μπούσουλας. . .

— Μοῦ φαίνεται πῶς ἐσὺ τὸν ἔχεις χάσει ὁλότελα! ἐμουρμούρισεν ὁ καπετάνιος, ἀφοῦ ἐλόγχισε τὸν γέροντα ναυτικὸν μ' ἕνα αὐστηρὸν βλέμμα.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐσκανδαλίσθη καὶ αὐτός, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, κ' ἐκλείσθη στὸ δωμάτιόν του. Τὴν νύκτα ὅταν ὑψώθη τὸ φεγγάρι, τὸ ὁποῖον, ὡς νὰ παρίστα τὴν Σελήνην τοῦ μέλιτος τῶν νεονύμφων, ἦτο μόλις τριμμένο ἐκεῖ στὴν ἄκρη, ὑποσχόμενον πλῆθος ἀκόμη ὡραίων νυκτῶν, ὅταν ἅπλωσε τὸ φῶς του, ἁπαλὸν καὶ ὀνειρῶδες, ἐπάνω εἰς τὴν φρίσσουσαν Ἰόνιον θάλασσαν, ὅταν ἔλουσεν, ἐξήγνισε καὶ ἐξαέρωσε τὰ πάντα, κύτος, ξάρτια καὶ ἀνθρώπους, ἡ «Μυκάλη» ἔπαυσε πιὰ νὰ εἶνε τὸ γνωστὸν «ἀτμόπλοιον». Ἦτο τὸ μαγεμένο, τὸ θεότρελλο καράβι τοῦ ἔρωτος, τὸ ὁποῖον ἐναυπήγησεν ἡ Ἀφροδίτη, μὲ τ' ἁβρά της δάκτυλα, ἀπὸ ἀσῆμι καὶ ὄνειρα.

Τώρα καὶ τὰ μὴ νεόπαντρα ζεύγη, ἀκόμη κ' ἕνα γεροντικόν, παρασύρονται ἀπὸ τὸν ἄνεμον τοῦ πάθους, καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, ἀπὸ κάθε σημεῖον τῆς ἀργυρᾶς κωπαστῆς ἀκούγονται ψιθυρίσματα καὶ ἦχοι φιλημάτων, ἐνῷ ἀπὸ τὰ παραθυράκια τῆς αἰθούσης τοῦ πιάνου βγαίνουν καὶ φτερουγίζουν πρὸς τὸ σεληνόφως ἡ νότες θείας σονάτας τοῦ Μπετόβεν. Εἶνε ἀδύνατον πλέον νὰ κυκλοφορήσῃ κανεὶς στὸ κατάστρωμα χωρὶς νὰ διαπράξῃ τὸ ἔγκλημα ν' ἀφανίσῃ μὲ τὴν οἰκτρὰν παρουσίαν του, μίαν στιγμὴν ὑπερτάτης εὐδαιμονίας ἑνὸς ζεύγους ἐρωτευμένων. Ὑπάρχει μία κωμῳδία γαλλική, εἰς τὴν ὁποίαν μία παίρνει κἄποιον

'Ανδρέα καὶ φεύγει ἀμέσως γιὰ τὸ ταξεῖδι τοῦ γάμου. Ὅταν γυρίζουν ἡ μητέρα ἐρωτᾷ τὴν κόρην της·

— Σοῦ ἄρεσε, λοιπόν, κόρη μου, ἡ Ἑλβετία ;

— Οὔ, μαμᾶ!

— Τί εἶδες, ἐκεῖ, παιδί μου ;

— Μά... τὸν 'Ανδρέα, μαμᾶ...

Δύναμαι νὰ ὁρκισθῶ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ὅτι καμμιὰ ἀπὸ τὰς τέσαρας νεοϋπάνδρους, μὲ τὰς ὁποίας συνεταξείδευσα, δὲν εἶδε τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς τοῦ 'Ανδρέα της. Τίποτε· οὔτε τὰς γραφικὰς ἀκτὰς τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς εἰς τὸν Κορινθιακόν, οὔτε τὰ θαυμάσια καὶ πολυσχιδῆ πράσινα βελοῦδα τῶν Κερκυραϊκῶν ἀκτῶν, οὔτε τὸν ἀπὸ Μπρίντιζι εἰς Μπάρι θαλερὸν καὶ ἀπέραντον ἀμπελῶνα, οὔτε τὰ παλαιὰ καμπαναριὰ τῆς Φόγκιας ἢ τοὺς κήπους μὲ τὰ σμήνη τῶν τριανταφύλλων εἰς τὴν Καζέρταν, οὔτε τὸ περίφημον μνημεῖον τοῦ Γαριβάλδη, οὔτε τὰς καταφύτους πλευρὰς καὶ τὰς χαριτωμένας κλιτεῖς τῶν 'Απεννίνων, οὔτε τίποτε ἀπὸ ὅσα ἀποτελοῦν τὸ θέλγητρον ἑνὸς ταξειδίου μέχρι τῆς Αἰωνίας Πόλεως, τῆς ὁποίας ὁ ἀσίγητος θόρυβος μοῦ γεμίζει τὴν ἀκοὴν αὐτὴν τὴν ὥραν... Καὶ ὅμως τὸ ταξείδιον δὲν ἦτο ὀλιγώτερον θελκτικόν: ὑπῆρχεν, ἁπλούστατα, ὁ 'Ανδρέας. Ἡ δὲ γυναικεία καρδία ἔχει αὐτὴν τὴν ἐξαιρετικὴν ἱκανότητα νὰ γεμίζῃ τὸ σύμπαν μ' ἕναν 'Ανδρέα.

ΠΙΕΝΙΛΟΥΝΙΟ

Εἰς τὸν θρίαμβον αὐτὸν τῶν φωνηέντων, εἰς τὸν μουσικὸν αὐτὸν χείμαρρον, ποῦ κυλᾷ ἐναέριος καὶ πλημμυρίζει δρόμους καὶ πλατείας καὶ ποῦ τιτλοφορεῖται μετριοφρονέστατα «τοσκανικὴ γλῶσσα», ἐνῷ εἶνε τὸ θεσπεσιώτερον ὄργανον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, μὲ τὴν μαγικὴν δύναμιν τοῦ ὁποίου τὸ πλέον ἀνέκφραστον, ἀσήμαντον καὶ ψυχρὸν πρᾶγμα τοῦ κόσμου μετουσιώνεται εἰς τὴν πλέον εὐγενῆ καὶ τὴν πλέον εὐτυχῆ σύνθεσιν φθόγγων καὶ παίρνει ἔκφρασιν, χρῶμα, φῶς καὶ ζωήν, ὑπάρχει μία λέξις ποῦ ἀποδίδει θαυμασίως τὸ μυστήριον τῆς ὑγρᾶς, τῆς ὠχρᾶς καὶ ἁπαλῆς λάμψεως τῆς πανσελήνου, ὑψωμένης εἰς τὸ ζενὶθ ἑνὸς μεσημβρινοῦ οὐρανοῦ: Πιενιλούνιο. Ἐὰν δὲν συνήντων τὴν σημασίαν αὐτῆς τῆς λέξεως, ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν εἰς κανένα λεξικὸν τοῦ κόσμου, θὰ ἤρκει, ἐν τούτοις, νὰ τὴν ἀκούσω μίαν καὶ μόνην φοράν, ἀπὸ τὴν πηγὴν αὐτὴν τῆς μουσικῆς, ποῦ εἶνε τὸ κοράλλινον καὶ μαργαριτοστόλιστον στόμα τῆς Ρωμαίας κόρης, διὰ νὰ μαντεύσω εὐθὺς ὅτι ἐκφράζει, μὲ λιτότητα σοφήν, τὸ δαιδάλιον ὅραμα, τὴν ἀπόκοσμον ὀπτασίαν, τῆς ὁποίας τὸ μυστικὸν θέλγητρον μ' ἐσκλάβωσε χθές, μετὰ τὰ μεσάνυκτα, περιπλανώμενον εἰς τὰς ὄχθας

τοῦ Τιβέρεως, ἐνῷ τὸ γεμᾶτο φεγγάρι οὐρανοδρομοῦσεν αἰνιγματικόν, ὑπὲρ τὴν ἀπέραντον κοιμωμένην πόλιν.

Ὅσοι δὲν εἴδατέ ποτε πανσέληνον εἰς τὴν Ρώμην ἢ ὅσοι τὴν εἴδατε χωρὶς νὰ προσέξετε ἢ νὰ ὑποπτευθῆτε τὰ μαγικὰ δῶρα ποῦ σκορπίζει ἄφθονα, τὰ τρελλὰ καὶ ἀπρόοπτα κατορθώματά της, μόλις θὰ συλλάβετε ἀμυδρὰν ἰδέαν τοῦ θαύματος, ἂν ἀνασυνθέσετε ἀπὸ τὰς λεπτομερείας τὸ σύνολον τῆς εἰκόνος, ὄχι μόνον ἀφοῦ δὲν προσπαθήσετε νὰ συμπληρώσετε τὰ κενά, ἀλλ' ἀφοῦ ἀφήσετε ἀπεναντίας εἰς τὸ σύνολον ὅλην τὴν ἀοριστίαν, ὅλον τὸ ἀσύλληπτον, τὸ φευγαλέον καὶ τὸ ὀνειρῶδες, ποῦ τὴν συνιστᾷ καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν πλέον γεωμετρικὴν πραγματικότητά της. Εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ βαθεῖαν κοίτην του μὲ τὰς ὑψηλὰς λιθοκτίστους ὄχθας της, καὶ τὰς στοὰς τῶν γραφικῶν γεφυρῶν της, τὴν ὥραν αὐτὴν ὁ Τίβερις δὲν κυλᾷ τὰ νερά του. Εἰς κἄποιον ἀόρατον ἐργαλειόν, στημένον πέρα μακρυά, εἰς τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν βουνῶν, νύμφαι καὶ πνεύματα ὑφαίνουν ὕφασμα μυθῶδες ἀπὸ ἀργυρᾶ τέλια καὶ ἀκτῖνας φωτός, τὸ ξετυλίγουν διὰ μέσου τῆς κοιμωμένης πόλεως καὶ τὸ στέλνουν ἐπίσης πέρα μακρυά, νὰ τὸ κάμνουν φορέματα καὶ πέπλους αἱ κόραι τοῦ Τυρηνικοῦ πελάγους. Κι' ἐνῷ περνᾷ διὰ μέσου τῆς κοιμωμένης πόλεως, σιωπηλὴ καὶ φέγγουσα, ἡ πολύτιμος αὐτὴ ταινία, κεντοῦν ἐπάνω της ἄπειρα στολίδια καὶ κεντήματα, τὰ ἐπιβλητικὰ μέγαρα τῶν ὀχθῶν, αἱ μεγάλαι γέφυραι μὲ τὰ τόξα καὶ τὰς κιγκλίδας των καὶ οἱ φουντωτοὶ πλάτανοι τῶν παροχθίων δενδροστοιχιῶν, μὲ τὰς διαφεγγεῖς καὶ ὑποτρεμούσας σκιάς των.

Τὴν ἀπέραντον σιωπὴν διακόπτει μόνον, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἕνα αὐθαδέστατον γυναικεῖον τακουνάκι, ποῦ κτυπᾷ ρυθμικὰ τὸ λιθόστρωτον κἄποιας γεφύρας. Εἶνε κἄποια ἀπ' αὐτὰς ποῦ περιφέρουν τὴν καλλονήν των εἰς τὴν ἀγοράν. Γυρίζει στὸ σπίτι της. Τὸ φεγγάρι λάμπει στὰ μαλλιά

της, τὸ τσαντάκι πηγαίνει κι' ἔρχεται εἰς τὸ χέρι της καὶ ἡ σάρπα της κυματίζει στὴν νυκτερινὴν αὔραν ὡς σημαία τοῦ ἔρωτος. Δὲν προλαμβάνουν τὰ μάτια νὰ ξεκουραστοῦν. Μόλις τ' ἀποστρέψῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν ποταμὸν τὸν περιμένουν εἰς τὴν ὄχθην νέα ὁράματα. Τὴν μονότονον παράταξιν τῶν μεγάρων διακόπτουν νιμμένα τὸ γλυκὺ σεληνόφως, σιγηλὰ καὶ μυστηριώδη, δύο κολοσσιαῖα μνημεῖα. Τὸ ἕνα τῆς παλαιᾶς παπικῆς Ρώμης καὶ τὸ ἄλλο τῆς σημερινῆς. Τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου καὶ τὸ ἀτελείωτον ἀκόμη μέγαρον τῆς Δικαιοσύνης. Βαρὺ κτίριον καὶ σκοτεινὸν τὸ πρῶτον, χωρὶς παράθυρα καὶ χωρὶς ἀκτῖνας φωτός. Ὑπῆρξε φρούριον ἰσχυρὸν καὶ φυλακὴ συγχρόνως ὅλων τῶν πολιτικῶν καταδίκων, ὅλων τῶν φιλελευθέρων πνευμάτων, ποῦ ἐπεχείρησάν ποτε ν' ἀντιταχθοῦν κατὰ τῆς κτηνώδους βίας καὶ τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ.

Εἰς τὴν κορυφήν του ὑπάρχει χάλκινον ἄγαλμα ἑνὸς ἀγγέλου, ποῦ ἀστράπτει αὐτὴν τὴν στιγμήν, ὡς ἀπὸ ἀσῆμι, αὐτὸς καὶ τὰ πτερά του. Ἀγγέλλει ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν αἰθέρων κἄποιαν νίκην. Βαρὺ κτίριον εἶνε καὶ τὸ ἄλλο. Εἶνε ἀκόμη ἀτελείωτον, μολονότι τὸ ἤρχισαν πρὸ δεκαετίας καὶ πλέον· ἐπειδὴ τόσον εἶνε κολοσσιαῖον καὶ βαρὺ ἀπὸ τὰ μάρμαρα καὶ τὴν σκαλιστὴν πέτραν, τὸ ἔδαφος παθαίνει καθιζήσεις καὶ φοβοῦνται μὴ σωριασθῇ αἴφνης κάτω, ἕνα πρωΐ. Κι' ἐν τούτοις ἀδύνατον ἡ θέα του νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἰδέαν ἑνὸς τόσου μεγάλου βάρους. Δὲν ἐπιβάλλεται μὲ τὸν ὄγκον του, ἀλλὰ μὲ τὴν τέχνην του, μὲ τὸ πνεῦμα, ποῦ τὸ διακρίνει, μὲ τὴν λογικήν του. Δὲν εἶνε φρούριον καὶ φυλακὴ πολιτικῶν καταδίκων. Εἶνε τὸ ἀνάκτορον τῆς Δικαιοσύνης. Ἕνας λαὸς ὁλόκληρος ἀνδριάντων ποῦ κοσμοῦν, κατὰ μῆκος, τὰ προπύλαιά του, δὲν παριστοῦν ἥρωας τῶν ὅπλων, ἀλλ' ἥρωας τῆς σκέψεως, νομικούς, ρήτορας, φιλοσόφους. Ὅλοι οἱ παλαιοὶ Αὐτοκράτορες, ἐκεῖνοι ποῦ κατεσκεύασαν τὰς «Νεαρὰς» μὲ τὰς

οποίας σπάζουν τὰ κεφάλια των οἱ φοιτηταὶ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι νομικοί, ἀποτελοῦν τὴν μαρμαρίνην φρουρὰν αὐτοῦ τοῦ μνημείου.

Ἐκεῖ καὶ ὁ Κικέρων καὶ ὁ Δημοσθένης, εἰς μίαν στάσιν ποῦ νομίζεις, ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμήν, ὑπὸ τὸ σεληνόφως, προσπαθεῖ νὰ μαντεύσῃ ποία καταπληκτικὴ σύμπτωσις τὸν ἔκαμε νὰ γειτονεύσῃ τόσον περιέργως μὲ τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ μάλιστα παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τιβέρεως. Ἀληθῶς εἰμποροῦμεν νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι, ὅταν δίπλα εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου ἠμποροῦμεν νὰ ὑψώνωμεν μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς τῆς Δικαιοσύνης, ὅταν δίπλα εἰς τὰ ἐπαίσχυντα μνημεῖα τῆς βίας καὶ τῆς τυραννίας τῶν ὀλίγων, ὑψώνωμεν μνημεῖα ἰσότητος καὶ εἰρήνης. Ἀλλ' ἰδοὺ νέον καταπληκτικὸν καὶ ἐλάχιστα ἀληθοφανὲς θέαμα, ἐξαφανίζον τὴν ἰδέαν τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, ὑψῶνον τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ πᾶσαν σχετικὴν ἔννοιαν, πέραν τοῦ χθὲς καὶ τοῦ σήμερον, πέραν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τὸ θέαμα τοῦ θαύματος τῶν αἰώνων, τοῦ κολοσσιαίου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ὑπὸ τὴν μεσουρανοῦσαν σελήνην. Ἀργυρόλευκος ἡ ἀπέραντος πλακόστρωτος πλατεῖα του, τὴν ὁποίαν ζώνουν αἱ πυκναὶ τετράδες τῶν πανυψήλων κιόνων τῶν κυκλοτερῶν προπυλαίων του, εἰς τὸ μέτωπον τῶν ὁποίων εἶνε παρατεταγμέναι αἱ στρατιαὶ τῶν μαρμαρίνων ἁγίων. Τὸ φεγγάρι ἀκτινοβολεῖ ἐπάνω εἰς τὰς σεβασμίας των γενειάδας, τ' ἄτακτα μαλλιὰ καὶ τὰ ὑψηλὰ μέτωπά των.

Καὶ εἰς τὸ βάθος ὁ ναός, μὲ τὰς ἀπείρους γλυφάς, τὰς ὁποίας ἀποδίδουν τώρα ἐντελέστερα αἱ φωτοσκιάσεις. Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος σχεδιάζων αὐτὸ τὸ κολοσσιαῖον ἀριστούργημα ἔθιγε τὰς ἀκρότητας τοῦ τραγικοῦ. Ἡ θέα τοῦ ναοῦ αὐτοῦ σπείρει τὸν τρόμον εἰς τὴν ψυχήν, καταθλίβει τὸν θεατήν, τὸν ἀφίνει συντετριμμένον, ἀπαρηγόρητον, μετέωρον καὶ μόνον, μακρὰν ἀπ' ὅ,τι τὸν ἀποτελεῖ, ἕρμαιον τύψεων καὶ στοχασμῶν ὀδυνηρῶν. Τὸ φῶς μπαίνει ἀπὸ τὰ

μεγάλα παράθυρα καὶ φωτίζει, ψυχρὸν καὶ παράξενον, τὰ μνημεῖα τῶν Παπῶν καὶ τὰς κολοσσιαίας δημιουργίας, ποῦ τὰ στολίζουν, τὸν λαὸν τῶν ἀγαλμάτων, τῶν ἀγγέλων, τῶν γυναικῶν καὶ τῶν λεόντων. Καὶ ὡς διὰ νὰ ἐπιτείνουν τὴν ἐξαφάνισιν πάσης ἰδέας τόπου καὶ χρόνου οἱ Ἑλβετοὶ μισθοφόροι τοῦ Πάπα, μὲ τὰς μεσαιωνικὰς χρωματιστάς των στολάς, καὶ τὰς λόγχας των, πηγαίνουν κι' ἔρχονται εἰς τὴν ἀπέραντον αὐλήν, ὑπὸ τὸ σεληνόφως, ὡς φαντάσματα Σαικσπηρείου τραγῳδίας...

Η ΑΠΟΘΕΩΣΙΣ

ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Ἕνας πολυτάξειδος, πρακτικὸς καὶ ἀρκετὰ ἔξυπνος Ἕλλην ἐχαρακτήρισεν, ὅταν τὸν ἐρώτησαν, τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν μὲ τρεῖς λέξεις: «Νερὸ καὶ πρασινάδα». Ὁ ἄνθρωπος εἶπε, φαίνεται, μίαν ἀλήθειαν τόσον ἐκπληκτικὴν διὰ τοὺς συγχρόνους του, οἱ ὁποῖοι ξερριζώνουν τὰς δενδροστοιχίας, καίουν τὰ δάση καὶ ἀποστρέφονται τὸ νερό, σὰν τὰ γατιά, ὥστε καταντᾷ σχεδὸν ἕνας πρόδρομος. Κρῖμα ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τὸν κερδίσῃ ἡ ἀθανασία. Τὸν ἔχουν προλάβει ἀπὸ αἰώνων οἱ δαιμόνιοι πάπαι, οἱ ὁποῖοι ἀγγαρεύοντες ὑδραυλικοὺς καὶ γλύπτας καὶ ληστεύοντες ἑλληνικὰ καὶ αἰγυπτιακὰ ἀνάγλυφα, ἐχάρισαν εἰς τὴν Ρώμην ἀστείρευτα, διαυγῆ, δροσερὰ καὶ ἄφθονα νερὰ κι' ἐμόρφωσαν συγχρόνως μίαν εἰδικὴν σχεδὸν τέχνην γλυπτικῆς χαριεστάτων κρηνῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν ἀναβρυτηρίων. Εἰς κάθε σχετικῶς ἀνοικτὸν χῶρον, εἰς σταυροδρόμια καὶ εἰς πλατείας, παντοῦ, ἀπὸ τὸ στόμα καθιστοῦ λέοντος, ἀναπαύοντος τὴν ὑπερήφανον καὶ φοβερὰν κεφαλήν του ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων, ἀπὸ τὸ στόμα γλυπτοῦ Τρίτωνος, ὁ ὁποῖος νομίζεις ὅτι τώρα θὰ ξετυλίξῃ τὴν στρεπτὴν οὐράν του καὶ θὰ τὴν πλαταγίσῃ στὰ νερά, ἀπὸ τὸν λαιμὸν ἀρχαϊκῆς

στάμνας, ποῦ τὴν κρατεῖ στὰ χέρια της μαρμαρένια κόρη, ξαπλωμένη κοντὰ στὸν κορμὸν κλαιούσης ἰτέας, εἰς μίαν στάσιν, ἡ ὁποία ἐκφράζει ὅλην τὴν λεπτὴν μέθην καὶ τὴν ἀγαλλίασιν ποῦ προξενεῖ τὸ αἴσθημα τῆς δροσιᾶς, χύνεται κρυστάλλινον εἰς χορτασμένας παλαιὰς λεκάνας, πλαταγίζει, ἀχνίζει καὶ κελαϊδεῖ, ὡσὰν ἐρωτευμένον ἀηδόνι, ἄφθονο τὸ νερό. Ὅλες αὐτὲς ἡ πηγές, μὲ τὰ πλήθη τῶν μεγάλων κρουνῶν, τὰ παλαιὰ αἰγυπτιακὰ ἀνάγλυφα καὶ τὰς χαριτωμένας συνθέσεις τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας ἐλαφρώνουν τὸ βάρος τῆς αὐστηρᾶς Ρώμης, τῶν ἀπείρων τεραστίων ἐκκλησιῶν, τῶν ἀρχαίων θλιβερῶν παλατίων καὶ τῶν σημερινῶν οὐρανοξυστῶν καὶ τῆς δανείζουν κἄποιο θέλγητρον καθαυτὸ εἰδυλλιακόν, κἄτι ἐνθυμίζον τὴν οὐσίαν τῶν ἀφελῶν ἐρωτικῶν σκηνῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πρὸ τῶν πηγῶν καὶ τῶν φρεάτων.

Ὁ ἐπισκέπτης τῆς μακαρίας αὐτῆς πόλεως, ὁ προσκυνητὴς τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ ναοῦ τῆς Τέχνης, πρὶν ἀκόμη μείνῃ ἄφωνος καὶ κατάπληκτος πρὸ τοῦ ἡρωϊκοῦ μεγαλείου τοῦ τραγικοῦ ζωγραφικοῦ ἔπους τοῦ Σιξτινείου ἱεροῦ, πρὶν ἀκόμη συντριβῇ πρὸ τῆς τυραννικῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ Ἁγίου Πέτρου, πρὶν αἰσθανθῇ ὅλην του τὴν ἁμαρτωλὴν ὕπαρξιν, τρέμουσαν ὡς φύλλον καλάμου, μέχρι καὶ τῆς ἐσχάτης ἰνός, πρὸ τῆς οὐρανίας ἁγνότητος καὶ τῆς προφητικῆς αὐστηρότητος τοῦ Μωϋσέως, τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, θὰ σταματήσῃ προηγουμένως νὰ δροσίσῃ τὰ μάτια του εἰς τὸ θέαμα τῶν κυριωτέρων κρηνῶν τῆς Ρώμης. Θὰ σταματήσῃ πρὸ τῆς πηγῆς τοῦ Μωϋσέως μὲ τὰ τρία μεγάλα αἰγυπτιακὰ ἀνάγλυφα, τῶν ὁποίων τὸ μάρμαρον ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν ἔχει πάρει τὸ χρῶμα τῆς σκουριᾶς τοῦ σιδήρου. Τὸ μεσαῖον παριστᾷ τὸν Μωϋσῆν, τὰ δὲ δύο ἄλλα συμπλέγματα γυναικῶν, ἀνδρῶν, κορασίων, παιδίων καὶ γερόντων, μὲ σταμνάκια καὶ τάσια στὰ χέρια. Μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν ἀναγλύφων ξεχωρίζει εἰς δύναμιν ἐκφράσεως, ἕνας γέρων ποῦ πίνει, στηρίζων τὸ τάσι του στὰ χείλη μὲ

τὸ δεξιό του χέρι. Τὸ κεφάλι του εἶνε γυρμένο πρὸς τὸ κύπελλον μ' ὅλην τὴν ἔντασιν ἰσχυρᾶς ἐπιθυμίας, τὰ χείλη του περιβάλλουν τὰ χείλη τοῦ ἀγγείου, προτεταμένα, τὰ βλέφαρά του εἶνε κλεισμένα εἰς ἔκφρασιν ἀπείρου ἡδονῆς, καὶ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου καὶ τῆς στάσεώς του ἀκτινοβολοῦν ἀγαλλίασιν κι' εὐφροσύνην. Τρεῖς κρουνοὶ ρέουν ἀφθόνως, κάτω τῶν ἀναγλύφων, εἰς μαρμαρίνους λεκάνας, πρὸ τῶν ὁποίων εἶνε ξαπλωμένοι κατὰ ζεύγη, εἰς φυσικὸν σχεδὸν μέγεθος, λέοντες ἀπὸ τεφροκύανον μάρμαρον.

Ἄλλαι κρῆναι, ὅπως αἴφνης ἐκείνη τῆς Πιάτσα ντὶ Σπάνια, ποῦ παριστᾷ πλοῖον ἀγκυροβολημένον εἰς τὸ μέσον τῆς πλατείας, μὲ ἁλύσεις, τὰς ὁποίας σχηματίζουν τὰ τρεχούμενα νερά, ὀλιγώτερον ἀριστοκρατικαί, δὲν ἑλκύουν παρόμοια μυστηριώδη κι' εὐαίσθητα ζεύγη, ἀλλ' εἶνε τὸ θέατρον λαϊκῶν σκηνῶν ἐρασμίας ἀρχαϊκότητος καὶ γραφικότητος. Ἐνῷ παρέκει τὸ αὐτοκίνητον ἑνὸς κόμητος διασταυροῦται μὲ τ' αὐτοκίνητον ἑνὸς μαρκησίου, ὁ ὁποῖος εἶνε χωμένος εἰς τὸ μαλακὸν κάθισμά του, ἐνῷ κομψαὶ κυρίαι, μὲ βαρύτιμα φορέματα, περνοῦν ἀφίνουσαι ὄπισθέν των αἰθέρια ρεύματα λεπτῶν ἀρωμάτων, ἐνῷ πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἀπέναντι μεγάρου τῆς πρεσβείας ὁ θυρωρός, βουτηγμένος εἰς χρυσὸν καὶ μέταξαν, ὡς Δαρεῖος ἢ Ἀρταξέρξης, μετρᾷ τὰ βήματά του μὲ πόζαν τόσον ἀνυπόφορον, ποῦ νομίζεις ὅτι εἶνε τοὐλάχιστον ὁ ἴδιος ὁ πρέσβυς, ἡ Ρωμαία γυναικοῦλα, ἡ ταπεινὴ πληβεία μὲ φλογισμένα τὰ μάγουλα ἀπὸ τὴν ἀντηλιάν, κατακόκκινα σὰν ὥριμα μῆλα, μὲ τὸ τσιτάκι της καὶ τὸ αἰώνιο χρωματιστὸ σαλάκι ριγμένο μὲ ἀφέλειαν στοὺς τορνευτοὺς ὤμους σταματᾷ, φέρνει τὰ χείλη κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν κρουνὸν καὶ πίνει ἀπλήστως. Τὸ νερὸ γαργαλίζει στὸν κατάλευκον λαιμόν της καὶ φαίνεται ποῦ γλυστρᾷ κάτω ἀπὸ τὸ φρέσκο της δέρμα, ὅπως φαίνεται τὸ κελάϊδισμα εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ καναρινιοῦ.

Τὸ θεάρεστον αὐτὸ θέαμα παρακολουθεῖ μὲ λοξὲς ματιὲς ἀπὸ τὴν ἄλλην παρειὰν τοῦ πλοίου ὁ κομψὸς Βερσαλλιέρος, αὐτὸ τὸ παγῶνι τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ, ὁ ξελογιαστὴς τῆς Ρωμαίας γυναικούλας, ἡ σύνοψις τῶν ὀνείρων καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν της, αὐτὸς ὁ πειρασμὸς μὲ τὸ ὡραῖον ἀνάστημα τὸ ἀμέμπτως σιδερωμένο πανταλόνι καὶ τὰ χρυσοπράσινα πτερά, τὰ πίπτοντα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πρὸς τοὺς ὤμους, ὁ ὁποῖος, ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ρώμην δὲν θὰ ὑπῆρχε κανεὶς λόγος νὰ ἐπισκέπτωνται τόσον συχνὰ τὸν πνευματικόν των ἡ γυναικοῦλες, οὔτε νὰ πεθαίνουν εἰς τὴς μετάνοιες πρὸ τῶν ἀπείρων βωμῶν, διότι, ἁπλούστατα, δὲν θὰ ἡμάρτανον. Ἀφοῦ ἡ γυναικοῦλα δροσισθῆ, ρίπτει λαθραῖον βλέμμα εἰς τὸν Βερσαλλιέρον καὶ ἀναστενάζει:

— Ὦ, Μαντόνα μία!

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Παναγία οὐδέποτε ἔρχεται εἰς βοήθειαν κανενός, πρὸ τοῦ ἁμαρτήματος, ἀλλ' ἀπεναντίας συνηθίζει μόνον νὰ συγχωρῇ μετὰ τὸ ἁμάρτημα, τὸ εἰδύλλιον, ἀρχίζον ἀπὸ τὴν δημοσίαν κρήνην, ὅπως εἰς τὴν παλαιὰν πατριαρχικὴν ἐποχήν, διέρχεται ὅλας τὰς φάσεις καὶ καταλήγει εἰς τὴν παράβασιν τῆς εἰδικῆς ἐκείνης ἐντολῆς τοῦ δεκαλόγου. Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ μίαν ταχύτητα ἠλεκτρικὴν καὶ ἕνα πάθος ἐκκλησιαστικόν. Ἡ καρδία τῆς Ἰταλίδος καταφλέγεται εἰς ἕνα δευτερόλεπτον ὡς βαμβακοπυρῖτις.

Ὅλην τὴν ἡμέραν διασταυροῦνται πρὸ τῶν κρηνῶν τῆς Ρώμης ἄπειρα ζεύγη ἀγνώστων καὶ ταπεινῶν ὑπάρξεων, ἄνθρωποι τοῦ μεγάλου ἀνωνύμου πλήθους, τὸ ὁποῖον ζῇ μὲ λίγες δεκάρες στὴν τσέπη, μ' ἕνα τραγοῦδι στὸ στόμα κι' ἕνα διαρκὲς καῖον πάθος εἰς τὰ στήθη, καὶ ἀλλάζουν τρυφερὰ βλέμματα ἢ χαμηλοφώνους φιλοφρονήσεις καὶ δένονται ἀναμεταξύ των διὰ μίαν στιγμὴν ἢ διὰ μίαν ἡμέραν ἢ διὰ πάντοτε μὲ τὰ μυστικὰ ἐκεῖνα νήματα, τὰ ὁποῖα κρατεῖ καὶ κινεῖ ἡ ἀδυσώπητος Σφίγξ, ἡ τρομερὰ εἱμαρμένη. Ἡ μεγαλειτέρα καὶ ὡραιοτέρα μεσίτρια εἶνε ἡ φοντάνα Τρέβι, τὸ περίφημον ἔργον τοῦ Μπερνίνι, μία κρήνη,

τῆς ὁποίας ὁμοία δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ εἰς καμμίαν πόλιν τοῦ κόσμου.

Μέσ' ἀπὸ μεγάλους βράχους, οἱ ὁποῖοι ὁμοιάζουν κύματα τεταραγμένης θαλάσσης, προβάλλουν μὲ τὸν τράχηλον λεπτὸν ὡς ἐλάφου, λιγυσμένον καὶ βαστάζοντα ὑψηλὰ καὶ καθέτως μίαν κεφαλὴν ὑπερήφανον, μὲ τοὺς ρώθωνας ἀνοικτοὺς καὶ τὴν ἄκραν χαίτην κυματίζουσαν πρὸ τοῦ μετώπου, δύο μαρμάρινα ἄλογα σύροντα τὸ μέγα ὄστρακον, τὸ θαλάσσιον ἅρμα τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ θεὸς τῶν κυμάτων, ὄρθιος ἐπὶ τοῦ ὀστράκου μὲ τὴν κεφαλὴν ὑψηλά, φαίνεται ἀτενίζων πέραν, πρὸς τὰ ἔσχατα ὅρια τοῦ βασιλείου του. Τὰ δύο θαλάσσια ἄτια, μὲ τὰ ἐμπρόσθια εἰς τὸν ἀέρα, ὁδηγοῦν δύο Τρίτωνες, οἱ ὁποῖοι μόλις ἠμποροῦν νὰ συγκρατοῦν τὰ ὁρμητικὰ αὐτὰ ζῷα. Τὸ σύνολον ἐκφράζει τόσην κίνησιν, ὥστε ὁ θεατὴς μόλις τὸ ἀντικρύσῃ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ παραμερίσῃ ἀπὸ τὸν φόβον μήπως κινδυνεύσῃ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ συντριβῇ ὑπὸ τὰ πέταλα τῶν ἀλόγων.

Ἀπὸ τὰς βάσεις τοῦ συμπλέγματος πίπτει, εἰς τρεῖς κλίμακας, καταρράκτης, τοῦ ὁποίου τὸ χαρμόσυνον πλατάγισμα ἀκούεται ἀπὸ μακράν. Ἀνάμεσα εἰς τὰς ρωγμὰς τῶν βράχων εἶνε φυτρωμένον ἄφθονον πολυτρίχι, ἐπάνω εἰς τὰ φύλλα τοῦ ὁποίου τὸ νερό, καθὼς διαβαίνει, ἀφίνει πλῆθος ἀπὸ τρέμοντας ἀδάμαντας. Τώρα, μὲ τὰ θαυμάσια φεγγαρόβραδα, ὅπου τὸ νερὸ τοῦ καταρράκτου φαίνεται ὡς ἀσημένια σκόνη, τὴν ὁποίαν ὑψώνει, καθὼς προχωρεῖ μὲ ὁρμήν, τὸ ἅρμα τοῦ Ποσειδῶνος, συνάζονται εἰς τὰ πρὸ τῆς πηγῆς ὀλίγα καθίσματα ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παρατηροῦν ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους βυθισμένοι εἰς σιωπήν.

— — ———

Η ΝΥΧΤΑ

ΤΟΥ Α'Ι'-ΓΙΑΝΝΙΟΥ

Ὁ λαὸς τῆς Ρώμης ψοφάει γιὰ πανηγύρια, θεάματα καὶ παρατάξεις. Ὁ ἀρχαῖος κβιρίτης, ὁ ὁποῖος ἐκραύγαζε μὲ πάθος ὄπισθεν τῶν θριαμβευτικῶν ἁρμάτων τῶν νικητῶν Ὑπάτων καὶ ὁ Ρωμαῖος τοῦ δεκάτου τετάρτου πρὸς τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, ὁ κατασκευάσας ἀπὸ τὴν πεζὴν καθημερινὴν ζωὴν μίαν ὑπέροχον φαντασμαγορίαν ἑορτῶν καὶ παρελάσεων, ὀνείρων φανταστικοῦ γραφικοῦ κάλλους, τῶν ὁποίων ἴχνη μόνον συνεκράτησεν ἡ ἀθάνατος τέχνη τῶν ζωγράφων τῆς Ἀναγεννήσεως, ἐκληροδότησαν εἰς τὸν σημερινὸν Ρωμαῖον αὐτὴν τὴν κλίσιν πρὸς τὰς πολυχρώμους πανηγυρικὰς συναθροίσεις. Διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Πολιτείαν, τὰς δύο αὐτὰς μεγάλας ἀντιζήλους, αἱ ὁποῖαι διεξάγουν ἕνα λυσσαλέον ὕπουλον πόλεμον, περὶ τοῦ ποία θὰ κερδίσῃ ὁριστικῶς τὸν ἰταλικὸν λαόν, τὸ κεφάλαιον τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ πλήθους ἀποτελεῖ εὐρύτατον στάδιον συναγωνισμοῦ. Θέλει ἑορτάς ; Τσακίζονται ποία ἐκ τῶν δύο θὰ τοῦ δώσῃ τὰς περισσοτέρας, τὰς ὡραιοτέρας, τὰς συγκινητικωτέρας. Ἡ Πολιτεία τοῦ ἀνοίγει τὰ μουσεῖα καὶ τὰς πινακοθήκας της, τοῦ δίδει μεγάλας δημοσίας συναυλίας, ἀγγαρεύουσα τὰς καλλι-

τέρας μουσικάς της, τοῦ δημιουργεῖ ἐκθέσεις κι' ἐθνικὰς μεγαλοπρεπεῖς ἑορτάς, τοῦ χαρίζει ἀπέραντα πάρκα μὲ τεχνητὰς λίμνας, ὅπου λούζονται κύκνοι καὶ ἀνθίζουν εὔοσμα κρῖνα, ἐξαντλεῖ τέλος ὅλα της τὰ μέσα νὰ τὸν διασκεδάσῃ καὶ νὰ κάμῃ τὴν ζωήν του ν' ἀξίζῃ τὸν κόπον. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ Ἐκκλησία τὴν παρακολουθεῖ, βῆμα πρὸς βῆμα, θέτουσα εἰς ἐνέργειαν τὸν τεράστιον στρατὸν τῶν ἁγίων της, ὁ ὁποῖος εἶνε τόσον πολυάριθμος, ὥστε οἱ ἅγιοι δὲν προλαμβάνουν νὰ ἑορτάζουν ἕνας-ἕνας καὶ ἀναγκάζονται νὰ τὸ κάμουν κατὰ λόχους καὶ διμοιρίας. Ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ κωδωνοστασίου μιᾶς ἀπὸ τὰς τριακοσίας ἑξηνταπέντε λειτουργούσας παλαιὰς καὶ γραφικὰς ἐκκλησίας ἡ καμπάνες κάθε πρωῒ ἁπλώνουν τοὺς κύκλους τῶν γλυκυτάτων ἤχων των εἰς τὸν βαθυγάλανον οὐρανὸν τῆς Ρώμης. Κάθε ἡμέρα εἶνε καὶ ἀπὸ μία πανήγυρις, κάθε νέα ἀνατολὴ ἡλίου ἀναγγέλλει καὶ ἀπὸ μίαν νέαν ἑορτήν, ὅπως ἔπρεπε νὰ συμβαίνῃ πράγματι εἰς τὴν σύντομον ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Λίγο ἀργότερα εἰς τοὺς δρόμους χύνονται καὶ ζωντανεύουν μὲ τοὺς κελαϊδισμούς των, αἱ Ρωμαῖαι γυναῖκες μὲ τὰ κομψά των ἀναστήματα, μὲ τὰ ἐκφραστικὰ μάτια καὶ τὴν ἀπείρου δροσιᾶς ἐπιδερμίδα. Κρατοῦν τὰ βιβλιαράκια τῆς ἀκολουθίας εἰς τὰ χέρια καὶ συνοδεύονται ἀπὸ τὰ κοριτσάκια των. Πηγαίνουν μὲ βῆμα ταχὺ καὶ μὲ προθυμίαν ἀκατανόητον δι' ἐκεῖνον ποῦ δὲν θὰ ἐγνώριζεν ὅτι καὶ ἡ παραμικροτέρα ἐκκλησία τῆς Ρώμης εἶνε μνημεῖον τέχνης, ὅτι τοὺς τοίχους καὶ τὸν βωμόν, μὲ τὴν μακρὰν παράταξιν τῶν καταλεύκων λαμπάδων, στολίζουν ὑπέροχα ζωγραφικὰ καὶ γλυπτικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα συγκινοῦν καὶ τὴν πλέον ἀναίσθητον καρδίαν, ἀνυψώνουν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν φέρουν εἰς ἔκστασιν. Ἔπειτα ἡ λειτουργία δὲν εἶνε ἀνία καὶ κόπωσις, ἀλλὰ χαρὰ καὶ ἀπόλαυσις. Ἡ Ρωμαία μεθᾷ μέσα εἰς τὴν λεπτὴν καὶ ἀρωματώδη ὁμίχλην τοῦ λιβανιοῦ, τὴν ὁποίαν ἀναταράσσουν αἱ μελῳδικαὶ στροφαὶ τῶν τετραφώνων ψαλμῶν, καὶ καταλαμβάνεται ἀπὸ ἕνα εἶδος εἰδωλολατρικῆς ἀ-

γάπης πρὸς τὰ ὑπέροχα σώματα καὶ τὰς ὡραίας μορφὰς τῶν ζωγραφιστῶν ἁγίων, πρὸ τῶν ὁποίων γονατίζει γεμάτη πάθος. Εἰς τὸν συναγωνισμὸν αὐτὸν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ὁ ρόλος τοῦ λαοῦ τῆς Ρώμης εἶνε περίφημος. Ὡς τελειότατος Δὸν-Ζουὰν ὑποθάλπει διαρκῶς τὰς ἀντιζηλείας τῶν δύο αὐτῶν ἐρωμένων του, γλεντᾷ εἰς βάρος των καὶ τὰ ψήνει ἐν τῷ μεταξὺ μὲ μίαν τρίτην. Εἰς τὸ σύνολόν του ὁ λαὸς τῆς Ρώμης δὲν εἶνε οὔτε φανατικὸς καθολικός, οὔτε θιασώτης τοῦ χρεωκοπημένου συνταγματικοῦ καθεστᾶτος. Εἶνε σοσιαλιστής. Αὐτὸ δὲν τὸν ἐμποδίζει ὅμως νὰ τρελλαίνεται μὲ τὴς φέστες, ἀδιαφορῶν ἂν τοῦ προσφέρονται ἀπὸ τὸν Πάπαν ἢ ἀπὸ τὸν Δήμαρχον ἢ τὴν Κυβέρνησιν. Ἄλλως θὰ ἦτο δύσκολον νὰ πιστεύσῃ κανεὶς ὅτι εἶνε ὁ λαὸς τῆς Ρώμης, αὐτός, ποῦ ἠπείλησε νὰ καύσῃ τὴν ἱσπανικὴν πρεσβείαν ὅταν ἐθανατώθη ὁ Φερρέρα, ὁ ἴδιος μ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος παρεφρόνησε προχθὲς τὴν νύκτα, ἑορτάζων τὴν μνήμην τοῦ Ἁϊγιανιοῦ μὲ τὴς φωτιές, μίαν ἑορτὴν ἀπὸ τὰς πλέον χαρακτηριστικὰς τῆς ὑπαίθρου λαϊκῆς Ρώμης. Ἐὰν δὲν κατώρθωσά ποτε νὰ ἐννοήσω ποίαν σχέσιν ἔχει ὁ ἀτυχὴς αὐτὸς ἅγιος, ὁ ὁποῖος ἀπεκεφαλίσθη εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του, μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ μπουγαδοκόφινα καὶ τὰ ροκανίδια, τὰ ὁποῖα καίουν εἰς μνήμην του εἰς ὅλα τὰ σταυροδρόμια τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, καθὼς καὶ μὲ τὰ πηδήματα τῶν κοριτσιῶν ὑπὲρ τὰς φλόγας, φαντασθῆτε ἐὰν εἶνε εὔκολον νὰ συλλάβω τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ρωμαϊκὸς λαὸς ἔχει σχετίσει τὴν μνήμην τοῦ ἀσκητικωτέρου τῶν Ἁγίων μὲ τὸ πλέον ἄγριον φαγοπότι τοῦ κόσμου. Ἐπίσης κανεὶς δὲν ἠμπόρεσε νὰ μὲ πληροφορήσῃ κατὰ ποῖον τρόπον ὁ Ἅγιος, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἔμπνευσιν νὰ τοῦ κόψουν τὸ κεφάλι παρὰ νὰ γείνῃ ἐραστὴς τῆς ὡραίας Σαλώμης, σχετίζεται μὲ τοὺς σαλιγκάρους, μὲ τ' ἄνθη τῶν σκόρδων, μὲ τὰ κουδούνια, τοὺς ποιητικοὺς διαγωνισμοὺς καὶ τὸ λαϊκὸν κόρτε. Διότι εἰς τὴν Ρώμην σχετίζεται μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ παράδοξα καὶ ἀνόμοια πράγματα. Εἰς ὅλους

τοὺς δρόμους, τοὺς φέροντας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ 'Αγίου 'Ιωάννου, μίαν ἀπὸ τὰς ὡραίας ἐκκλησίας τῆς πόλεως, ὑπὸ τὸ ἄφθονον φῶς, τὸ ὁποῖον ρίπτουν πυργίσκοι ἀπὸ ράμφη ἀεριόφωτος, εἰς τὴν θέσιν τῶν καθημερινῶν λαμπτήρων, εἶνε παρατεταγμένοι κατ' ἀποστάσεις πάγκοι, ὅπως εἰς τὴν ὁδὸν Πατησίων τὴν ἡμέραν τῆς Πρωτομαγιᾶς, κατάφορτοι ἀπὸ ἄνθη σκόρδων, τὰ ὁποῖα καλλιεργοῦν ἐπίτηδες διὰ τὴν ἑορτήν, ἄνθη μὲ μακρότατον στέλεχος, μήκους ὅσον σχεδὸν τοῦ ἀνθρωπίνου ἀναστήματος. Εἰς τοὺς ἰδίους πάγκους πωλοῦν ἀκόμη κι' ἕνα εἶδος πηλίνων κουδουνιῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἦχος εἶνε γλυκύτατος. Αἱ χιλιάδες τῶν ἑορταστῶν, οἱ ὁποῖοι χύνονται μὲ ὅλα τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, σταματοῦν κατὰ μυρμηκιὰς πρὸ τῶν πάγκων. Οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι προμηθεύονται ἰδιαιτέρως ἄνθη σκόρδων, ὅλοι δὲ ἀνεξαιρέτως, ἐφοδιάζονται μὲ κουδούνια. Μετ' ὀλίγον ἀπ' ὅλους τοὺς δρόμους ὑψώνεται μία ἐκκωφαντικὴ κωδωνοκρουσία ὡς ἀπὸ μυριάδων ποιμνίων. Νέοι καὶ γέροι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καταλαμβάνονται ἀπὸ ἕνα εἶδος φρενίτιδος καὶ σείουν διαρκῶς μὲ τὸ χέρι ψηλὰ καὶ μὲ λύσσαν τὰ κουδούνια των. Γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι σχηματίζουν μεγάλους ὁμίλους καὶ καθὼς τὸ μουσικὸν αἴσθημα εἶνε ἀνεπτυγμένον τεραστίως εἰς αὐτὸν τὸν εὐλογημένον λαόν, σιγὰ-σιγὰ ρυθμίζουν τοὺς ἤχους τῶν κουδουνιῶν των εἰς τρόπον, ὥστε μορφώνουν προχείρους ἁρμονίας καὶ παίζουν ὁλόκληρο κομμάτια, ὅπως μερικοὶ θαυματοποιοὶ στὰ ἱπποδρόμια μὲ τὶς μποτίλλιες. Εἶνε ἀπόλαυσις νὰ βλέπῃ κανεὶς τοὺς ἀπείρους αὐτοὺς ὁμίλους, μεθυσμένους ἀπὸ ζωὴν καὶ νὰ τοὺς ἀκούῃ νὰ σκορπίζουν τὸν μελῳδικόν των θόρυβον ὑπὸ τὴν ἀστροκέντητον νύκτα τῆς Ρώμης. Γραφικὸν ἀλλὰ συγχρόνως κωμικὸν εἶνε τὸ θέαμα τῶν κοριτσιῶν τοῦ λαοῦ, τὰ ὁποῖα, ντυμένα μὲ τὰ καλά των, κρατοῦν καὶ περιφέρουν εἰς τοὺς δρόμους τὸ ἄνθος τοῦ σκόρδου.

Αὐτὸ τὸ ἄνθος ἔχει περιεργοτάτην σημασίαν: **Εἶνε** δι'

αὐτὸν ποῦ τὸ κρατεῖ, εἶδος δημοσιεύσεως, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖται σύζυγος. Ὅταν καμμία ὡραία κόρη τοῦ λαοῦ φανῇ ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος, μὲ τὸ ἄνθος τοῦ σκόρδου, τὴν περικυκλώνουν πλῆθος νέοι, ὁμοίως ὡπλισμένοι μ' αὐτό, καὶ τὴν ξεκουφαίνουν μὲ τὰ κουδούνια. Καὶ εἶνε πολὺ νόστιμο νὰ βλέπῃ κανεὶς πῶς καμαρώνει, πῶς κοκκινίζει σὰν τριαντάφυλλο καὶ πῶς περιφέρει τὸ γλυκὺ βλέμμα της ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον. Αἱ αὐταὶ σκηναὶ ἐπαναλαμβάνονται ἀνάμεσα εἰς τὰς μυρμηκιὰς τοῦ πλήθους, τὸ ὁποῖον, ἀφοῦ κουρασθῇ καὶ πεινάσῃ, ρίχνεται εἰς τὰ πέριξ ξενοδοχεῖα, μὲ τοὺς μικροὺς χαριτωμένους κήπους, ἀπὸ τὰ δένδρα τῶν ὁποίων κρέμονται πολύχρωμοι ἑνετικοὶ φανοί, προσθέτοντες κἄτι τὸ φαντασμαγορικὸν εἰς τὸ σύνολον τοῦ θεάματος. Εἰς ὅλα τὰ ξενοδοχεῖα δὲν ὑπάρχει παρὰ ἕνα καὶ μόνον φαγητόν, τὸ φαγητὸν τῆς παραδόσεως: Σαλιγκάρια, τσιγαρισμένα στὸ τηγάνι, μὲ ντομάτες. Τὰ πιάτα πηγαινοέρχονται μέσα εἰς τοὺς κήπους ἢ τὰ στενόμακρα ξενοδοχεῖα. Ὅλον τὸ γένος τῶν ζωϋφίων αὐτῶν ἐξαφανίζεται διὰ μίαν βραδειὰν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῶν ρωμαϊκῶν περιχώρων. Δέκα φράγκα τὸν ἕνα νὰ τοὺς ζητήσῃς τὴν ἑπομένην δὲν θὰ εὕρῃς οὔτε μισόν. Κατόπιν ἔρχεται ἡ σειρὰ τοῦ κρασιοῦ, τοῦ ὡραίου κρασιοῦ τῆς Ρώμης, καὶ κατόπιν... πλήρης δημοκρατία. Ἡ παρέες ἀνακατεύονται, τὰ ἄνθη τῶν σκόρδων διασταυροῦνται βροχηδόν, καθένας εὑρίσκει τὴν σκορδόπιστήν του καὶ ὁ ἔρως ἀναλαμβάνει πλήρη τὴν κυριαρχίαν του. Τὰ μάτια λάμπουν, τὰ μάγουλα ἀνάπτουν, ἡ γλῶσσες λύονται. Χιλιάδες ἐρωτευμένων, πιασμένοι ἀναφανδόν, χύνονται τότε εἰς τὴν πρὸ τῆς ἐκκλησίας μεγάλην πλατεῖαν, ὅπου καίονται σειραὶ ὑψηλῶν ξυλίνων λαμπάδων, εἰς μνήμην τοῦ ἁγίου, καὶ ὅπου ὑπάρχουν πλήθη προχείρων τερπνῶν λαϊκῶν κέντρων. Θαυματοποιοί, θηριοτροφεῖα καὶ μύλοι, οἱ ὁποῖοι παραλαμβάνουν κατὰ ἑκατοντάδας τὰ ζεύγη τῶν πανηγυριστῶν, τὰ στροβιλίζουν εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐπιτεί-

νουν τὴν μέθην των. Οἱ πλέον ἀνυπόμονοι σύρουν τὰς ὡραίας των εἰς τὰς σκοτεινοτέρας ἄκρας τῆς πλατείας, ὅπου ἀναμφιβόλως θὰ τοὺς διηγοῦνται τὴν βιογραφίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἐνῷ οἱ μάγκες τῆς Ρώμης, κἄτι ὑποκείμενα τῶν ὁποίων ἡ φάτσες ἐνθυμίζουν τὸν Γουλομάραν, τὸν Παρνασσὸν καὶ ὅλους τοὺς κακοποιοὺς τύπους τῶν «Ἀθλίων» τοῦ Οὐγκώ, κλείνουν πονηρὰ τὰ μάτια καὶ συνεννοοῦνται μὲ νεύματα. Μετὰ τὸ μεσονύκτιον γίνεται παρέλασις μουσικῶν ὁμίλων, οἱ ὁποῖοι διαγωνίζονται διὰ τὸ βραβεῖον τῆς ὡραιοτέρας καντσονέτας τοῦ πανηγυριοῦ. Οἱ ποιηταί, οἱ συνθέται καὶ οἱ ἐκτελεσταὶ εἶνε λαϊκοί. Τὸ πλῆθος, μεθυσμένον, τοὺς χειροκροτεῖ ὅλους. Ἀλλ' ἡ Ἐπιτροπὴ βραβεύει ἕνα καὶ τελειώνει τὸ πανηγύρι. Ἡ αὐγὴ ροδίζουσα τοὺς ὑψηλοὺς θόλους καὶ τὰ κωδωνοστάσια τῶν ἐκκλησιῶν εὑρίσκει τὰ τρὰμ μεταφέροντα ἀκόμη τὰς χιλιάδας τῶν πανηγυριστῶν εἰς τὰς ἐσχατιὰς τῆς Ρώμης. Ἀπὸ τὰ παράθυρα προβάλλουν δροσερὰ χεράκια γυναικῶν, ποῦ χτυποῦν μὲ ἐπιμονὴν τὰ κουδούνια των, σὰν νὰ ἔχουν πεισμώσει μὲ τὸν ἥλιον ποῦ ἐβιάσθη νὰ ἀνατείλῃ καὶ νὰ λύσῃ τὸ ὄνειρον μιᾶς μαγευτικῆς νυκτός.

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ
ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Καὶ κατὰ τὰς τρεῖς περιόδους τῆς ἀκμῆς της ἡ Ρώμη συνεδέθη στενὰ μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπεράνθρωπον προσωπικότητα, τὸν πρίγκηπα τῶν Ἀποστόλων, τὸν Ἅγιον Πέτρον, τὰ ὀστᾶ τοῦ ὁποίου ἀναπαύονται εἰς τὰ χώματά της. Ἡ Ρώμη τῶν ἐθνικῶν, τῶν εἰδώλων καὶ τῶν θηριομαχιῶν τὸν ἐθανάτωσε μὲ ἀπάνθρωπα καὶ σκληρὰ βασανιστήρια. Ἡ Ρώμη τῶν Παπῶν καὶ τῆς ἀνθήσεως τῆς Τέχνης τὸν ἀνεκήρυξε κλειδοκράτορα τοῦ Παραδείσου καὶ ὕψωσεν εἰς δόξαν του τὸν μεγαλείτερον ναὸν τοῦ κόσμου, τὸν ὁμώνυμον, θαῦμα ἐπιβλητικῆς καλλονῆς, πλούτου καὶ μεγαλείου. Ἡ σύγχρονος τέλος πρωτεύουσα τοῦ ἰταλικοῦ Βασιλείου ἑορτάζει κατ' ἔτος τὴν μνήμην τοῦ πολιούχου της, μὲ μεγαλοπρέπειαν τόσην, ὥστε ὁ ἐπιχειρῶν νὰ περιγράψῃ αὐτὴν τὴν ἑορτήν, ἄλλο δὲν κατορθώνει ἀπὸ τοῦ νὰ κηρύξῃ εἰς κατάστασιν χρεωκοπίας τὰ ταλαίπωρα εἰκοσιτέσσαρα γράμματα τοῦ Κάδμου καὶ ὅλους τοὺς πολυτίμους συνδυασμούς των. Οἱ δρόμοι, ὡς ποταμοὶ ἐκβάλλοντες εἰς λίμνην, χύνουν εἰς τὴν ἀπέραντον πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου τὴν Ρώμην ὅλων τῶν τάξεων καὶ ὅλων τῶν ἡλικιῶν. Ἀπὸ τῆς κομήσσης ἢ τῆς μαρκησίας, τῆς ὁποίας τὸ κουκλίστικο πο-

δαράκι ξεμυτίζει δειλὰ τὴν στιγμὴν ποῦ κατεβαίνει ἀπὸ
τὸ αὐτοκίνητόν της καὶ ὡς νὰ ἐθορυβήθη ἀπὸ τὰ βλέμματα
τοῦ πλήθους, ποῦ τὸ κατατρώγουν, κρύβεται πάραυτα τρο-
μαγμένον μέσα εἰς τοὺς μεταξωτοὺς φαλμπαλάδες καὶ τὴς
ντaντέλλες, καὶ μέχρι τῆς λαϊκῆς κόρης, τῆς ὁποίας τὸ κα-
θαρὸν πρόσωπον, ἡ ἁπλῆ κτενισιά, ὁ τορνευτὸς λαιμός, τὸν
ὁποῖον περιβάλλει τὸ στερεότυπον κεχριμπαρένιο περιδέ-
ραιον, πίπτον ἀφελῶς πρὸς τὸ πλούσιον στῆθος, ἡ μελαγ-
χολία τῶν μεγάλων ὑγρῶν ματιῶν καὶ τὸ ἀόριστον παρά-
πονον, ποῦ πλανᾶται εἰς τὰ χείλη της, ἀποπνέουν τὸ ἄρωμα
δὲν ξεύρω ποίας Ραφαηλικῆς Παναγίας. Ἀπὸ τοῦ πρισμέ-
νου τραπεζίτου, εἰς τὴν μαλακὴν κοιλιὰν τοῦ ὁποίου ταλαν-
τεύεται μιὰ χοντρὴ χρυσῆ ἁλυσίδα, καὶ μέχρι τοῦ ἡμερο-
καματιάρη, τοῦ ὁποίου τὸ σύνολον ἀκτινοβολεῖ τὴν κλασι-
κὴν ἀφέλειαν, τὴν ὁποίαν συναντᾷ κανεὶς μόνον εἰς τοὺς
«Μπουρζουὰ τοῦ Καλαὶ» τοῦ Ροντέν. Ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ στρα-
τιώτου, ὁ ὁποῖος εἶνε ντυμένος σὰν στρατηγός, καὶ μέχρι
τοῦ στρατηγοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ντυμένος σὰν στρατιώτης, καὶ
τοῦ ὁποίου τὸ στῆθος εἶνε γεμᾶτο σταυροὺς ὡσάν... «ν'
ἀπαγορεύεται διὰ ροπάλου». Ἀπὸ τῆς δροσερᾶς κι' εὐχαρι-
στημένης γυναικὸς τοῦ ἀστοῦ καὶ μέχρι τῆς στραγγισμένης
καὶ ρυτιδωμένης ἀπὸ τὴν βαρεῖαν ἐργασίαν τῆς γῆς γυ-
ναικὸς τοῦ ἀγρότου, ἡ ὁποία καλλιεργεῖ ἀεννάως καὶ παρά-
γει πατάτες καὶ παιδιά. Ἀπὸ τοῦ γέροντος, ὁ ὁποῖος, κυρτὸς
ὡς ἔψιλον μικρόν, στηρίζεται τρέμων εἰς τὴν μαγκούραν
του, καὶ μέχρι τοῦ μωροῦ, τὸ ὁποῖον χάσκει ἐκστατικὸν ἀπὸ
τὰ βάθη τῆς μητρικῆς ἀγκάλης, ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου τῶν δι-
οικητικῶν ὑπαλλήλων καὶ μέχρι τοῦ ἐσχάτου τῶν σκουπι-
διαρέων τῆς Δημαρχίας, ἀπὸ τοῦ πρωθιερέως τοῦ Βατικα-
νοῦ καὶ μέχρι τοῦ τελευταίου μοναχοῦ τοῦ πλέον ἀγνώστου
μοναχικοῦ τάγματος, ἕνας λαὸς ὁλόκληρος τέλος πάντων, ἀπὸ
τοῦ ἀφροῦ μέχρι τοῦ κατακαθίσματος, βομβεῖ καὶ μυρμηκιᾷ
καὶ σπεύδει πρὸς τὸν Ναόν, ἐνῷ προηγουμένως διαβαίνει
καὶ παζαρεύει πρὸ τῶν χαρακτηριστικῶν προχείρων ἐμπορι-

κῶν καὶ πλανοδίων πωλητῶν τῆς Ρώμης, οἱ ὁποῖοι ἐκθέ-
τουν ἐκεῖ πᾶν πρᾶγμα ἐμπορεύσιμον, ἔστω καὶ τὸ πλέον
ἀπρόοπτον, διὰ τὴν ὥραν, ὅπως εἶνε, π. χ., τὸ φρέσκο τυρί,
τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει, ὡς γνωστόν, καμμίαν σχέσιν οὔτε μὲ
τὸν Ἅγιον Πέτρον, οὔτε μὲ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι πρό-
κειται νὰ παρακολουθήσουν μίαν λειτουργίαν. Εἰς τὸ ἐσω-
τερικὸν τοῦ ἀχανοῦς ναοῦ ἐκτυλίσσεται θέαμα περιεργότα-
τον, τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει κάθε ἄλλο παρὰ μὲ λειτουργίαν,
ὅπως τὴν ἐννοοῦμεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες.

Ἐν πρώτοις ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τοῦ βω-
μοῦ εἶνε τόση, τὸ δὲ ὕψος καὶ πλάτος τοῦ ναοῦ τόσον, ὥστε
οἱ μὲν ψαλμοὶ χάνονται καὶ μόλις φθάνουν εἰς τ' αὐτιὰ τοῦ
εἰσερχομένου ὡς συγκεχυμέναι ἀπηχήσεις ἀσμάτων ποῦ ἔρ-
χονται ἀπὸ πολὺ μακράν, τῶν δὲ ἱερουργούντων ἱερέων τὸ ἀ-
νάστημα ἔχει ψαλλιδισθῆ καὶ φαίνονται ὡς περίεργοι ἁγιοβα-
σιλιάτικοι στρατιωτάκηδες, οἱ ὁποῖοι κἄτι κάνουν, ἐκεῖ κά-
τω, ὑπὸ τὴν λάμψιν ἀπείρων κηρίων.

Ἔπειτα τὸ μέγα καὶ πολύχρωμον πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἐν
τούτοις δὲν κατορθώνει νὰ γεμίσῃ τὴν ἐκκλησίαν, δὲν εἶνε
προσηλωμένον, ὅπως συμβαίνει στὰς ἰδικάς μας Ἐκκλησίας,
τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας. Ἀλλ' ἐνῷ ἐδῶ κι' ἐκεῖ προσεύχον-
ται γονατισμέναι μοναχαί, μ' ἐκείνας τὰς κολλαριστὰς περικε
φαλαίας, αἱ ὁποῖαι ὁμοιάζουν ἀνεμιστῆρας ἀτμοπλοίων, ἐνῷ
μοναχοὶ ὅλων τῶν διακρίσεων, ἄλλοι ξυπόλητοι καὶ ἄλλοι
παπουτσωμένοι, ἄλλοι μὲ κατσούλαν καὶ ἄλλοι χωρὶς κατσού-
λαν, ἄλλοι μ' ἕνα σκοινὶ στὴ μέση καὶ ἄλλοι χωρὶς σκοινί,
ἄλλοι μὲ γένεια καὶ ἄλλοι ξυραφισμένοι καὶ στρογγυλοί,
ὡσὰν πανσέληνος, ἄλλοι μὲ κίτρινο ράσο καὶ ἄλλοι μὲ μαῦ-
ρο, ἄλλοι μὲ κόκκινο καὶ ἄλλοι μὲ κόκκινο καὶ μαῦρο, ἄλλοι
μὲ πράσινο καὶ ἄλλοι μὲ καφετὶ κάνουν πῶς διαβάζουν εὐ-
χὰς εἰς τὰ βιβλιαράκια των, ἐνῷ πράγματι καταγίνονται
εἰς τὸ νὰ στραβοκυττάζουν τὴς γυναῖκες, τὸ πλῆθος κυκλοφο-
ρεῖ ἀτελεύτητα πέριξ των, ἀλληλοπαρατηρεῖται, χαριτολογεῖ
καὶ θορυβεῖ, ὅπως εἰς δημοσίαν πλατεῖαν χωρὶς νὰ ἐνοχλῇ οὔ-

δὲ εἰς τὸ παραμικρὸν τοὺς λειτουργουμένους πέριξ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ὁ ὁποῖος κεῖται πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν ἀέναον αὐτὴν κίνησιν προσθέτουν πολὺ καὶ οἱ ξένοι περιηγηταί, οἱ συνηγμένοι ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς Γῆς, οἱ ὁποῖοι ἔχοντες νὰ φέρουν εἰς πέρας ἕνα βιαστικὸν πρόγραμμα, πολὺ ὀλίγον σκοτίζονται ἂν λειτουργοῦν ἢ ὄχι ἐκεῖ κάτω. Αὐτοὶ δὲν ἦλθαν νὰ λειτουργηθοῦν ἀλλὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν. Μὲ τοὺς ὁδηγοὺς τῆς Ρώμης ἢ τὸν Μπέδεκερ εἰς τὸ χέρι, ἀδιαφοροῦντες διὰ κάθε τι ἄλλο, περνοῦν ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ θαυμάσια μνημεῖα τῶν παπῶν, τὰ ὁποῖα στολίζουν πυκνότατα τὸν ναόν, καὶ συμβουλευόμενοι τὴν σχετικὴν σελίδα τοῦ ὁδηγοῦ των, πείθονται ὅτι πρέπει νὰ ἐκφράσουν τὸν θαυμασμόν των δι' ὅ,τι βλέπουν. Καὶ ἀκούει κανεὶς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐπιφωνήματα θαυμασμοῦ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ βλέπει νὰ παρελαύνουν ἀπ' ἐμπρός του ἀέρινα σώματα γαλλίδων, μάγουλα γερμανίδων ροδοκόκκινα ὡς καλοψημένη φραντζόλα. Πόδια ἀγγλίδων τεράστια ὡς ἀντιτορπιλλικά, πλακουτερά, μὲ πεταγμένα τὰ μῆλα, πρόσωπα ρωσσίδων, φλογερὰ μάτια καὶ τουρκικῆς ἡδυπαθείας σώματα ἱσπανίδων. Κοτσίδες καὶ μύγδαλα ματιῶν Κινέζων, ἕνα παγκόσμιον ἀνακάτωμα, τέλος μίαν νέαν Βαβυλῶνα. Δεξιά, ὀλίγον ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν εἴσοδον, ἐκτυλίσσεται ἄλλο θέαμα χαρακτηριστικώτατον. Τὸ μπρούντζινον ἄγαλμα τὸ ὁποῖον παριστᾷ τὸν Ἅγιον Πέτρον καθήμενον εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον, ἄγαλμα τοῦ ὁποίου ἡ τέχνη ἀνάγεται εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας μετὰ Χριστόν, ἔχει ἐνδυθῆ περιέργως μὲ βαρύτιμα ποντηφικὰ ἄμφια χρυσᾶ καὶ κεντημένα μὲ ἀδάμαντας, μαργαριτάρια, ρουμπίνια, σαπφείρους καὶ ἄλλους πολυτίμους λίθους, οἱ ὁποῖοι ἐκπέμπουν τὰς πολυχρώμους ἀστραπάς των ἀντανακλῶντες τὰ φῶτα τῶν ὑπερδιακοσίων κανδηλῶν, αἱ ὁποῖαι φέγγουν εἰς τὰ κυριώτερα μέρη τοῦ ναοῦ.

Ἡ στολὴ τοῦ ἀγάλματος εἶνε τελεία, ἀπὸ τῆς ποντηφικῆς τιάρας, τῆς καταφόρτου ἀπὸ πολυτίμους λίθους, ἡ ὁποία στοιχίζει μόνον περὶ τὰ τέσσαρα ἑκατομμύρια καὶ εἶνε δῶρον τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Γουλιέλμου τοῦ Β', ἐπὶ τῷ ἰωβιλαίῳ τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ δεκάτου τρίτου, καὶ μέχρι τοῦ ἀρχιερατικοῦ δακτυλίου ποῦ τοῦ ἔχουν περασμένο εἰς τὰ εὐλογοῦντα δάκτυλα τοῦ Ἁγίου, τὸ ὁποῖον στοιχίζει μερικὰς μόνον ἑκατοντάδας χιλιάδων καὶ εἶνε δῶρον τῆς μακαρίτιδος βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας. Ἀπὸ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἁγίου, τὸ ἐνδεδυμένον κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμοὺς μὲ μίαν πεντάδα ἑκατομμυρίων τοὐλάχιστον, ἐξέχει ἐλεύθερον μόνον τὸ κατάμαυρον πρόσωπον, τὸ δεξιὸν χέρι καὶ τὸ δεξιὸν πόδι, περὶ τὸ ὁποῖον τσακίζονται χιλιάδες ὁλόκληροι ἀνθρώπων πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας περὶ τοῦ ποῖος πρῶτος θ' ἀποθέσῃ ἕνα φίλημα. Φιλοῦν ἕνας-ἕνας καὶ κατόπιν μὲ τὸ μανδήλι των σκουπίζουν τὰ ἴχνη τοῦ φιλήματος. Ἀπὸ τὰς μυριάδας αὐτὰς τῶν προστριβῶν τὸ πόδι τοῦ ἀγάλματος ἔχει φθαρῆ ὅπως τὰ χείλη τοῦ πηγαδιοῦ ἀπὸ τὸ σχοινὶ τοῦ κουβᾶ.

Διαβαίνων κανεὶς τὸν ἀνθοστεφῆ τάφον τοῦ Ἁγίου, πρὸς τὸν ὁποῖον κατεβαίνουν ὀλίγαι μαρμάρινοι βαθμίδες, ἠμπορεῖ ν' ἀποθαυμάσῃ, ἂν τοῦ περισσεύῃ καιρὸς ἐννοεῖται, τὰ σκαλίσματα μερικῶν λυχνιῶν ποῦ καίουν ἐκεῖ, ἔργα τῶν χειρῶν τοῦ ἀθανάτου Μπενβενοῦτο Τσελίνι. Περὶ τὸν τάφον αὐτόν, τὸν ὁποῖον περιβάλλουν χρυσωμέναι κιγκλίδες, εἶνε γονατισταὶ πλῆθος γυναῖκες τοῦ λαοῦ εἰς εὐλαβεῖς καὶ σιωπηλὰς παρατάξεις. Εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τάφου εἶνε ὁ βωμός, ὑπὲρ τὸν ὁποῖον ἀνακυκλοῦνται αἱ τετράφωνοι μελῳδίαι τῶν ψαλμῶν τῶν δύο πλουσιωτάτων χορῶν. Τὸν τάπητα τοῦ βωμοῦ, θαῦμα τέχνης καὶ ἁρμονικῆς διαθέσεως χρωμάτων, ἔχουν κεντήσει αἱ Ρωμαῖαι τῆς ἀριστοκρατίας. Τὸ θέαμα τῶν ἱερουργούντων καρδιναλίων μὲ τὰ μενεξεδιά των ἄμφια, τὰς αὐστηρὰς φυσιογνωμίας καὶ τὰς πολυαρίθμους ἀκολουθίας τῶν ἱερέων, εἶνε μεγαλοπρε-

πέστατον, εἰς τὸν τεράστιον αὐτὸν ναόν, τοῦ ὁποίου κάθε γωνία καὶ κάθε τοῖχος ἔχει νὰ δείξῃ καὶ ἀπὸ ἕνα μεγαλούργημα τέχνης. Κι' ἐφέτος ὅμως λείπει ὁ Πάπας, τοῦ ὁποίου ἡ παρουσία δίδει ἐξαιρετικὴν λαμπρότητα εἰς τὴν ἑορτήν. Ἔχει νὰ παραστῇ εἰς αὐτὴν ἀπὸ σαράντα ἐτῶν, ὅτε τελευταῖον ἱερούργησεν εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον, περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τοὺς ἁπανταχοῦ Γῆς καθολικοὺς πρωθιερεῖς, οἱ ὁποῖοι τότε, ἀκριβῶς μετὰ τὴν περίφημον ἐκείνην λειτουργίαν, ἡ ὁποία ἔχει μείνει μοναδικὴ εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Ρώμης, τοῦ ἀπένειμαν καὶ τὸ ὑπεράνθρωπον προνόμιον τοῦ ἀλανθάστου. Τρεῖς μῆνας ἀργότερα ὁ ἰταλικὸς στρατὸς κατελάμβανε τὴν Ρώμην, τὴν μετέπλαθεν ἀπὸ καρδίαν τοῦ Παπισμοῦ εἰς πρωτεύουσαν τοῦ ἰταλικοῦ βασιλείου, ἐνῷ ὁ Πάπας ἐκλείετο πλέον ὁριστικῶς εἰς τὸ Βατικανόν, τοῦ ὁποίου ἡ ἀρχαία δύναμις ὠχριᾷ καὶ φθίνει ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, κύπτουσα ὑπὸ τὴν ἀδάμαστον ἀνάγκην τῆς ἀενάου ἀλλαγῆς, ὑπὸ τὴν ἀδυσώπητον προσταγὴν τοῦ χρόνου, μέχρις οὗ μείνῃ τέλος ἁπλῆ σκιὰ καὶ ἀντίλαλος, σταθμὸς ἁπλοῦς εἰς τὸ παρελθόν, πρὸς τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος θ' ἀτενίζῃ μίαν ἡμέραν ἴσως μὲ περιφρόνησιν.

ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ

Ὅλα σχεδὸν τὰ ἰσχυρὰ πνεύματα τῶν νεωτέρων χρόνων. ὑπὸ τὴν ἀδιάκοπον ὤθησιν τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος ἀρνεῖται διαρκῶς τὸ παρελθόν του, μορφώνει ἀενάως νέον παρὸν καὶ ἀγωνιᾷ νὰ μαντεύσῃ τὸ μέλλον, πᾶσα ἐξαιρετικὴ φυσιογνωμία ἡ ὁποία ἔσπειρεν εἰς τὸν κόσμον ἢ ἐκαλλιέργησε μίαν ἰδέαν, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἢ εὗρε μίαν νέαν μορφήν, ἢ ἔπλασεν ἕνα νέον ἰδανικόν, κάθε ἥρως τέλος τῆς τέχνης ἢ τῆς ἀφῃρημένης διανοήσεως ἔχει δύο πατρίδας: Τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του καὶ τὴν Ρώμην. Οἱ παγεροὶ καὶ ἀτελείωτοι χειμῶνες, ὁ βαρὺς ὁρίζων καὶ αἱ φλεγματικαὶ κοινωνίαι τοῦ Βορρᾶ σχεδὸν πάντοτε ἀπώθησαν τοὺς ποιητάς, μὲ τὰ ἐαρινὰ ὁράματά των τὰ ὁποῖα σκανδαλίζουν τὸν ἄνθρωπον καὶ τοῦ γεννοῦν ἀθεράπευτον νοσταλγίαν, πρὸς τόπους ἐρασμίους ποῦ δὲν ὑπῆρξάν ποτε. Οἱ ποιηταὶ βλέπουν ὅτι ἐνοχλοῦν τοὺς συμπατριώτας των, κατεβαίνουν πρὸς μεσημβρίαν, κτίζουν τὴν φωλεάν των μεταξὺ μιᾶς ἐκκλησίας κι' ἑνὸς κήπου τῆς Ρώμης, καὶ μεθυσμένοι ἀπὸ ἄνοιξιν ἀφίνουν ν' ἀντηχήσῃ πολύηχον κι' ἐλεύθερον τὸ τραγοῦδί των εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ μεταρρυθμισταί, οἱ κοινωνικοὶ ἐπαναστάται καὶ ἰδεολόγοι, διωγμένοι ἀπὸ τὴν πατρίδα των,

καταδιωκόμενοι ἀπὸ τὰς ἀρχὰς ἢ τὴν κατακραυγὴν τῆς συμπαγοῦς πλειονότητος, τῆς ὁποίας τὰ εἴδωλα κατασείουν μὲ τὸν φανατισμὸν ποῦ ἐμπνέει κάθε νέος Θεός, φέρων κάνιστρα νέων ὑποσχέσεων, καταφεύγουν εἰς τὴν Ρώμην, τὴν πόλιν, τῆς ὁποίας κάθε γωνία εἶνε καὶ μία σελὶς ἱστορίας τριῶν, μὲ τὴν σημερινήν, μεγάλων περιόδων κοινωνικῆς ἀκμῆς. Ἕρμαια τῶν στοχασμῶν των, πλανῶνται τὴν νύκτα εἰς τὰ ἐρείπια τῆς ἀγορᾶς τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων, τὸ θέατρον τόσων ἀγώνων, ἢ τὸ Κολοσσαῖον, τὸ ὁποῖον κατεβρόχθισεν ἑκατομμύρια μαρτύρων ὑπὲρ μιᾶς νέας θρησκείας καὶ παίρνουν δυνάμεις καὶ ρίπτονται μὲ ἀποφασιστικότητα εἰς τὸν ἀέναον ἀγῶνα. Σχεδὸν κάθε συνοικία τῆς Ρώμης ἔχει νὰ δείξῃ ἀπὸ ἕνα σπίτι, ὅπου ἔμεινε καὶ συνέθεσεν ἕνα ἢ δύο ἔργα κάποια κορυφὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς τέχνης. Ἐδῶ τὸ σπίτι ποῦ ἔμεινεν ὁ Σέλλεϋ, ἐκεῖ αὐτὸ ποῦ ἐφιλοξένησε τὸν Κίτς, παρέκει τὸ ἄλλο ὅπου ἔγραψεν ὁ Γκαῖτε. Ἐδῶ τὸ ξενοδοχεῖον ὅπου ἐκάθητο ὁ Μπιόρσων, ἐκεῖ τὸ σπίτι ὅπου ὁ Ἴψεν ἔγραψε τὸν «Μπράντ» καὶ συνέλαβε τὸν «Πέερ Γκὶντ», τὰ δύο αὐτὰ ἀριστουργήματα τῆς δευτέρας περιόδου τῆς ἐξελίξεως τοῦ μεγάλου Νορβηγοῦ, ὁ ὁποῖος, φεύγων τὰ πάθη καὶ τὰς ἀντιδράσεις τῶν μετριοτήτων τῆς μικρᾶς πατρίδος του, κατέφυγεν ἐξόριστος ἑκούσιος εἰς τὴν Ρώμην, προβάλλων τὸν ἴδιον ἑαυτόν του πρότυπον τοῦ ἡρωϊκοῦ ἀτομισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἀπεκρυστάλλωσε κατόπιν εἰς τοὺς διαλεκτοὺς τύπους τοῦ θεάτρου του.

Εἰς τὴν ὁδὸν Κάπο-λὲ-Κάζο πρὸς τὴν ὁποίαν βλέπει τὸ σπίτι αὐτό, ἔγινε χθὲς τὸ ἀπόγευμα, κατὰ τὸ ἡλιοβασίλευμα, ἡ συγκινητικωτέρα δοξολογία εἰς τὸ πνεῦμα. Ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, ἐργατικοὶ καὶ ἀστοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πλῆθος λαοῦ ὅλων τῶν τάξεων, συνέρρευσαν ἐκεῖ διὰ νὰ τιμήσουν τὴν μνήμην καὶ νὰ παραστοῦν εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς πλακός, ἡ ὁποία, φέρουσα μίαν ὡραίαν ἐπιγραφὴν καὶ τὴν ἀνάγλυφον κεφαλὴν τοῦ μεγάλου δραματικοῦ, ἔργον τοῦ γλύπτου Λέρκε, ἐτοποθετήθη πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ σπιτιοῦ, διὰ νὰ ἐνθυμίζῃ εἰς τοὺς διαβάτας ὅτι ἡ Ρώμη εἶχε

την τιμὴν νὰ φιλοξενήσῃ, ἐπὶ ἔτη, ἕναν ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους κοινωνικοὺς ἐπαναστάτας. Ἀπέναντι τῆς εἰσόδου εἶχε στηθῆ μικρὰ ἐξέδρα, στολισμένη μὲ τὴν σουηδικήν, τὴν νορβηγικὴν καὶ τὴν δανικὴν σημαίαν, πρὸς τιμὴν ὅλης τῆς παροικίας τῶν ἐν Ρώμῃ Σκανδιναυῶν. Τὸ συγκινητικὸν θέαμα τοῦ πλήθους, τὸ ὁποῖον συνεκεντρώθη διὰ νὰ δοξάσῃ ὄχι κανὲν ἀπὸ τὰ συνηθισμένα ἐφήμερα εἴδωλα τῆς πολιτικῆς, οὔτε κανέναν ἀπὸ τοὺς ἥρωας τῶν ὅπλων, ἀλλ' ἁπλῶς ἕνα σκεπτόμενον ἄνθρωπον κι' ἕνα ποιητήν, ἐπλαισιώνε μὲ χάριν τὸ πλῆθος τῶν γυναικείων κεφαλῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπρόβαλλον ἀπὸ τὰ γειτονικὰ παραθύρια. Τὸ ἐπὶ τῆς ἐξέδρας βῆμα, στολισμένο μὲ τὴν ἰταλικὴν σημαίαν, κατέλαβε μέσῳ θρησκευτικῆς σιωπῆς ὁ Φέρρι, τὸ ἀηδόνι αὐτὸ τῆς Ἰταλίας.

— Πολῖται εἶπε, δεικνύων τὴν πλάκα. Μὲ αὐτὸ τὸ σημεῖον, τὸ ἐμψυχωμένον ἀπὸ τοὺς λόγους ἑνὸς Ἰταλοῦ καὶ τὸ πλαστικὸν ἀνάγλυφον ἑνὸς Νορβηγοῦ ἡ Ρώμη σήμερον μνημονεύει ἕναν μεγάλον, ὁ ὁποῖος κατέχει ἐπίσης, μεταξὺ μεγάλων, μίαν θέσιν ξεχωριστήν, καὶ ὁ ὁποῖος, ἑλκυσθεὶς ἀπὸ τὰ θέλγητρα αὐτῆς τῆς Ρώμης, ἐδῶ συνέλαβεν, ἐδῶ ἐδημιούργησε τ' ἀριστουργήματά του. Αἱ μορφαὶ καὶ τὰ σύμβολα, τὰ ὁποῖα ἀπετύπωσε, μένουν αἰώνιαι μορφαὶ καὶ σύμβολα. Τρεῖς μεγάλαι φυσιογνωμίαι προβάλλουν ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ τὰς τρεῖς αὐτὰς μορφὰς τὰς ἐθαύμασεν ὁ αἰὼν αὐτός. Ἤρχισε μὲ τὸν Γκαῖτε, ἐπέρασε μὲ τὸν Οὔγκὼ κι' ἔκλεισε μὲ τὸν Ἑρρῖκον Ἴψεν. Τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα ὁ μεγάλος αὐτὸς πανσὲρ ἐδημιούργησεν, εἶνε μορφαὶ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως. Ὁ Ἴψεν εἶνε ὁ ὑμνητὴς ἐκείνου, τὸ ὁποῖον καλεῖται: Ἀτομισμὸς ἡρωϊκός. Εἰς ἕναν ἀξιομνημόνευτον λόγον του ὁ μέγας Νορβηγὸς πραγματικῶς ἐδόξασε τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως, ἡ ὁποία εἶνε ἡ μόνη ἀριστοκρατία. Ἐπειδή, πολῖται, εἶπε: Ὁ δημοκρατισμὸς δὲν ἠμπορεῖ νὰ

λύση μόνος τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς. Καὶ εἶνε ἀναγκαῖον νὰ συμβαδίζη καὶ νὰ ἑνώνη τὰς δυνάμεις του μ' ἐκείνας τῆς ἀριστοκρατίας. Ὄχι βέβαια τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ αἵματος ἢ τῶν χρημάτων, ἀλλὰ τῆς ἀριστοκρατίας τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως, ἡ ὁποία δύναται νὰ μορφωθῇ εἰς ὕψιστον ἰδανικὸν — ὅπως ὁ Μπράντ, ὁ ἥρως τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως — ὁ θυσιάζων εἰς τὸν βωμὸν τῆς πίστεώς του ὅλην του τὴν ὕπαρξιν καὶ ὑπὲρ τῆς ἰδέας του μάχεται, χωρὶς νὰ ὑποχωρῇ πρὸ οὐδενὸς ἐμποδίου, ἀντιμετωπίζων ὅλους τοὺς κινδύνους. Εἰς αὐτὴν τὴν πίστιν θυσιάζει τὴν μητέρα του, τὴν σύζυγόν του, τὴν θυγατέρα του. Ἔτσι, πάντοτε ἐμπρός, μέχρις ὅτου πίπτει τέλος καὶ ὁ ἴδιος, θῦμα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἰδέας του.

Ἡ μορφὴ τοῦ Ἑρρίκου Ἴψεν, ἐξακολουθεῖ ὁ Φέρρι, μὲ τὴν γοητευτικὴν καὶ ἠχηρὰν φωνήν του, παρίσταται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κόσμου ὑψηλή,, ὡς αἱ χρυσωμέναι ἀπὸ τὸν ἥλιον κορυφαὶ τῶν Ἄλπεων, καὶ τὸν θαυμάζομεν καὶ ταπεινούμεθα, ἐξ ἴσου, πρὸ αὐτοῦ. Ἡ Ρώμη σήμερον δι' ἡμῶν, πολῖται, τελεῖ μνημόσυνον εἰς μνήμην τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνδρὸς καὶ ὅλων τῶν ὁμοίων του!

Τὸ ἀκροατήριον ἐκάλυψε τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ ρήτορος μὲ καταιγίδα χειροκροτημάτων. Καὶ ἦτο πολὺ συγκινητικὸν ἰδίως τὸ θέαμα τῶν ἐργατικῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον παρηκολούθησαν τὸν ὑψηλὸν αὐτὸν λόγον, ἀλλὰ κι' ἐνθουσιάσθησαν κι' ἐδάκρυαν.

Ἐνθυμήθηκα, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, μερικοὺς Ἕλληνας λογίους, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκουν τὰ ἔργα τοῦ Ἴψεν σκοτεινά, βορειοδυτικὰ καὶ δὲν ξεύρω τί ἄλλο καὶ ἤθελα νὰ εἶχα μερικοὺς παρόντας, εἰς αὐτὸ τὸ μοναδικὸν μνημόσυνον, διὰ νὰ πεισθοῦν, ὅτι δὲν χρειάζεται παρὰ μιᾶς πεντάρας αἴσθημα καὶ πνεῦμα διὰ νὰ ἐννοήσουν ὅ,τι ἐννοεῖ καὶ χειροκροτεῖ καὶ ὁ τελευταῖος Ἰταλὸς κτίστης.

Ο ΒΑΚΧΟΣ

ΤΩΝ ΙΤΑΛΩΝ

Οἱ Ἰταλοί, οἱ ὁποῖοι κατὰ μίαν τελευταίαν στατιστικὴν πίνουν τὸ περισσότερο κρασὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους εὐρωπαϊκοὺς λαούς, εἶνε βέβαιον ὅτι δὲν ξέρουν νὰ πιοῦν. Εἰς τὸ ἑλληνικὸν ὑπόγειον ὁ ἄνθρωπος βλέπει κρασί, ἀκούει κρασί, ἀναπνέει κρασί, πίνει κρασὶ καὶ τέλος γίνεται κρασί. Βλέπει ἐν πρώτοις τὴν ρετσίναν νὰ χύνεται ἀπὸ τὴν κάνουλαν τοῦ 4 ἢ τοῦ 6 καὶ ἀπολαμβάνει αὐτὸ τὸ θέαμα τοῦ ρευστοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον ἐνθυμίζει τὸν πύρινον κρουνὸν τῆς ταβέρνας τοῦ Φάουστ. Κατόπιν τὴν ἀκούει νὰ κελαϊδῇ στὴν κανάτα ἢ τὴ «μισή», ἀναπνέει διαρκῶς τὸ ἄρωμα, τὸ ὁποῖον ἀναδίδεται ἀπὸ τὸ κρασοποτισμένον ἄστρωτον πάτωμα καὶ τέλος εἶνε πολὺ φυσικὸν ὅτι κυριεύεται ἀπὸ τέτοιαν μέθην ὥστε σκοτώνει τὸν πλησίον του εἰς μίαν ἀσήμαντον λογομαχίαν, μὲ τὴν ἀφέλειαν ποῦ ἕνας ἀπὸ τοὺς Φαραὼ ἢ τοὺς Ρωμαίους αὐτοκράτορας θὰ ἐσκότωνεν ἕναν ἀπὸ τοὺς δούλους του ἐπάνω εἰς τὴν βακχικὴν παραφορὰν ἑνὸς συμποσίου. Εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ταβέρναν τὸ κρασὶ δὲν φαίνεται πουθενὰ παρὰ μόνον εἰς τὰ ποτήρια καὶ οἱ ἄνθρωποι τὸ πίνουν μὲ τὴν σοβαρότητα ποῦ ἕνας Ἕλλην πίνει τὸ γαλατάκι του. Ὅταν τὸ ἄστρον τῆς Ἀφροδίτης ἀρχίσῃ νὰ τρέμῃ ὠχρὸν ὑπὲρ τὸν τροῦλον τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἐνῷ

ἀκόμη δὲν ἔσβυσαν τελείως αἱ φλόγες τῆς δύσεως καὶ ὁ πορτοκαλλόχρυσος πέπλος σκεπάζει ἀκόμη τὰ σιγαλὰ νερὰ τοῦ Τιβέρεως, τὴν γλυκεῖαν αὐτὴν ὥραν ὅπου τὸ φῶς ἀρχίζει ν' ἀμφιβάλλῃ καὶ τὴν εὐχάριστον ἀτμόσφαιραν τῆς θερινῆς ἑσπέρας ἀρωματίζουν αἱ πνοαὶ τῶν τριανταφύλλων ἀπὸ τοὺς κήπους τῶν μεγάρων. ὁ Ρωμαῖος ὁδηγεῖ τὴν οἰκογένειάν του εἰς τὴν ταβέρναν διὰ τὸ «ὀρεκτικόν». Προηγεῖται ὁ στρατὸς τῶν παιδιῶν. Τ' ἀγοράκια ἀπὸ ὀκτὼ ἐτῶν καὶ ἄνω καπνίζουν τὰ τσιγαράκια των ἀφελέστατα. Τὰ ματάκια των κλείνουν, εἰς ἔκφρασιν ἡδονῆς, εἰς κάθε ρουφηξιὰν καὶ τὰ χείλη των κατόπιν προβάλλονται, εἰς ἕνα κοράλλινον δακτύλιον, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ὁ καπνὸς ἐκτυλίσσει τὰ γαλανὰ δακτυλίδια του εἰς τὸ κενόν. Αἱ οἰκογένειαι σκορπίζονται εἰς τὴς ἄπειρες ταβέρνες τῆς Ρώμης, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὰ καθαρὰ καὶ βερνικωμέναι τραπεζάκια των εἰς τὸ ὕπαιθρον. Τὰ λαϊκὰ κορίτσια μὲ τὰ φρεσκοσιδερωμένα τσητάκια των, τὰ ὁποῖα τρέμουν εἰς τὴν πνοὴν τῆς ἑσπερινῆς αὔρας, περὶ τὸ πλούσιον στῆθος καὶ τὰ τορνευτὰ μπρατσάκια, κάθονται συνεσταλμένα κοντὰ εἰς τοὺς γεννήτορας καὶ κουτσοπίνουν. Τὰ παιδάκια τὸ ἴδιο. Εἰς μίαν ταβέρναν μάλιστα εἶδα παχύσαρκον Ρωμαίαν μὲ δύο μακρυὰ σκουλαρίκια στ' αὐτιὰ νὰ προσπαθῇ νὰ κεράσῃ τὸ μωρό της — ὀκτὼ ἕως ἐννέα μηνῶν. Ἐκεῖνο ἐσούφρωνεν εἰς ἕνα μορφασμὸν ἀηδίας τὸ προσωπάκι του, ἐκλαυθμήριζε κι' ἐκλωτσοῦσεν ἀνάμεσα εἰς τὰ πανιὰ ποῦ ἦτο διπλωμένον μὲ τὰ παχουλὰ ποδαράκια του. Ἡ ρωμαϊκὴ ταβέρνα ἡ ὁποία μὲ τοὺς ξυλίνους ραβδωτούς της τοίχους καὶ τὰ πορτάκια τῶν «ἰδιαιτέρων» ὁμοιάζει μὲ δευτέραν θέσιν ἀτμοπλοίου, διαθέτει μᾶλλον πρὸς ἐλαφρὰν μελαγχολίαν ἢ φιλάρεσκον ρέμβην παρὰ πρὸς βακχικὰ ὄργια. Ἡ μπουκάλες πηγαινοέρχονται γεμᾶτες ἀπὸ κρασὶ τοῦ Φρασκατιοῦ, τοῦ πλουσίου ἀμπελῶνος, ὁ ὁποῖος ἐκτείνει τὸν μαγευτικόν του τάπητα πρὸς τοὺς ἀνατολικοὺς λόφους, μίαν ὥραν ἔξω τῆς Ρώμης, ἀπὸ κρασὶ μὲ μίαν λεπτὴν ἀπόχρω-

σιν τοῦ ἀρώματος τοῦ μήλου κι' ἕνα χρῶμα παλαιοῦ κεχριμπαρίου καὶ ἀδειάζονται μὲ τὴν εὐκολίαν νεροῦ. Ποῦ τὸ βάζουν τόσο κρασὶ ὄχι πλέον οἱ ἄνδρες ἀλλὰ τὰ κορίτσια καὶ τὰ παιδάκια ; Γυρίζων ὡς σβούρα ἀφ' ὅτου ἐπάτησα τὸ πόδι μου εἰς τὴν Ρώμην δὲν κατώρθωσα νὰ συλλάβω ἕνα μεθυσμένον.

Εἶνε περίεργον, ἐπίσης, ὅτι ὁ Ρωμαῖος, ἐνῷ τραγουδεῖ καὶ σφυρίζει στὸν δρόμον, εἰς τὴν ταβέρναν ὁμιλεῖ σχεδὸν χαμηλοφώνως μὲ τὸν διπλανόν του ἢ σιωπᾷ ἐπὶ ὥρας, σκέπτεται καὶ ἀναστενάζει. Τὴν ὥραν ποῦ τὰ χρώματα τῆς ἡμέρας συγχίζονται καὶ σβύνουν σιγὰ-σιγά, εἶνε εἰκὼν συνήθης, εἰς τὴν Ρώμην, ἕνας λαϊκὸς ἄνθρωπος ἀκουμπισμένος εἰς τὸ τραπέζι δίπλα εἰς ἕνα ποτῆρι γεμᾶτο κρασὶ Φρασκατιοῦ, συλλογίζεται μὲ τὰ μάτια πρὸς τὸ κενόν. Ὁ Λεονάρδος Νταβίντσι ἀπέδωσε θαυμασίως τὸν Βάκχον τῶν Ἰταλῶν. Ἕνας νέος, ὅλος πνεῦμα καὶ χάρις, πλήρης θλίψεως. Δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸν Χριστὸν εἰμὴ κατὰ τοῦτο μόνον: Ὅτι ἀντὶ νὰ κρατῇ τὸν ἀκάνθινον στέφανον, κρατεῖ μίαν δροσόχνουδον σταφυλήν. Τέτοια εἶνε πράγματι ἡ μέθη τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι εἶνε εἰς ἄκρον εὐγενεῖς, εὐαίσθητοι καὶ μελαγχολικοί. Αἱ συνομιλίαι τῶν Ρωμαίων εἰς τὴν ταβέρναν, συνηθέστατα ἐξαφνίζουν τὸν Ἕλληνα. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς παρόδους τῆς Βία-νατσιονάλε, μιᾶς ἀπὸ τὰς κυριωτέρας ἀρτηρίας τῆς πόλεως, φέγγει, ὡς τὰς τρεῖς τὸ πρωΐ, ἕνας γλόμπος, πρὸ τῆς θύρας ἑνὸς ταβερνείου. Αὐτὸς ὁ γλόμπος εἶνε ὁ φάρος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀτενίζουν πλήρη ἀγαθῶν ἐλπίδων, τὰ ναυάγια τῆς νυκτός. Ἐκεῖ ἀγκυροβολοῦν οἱ ξενύχτηδες τῆς συνοικίας μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Ἡ ἄλλη Ρώμη κουρνιάζει, σχεδὸν ἀπὸ τὰς ἕνδεκα. Τὴν ἰδίαν ὥραν ὄπισθεν μιᾶς παρατάξεως ἀπὸ μποτίλιες καὶ μποτιλάκια, κουτουλίζει στερεοτύπως ἡ σινιορίνα, ἡ ὁποία ἐκτελεῖ χρέη ταμίου, ὡς νὰ ἐπιβεβαιοῖ διαρκῶς τὰς λεπτομερείας μακροτάτης ἱστορίας, τὴν ὁποίαν τῆς διηγεῖται κἄποιος εἰς τὸν ὕπνον της. Χθὲς μετὰ τὰ μεσάνυκτα μία

παρέα τραμβαγιέρηδων ἐμπῆκε εἰς τὴν ταβέρναν αὐτὴν καὶ ἤρχισε νὰ κουτσοπίνῃ. Εἶχαν κατεβάσει πέντε ἢ ἓξ ποτήρια, σιωπῶντες, ὁπότε ἤρχισαν νὰ συνομιλοῦν. Σιγὰ-σιγὰ ἐπλησίασα ἀπὸ περιέργειαν:

— Ἐγὼ δὲν πιστεύω εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἔλεγεν ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς. Οὔτε εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, οὔτε εἰς τὸ ἠθικὸν συμφέρον τῶν ἀτόμων. Πιστεύω μόνον εἰς τὴν φυσιολογίαν καὶ εἰς τὰ ὑλικὰ συμφέροντα.

— Φραντζέσκο, ἀπήντησεν ὁ ἀντικρυνός του, μὲ ἀπίστευτον γλυκύτητα, σοῦ ξαναλέγω πῶς σφάλλεσαι. Ἔχομεν δεδομένα τῆς ζωῆς τοῦ πνεύματος. Εἶνε ὁλόκληρος ἐπιστήμη ὁ πνευματισμός. Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, τὰ φαινόμενα τῆς τηλεπαθείας... Τέλος δὲν εἶμαι τόσο μελετημένος γιὰ νὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω, ἀλλὰ σοῦ λέγω μόνον ὅτι ὁ ἄνθρωπος, χωρὶς καμμίαν πεποίθησιν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν, χωρὶς καμμίαν ἰδέαν περὶ αὐτῆς, εἶνε ἀδύνατον νὰ κυβερνηθῇ εἰς τὴν παροῦσαν. Πῶς θὰ κανονίσῃς τὴν διαγωγήν σου, ἂν δὲν ξέρῃς τί θὰ γίνῃ μετὰ θάνατον, ἂν δὲν πιστεύῃς ὅτι θὰ γίνῃ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο ;

— Τὴν ζωήν μου, ἀπήντησεν ὁ Φραντζέσκος, τὴν κανονίζω σύμφωνα μὲ τὸ συμφέρον μου.

— Καλά. Ἀλλὰ μποροῦν νὰ τὸ κάνουν ὅλοι αὐτό ; Πῶς θὰ περάσῃ τὴν ζωήν του ὁ πτωχὸς καὶ ὁ ἀδικούμενος, ὁ ἀδύνατος καὶ ὁ χαμένος, πῶς νὰ ὑποφέρῃ αὐτὴν τὴν κόλασιν, ἂν δὲν πιστεύῃ ὅτι θ' ἀνταμειφθῇ εἰς τὸν οὐρανόν ;

— Ἄ! ἔτσι ; Γιατί παίρνεις ἕνα-ἕνα τὰ ἄτομα ; Ὁ ἄνθρωπος ἐμόρφωσε κοινωνίαν. Ἕνας-ἕνας ἀδικούμενος δὲν μπορεῖ νὰ εὕρῃ δικαιοσύνην, ὅλοι μαζῆ ὅμως βρίσκουν. Κατ' ἐσὲ ὅμως πρέπει ν' ἀφήσουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ παραμελήσουν τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, μὲ τὴν παρηγορίαν πῶς θὰ πᾶνε στὸν παράδεισο! Ἔτσι ἡ κοινωνία θὰ σαπίσῃ.

Οἱ τραμβαγιέρηδες ἐξηκολούθησαν νὰ συζητοῦν εἰς τὸν ἴδιον τόνον. Ἐπῆρα τὸ καπέλλο μου καὶ ἀπεμακρύνθην ἀναστενάζων. Ποῖος εἶπεν ὅτι ὁμοιάζομεν μὲ τοὺς Ἰταλούς ;

ΚΟΛΠΟ ΝΤΙ ΒΕΝΤΟ

Ἔκλεισεν ἡ καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις αὐτὰς τὰς ἡμέρας. Ὁ λαὸς τῆς Ρώμης ἐπαραμόνευεν εἰς τὴν πόρτα, μέχρις ὅτου τὰ εἰσιτήρια κατέβουν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς τσέπης του. Πραγματικῶς μόλις ἡ ἀριστοκρατία, ἡ ὁποία τὸν χειμῶνα εἶχε κάμει κατοχήν, ἐξεκουμπίσθη διὰ τὰς ἐξοχὰς καὶ τὰ λουτρά, τὰ εἰσιτήρια κατέβηκαν καὶ εἰς τοὺς διαδρόμους καὶ τὰς εἰκοσιπέντε μεγάλας αἰθούσας τοῦ μεγάρου τῆς καλλιτεχνικῆς ἑταιρείας, εἰς τὴν Βία-νατσιονάλε ἐκόχλασεν ἐπὶ ἕνα μῆνα ἡ ἄμπωτις καὶ ἡ παλίρροια τῶν κατωτέρων τάξεων. Τὸ πλῆθος στερηθὲν ἐπὶ τόσους μῆνας ἑνὸς τόσον ἀγαπητοῦ θεάματος, τὸ ἀπελάμβανε μὲ περισσοτέραν ὄρεξιν Πολλοὶ εἶχαν εἰς τὴς τσέπες των ψωμάκια καὶ φρέσκο τυρὶ καὶ περνοῦσαν ὅλην των τὴν ἡμέραν πρὸ ἑνὸς ἀγάλματος τοῦ Τρουμπεσκόϊ, ἢ μιᾶς εἰκόνος τοῦ Μπλιμπάο. Αἱ μητέρες δὲν παρέλειπον νὰ πάρουν καὶ τὰ μικρά των εἰς τὴν ἀγκάλην. Ἄλλα ἤθελαν νὰ δαγκώσουν τὰ ζωγραφισμένα φροῦτα, ἄλλα ἤθελαν νὰ πιάσουν τὸ «νινὶ», τὸ ὁποῖον ἔβλεπαν εἰς τὸ μάρμαρον ἀπέναντί των καὶ ἄλλα ἐκρύπτοντο ἔντρομα εἰς τὸν μητρικὸν κόλπον πρὸ τοῦ φοβεροῦ θεάματος τοῦ κερβέρου εἰς τὸν «Ἅδην» τοῦ Στούκ. Διακόσιοι

πενῆντα πέντε καλλιτέχναι, Ἄγγλοι, Γάλλοι, Ρῶσσοι, Γερμανοί, Ἰταλοὶ καὶ Ἱσπανοὶ ἐξέθεσαν ἑξακόσια ὀκτὼ ἔργα ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς. Ἀνθρώπινοι μορφαὶ καὶ σώματα, θάλασσαι καὶ λίμναι κοιμώμεναι γλυκὰ ὑπὸ σεληνόφως ἢ χρυσίζουσαι ὑπὸ μαγευτικὰς δύσεις, νερὰ ταραγμένα ὑπὸ τὰς πνοὰς ὠργισμένων ἀνέμων, κῆποι δροσεροί, λειμῶνες ἀνθόσπαρτοι ἢ χιονισμένοι δρυμοί, πᾶσα ἰδιάζουσα στιγμὴ τῆς Φύσεως, κίνημα φευγαλέον τῆς φαντασίας ἢ στιγμιαία καλλονὴ τῆς ἀενάου καὶ ρευστῆς ζωῆς ἐσύρθη αἰχμάλωτος καὶ ἐσφηνώθη διὰ παντὸς μεταξὺ τῶν τεσσάρων πλευρῶν χρυσοῦ πλαισίου. Τὸ τελευταῖον αὐτὸ παρετηρήθη σπανιώτερον. Τοὺς περισσοτέρους ζωγράφους δὲν τοὺς ἐνθουσιάζει, φαίνεται, διόλου ἡ σύγχρονος ζωή. Δὲν εἶνε, λέγουν, γραφικὴ καὶ δὲν προσφέρει θέματα. Ἄλλοι, λοιπόν, ἐβγῆκαν εἰς τοὺς κάμπους, τὰ λαγκάδια, τὰ βουνὰ καὶ τὰς λίμνας, διὰ νὰ τὸ κυνηγήσουν ἐκεῖ. Καὶ ἔχομεν, ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, μίαν καταπληκτικὴν ἐπίδοσιν εἰς τὸ τοπεῖον, τὸ ὁποῖον ἐκυριάρχησεν ἐφέτος. Ἄλλοι κάνουν θαλασσοδάνεια ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν, καὶ ἰδίως οἱ Γερμανοί. Οἱ ἀθεόφοβοι αὐτοί, ὑπὸ τὴν σκούφιαν ἑκάστου τῶν ὁποίων ὑπάρχει καὶ ἀπὸ μία κεφάλα μεταφυσικοῦ, δὲν διστάζουν νὰ ζωγραφίζουν τὰς ἰδέας! Καὶ τὸ νόστιμον εἶνε, ὅτι τὸ καταφέρνουν περίφημα. Διότι, ἐπὶ τέλους, τὸ κάθε τι, ἀκόμη καὶ μία ἰδέα, εἶνε γραφικόν, ἀρκεῖ νὰ τὸ βλέπῃ ζωγράφος. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποδεικνύει, ὅτι ἔχουν ἄδικον ὅσοι κατηγοροῦν τὴν σύγχρονον ζωήν, διότι, ἐὰν καταντᾷ γραφικὴ παράστασις ἡ ἀφῃρημένη ἔννοια, ἡ ὁποία δὲν ἔχει κανὲν ὡρισμένον σχῆμα, θὰ ἦτο πολὺ περίεργον νὰ εἶνε ὀλιγώτερον γραφικὴ ἡ ζωντανὴ ζωή, ἡ ὁποία ἔχει σχῆμα καὶ ἔκφρασιν. Ἡ ἀκατάσχετος καλλιέργεια τοῦ τοπείου καὶ ἡ τάσις πρὸς τὰς ἀλληγορίας καὶ τὰ σύμβολα εἶνε κατὰ τοῦτο ἐπιβλαβής, ὅτι κινδυνεύει νὰ παραμεληθῇ ἐξ αἰτίας της ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος εἶνε τὸ κύριον δημιούργημα ἐπὶ τῆς Γῆς. Αὐτὸς περιέχει ὅλα τ' ἄλλα, τὰ ἐκφράζει κι' ἐκ-

φράζεται ἀπὸ αὐτά. Τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν αἰσθάνονται ὅσοι
ἀκολουθοῦν τὴν κλασικὴν παράδοσιν, ἀλλ' ἡ ἐπιμονή των
εἰς τὸ γυμνὸν εἶνε τόσον παράλογος, ὥστε ὁμοιάζει μὲ παι-
δικὸν πεῖσμα. Διότι ἡ θέα τοῦ γυμνοῦ ἐγείρει μᾶλλον τὴν
ἰδέαν τοῦ ἀπρεποῦς εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος.
Ἄλλως τε τὸ ἔνδυμα καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ σημερινοῦ βίου
ἠλλοίωσαν τόσον τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ὥστε τίποτε σχεδὸν
δὲν μένει ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον θέλγητρόν του. Μία γυναῖκα,
τῆς ὁποίας ἡ μητέρα καὶ ἡ μάμμη ἐφόρει κορσέν, φορεῖ
δὲ καὶ ἡ ἰδία, ἐπὶ δεκάδα ἐτῶν, καλὸν εἶνε νὰ ζωγραφίζε-
ται μὲ τὸν κορσέν της. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, γενικῶς,
ἀποτελεῖται κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα ἀπὸ τὸ ἔνδυμά του καὶ
κατὰ τὸ ὑπόλοιπον ἓν ἀπὸ τὸ σῶμά του. Ὁ Τολστόϊ, περι-
γράφων λεπτομερῶς καὶ τὰς παραμικροτέρας ἀποχρώσεις
τῆς γυναικείας τουαλέττας εἰς τὰ μυθιστορήματά του, εἶνε
ὁ μεγαλείτερος σύγχρονος ζωγράφος. Ἀπεναντίας ὅ,τι καὶ
ἂν ἰσχυρισθοῦν οἱ τυφλοὶ ἀκόλουθοι τῆς παραδόσεως δὲν
θὰ πείσουν κανένα, ὅτι ὅλες αὐτὲς ἡ γυμνὲς ἀγελάδες, τὰς
ὁποίας παρέταξαν εἰς τὴν ἔκθεσιν, δὲν ἀποτελοῦν ἀηδῆ
καὶ ἀξιολύπητα θεάματα. Ὁ μόνος ζωγράφος, ὁ ὁποῖος ἐ-
μάντευσε τί συμβαίνει πέριξ του αὐτὴν τὴν στιγμήν, εἶνε
ὁ Ἱσπανὸς Ζοζὲ Σαραγκόζα εἰς τὸν μοναδικὸν πίνακά του
«Κόλπο-ντὶ-βέντο» — «Πονὴ ἀνέμου» — ἀντίγραφον τοῦ ὁ-
ποίου θὰ συνίστων θερμῶς ν' ἀποκτήσουν οἱ νέοι μας ζω-
γράφοι, διότι εἶνε, πράγματι, ὅ,τι ἐκλεκτότερον ἠμπορεῖ νὰ
δώσῃ μία καθαυτὸ σύγχρονος ζωγραφική. Δεξιὰ φαίνεται ἕνα
κομμάτι χλωροῦ κορμοῦ δένδρου, τοῦ ὁποίου τὸ φύλλωμα χά-
νεται ὄπισθεν τοῦ πλαισίου. Σιμὰ εἰς τὸ δένδρον στέκει ὄρ-
θία, στηριγμένη μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι ἐλαφρά, μὲ ἁβρότητα
καὶ χάριν, εἰς τὴν ὀμβρέλλαν της, τῆς ὁποίας ἐπίσης φαί-
νεται μόνον τὸ χέρι, μία ὡραιοτάτη εἰκοσαέτις νεᾶνις, μὲ
ταγιέρ, ἀπὸ ἐλαφρὸν ὕφασμα γλυκυτάτου χρώματος, καὶ
καπέλλο μεγάλο μὲ πτερά. Εἰς τὸ βάθος ἐκτείνεται πρασίνη
πεδιάς, ἀπολήγουσα εἰς κύματα χαριεστάτων λόφων εἰς τὸν

ὁρίζοντα. Ἡ ἡμέρα εἶνε συννεφιασμένη καὶ τὸ φῶς ἁπα-
λόν, καὶ γλυκύ. Μία καὶ ἡ αὐτὴ δυνατὴ πνοὴ ἀνέμου κυρτώνει
τὰς κορυφὰς τῶν κυπαρίσσων καὶ τοὺς κλάδους τῶν δένδρων
εἰς τὴν πεδιάδα, ἀνεμίζει τὸ μακρὺ βέλο τῆς κόρης. τὸ
ὁποῖον πίπτει ἀπὸ τὸ καπέλλο, περνᾷ τὸν δεξιὸν ὦμον καὶ
κυματίζει πρὸς τὰ ἐμπρός, ἀπειλεῖ νὰ τῆς ἁρπάξῃ τὸ κα-
πέλλο καὶ τὴν ἀναγκάζει νὰ τὸ συγκρατήσῃ μὲ τὸ δεξιόν
της χέρι. Εἶνε ἄλλη εὐκαιρία νὰ συσσωρεύσῃ εἰς τὴν κί-
νησιν αὐτὴν ὁ καλλιτέχνης ὁλόκληρον θίασον χαρίτων; Ἡ
κόρη θέλγεται ἀπὸ τὰ χάδια τοῦ φθινοπωρινοῦ ἀνέμου καί,
καθὼς κανὲν ἀδιάκριτον βλέμμα δὲν τὴν παρακολουθεῖ, ἀφί-
νεται ὁλόκληρος εἰς τὴν ἀθώαν αὐτὴν τέρψιν. Τὸ πρόσωπόν
της τὸ δροσερὸν καὶ νέον, ἀκτινοβολεῖ ἀγαλλίασιν, ἐνῷ διὰ
μέσου τῶν ἀνοικτῶν, εἰς σχῆμα ἡδονικοῦ μειδιάματος, κε-
ρασίνων χειλέων της, ὑποφαίνονται, ἀμέμπτως παρατεταγ-
μένα, τὰ κάτασπρα δοντάκια της. Ὁ θεατὴς αἰσθάνεται
τὰς θωπείας τοῦ ἀνέμου καὶ τὸν ἀκούει νὰ σφυρίζῃ στὰ
δένδρα. Μολαταῦτα θέλει νὰ φύγῃ τὸ ταχύτερον διὰ νὰ
μὴ ταράξῃ μὲ τὴν παρουσίαν του τὴν ἀθώαν ἀπόλαυσιν
τῆς κόρης. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ ἀποτελεῖ τὸ κύριον χαρακτη-
ριστικὸν τῆς εἰκόνος εἶνε ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἀνεῦρε τὰ γρα-
φικὰ στοιχεῖα τῆς σημερινῆς ἐνδυμασίας καὶ τὰ πλαστικὰ
τοῦ σημερινοῦ σώματος καὶ τὰ ἔχει ἀναδείξει μὲ μίαν τέ-
χνην θαυμαστήν. Ἀπὸ τὸ βέλο τοῦ καπέλλου ἐγνώρισε νὰ
κατασκευάσῃ ἄνεμον, κυματισμοὺς καὶ καμπύλας ἐνθυμι-
ζούσας τοὺς πέπλους τῶν κλασικῶν. Διότι ἐὰν αἱ «ὧραι»
τοῦ Ραφαὴλ, ἢ αἱ κόραι καὶ αἱ θεαὶ τῶν Ἑλλήνων ἔχουν
πέπλους, αἱ σύγχρονοι γυναῖκες ἔχουν βέλα, τὸ ὁποῖον δι'
ἕνα πραγματικὸν ζωγράφον εἶνε ἀκριβῶς τὸ ἴδιον. Ἔπειτα
ἀπὸ τὸν ἄνεμον ἐγνώρισε νὰ κατασκευάσῃ σῶμα καὶ σῶμα
σύγχρονον, χωρὶς νὰ ἐνθυμίζῃ ποσῶς τὰ παρισινὰ φιγου-
ρίνια. Αἱ πνοαὶ κολλοῦν τὰ ταγιὲρ πρὸς τὸ μέρος τῶν λα-
γόνων καὶ τῆς μέσης, ἀναδεικνύουν δὲ τὴν καμπύλην χω-
ρὶς νὰ τὴν προβάλλουν ξηρὰν καὶ ἀπότομον. Τὸ ὕφασμα

εἶνε ζωντανὸν καὶ περιβάλλει τὸ σῶμα μὲ στοργήν, πρὸς τὰ μέρη ποῦ πρόκειται νὰ φανοῦν. Τὰ ἄκρα τοῦ ταγιὲρ, κυματίζοντα, ἐπιτρέπουν ν' ἀνοίγῃ πρὸς τὸν λαιμὸν καὶ νὰ δείχνῃ ὄπισθεν ἁβροτάτης δαντελλωτῆς αὐλαίας ἕνα πλούσιον στῆθος ὑποβασταζόμενον μὲ ἀμίμητον χάριν ἀπὸ τὰς ἐπάνω κοιλότητας τοῦ κορσέ. Θὰ ἐπεθύμει κανεὶς νὰ ὁμιλήσῃ διὰ μερικὰ ἄλλα ἔργα, τὰ ὁποῖα διακρίνει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σύγχρονον πνεῦμα. Ἀλλ' εἶνε κίνδυνος νὰ γραφῇ τόμος. Εἰς δὲ τὸν τόπον μας τὸ νὰ γράψῃ κανεὶς ἕναν τόμον δι' ὅ,τι δήποτε, πρὸ πολλοῦ κατήντησε νὰ μὴν ἔχῃ κανένα νόημα. Τρέμω μάλιστα μήπως μὲ τὸ σύντομον αὐτὸ γράμμα ἔχω ἐνοχλήσει τὸν ἀναγνώστην.

Ο ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

'Από τὰ πλέον εὐχάριστα εἶνε νὰ περιπλανᾶται κανεὶς ἀσκόπως εἰς τοὺς δρόμους μεγάλης πόλεως. Ἡ ζωὴ δὲν ἀποκαλύπτεται ποτὲ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔχει τοὺς σκοπούς του. Φεύγουσα ὅπως κάθε καλλονή, τοὺς εὐφυεῖς καὶ τοὺς «φιλολόγους», ἀγαπᾷ νὰ φανερώνεται μόνον εἰς τοὺς ταπεινοὺς ἀνθρώπους, ποῦ ἔχουν ἀπονήρευτον τὸν νοῦν καὶ ἁπλῆν τὴν καρδίαν. Τὴν χαρακτηριστικὴν ἐκείνην ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶνε ἀκόμη νύκτα, χωρὶς νὰ εἶνε ὅμως καὶ ἡμέρα, εἶνε μοναδικὴ εὐτυχία ἕνας τέτοιος περίπατος κατὰ μῆκος μιᾶς ὄχθης τοῦ Τιβέρεως. Τὸν ποταμὸν αὐτόν, ὁ ὁποῖος, εἰς τὴν νεότητά του, πρὶν ἀκόμη ζευχθῇ ἀπὸ πολυτελεῖς σκαλιστὰς γεφύρας, ἐνέπνευσεν ᾠδὰς ὑψηλὰς εἰς τοὺς Λατίνους ποιητάς, οἱ περιηγηταὶ τὸν εὑρίσκουν «ἄσχημον ρυάκιον». Διὰ τὰς βλασφημίας, τὰς ὁποίας τοξεύουν οἱ περίεργοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, εἶνε ἀρκετὴ τιμωρία ὅτι, ἐνῷ ξεθεώνονται ταξειδεύοντες, δὲν βλέπουν ἀπολύτως τίποτε. Ὁ περιηγητὴς δίδει, πραγματικῶς, τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ταξειδεύει μᾶλλον διὰ νὰ τὸν ἰδοῦν. Διότι κάθε πρᾶγμα ἔχει τὴν ὥραν του, ἡ ὁποία σπανίως συμπίπτει μ' ἐκείνην τοῦ πρακτορείου. Ὁ ἁπλοῦς ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ κλίνει ἐνστίκτως πρὸς τὰς λεπτεπιλέπτους

ἡδονὰς τῆς ὁράσεως, ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ καὶ τὴν ζωήν του δι' αὐτὴν τὴν ὥραν τοῦ ποταμοῦ.

Αἱ σκιαί, ἀναρριχώμεναι ἀπὸ τὸν κάμπον, προσπαθοῦν νὰ κυριεύσουν τὰ ὑψώματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀγαποῦν τὴν νύκτα. Τὰ τελευταῖα φῶτα τῆς ἡμέρας τρέμουν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ἑπτὰ ἐνδόξων λόφων εἰς τὰς ἄκρας τῶν κυπαρίσσων τοῦ Μόντε Πίντσιο, Μόντε Μάριο καὶ Μόντε Τζανίκολο, εἰς τὰς στέγας τῶν μεγάρων τοῦ Βατικανοῦ καὶ τοῦ Καπιτωλίου εἰς τὴν κουπόλαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ τ' ἀνοικτὰ πτερὰ τοῦ χαλκίνου Ἀγγέλου, ὁ ὁποῖος πάλλει τὸ ξῖφός του εἰς τοὺς αἰθέρας ὑπὲρ τὰς ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου. Ἡ πόλις παρακολουθεῖ ἐκστατικὴ τὸν ἀγῶνα βυθισμένη στὴν ὁμίχλην τοῦ πρώτου νυκτώματος. Τὰ κολοσσιαῖα μνημεῖα, οἱ ἄπειροι νέοι καὶ ἀρχαῖοι ναοὶ καὶ τὰ παλαιὰ σιωπηλὰ παλάτια, μὲ τὰς περιτέχνους γλυφάς, αὐτὴν τὴν ὥραν εἶνε ὅλα σκιώδη καὶ ἀμυδρὰ ὡς παρελθόν. Ἡ νοσταλγία των — νομίζει κανεὶς — πρὸς ἐκείνους τοὺς περασμένους χρόνους τῶν ἰσχυρῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι τὰ ἐδημιούργησαν, λατρεύοντες ἕνα νέον θεόν, μὲ μίαν νέαν ψυχὴν κι' ἕνα πάθος διάπυρον, εἶνε τόσον ἰσχυρά, ὥστε πρὸς στιγμὴν ἐνίκησε πάντα νόμον ὑπάρξεως κι' ἐξηφάνισε κάθε ἀπόστασιν μεταξὺ παρόντος καὶ παρελθόντος. Τὴν ἰδίαν ἐντύπωσιν δοκιμάζει κανεὶς καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὅταν περιπατῶν περὶ τὸ δειλινὸν μούχρωμα ὑπὸ τὰς καστανέας τῆς μεγάλης λεωφόρου, ποῦ φέρει πρὸς τὸ Γιλδίζ βλεπει τ' ἀραβικὰ παλάτια τῶν παλαιῶν Σουλτάνων, ἐνῷ ἀπὸ τὸ μπαλκονάκι ἑνὸς πανυψήλου μιναρὲ ὁ χότζας μελῳδεῖ τὸ σύντομον σύμβολον πίστεως, ὅτι ἕνας Θεὸς ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανὸν κι' ἕνας Προφήτης εἰς τὴν γῆν. Μολαταῦτα ὅπως ἐκεῖ ἔτσι ἀκριβῶς καὶ εἰς τὴν Ρώμην, τίποτε δὲν συνδέει τὸν ξένον, ἀλλ' οὔτε κἂν καὶ αὐτὸν τὸν ἐντόπιον, πρὸς τὸ βαθὺ θρησκευτικὸν αἴσθημα, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ ὅλων αὐτῶν τῶν θαυμασίων ρυθμῶν, ἡ δημιουργὸς αἰτία ὅλης αὐτῆς τῆς ἀπιστεύτως ἀφθόνου καλ-

λονῆς. Διὰ κάθε τόπον, ὁ ὁποῖος ἀνέδειξε μίαν ἰδικήν του θρησκείαν εἰς τὸ παρελθόν, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶνε κατόπιν ξένοι, ἔστω καὶ ἂν τὸν κατοικοῦν διαρκῶς. Ὁ δὲ ξένος αἰσθάνεται ὅτι εἶνε ξένος ἐκεῖ περισσότερον παρὰ παντοῦ ἄλλοῦ.

Παρόμοιον αἴσθημα μονώσεως κυριεύει τὰ πλήθη τῶν ἐργατικῶν ἀνθρώπων, τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παρθένων τοῦ λαοῦ, τὴν ὥραν αὐτήν, ποῦ ἀφίνουν τὴν ἐργασίαν των καὶ χύνονται εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ. Ὅλος αὐτὸς ὁ ξένος κόσμος, ὁ ὁποῖος ἁπλώνει τριγύρω των τὰ σαγηνευτικὰ μυστήριά του, καθὼς πέφτει στὸν θαμβὸν καθρέπτην τοῦ νεροῦ χάνει καὶ τὰ τελευταῖα ἴχνη ἐπαφῆς πρὸς τὴν πραγματικότητα. Γίνεται ὄνειρον ὀνείρου, σκιὰ τῆς σκιᾶς. Ὠχρὰ καὶ ἀμφίβολα φαίνονται τὰ πρῶτα ἄστρα εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀνάπτουν τὰ φανάρια εἰς τὰς γεφύρας καὶ τὸ φῶς των ρίπτει μακρὰς ταινίας, κυματιζούσας μεταξὺ τῶν φευγαλέων εἰδώλων τῶν παλαιῶν μεγάρων, τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν φρουρίων, τὰ ὁποῖα, ἀπὸ τὰς ὄχθας, κρέμονται ἀνάποδα πρὸς τὸ χάος. Χωρὶς νὰ τὸ θέλουν οἱ διαβάται βραδύνουν τὸ βῆμα καὶ τέλος ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἀραδιάζονται εἰς τὰ πεζούλια τῆς ὄχθης καὶ ἀκουμβῶντας τὸ κεφάλι στὰ χέρια, κυττάζουν σιωπηλοὶ ἐπὶ ὥρας. Ποῦ κυττάζουν ; Κυττάζουν κυρίως μέσα των. Τὸ ἀκατάληπτον μυστήριον τῶν ἔξω εἰκόνων ἐξυπνᾷ ὅλα τὰ τραγικὰ ἐρωτηματικὰ εἰς τὸ βάθος τῶν πτωχῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων.

Αἱ ὡραιόταται παρθένοι τοῦ λαοῦ, μὲ τὴν λεπτὴν ἐσάρπαν καλύπτουσαν τὰ πλούσια μαλλιὰ καὶ πίπτουσαν εἰς τὸ χαριτόβρυτον μέτωπον, ἀκουμβισμέναι εἰς τὸ πλάϊ τοῦ καλοῦ των, συλλογίζονται τὰς ἐρωτικάς των περιπετείας. Ἀλλὰ τὸ θέαμα τοῦ φρουρίου τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου παρασύρει τὰς τρυφεράς των ψυχὰς εἰς ταξείδιον πολὺ μακρυνόν. Συγχίζουν ἀορίστως τὴν ἰδικήν των ἱστορίαν πρὸς τὰς τραγικὰς περιπετείας τῆς Φλόρια Τόσκα καὶ τῆς Βεατρίκης Τζέντσι, τῶν δύο αὐτῶν ἐρωτικῶν πλασμάτων, τὰ ὁποῖα

περασμένοι αἰῶνες, ἰσχυροὶ καὶ πνέοντες πάθος, συνέθλιψαν, ὡς συνθλίβει μεταξὺ τῶν δακτύλων του βάνδαλος διαβάτης, εὐῶδες καὶ τρυφερὸν ἄνθος κήπου. Ἐκεῖ, ἀκριβῶς, ὑπὸ τὴν γέφυραν ἐκείνην, τῆς ὁποίας τὰ τόξα ἔχει κυριεύσει τὸ σκότος, αὐτὴν τὴν στιγμήν, ἔπεσε κι' ἐπνίγη, πιστὴ στὸν Μάριον Καβαραδόσην, ἡ Φλόρια Τόσκα, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ δὲν ἦτο παρὰ τραγοῦδι καὶ ἔρως.

Ἀπ' αὐτὸ ἐκεῖ τὸ μαῦρον χάσμα, ἀληθινὴν πύλην τοῦ Ἅδου, ἔφυγεν ἀπὸ τὴν ζωὴν τὸ τρυφερὸν πλάσμα. Μὲ ποίαν ἀγάπην νὰ ἐκάλυψαν τὸ θαυμάσιον σῶμά της τὰ μακάρια νερὰ τοῦ ποταμοῦ! Ὅλα εἶνε σιωπηλὰ καὶ καταβεβλημένα. Κανένας ἦχος ἀπότομος δὲν ταράσσει τοὺς γλυκεῖς ρεμβασμούς. Κάπου-κάπου μόνον ἀκούγονται ἀπὸ μακρυὰ τὰ σφυρίγματα τῶν τραίνων ποῦ σχίζουν τὴν πεδιάδα καὶ φεύγουν ἄλλα ἐπάνω πρὸς τὰς Ἄλπεις καὶ ἄλλα κάτω πρὸς τὰς θαλάσσας.

Ο ΓΛΥΚΥΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ

Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς Ρώμης δέν ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ τὰ γνωστὰ στοιχεῖα. Αἰωρεῖται καὶ κἄτι ἄλλο, ποῦ διαφεύγει τὴν ἀντίληψιν τῆς Φυσικῆς, τῆς Χημείας καὶ πάσης ἄλλης ἐπιστήμης ψηλαφούσης τὴν ζωήν, μὲ τὴν αὐτὴν ψυχρὰν περιέργειαν μὲ τὴν ὁποίαν περιεργάζεται τὴν θείαν «Λανάην» τοῦ Κορέτζιο ἕνας Ἀμερικανὸς ἀλλαντοποιός, περιηγητής. Εἶνε ἡ ζωοποιὸς οὐσία τὴν ὁποίαν ἀκτινοβολοῦν χιλιάδες ζεύγη γλυκυτάτων γυναικείων ὀφθαλμῶν, εἶνε ὁ ζωϊκὸς ἠλεκτρισμὸς ὁ ἀναδιδόμενος ἀπὸ τὴν πανταχοῦ παρουσίαν τῆς γυναικός, ὁ διαχυνόμενος ἀενάως καὶ χορταίνων τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ δὲν ξέρω τι, τὸ ὁποῖον κάνει τὸ βάδισμα τοῦ Ρωμαίου ἐλαφρότερον, τὰς κινήσεις του εὐγενεστέρας, τὴν φωνήν του τρυφερωτέραν. Ἡ γυναῖκα τὸν ὑπηρετεῖ παντοῦ . Εἰς τὸ ἀνθοπωλεῖον, εἰς τὸ ζαχαροπλαστεῖον, εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον, εἰς τὸ ἑστιατόριον, εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ θεάτρου, εἰς τὸ ταχυδρομεῖον καὶ τοῦ ξυπνᾷ διαρκῶς, εἰς κάθε στιγμήν, ὅ,τι εὐγενέστερον κοιμᾶται εἰς τὰς πλέον μυστικὰς γωνίας τῆς ὑπάρξεώς του, τὸν δροσίζει καὶ τοῦ ἐμπνέει τὴν ὄρεξιν πρὸς τὴν ζωήν. Εἰς τὸ «καφὲ ἐσπρέσο», τὸ πρωΐ, ὄπισθεν τοῦ ἐπιμήκους

μαρμαρίνου πάγκου, τὸν περιμένει μία παράταξις δροσερῶν καὶ ἀγαθῶν πλασμάτων, μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη:

— Κὲ ντεζίντερα, σινιόρε ;

Μέσα εἰς τὸ ἁπλούστατον αὐτὸ «τί θὰ πάρετε, κύριε» ὑπάρχει μουσική, ὑπάρχει θωπεία. Ἐὰν τὴν νύκτα αἴφνης σοῦ ἔχουν δολοφονήσει τὸν πατέρα, εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ γλυκυτάτου αὐτοῦ κελαϊδισμοῦ τὸ ἔχεις λησμονήσει, ἔχεις παρηγορηθῆ. Ἡ νεαρὰ σερβιτόρος, ἡ ὁποία πολλάκις δὲν εἶνε μόνον δροσερὸν πλάσμα, ἀλλὰ καλλονὴ ἀρτία, ἄγγελος δραπετεύσας ἀπὸ κανένα πίνακα τοῦ Δομενεκίνου, βουτᾷ τὰ γαλακτώδη μπράτσα της εἰς πλημμύραν δροσεροῦ νεροῦ, πλένει τὸ ποτηράκι κι' ἑτοιμάζει τὸν καφέν. Εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ἐργασίαν δὲν ὑπάρχει οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος πεζότητος. Διότι ὅλη ἐκείνη ἡ δεξιότης, ἡ προσοχὴ καὶ ἡ χάρις, μὲ τὴν ὁποίαν ἐργάζονται τὰ γυναικεῖα δάκτυλα, ὅταν πρόκειται νὰ περιποιηθοῦν ἕναν ἄνδρα, ὑπάρχει τέχνη ἀξία νὰ συγκινήσῃ τὴν πλέον λεπτοφυᾶ ψυχήν. Ἡ στιγμὴ τοῦ «πουρμπουὰρ» δὲν ἔχει τίποτε ἀπὸ τὴν αὐστηρότητα τῆς ἐκπληρώσεως ἑνὸς θλιβεροῦ καθήκοντος. Κανεὶς δὲν ἔχει τὴν ἀντίληψιν ὅτι δίδει κἄτι. Ἀλλ' ἀπεναντίας μάλιστα ὅτι κἄτι παίρνει. Καὶ παίρνει πράγματι. Διότι τὴν στιγμὴν ποῦ σκύβει αὐτὸ τὸ νέον πλάσμα, ὅλον μειδίαμα καὶ χάρις, νὰ πάρῃ τὸ φιλοδώρημα τοῦ πελάτου, εἶνε ὡς καναρίνι ποῦ προτείνει τὸ κεφαλάκι διὰ νὰ πάρῃ τὴν ζάχαριν ἀπὸ τὸ χέρι τῆς κυρίας του. Εἶνε μία εἰκών, πρὸ τῆς ὁποίας διὰ νὰ μείνῃ κανεὶς ψυχρὸς πρέπει νὰ εἶνε τοὐλάχιστον ἐλέφας. Ὁ ἐγκαταλελειμμένος καὶ δυστυχὴς ἄστεγος, αὐτὸς ὁ ἀλήτης ἔχει τὸ μερίδιόν του ἐπὶ τῶν θελκτικῶν γυναικείων μειδιαμάτων. Μέσα εἰς τὴν κάψαν τοῦ μεσημεριοῦ, ὅταν οἱ δρόμοι ψήνουν καὶ τὰ χείλη του ἔχουν στεγνώσει, τὰ κορίτσια δὲν τοῦ ἀρνοῦνται οὔτε ἕνα ποτῆρι νερό, οὔτε ἕνα μειδίαμα. Τὰ χαρακτηριστικά του τ' ἀγριεμμένα ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψιν καὶ τὴν ἀδιάκοπον στέρησιν, μαλακώνουν τότε καὶ τρυφεραίνονται, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς παρουσίας τῆς γυ-

ναικός, καὶ γίνεται ὅλος ἕνα μειδίαμα εὐγνωμοσύνης. Τὴν ζωὴν τῆς μακαρίας αὐτῆς πόλεως κυβερνᾷ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ γυναικεῖον μειδίαμα, τοῦ ὁποίου τὴν σημασίαν γνωρίζει νὰ ἐκτιμᾷ ὅπως ἀξίζει ἕνας λαὸς ὁ ὁποῖος περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ σύμβολα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὕψωσε καὶ ἐλάτρευσε τὴν Παναγίαν, τὴν καλλονὴν τῆς παρθένου μητρός, εἰς τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας ἔκτισεν ἀπείρους βωμοὺς καὶ τῆς ὁποίας στρατιαὶ θελκτικῶν ὁμοιωμάτων στολίζουν ὅλα τὰ σταυροδρόμια τῆς Ρώμης. Ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον κυριαρχεῖ ἡ θελκτικὴ γυναικεία καλλονή, ὁ γλυκὺς ὀφθαλμός, τὸ διαφανὲς δέρμα, τὰ μικρὰ χείλη καὶ τὸ κομψὸν σῶμα, κατοικία χαρίτων, ἀπὸ τοῦ πάγκου τοῦ καπνοπωλείου μέχρι τῆς ὑπαίθρου ἀνθοπώλιδος, ἡ ὁποία χαρίζει στοὺς διαβάτας μίαν μανόλιαν, ἀντὶ μιᾶς πεντάρας, καὶ ποῦ δὲν ξέρεις ἐὰν αὐτὴ ἀποπνέῃ τὸ ἄρωμα ἢ τὸ ἄνθος. Διότι αἱ ὡραῖαι Σαββῖναι παρθένοι δὲν ἀπέθαναν. Ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὰ περίχωρα τῆς Ρώμης. Κι' ἐκεῖ λατρεύεται ἡ γυναῖκα τόσον, ὥστε εἰς τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν οἱ χωρικοὶ ἀναγορεύουν βασιλίσσας ὑπὸ τοὺς ἑξῆς περιέργους τίτλους· π. χ., «ἡ βασίλισσα τῆς ντομάτας», «ἡ βασίλισσα τῆς πατάτας», «ἡ βασίλισσα τῶν ἀμπέλων». Εἶνε αὐταί, ὅσαι ἐκρίθησαν ὡραιότεραι κατὰ τὴν συγκομιδήν. Ἐν τούτοις κάθε κόρη μὲ καλλονὴν καὶ φιλοδοξίαν, ἀντὶ νὰ γείνῃ βασίλισσα τῆς ἀγκινάρας εἰς τὸ χωριό της καὶ νὰ πάρῃ κανένα ἄγριον Βιτσέντσον, ὁ ὁποῖος νὰ τὴν ἀγαπᾷ καὶ νὰ τὴν δέρνῃ ἀνηλεῶς, ἀφίνει τὴν πατρικὴν φωλεάν, τὸ γραφικὸν κορσελέ της καὶ ὅλα τὰ βασίλεια τῶν λαχανοκήπων, φορεῖ μιὰ βατιστούλα, χύνει τὰ στερεότυπα δάκρυα καὶ καθελκύεται εἰς τοὺς δρόμους τῆς Ρώμης διὰ νὰ ἀκτινοβολήσῃ ἐκεῖ τὴν δροσιάν της καὶ νὰ ξεκουράσῃ μὲ τὴν παρουσίαν της τὸν κουρασμένον ἥρωα τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος τῆς μεγάλης ζωῆς. Ὁ Ρωμαῖος γνωρίζει νὰ ἐκτιμᾷ τὰ ἐκλεκτὰ ἄνθη, ποῦ τοῦ στέλνουν ἀπὸ τὴν ἐξοχήν, ν' ἀναπνέῃ τὸ σπάνιον ἄρωμά των καὶ νὰ χαίρεται τὴν καλλονήν.

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΤΙΚΗΣ

Ἡ Ἀδριατικὴ εἶχε προχθὲς τὴν ἑορτήν της. Δὲν εἶνε ἡ γνωστὴ κοινοτοπία, τὴν ὁποίαν ἀναμασσοῦν ἐπιμόνως οἱ ἱππόται ψωραλέων Πηγάσων. Πρόκειται περὶ πραγματικῆς ἑορτῆς, περὶ μιᾶς ἡμέρας τοῦ Ἰουλίου, τὴν ὁποίαν ἡ Ρώμη ἀφιερώνει εἰς τὴν λατρείαν τῶν κυμάτων. Ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι εὐτυχεῖς εὑρίσκουν τρόπον νὰ εἶνε δυστυχεῖς, ἀδιαφοροῦντες πρὸς ὅλα τ' ἀγαθὰ ποῦ ἔχουν κι' ἐπιθυμοῦντες μέχρι θανάτου τὸ ἕνα, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχουν, ἔτσι ἀπαράλλακτα καὶ ἡ αἰωνία πόλις, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ αἴσθημα καὶ τὸ πνεῦμα, ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἐργασίαν αἰώνων, συνεσώρευσαν τὰ πλέον βαρύτιμα στολίδια, ἐπιθυμεῖ περιπαθῶς τὸ ἕνα, αὐτὸ τὸ ἕνα ποῦ τῆς λείπει, αὐτὸ τὸ ἕνα ποῦ δὲν θ' ἀποκτήσῃ ποτέ: τὴν θάλασσαν. Εἶνε φυσικόν, ἄλλως τε, οἱ Ρωμαῖοι, μὲ τὸν Λουτζάττι πρωθυπουργὸν καὶ τὰ ἑκατομμύρια τῶν περισσευμάτων εἰς τὸν Προϋπολογισμόν, νὰ μὴ ἔχουν νὰ λυπηθοῦν δι' ἄλλο τίποτε, παρὰ διότι δὲν βλέπουν εἰς τὴν πόλιν των θαλασσίους ἀφροὺς καὶ γλάρους. Τὸ νόστιμον εἶνε, ὅτι περιμένουν, σοβαρῶς, «νὰ λάβῃ πρόνοιαν ἡ Κυβέρνησις». Οἱ ἀστοί, μάλιστα, οἱ ὁποῖοι εἶνε παντοῦ ἀκριβῶς οἱ ἴδιοι, ἐννοοῦν νὰ ἰδοῦν, ὅσον τὸ δυνα-

τὸν συντομώτερα, καπνοδόχους ἀτμοπλοίων ὑπὸ τὸ Βατικανόν.

— Αἴ, κύριε, λέγουν ἀναστενάζοντες, δὲν εἶνε κατάρα Θεοῦ, δὲν εἶνε δυστυχία νὰ πεθάνῃ κανεὶς χωρὶς νὰ ἰδῇ ἀτμόπλοια εἰς τὴν Ρώμην ;

Ἡ δυστυχία ὅλων τῶν ἀστῶν τοῦ κόσμου συνίσταται, σχεδὸν πάντοτε, εἰς ἕνα ἀνεκπλήρωτον πόθον, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κωμικόν. Οἱ πολιτικοί, τῶν ὁποίων ἡ δύναμις εἶνε ἀκριβῶς αἱ ἀδυναμίαι τοῦ πλήθους, ἐκαλλιέργησαν ἐπιμελῶς αὐτὴν τὴν φαντασιοπληξίαν. Τίποτε δὲν τοὺς ἠμπόδισε νὰ ὑποσχεθοῦν ὅτι θὰ κουβαλήσουν τὴν θάλασσαν εἰς τὴν Ρώμην, ἀφοῦ πλατύνουν τὸν Τίβεριν. Ἀλλὰ ποίαν ἀπὸ τὰς δύο ; Τὴν Τυρηνικὴν ἢ τὴν Ἀδριατικήν ; Ἰδοὺ ἕνα ζήτημα μέγα καὶ πρὸ πάντων πρόσφορον εἰς ψηφοθηρίαν. Οἱ ἀστοὶ εἶνε διῃρημένοι πλέον εἰς Τυρηνικοὺς καὶ Ἀδριατικούς. Ἐν τῷ μεταξύ, ἀφοῦ ἡ θάλασσα δὲν ἔρχεται πρὸς τὴν Ρώμην, πηγαίνει ἐκείνη πρὸς τὴν θάλασσαν.

Δύο ὡρῶν ταξείδιον σιδηροδρομικόν, διὰ μέσου καταχρύσων θερισμένων ἀγρῶν, τῶν ὁποίων τὴν μονοτονίαν διακόπτουν ὅμιλοι πανυψήλων θημωνεῶν καὶ συστάδες δένδρων, φέρει πρὸς μίαν ἀνοικτὴν καὶ ἀμμώδη ἀκτὴν τῆς Ἀδριατικῆς. Ὑπὸ τὴν σκιὰν πλουσίων εὐκαλύπτων, θαλερῶν ὑψηλῶν κλημάτων, κισσῶν καὶ περιπλοκάδων, προβάλλουν ἐκτεινόμενα κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς, μὲ χαριεστάτην ἀταξίαν πλήθη παραπηγμάτων, λουτρῶν μ' ἑστιατόρια, καφενεῖα καὶ μὲ μικρὰς ἐξέδρας ἐπὶ τῶν κυμάτων. Πέραν, εἰς τὸν ὁρίζοντα, τίποτε δὲν χωρίζει τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Οὔτε ῥάχις βουνοῦ, οὔτε ῥύγχος ἀκρωτηρίου. Τὸ κυανοῦν θριαμβεύει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ὁ οὐρανὸς εἶνε συνέχεια τῆς θαλάσσης καὶ ἡ αὔρα φθάνει παρθένος, ἀπὸ τὸν πόντον εἰς τὴν ξηράν. Εἰς τὸ θελκτικὸν αὐτὸ τοπεῖον, εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ὁποίου συνειργάσθησαν τὰ παρθενικώτερα τῶν χρωμάτων, ὅσα εἶδε, μόλις ἤνοιξε τὰ μάτια, ὁ μακάριος Ἀδάμ, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ξέρω γιατί φέρει τὸ κακό-

ζηλον ὄνομα «Λαδίσπολι», τὰ τραῖνα ἄδειαζαν ἀκαταπαύστως ὅλην τὴν ἡμέραν προχθὲς τὰ πολύχρωμα καὶ πολυθόρυβα πλήθη τῶν εὐθύμων πανηγυριστῶν. Εἰς τὸν μικρὸν σταθμόν, τὸν ὁποῖον περιβάλλει δροσερὸν σύδενδρον, σκηναὶ ἀπεριγράπτου ἱλαρότητος διαδέχονται ἡ μία τὴν ἄλλην:

— Γιὰ τὸ Θεό, κύριοι, φωνάζει ἀπὸ τὴν πόρτα ἑνὸς βαγονιοῦ μία νεαρὰ κυρία, χωρὶς καβαλλιέρον. Ποιὸς θὰ μοῦ δώσῃ ἕνα χεράκι νὰ κατεβῶ ;

Ἕνας εὔθυμος μορτᾶκος, ξυπόλυτος, προχωρεῖ. Βγάζει τὸ κασκέτο του, ὑποκλίνεται γελοιογραφῶν τοὺς μαρκησίους τοῦ θεάτρου καὶ τὴν βοηθεῖ νὰ κατέβῃ, ἐνῷ τὸ πλῆθος γελᾷ καὶ χειροκροτεῖ. Ὁ σανφασονισμὸς αὐτὸς κορυφοῦται εἰς τὴν ἀκτήν, μέσα εἰς τοὺς ἀφροὺς τῶν κυμάτων. Ἕνας σανφασονισμὸς ὅμως ποῦ δὲν ἔχει τίποτε τὸ χυδαῖον καὶ τὸ πονηρόν, τὸν ὁποῖον ἐμπνέει μόνον ἡ ἀθωότης τῆς θαλάσσης, ἡ ἁγνότης τῆς φύσεως, ἡ δροσιὰ τῆς αὔρας, ἡ ὁποία μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πνοὴν δροσίζει πτωχοὺς καὶ πλουσίους, ἀδίκους καὶ δικαίους. Ἄλλως τε μία μαρκησία, γυμνὴ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν, κατὰ τί διαφέρει ἀπὸ τὴν ὑπηρέτριάν της ; Τὰ πλήθη σπεύδουν εἰς τὶς καμπίνες των, περνοῦν τὰ λεπτὰ φορέματα τοῦ λουτροῦ, κατεβαίνουν εἰς τὴν ἀμμουδιὰν καὶ παίζουν μὲ τοὺς ἀφρούς, φανερά, μπροστὰ εἰς ὅλους, ἄνδρες μαζῇ καὶ γυναῖκες. Τὰ πυκνὰ ἐκεῖνα κάγκελα, τὰ ὁποῖα κάνουν τὰ λουτρὰ τοῦ Φαλήρου νὰ ὁμοιάζουν μὲ ἐνυδρεῖον κροκοδείλων, εἶνε πονηρὰ ἐφεύρεσις, πρὸς τὴν ὁποίαν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξοικειωθῇ τὸ ἀνυστερόβουλον πνεῦμα καὶ ἡ ἁπλῆ καρδία τῶν Ρωμαίων. Ὅποιος δὲν ἔχει ὄρεξιν νὰ κάμῃ γυμνὸς τὴν ἐτησίαν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν ἑορτάζουσαν Ἀδριατικὴν ἠμπορεῖ ἀπὸ τὴν ἐξέδραν ἑνὸς καφενείου νὰ παρακολουθήσῃ τὰ παιγνίδια τῶν λουομένων γυναικῶν μὲ τὰ κύματα, τὰ ἐρασμιώτερα θεάματα τοῦ κόσμου· ἐδῶ μία κάνει τὸ σκυλόψαρο καὶ κυνηγᾷ τὰς ἄλλας, αἱ ὁποῖαι σπεύδουν εἰς τὴν ἀκτήν. Ἡ ἄλλη ἐκεῖ κάνει τὸ βαπόρι. Παρέκει δύο ὅμιλοι ἔχουν κηρύξει τὸν

πόλεμον καὶ ἀλληλοκτυπῶνται μὲ τὰ νερά. Ἡ ἀκτὴ ὅλη ἀντηχεῖ ἀπὸ γέλωτας καὶ ξεφωνητά. Ὅλα αὐτὰ τὰ παιγνίδια δὲν εἶνε παρὰ χιλιάδες ἀφορμῶν, τῶν ὁποίων ἐπωφελοῦνται τὰ φιλάρεσκα σώματα τῶν γυναικῶν διὰ νὰ ἐπιδείξουν ὅλην τὴν κομψότητα καὶ τὴν χάριν των, τῆς ὁποίας ἡ ἀποθέωσις εἶνε κἄποιο ἀπ' ὅλα τὰ συνηθισμένα συμπλέγματα, τ' ἀποτελούμενα ἀπὸ μίαν νεάνιδα πέριξ τῆς ὁποίας συγκεντροῦνται νὰ παίξουν τὰ παιδάκια. Τὸ κυανόχρουν φόρεμα τοῦ λουτροῦ συγχύζεται πρὸς τὸ κυανοῦν τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ αἰθέρος. Εἰς τὸ γλυκύτατον καὶ ἁπλοῦν αὐτὸ βάθος ζωγραφίζεται ροδίνη ἡ λαμπρὰ μορφὴ μιᾶς γαλανοφθάλμου νεάνιδος, στεφανωμένη ἀπὸ πλούσια ξανθὰ μαλλιά, δεμένα μὲ θαλασσιὰ κορδέλλα. Ξαπλωμένη στὴν ἀκτὴ καὶ περικυκλωμένη ἀπὸ ἀφροὺς ὁμοιάζει Ἀφροδίτην, τὴν ὁποίαν πρὸ μικροῦ ἀνέδυσεν ὁ πατὴρ ὠκεανός. Τὰ σγουρόμαλλα παιδάκια σκιρτοῦν καὶ παίζουν γύρω της, ὡς νεόπλαστοι ἐρωτιδεῖς. Ὁ αἰθὴρ ἀντανακλᾷ τὴν χαρὰν τοῦ θελκτικοῦ αὐτοῦ συμπλέγματος καὶ ὠθεῖ τὸν νοῦν τοῦ θεατοῦ πρὸς τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς οὐρανοὺς τῆς μυθολογίας καὶ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ζωῆς. Μετὰ τὸ λουτρὸν ὁ κόσμος χύνεται εἰς τὰ ἑστιατόρια, ὅπου τὸν περιμένει ἡ «τζούπα ἁ λὰ μαριναΐ», τὸ φαγητὸν τῆς παραδόσεως, κἄτι ἀνάλογον πρὸς τὴν ἰδικήν μας «σούπαν τοῦ κάβου», ἡ ὁποία συνίσταται ἀπὸ βραστὰ πετρόψαρα. Τὸ κρασὶ καλεῖται κατόπιν νὰ κάμῃ τὸ χρέος του καὶ μετ' ὀλίγον ὁλόκληρος ἡ ἀκτὴ γεμίζει ἀπὸ τραγούδια καὶ ἤχους ὀργάνων, τῶν ὁποίων κυριαρχεῖ ἡ γλυκυτάτη κιθάρα. Οἱ Ρωμαῖοι, ὅταν γλεντοῦν, κάνουν ὅ,τι ἔκαμεν ὁ Κυναίγειρος. Ἐφ' ὅσον ἔχουν στομάχι τρῶνε καὶ πίνουν, ὅταν τὸ γεμίσουν τραγουδοῦν, καὶ ὅταν βραχνιάσουν χορεύουν. Ὅταν τέλος γείνουν πτώματα, τότε ὁ σιδηρόδρομος ἢ τὸ τρὰμ τοὺς κουβαλᾷ στὸ σπίτι των. Ἀλλὰ καὶ πεθαμένος ἐννοεῖ νὰ διασκεδάσῃ ὁ Ρωμαῖος. Διότι ὁ σοφὸς αὐτὸς ἄνθρωπος φοβεῖται τὴν ἀνίαν, τὴν φοβερὰν αὐτὴν ἀσθένειαν, τὴν ὁποίαν καλλιεργεῖ τόσον ἀπανθρώπως ἡ σημερινὴ κοινωνία. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐννοεῖ νὰ γλεντήσῃ καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ ἴδιος ἔχῃ ἐξαντλήσει κάθε τρόπον. Βάζει νὰ τοῦ τραγουδήσουν. Εἰς κάθε βαγόνι τῶν τραίνων, τὰ ὁποῖα ἤρχισαν νὰ μεταφέρουν τὸ πλῆθος, μόλις ὁ ἥλιος ἀπεχαιρέτισε τὴν ἑορτάζουσαν θάλασσαν, δύο ἢ τρεῖς τροβαδοῦροι καταγίνονται εἰς τὸ νὰ ἐξορκίζουν τὸν πειρασμὸν τῆς ἀνίας μὲ τοσκανικὲς καντσονέτες. Ὅποιος ἐκουράσθη νὰ βλέπῃ ἀπὸ τὸ παραθυράκι τ' ἀγροτικὰ τοπεῖα, ἠμπορεῖ ν' ἀκούσῃ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ τροβαδούρου μίαν τραγουδιστὴν ἱστορίαν ἔρωτος. Πῶς π. χ. μία ὡραία καὶ δροσερὰ κόρη ἔδωσε μίαν περίφημον ἀπάντησιν εἰς τὸν αἰώνιον πλούσιον γέροντα, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν γλυκεῖαν ὥραν τοῦ «ἄβε-Μαρία» τῆς ἐπρότεινε κἄτι. Ἡ ὡραία κόρη, κατὰ τὴν ἐξαισίαν ἐκείνην ὥραν εἶπε μίαν κοινοτυπίαν: «Κύριε, ὁ ἔρως δὲν ἀγοράζεται οὔτε πουλιέται». Μολαταῦτα τὸ μέλος ἔχει κἄτι ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν μελαγχολίαν τῆς ὥρας τοῦ «ἄβε-Μαρία», κατὰ τὴν ὁποίαν ἕνας μεγάλος δύων ἥλιος βάζει φωτιὰν εἰς τοὺς φεγγίτας τῶν τρούλλων τῶν ἀπείρων ἐκκλησιῶν τῆς Ρώμης.

ΜΠΑΡΚΑΡΙΣΜΑ

ΓΙΑ ΤΑ ΚΥΘΗΡΑ

Ὁ ἐλαφρὸς κόσμος εἶχε χθὲς τὴν ἐπίσημον πανήγυρίν του. Φυσικὰ δὲν ἐψάλη καμμία δοξολογία. . . Ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης εἶνε σωριασμένος μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς Ρώμης καὶ ἀπὸ πάνω του ἡ νυχτερίδες γράφουν μυστηριώδεις φράσεις, εἰς τὸν θαμβὸν αἰθέρα τῆς βραδυνῆς ἀμφιλύκης. Ἡ πανήγυρις τῶν πλασμάτων, τὰ ὁποῖα ζοῦν διὰ τὸν ἔρωτα καὶ ἀπὸ τὸν ἔρωτα, δὲν ἐστερήθη ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, τῶν δύο ἐκείνων χαρακτηριστικῶν τῶν εἰδωλολατρικῶν θρησκευτικῶν τελετῶν: τοῦ ἰσχυροῦ πάθους καὶ τῆς ἐκστάσεως. Διὰ νὰ μὴ νυστάξῃ ὁ ἀναγνώστης, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ στραφῶ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰ πράγματα. Μισὴ ὥρα ἔξω τῆς Ρώμης δύο γειτονεύοντες λόφοι ἀφίνουν, ἀνάμεσά των, μικρὰν κοιλάδα πρὸς τὸ ἄνοιγμα τῆς ὁποίας σχηματίζεται μία πλατεῖα πρὸ τῶν χειλέων ἀκριβῶς τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τιβέρεως. Τὸ γαλάζιο τοῦ στερεώματος δὲν φαίνεται ἀπ' ἐκεῖ παρὰ μόνον κατὰ διαστήματα, διὰ μέσου τῶν πλουσίων φυλλωμάτων αἰωνοβίων πλατάνων, τοὺς ὁποίους ἔθρεψαν ἄφθονα νερά. Εἰς τὸ κέντρον τῆς πλατείας ὑψοῦται, πράγματι, ἀπὸ τριῶν καὶ πλέον αἰώνων, μεγαλοπρεπὴς κρήνη ἀπὸ σκαλιστὴν πέτραν. Μία μεγάλη σκάλα φέρει πρὸς τοὺς τρεῖς ἀστειρεύτους κρουνούς, ρέ-

οντας ἀρκετὰ μέτρα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς, ἕνα νερὸ
μεταλλικό, μὲ γεῦσιν ὀξεῖαν, τὸ ὁποῖον ὁ λαὸς ὀνομάζει «ἀ-
κουα τσιτόζα».

Οἱ τραυματίαι τοῦ σκληροῦ πολέμου τῆς μεγάλης πόλεως,
οἱ κυρτοὶ ἄνθρωποι τῶν γραφείων, τῶν ὁποίων τὰ ὄργανα
εἶνε ξεκουρδισμένα, ἔρχονται τὰς καθημερινὰς εἰς τὴν ἰα-
ματικὴν πηγὴν διὰ νὰ τὰ ἐπισκευάσουν. Εἶνε οἱ περισσό-
τεροι στομαχικοί, μὲ μάτια βουλιαγμένα, καὶ ὠχρὰ πρό-
σωπα. Δροσίζονται εἰς τὴν σκιάν, πίνουν μερικὰ ποτήρια
νερὸ καὶ ἀναστενάζουν, ἐνθυμούμενοι τὴν παρελθοῦσαν ἀ-
κμήν των. Οἱ ὑγιεῖς ὅμως ὀλίγον προσέχουν εἰς αὐτούς.
Τοὺς ἔχει παρασύρει εἰς ἕνα εἶδος θρησκευτικῆς ἐκστάσεως
τὸ ἀσίγητον λάλημα χιλιάδων τζιτζίκων, μέσα εἰς τὰ φυλ-
λώματα. Ἄλλοι παρακολουθοῦν τὴς ἄφθονες ἄσπρες πετα-
λοῦδες ποῦ πετοῦν καὶ φαίνονται ὡς μαδημένα φύλλα ὠ-
χρῶν τριανταφύλλων, φερόμενα τυχαίως εἰς τὴν πνοὴν τῶν
ἀνέμων. Ἄλλοι πάλιν ξαπλωμένοι ἀναπαυτικὰ εἰς προχεί-
ρους ἐξοχικοὺς πάγκους, καμωμένους ἀπὸ κούτσουρα καὶ
κλάδους, κοντὰ εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, βλέπουν διὰ
μέσου μεγάλης ἀψῖδος, τὴν ὁποίαν σχηματίζουν τὰ φυλ-
λώματα τῶν πλατάνων, τὰ καϊκάκια ποῦ ἀνεβοκατεβαίνουν
εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ, μὲ γεμᾶτα πανάκια, καὶ τὴν ἀν-
τίπεραν ὄχθην, ὅπου ἀνάμεσα εἰς ἄλση ἀκακιῶν προβάλ-
λουν εἰς μίαν χαριτωμένην ἀταξίαν πλῆθος ἐπαύλεις, τῶν
ὁποίων τὰ εἴδωλα φευγαλέα καὶ τρέμοντα καθρεπτίζει ὁ
ποταμός.

Τὴν σιωπὴν τῆς ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ γραφικῆς ἐκτά-
σεως διακόπτουν μὲ τοὺς ὀξεῖς των κελαϊδισμοὺς τὰ πετρο-
χελίδονα, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὰς φωλεάς των εἰς τοὺς μικροὺς
βράχους τοὺς ἐξέχοντας ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἀνάμεσα εἰς τὴς κα-
λαμιές. Τὸ θελκτικὸν αὐτὸ τοπεῖον ἔχει διαλέξει ὁ κόσμος
τοῦ ἔρωτος διὰ τὴν ἐτησίαν πανήγυριν τοῦ μικροῦ αὐτοῦ
κατεργάρη, τοῦ υἱοῦ τῆς Κυθηρίας. Ἀπὸ τῆς δεκάτης
πρωϊνῆς μέχρι τῆς δευτέρας ἀπογευματινῆς ἀτελείωτος

παρέλασις χρωματιστῶν ὀμβρελλίνων, πορεύεται διὰ μέσου
εὐρυτάτης λεωφόρου, ἀπὸ τῆς Ρώμης πρὸς τὴν «ἄκουα
τσιτόζα». Κάτω ἀπὸ κάθε ὀμβρελλῖνον εἰς μίαν ἀποθέωσιν
φανταστικῶν χρωμάτων, τὰ ὁποῖα δημιουργεῖ τὸ φῶς τοῦ
ἡλίου κθὼς σουρώνεται εἰς τὰ ὑφάσματα, διακρίνει κανεὶς
καὶ ἀπὸ ἕνα ζεῦγος προσώπων. Μίαν νέαν καὶ τὸν ἐκλε-
κτόν της. Πηγαίνουν νὰ ἑορτάσουν τὸν ἔρωτά των. Πια-
σμένοι ἀπὸ τὰ χέρια ὁμιλοῦν μὲ τρυφερότητα. Πρόσωπα
δροσερά, μάτια εἰς τὰ ὁποῖα τὸ αἴσθημα δίδει κἄποιαν
λάμψιν ἰδιαιτέραν, βαδίσματα ἐλαφρά, γλυκὰ ἐαρινὰ χρώ-
ματα φορεμάτων, αἰθὴρ γελαστός, τὰ πάντα τέλος συνω-
μοτοῦν διὰ νὰ ἐξαπατήσουν τὸν μακάριον θεατὴν καὶ νὰ
τὸν κάμουν νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ζῇ ἀρκετοὺς αἰῶνας ὀπίσω
ὅτι παρευρίσκεται εἰς ἀρχαίαν πομπήν, ἢ ὅτι πρόκειται περὶ
«ζώσης εἰκόνος», ἡ ὁποία μιμεῖται τὴν «ἐαρινὴν συμφωνίαν»
τοῦ Γύζη. Καθὼς φθάνουν εἰς τὴν πλατεῖαν διασκορπίζον-
ται εἰς ὁμίλους, κάτω εἰς τὰ πλατάνια πέριξ μικρῶν τρα-
πεζιῶν. Τὰ μικρὰ μαγαζάκια, τὰ ὁποῖα τὰ ἔχουν τοποθε-
τήσει ἐκεῖ, δὲν φαίνονται. Εἶνε χαμένα εἰς τὰ φυλλώματα
τῆς κοιλάδος. Καὶ ἀρχίζει τὸ γλέντι, ἕνα γλέντι τραγικόν,
γεμᾶτο πάθος, ὅπως κάθε ἰταλικὸν γλέντι. Μόλις τὰ ποτή-
ρια φέρουν τοὺς πρώτους γύρους εἰς τοὺς πολυχρώμους
ὁμίλους τῶν πανηγυριστῶν, ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα ὑψοῦται ἡ
ναπολιτάνικη καντσονέττα. Δὲν γνωρίζω τί ἐστι Νεάπολις.
Ἀπὸ τὰ τραγούδια ὅμως αὐτὰ φαίνεται ὅτι κάθε Ναπολι-
τᾶνος ἔχει μέσα του καὶ ἀπὸ ἕναν Βεζούβιον ἐν ἐκρήξει.
Διότι αὐτὰ τὰ τραγούδια, καθὼς τὰ ἱσπανικά, εἶνε συντε-
θειμένα ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατακαίουσαν οὐσίαν τοῦ πάθους
καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος τ' ἀκούῃ βλέπει φλόγας εἰς τὸν οὐ-
ρανὸν καὶ λάβαν περιτρέχουσαν τὴν Γῆν. Ἐννοεῖ ἀμέσως
ὅτι ματαίως περνᾷ ὁ καιρός, ὅτι ἡ ζωὴ δὲν εἶνε πράγματι
παρὰ ἕνα βραχύτατον ἰντερμέντιο μεταξὺ δύο ζοφερωτά-
των αἰωνίων νυκτῶν κι' αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ κάμῃ
κἄτι πολὺ φοβερὸν καὶ παράτολμο, κἄτι ποῦ νὰ δώσῃ μίαν

ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὴν ζωήν του. Κανεὶς ἄλλος λαὸς
δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ τραγουδήσῃ, διότι κανεὶς λαὸς δὲν
ἔχει τὴν αἱματηρὰν φιλοσοφίαν τοῦ Ἰταλοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ
τὸ τίποτε κόβει τὸν λαιμόν του μ' ἕνα ξυράφι. Οἱ ἄλλοι
λαοὶ ἔχουν ἐφεύρει μίαν συμβιβαστικὴν φιλοσοφίαν καὶ εἶνε
ἥσυχοι. Μετὰ τὰ τραγούδια ἔρχεται ὁ χορός. Καὶ εἶνε ἐκ-
τάκτως ὡραῖον τὸ θέαμα τῶν ζευγῶν ποῦ στροβιλίζουν ἀνά-
μεσα εἰς τὰ δένδρα κι' ἐπάνω εἰς τὸν χρυσίζοντα τάπητα
τῶν πεσμένων φύλλων, ὑπὸ τοὺς γλυκεῖς ἤχους τῆς κιθάρας.
Τὰ ἐλαφρὰ σώματα τῶν γυναικῶν, μέσα εἰς τὰ ἐαρινά των
φορέματα, ἀναπτύσσουν τὰς καμπύλας των κυματίζοντα.
Τὸ πᾶν ἀγγέλλει τὸν ἔρωτα, ὁ ὁποῖος χωρὶς ἄλλο θὰ πα-
ραμονεύῃ χαμογελῶντας πίσω ἀπὸ κἄποιους κλάδους.

Τὰ ζεύγη δὲν λύονται παρὰ διὰ νὰ παραδοθοῦν εἰς τὸν
γέλωτα, ἕνα γέλωτα φρενήρη καὶ παιδικόν. Μία ντάμα ζα-
λισμένη στηρίζεται εἰς τὸν κορμὸν πλατάνου, μὲ τὰ μάγου-
λα ἐξαναμμένα. Ἀντικρύ της κἄποιος τὴν ἀερίζει μὲ τὴν
βεντάλιαν. Εἰς ἀδιάκοπον ποικιλίαν ἐπαναλαμβάνονται πα-
ρόμοιαι σκηναί, μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων τοῦ δενδροφύ-
του, ὅπου ὅμιλοι Ναπολιτάνων χορεύουν ἀενάως τὴν ταραν-
τέλλαν, ὅλον τὸ σύνδενδρον ἀντηχεῖ ἀπὸ γέλωτας καὶ ξε-
φωνητὰ χαρᾶς, μέχρις ὅτου ἡ κούρασις, δαμάζουσα τὸ πά-
θος, διαθέσῃ τοὺς πανηγυριστὰς πρὸς ἀπολαύσεις λεπτοτέ-
ρας καὶ ὀλιγώτερον θορυβώδεις. Τότε τὰ ζεύγη φροντίζουν
νὰ χάνωνται εἰς τὰ γειτονικὰ ἄλση τῶν ἀκακιῶν, ὅπου ξα-
πλώνονται σιωπηλὰ καὶ παραδίδονται εἰς ἔκστασιν καὶ ὀ-
νειροπολήσεις, ἐνῷ ὑπὲρ τὰς κεφαλάς των ἀναταράσσεται
ἡ πρασίνη θάλασσα τῶν φύλλων. Ἡ πρωτότυπος αὐτὴ πα-
νήγυρις ἔχει ἔκτακτον γραφικὸν ἐνδιαφέρον, ὅταν ὁ ἥλιος.
κλίνων πρὸς τὴν δύσιν του, ἔχυσε φλόγα καὶ χρυσὸν εἰς
τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ. Τὰ ζεύγη τότε ἐπῆραν, τὸ ἕνα κατό-
πιν τοῦ ἄλλου, τὸν παρόχθιον δρόμον πρὸς τὴν Ρώμην. Κἄ-
ποιο καΐκι, μὲ τὰ πανιὰ βαμμένα εἰς τὸ ροδόχρυσον φῶς
τῆς Δύσεως, ἐταλαντεύετο κοντὰ εἰς μίαν συστάδα ἀπὸ ἀν-

θισμένες δάφνες. Εἰς τὸν φλογισμένον οὐρανὸν, ὑπὲρ τὰς ἰχνογραφουμένας εἰς τὸ διάστημα κομψὰς ἐπαύλεις, τὸ πετροχελίδονα πετοῦν κοπαδιαστά. Διὰ μίαν στιγμὴν τὰ μάτια μου εἶδαν ζωντανὸν ἐμπρός των τὸν θεῖον πίνακα τοῦ Βαττώ, τοῦ παλαιοῦ Γάλλου ζωγράφου. «Τὸ μπαρκάρισμα διὰ τὰ Κύθηρα». Ἱππόται καὶ δέσποιναι, εἰς χαριτωμένα συμπλέγματα, πρόκειται νὰ ἐπιβιβασθοῦν ἀπὸ κἄποιον θελκτικὸν σύδενδρον εἰς ἕνα πλοῖον ἀνθοστόλιστον, τὸ ὁποῖον θὰ τοὺς φέρῃ στὰ Κύθηρα, εἰς τὴν χώραν τοῦ ἔρωτος, τὴν πατρίδα τῆς Ἀφροδίτης. Εἰς τὸν φλογισμένον ἀέρα τῆς Δύσεως πετῶντες ἐρωτιδεῖς δείχνουν τὸν δρόμον. Καὶ εἶχα πράγματι τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὰ ζεύγη θὰ ἐπιβιβασθοῦν εἰς τὸ καΐκάκι, ποῦ ἐταλαντεύετο δίπλα εἰς τὴς ροδοδάφνες, διὰ νὰ ταξειδεύσουν, μὲ οὔριον ἄνεμον, πρὸς τὴν φανταστικὴν ἐκείνην χώραν τῆς εὐδαιμοίας, ὅπου οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀναστενάζουν παρὰ μόνον ἀπὸ ἀγάπην.

Β'.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΝ

ΤΡΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Ὁ διοικητὴς τῆς στρατιωτικῆς διευθύνσεως τῶν σιδηροδρόμων Θεσσαλονίκης, μοῦ εἶπε, καθὼς μοῦ ἐνεχείριζεν ἕνα εἰσιτήριον μέχρι Γουμέντζας:

— Θὰ ἔχῃς ἐκλεκτὴν συντροφιά, ἕνα Δανὸ ἐθνολόγο. Εἶνε ὁ μόνος, μετὰ σέ, ποῦ ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ διασχίσῃ τὴν Μακεδονίαν.

— Μήπως εἶνε ὁ κύριος μὲ τὸ ξυρισμένο μουστάκι καὶ χοντρὴ ἁλυσσίδα στὸ λαιμό ;

— Ἀκριβῶς.

Ἐνθυμήθηκα τότε τὸν περίεργον ξανθὸν τύπον, ὁ ὁποῖος τὴν περασμένην νύκτα, εἰς τὴν μεγάλην ἐναέριον βεράνταν τοῦ «Σπλέντιτ» ἐκύτταζε καὶ δὲν ἐχόρταινε τὰς φλογώδεις ρομφαίας, ποῦ τρυποῦσαν τρέμουσαι τὸν καθρέπτην τοῦ Θερμαϊκοῦ, τὸν Λευκὸν Πύργον, ὁ ὁποῖος κάτω ἀπὸ τ' ἄστρα, εἶχε γείνει ἕνα παραμῦθι, τὰ βαρκάκια ποῦ πηγαινοήρχοντο, μὲ φωσφορίζοντα κουπιὰ καὶ γλυκεῖς ἀργόσυρτους ἀμανέδες, τὴν γραφικὴν κίνησιν τῆς λεωφόρου Σαμπρῆ πασσᾶ, τέλος ὅλα ἐκεῖνα ποῦ ἀποτελοῦν τὸ ἀπερίγραπτον θέλγητρον μιᾶς μεγάλης πόλεως τῆς Ἀνατολῆς, πρὸ πάντων δι' ἕναν ἄνθρωπον, ὅστις εἰς τὸ Βίντεβαγκ βλέπει αἰωνίως οὐρανὸν στακτὴν καὶ ἄλλο δὲν ἀκούει ἀπὸ τὰ βογγητὰ τῶν περιφήμων διὰ τὴν βιαιότητα των ἀνέμων τῆς Δανιμαρκίας. Ἠσθάνθη διὰ μίαν στιγμὴν

τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσῃ σὲ κἄποιον τὴν συγκίνησίν του. Ἔστρεψεν ἀποτόμως πρὸς ἐμὲ τὸ Βυρωνικὸν πρόσωπόν του καὶ μοῦ ἐψιθύρισε γαλλιστί:

— Κύριε, εἶνε ἀπίστευτον αὐτὸ ποῦ βλέπω ἐδῶ Εἶνε μῦθος.

— Περνᾶτε γιὰ πρώτη φορά ;

— Γιὰ δευτέρα. Ἑκατὸ φορὲς ὅμως νὰ περάσω πάντοτε θὰ εἶνε ἀνάγκη, μπροστὰ σὲ μιὰ τέτοια νύχτα, νὰ ψηλαφῶ τὸν ἑαυτόν μου, διὰ νὰ πείθωμαι ὅτι δὲν ὀνειρεύομαι.

Ἐθεώρησα ἐντελῶς περιττὸν νὰ τὸν ρωτήσω ἀπὸ ποῦ ἔρχεται, τί δουλειὰ κάνει, τί μισθὸ παίρνει, ἂν συνῆλθε εἰς κοινωνίαν νομίμου γάμου, ἂν ἀπέκτησε τέκνα, ποῖος τὰ ἐβάπτισε, ποῖα ὀνόματα τοὺς ἐχάρισε, μὲ μίαν λέξιν παρέλειψα νὰ τὸν ἀνακρίνω λεπτομερῶς, καθ' ὅσον, ὁσάκις ἐταξείδευσα μὲ συμπατριώτας μου, ἐχρειάσθην μεγάλην δύναμιν ψυχῆς διὰ νὰ μὴ διαπράξω φόνον ἑνὸς ἢ περισσοτέρων συνταξειδιωτῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ νὰ ἀρχίσουν νὰ σὲ ἀκοῦνε πρέπει πρῶτα νὰ μάθουν λεπτομερῶς ὅλα τὰ οἰκογενειακά σας. Ὃ σὺ μισεῖς ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς, λέγουν, πιστεύω, αἱ χρηστομάθειαι κ' αἱ καλλιγραφίαι εἰς τὴν τελευταίαν σελίδα. Ἤκουσα, λοιπόν, τὸν ἄγνωστον σιωπῶν, διὰ νὰ βυθισθῶ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν προτητερινήν μου γλυκεῖαν ρέμβην.

Εἰς τὴν Μακεδονικὴν πρωτεύουσαν εὑρισκόμην διὰ τρίτην φοράν. Τὴν πρώτην, κατὰ τὸ 1908, εἶχα φθάσει διὰ θαλάσσης, εἰς ἐποχὴν Ραμαζανίου καὶ λαϊκῶν διαδηλώσεων ὑπὲρ τοῦ συντάγματος. Μὲ ἀπεβίβασεν Ἑβραῖος λεμβοῦχος. Τοῦρκος χαμάλης, μοῦ πῆρε τὴς βαλίτζες, φεσάτος ὑπάλληλος μοῦ ἅπλωσε τὸ χέρι γιὰ μπαχσίσι, Τοῦρκος ἁμαξᾶς μὲ ὡδήγησεν εἰς τὸ «Σπλέντιτ», εἰς τὸ μεγάλο σαλόνι τοῦ ὁποίου συνήντησα τὴν περίφημον ἐκτελεστικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Νεοτουρκικοῦ κομιτάτου. τὸν ροδοπάρειον Ἐμβέρ, τὸν μακαρίτην Νιαζῆ, τὸν διαβολογιατρὸν Ναζίμ, ἐπῆρα τ' ὀρεκτικόν μου μὲ τὸν Ἀλῆ Φερουζᾶ βέην καὶ τὸν γλυκὺν ἐκεῖνον γέροντα, τὸν καθηγητὴν τοῦ ποινικοῦ δικαί-

ου Μαινασῆ Ζαδέν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπέζησε διὰ νὰ ἴδῃ πόσον ἀδίκως εἶχεν ἐκφωνήσει τόσους φλογεροὺς λόγους διὰ τὸ συνταγματικὸν μέλλον τῆς Τουρκίας ἀπὸ τὸν ἴδιον ἐξώστην, ἀφ' ὅπου ἀκουμπισμένος τώρα ἔβλεπα πρὸς τὸ πέλαγος. Εἰς τὸ κέντρον τῆς μεγάλης αἰθούσης ὑπῆρχε τότε κρεμασμένος ψηλὰ μέγας θυρεός, μὲ κατάχρυσον ἐπὶ πρασίνου τὸν «ντουρᾶν», τὸ τουρκικὸν στέμμα.

Τὴν δευτέραν φορὰν ἔφθασα εἰς Θεσσαλονίκην διὰ ξηρᾶς, μὲ φυσίγγια εἰς τὴν μέσην καὶ ὅπλον εἰς τὸν ὦμον, ἐλάχιστον μόριον, τοῦ μεγάλου σώματος τὸ ὁποῖον ὥρμησε τὴν αὐγὴν τῆς Πέμπτης Ὀκτωβρίου 1912 ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ καθαρίσῃ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἀπὸ Τούρκους ὅλην τὴν Νότιον Μακεδονίαν. Ἀνέβηκα, διὰ λόγους ὑπηρεσιακοὺς τότε, εἰς τὸ «Σπλέντιτ». Ὁ μέγας θυρεὸς μὲ τὸν «ντουρᾶν» δὲν ὑπῆρχε πλέον. Οἱ Τοῦρκοι ἀξιωματικοὶ ποῦ συνεδρίαζαν ἄλλοτε εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν ἦσαν τώρα αἰχμάλωτοι πολέμου καὶ ὁ διαβολογιατρὸς Ναζίμ, ἡ ψυχὴ τοῦ κομιτάτου εὑρίσκετο εἰς τὸ ἀστυνομικὸν κρατητήριον, καταδικασμένος — ὁποία σκληρὰ μεταστροφὴ τῆς τύχης ! — νὰ βλέπῃ ἀπέναντί του ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας τὴν Κρητικὴν μπόταν, τὴν Κρητικὴν βράκαν καὶ τὴν λόγχην τῶν χωροφυλάκων! Ἀλλὰ τοὺς δρόμους ἐπλημμύριζαν ἀκόμη σαρανταπέντε χιλιάδες Βούλγαροι τῆς μεραρχίας τῆς Ροδόπης, ὑβριστικοὶ καὶ ἰταμοί, ὑπεροπτικοὶ καὶ ἀπειλοῦντες νὰ κρατήσουν διὰ παντὸς ὑπὸ τὰ γουρνοτσάρουχά των τὴν ὡραίαν νύμφην τοῦ Θερμαϊκοῦ.

Καὶ διὰ τρίτην φορὰν τέλος εὑρισκόμην τώρα εἰς τὸ ἴδιον ξενοδοχεῖον, περαστικός, ταξειδεύων εἰς προϋπάντησιν τῆς εἰρήνης. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ χρυσοῦ «ντουρᾶ» ὑπῆρχε σήμερον μέσα εἰς βαρύτιμον πλαίσιον, ἡ αὐστηρὰ φυσιογνωμία τοῦ νικητοῦ Κωνσταντίνου. Εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν ἀνέδιδαν τὸν εὐχάριστον κοσμικὸν βόμβον τὰ δύο τρίτα τῆς κρέμας τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, ἐπιστήμονες, ἐπιχειρηματίαι, στρατιωτικοί, κυρίαι ἀπὸ τὰς γνωστοτέρας,

οἱ δρόμοι ὅλοι καθαροὶ ἀπὸ τὸ Βουλγαρικὸν αἶσχος, ὁ ἐλαφρόκοσμος ἐκυκλοφόρει ἄφοβος, ὁ μπεζαχτᾶς τοῦ Ἑβραίου ἦτο ἀσφαλής, ὁ ἀργυλὲς τοῦ σαρικοφόρου ἰμάμη ἐγουργούλιζε μακαρίως εἰς τὰ μικρὰ καφενεῖα τῶν ἀποκέντρων συνοικιῶν.

— Κύριε, εἶπα μὲ τὴν σειράν μου, εἰς τὸν Δανόν. Εἶνε ἀπίστευτον αὐτὸ ποῦ συνέβη ἐδῶ. Εἶνε μῦθος.

— Τί συνέβη ; Μὲ ἠρώτησε καὶ τὰ μεγάλα γαλάζια μάτια του μὲ ἠτένισαν ρεμβώδη.

— Συνέβη, κύριε, ὅτι ὁ Ἕλλην ἐνίκησε τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βουλγάρους.

— Βέβαια. Πρέπει ὅμως νὰ νικήσῃ ὀλίγον καὶ τὸν ἑαυτόν του, τώρα, ἐψιθύρισεν αἰνιγματωδῶς ὁ ξένος κι' ἐβύθισεν ἐκ νέου τὸ βλέμμα πρὸς τὴν θάλασσαν.

ΜΠΕΝΕΝΤΙΞΕΝ

Τὸ τραῖνο ἄφησε πίσω του τὴ Θεσσαλονίκη, δαίδαλον στεγῶν καὶ λευκῶν μιναρέδων, ποῦ ὕψωναν τὸ λιγερόν των ἀνάστημα εἰς τὸ γλυκὺ γαλάζιο τῆς ἡμέρας, διὰ νὰ ριφθῇ γοργὸν εἰς τὸν κάμπον, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὀργώσει ὁ πόλεμος. Τὰ ἴχνη τῆς τραγικῆς ἐκείνης διαβάσεως διετηροῦντο ἀκόμη. Ὁλόκληροι συνοικισμοὶ ἔρημοι, πλῆθος μικρὰ πλινθόκτιστα σπιτάκια, μὲ τοίχους χάσκοντας ἀπὸ τὰς ὀβίδας, ἀποθῆκαι γεννημάτων καὶ σανοῦ πυρπολημέναι, ἀποκαΐδια κατάμαυρα καὶ θλιβερά, οὔτε μία χρυσῆ θυμωνέα εἰς τὸν ὁρίζοντα, οὔτ' ἕνας ἀραμπᾶς, οὔτε μία ψυχὴ ζῶσα, πλὴν μόνον κοπάδια κάργες ποῦ ἔκραζαν πένθιμα εἰς τὸν ἀέρα. Μόνον κατὰ μεγάλα διαστήματα ἐβλέπαμε νὰ στίλβουν εἰς τὸν πρωϊνὸν ἥλιον τὰς λόγχας τῶν σκοπῶν οἱ ὁποῖοι ἐφρούρουν τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμήν, διὰ τὸν φόβον τῆς βόμβας τῶν κομιτατζήδων.

— Ταξειδεύομεν ὅπως θὰ μποροῦσε μόνον ὁ Τσάρος, διὰ μέσου λογχοφόρων, ἐψιθύρισεν ὁ Δανὸς συνταξειδιώτης μου, τὸν ὁποῖον ζητῶ τὴν ἄδειαν νὰ σᾶς παρουσιάσω. Ὀνομάζεται Μπενεντίξεν, τέρας πολυμαθείας, ὁμιλεῖ καὶ γράφει ὅλας τὰς ζωντανὰς καὶ ἀποθαμένας γλώσσας καὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων, τὰ ὁποῖα γνωρίζει τόσον καλά, ὅσον καὶ ὁ κάβουρας τὴν τρύπα του. Τὸ ἐπάγγελμά του εἶνε νὰ μελετᾷ τὰ ἔθνη, ὄχι ὅμως, ὅπως οἱ κλασικοὶ ἐκεῖνοι ἐθνο-

λόγοι, οἱ ὁποῖοι συγγράφουν τόμους περὶ τῶν λαῶν, ἱππεύοντες ἁπλῶς τὴν καρέκλαν τοῦ γραφείου των καὶ μεταχειριζόμενοι ὡς μόνον ὄργανον τὴν «διαίσθησιν», αὐτὴν τὴν ἀδειανὴν πολλάκις λέξιν τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ δι' αὐτοψίας. Ἔχει ζήσει τὴν ζωὴν ὅλων τῶν νέων φιλῶν, ὅλων τῶν λαῶν ποῦ εὑρίσκοται εἰς τὴν βράσιν των, ποῦ σχηματίζονται τώρα. Εἶνε δεκαπέντε χρόνια ποῦ ταξειδεύει ἀπὸ τὴν Περσίαν στὴν Ἀλβανίαν, ἀπὸ τὰς Ἰνδίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν Βουλγαρίαν, καταβροχθίζων ἑκατομμύρια χιλιομέτρων, διασκελίζων κατσάβραχα, διασχίζων ἐρήμους, θαλασσοπνιγόμενος εἰς ὠκεανούς, διὰ νὰ παρατηρῇ καὶ ν' ἀποταμιεύῃ. Καὶ δὲν ἀπεφάσισεν ἀκόμη νὰ γράψῃ μίαν λέξιν δι' ὅσα εἶδε κ' ἐσπούδασε! Ἡ συνείδησίς του ἀκονισμένη ὡς αἰθὴρ ξυραφιοῦ, συνείδησις ἀληθινοῦ ἐπιστήμονος καὶ βορείου ἀνθρώπου ἐνδελεχοῦς, τὸν καταβασανίζει. Νὰ εἶνε ἆρά γε τὰ πράγματα ὅπως τὰ βλέπει αὐτός; Μὴ τυχὸν ἀπατᾶται; Τὰ συμπεράσματά του εἶνε ἀσφαλῆ;

— Νὰ διδάσκῃ κανεὶς τοὺς ἄλλους, μοῦ εἶπε μελαγχολικὰ εἰς μίαν στιγμήν, περὶ πραγμάτων ποῦ δὲν εἶνε βέβαιος, ὁποία κολοσσιαία κακοήθεια! Σὲ σᾶς τὰ πράγματα εἶνε πολὺ ἁπλούστερα, ἐπρόσθεσε μειδιῶν. Ὅταν κανεὶς δὲν ξέρῃ τίποτε τὸν διορίζουν, ὅπως ἔμαθα, καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου.

— Ἀλλὰ τότε, ἀφοῦ δὲν γράφετε, πῶς χρησιμοποιεῖτε τὰς παρατηρήσεις σας;

— Κάνω διαλέξεις, ὁσάκις περνῶ ἀπὸ τὴν πατρίδα μου. Καὶ προσπαθῶ εἰς αὐτὰς νὰ περιγράψω μᾶλλον ὅσο μπορῶ ζωντανώτερα τοὺς λαοὺς ποῦ ἐμελέτησα, παρὰ ν' ἀνάγωμαι εἰς γενικὰς ἀρχάς. Ὁ προφορικὸς λόγος, ἄλλως τε μοῦ φαίνεται φυσικώτερος καὶ περισσότερον ἀκέραιος ἀπὸ τὸν γραπτόν. Μόνον ὅταν μιλῶ, μόνον ὅταν χρωματίζω τὴν φράσιν μου, μὲ τὴν φωνήν, μὲ τὸ βλέμμα, μὲ τὴν χειρονομίαν, μὲ ὅλην μου τὴν ἔκφρασιν, μοῦ φαίνεται πῶς προσεγγίζω κάπως αὐτὸ ποῦ θέλω νὰ πῶ, αὐτὸ ποῦ σκέπτομαι ἢ αἰσθάνομαι. Καμμιὰ φορὰ ποῦ βλέπω τυπωμένας εἰς τὰς ἐφημερίδας περιόδους μιᾶς διαλέξεώς μου νομίζω πῶς ἔγινε λάθος, πῶς δὲν εἶνε δικές μου αἱ φράσεις ἐκεῖναι· τοὺς λείπει κάτι. Τοὺς λείπει πολὺ ἀπὸ τὴν ψυχὴ ποῦ τοὺς εἶχα δανείσει.

— Ἡ ἐπιστήμη σας ἐνδιαφέρει, λοιπόν, τὸ πολὺ κοινὸν εἰς τὴν πατρίδα σας;

— Τὸ κοινὸν ἐνδιαφέρεται, κύριε, δι' ὅλας τὰς ἐπιστήμας εἰς τὴν Δανίαν. Ἀκούουν εὐχαρίστως οἱονδήποτε, φθάνει νὰ ἔχῃ κάτι ἀξιόλογον νὰ εἴπῃ. Εἰς αὐτὴν τὴν δημοσίαν Ἐκπαίδευσιν ἔχει γίνει παραδεκτὴ πρὸ πολλοῦ ἡ ἀρχὴ ὅτι ὁποιοσδήποτε ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ διδάξῃ τοὺς νέους ἠμπορεῖ ἐλεύθερα νὰ τὸ κάμῃ καὶ μὲ τὴν ὑλικὴν βοήθειαν τοῦ Κράτους, μάλιστα, φθάνει νὰ μπορῇ νὰ συγκεντρώσῃ ἄνω τῶν δέκα μαθητῶν. Εἶνε ἄπειρα αὐτὰ τὰ μικρὰ σχολεῖα, ὥστε μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε ποία εἶνε ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ περιέργεια τοῦ πλήθους. Ἀγαποῦν τὸ φῶς ἐκεῖ πάνω, κύριε!

Ἔμεινα σκεπτικός, κατατρομαγμένος, ὁμολογῶ ἀπὸ ἕνα αἴσθημα ἐθνικῆς ζηλοτυπίας, τὴν ὁποίαν ἐπηύξανεν ἡ σκέψις ὅτι ὁ συνταξειδιώτης μου μᾶς εἶχε κάμει καὶ αὐτὴν τὴν προσβολὴν νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ψευδώνυμον Χέρινγκ, φανταζόμενος ὅτι θὰ τοὔφερναν δυσκολίες εἰς τὸ ταξεῖδι, διότι κάποιο περιοδικὸν εἶχε δημοσιεύσει μίαν διάλεξίν του μὲ κρίσεις δυσμενεῖς διὰ τὰς ἐθνολογικὰς ἀξιώσεις τῶν Ἑλλήνων εἰς Μακεδονίαν.

Ποῦ νὰ φαντασθῇ ὅτι κανεὶς δὲν ἐγνώριζε οὔτε τὴν διάλεξιν, οὔτε τὴν ὕπαρξίν του εἰς τὰς Ἀθήνας!

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ὑπερέβημεν τὸν Ἀξιόν, τοῦ ὁποίου τὸ θολὸν ρεῦμα κατεβάζει ἀκόμη πτώματα, ξεφτισμένας σάρκας καὶ ὀστᾶ στρατιωτῶν, Τούρκων καὶ Βουλγάρων, ἀπὸ τὰς παλαιὰς καὶ νέας μάχας, διευθυνόμεθα δὲ ὁλοταχῶς, διὰ μέσου ἀραιῶν ἀγρῶν ἀπὸ μαραζωμένες, ἑπταμηνίτικες καλαμποκές, πρὸς τὴν Γουμέντζαν, ἕνα χωριουδάκι ἐπὶ τῶν ἑλληνοσερβικῶν συνόρων. Ὀπίσω μας ἀφίναμε μεγάλας ἐκτάσεις, κάμπους ἀπεράντους, ἀκαλλιεργήτους, γαίας πρὸς βοσκὴν μόνον, ἀληθινὰς ἐρήμους, ὅπου τὰ σπάνια τσιφλίκια, μικροὶ ὅμιλοι ἀθλίων καλυβῶν συσπειρωμέναι περὶ τὸ λευκὸν κονάκι τοῦ δεσπότου, ἐφάνταζαν ὡς μελαγχολικαὶ ὀάσεις. Δὲν εἶνε μόνον οἱ ἐπὶ Τουρκοκρατίας φυλετικοὶ ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι παρέλυαν τὰς χεῖρας τῶν καλλιεργητῶν, ἐνσπείροντες τὸν τρόμον, τὴν ἀγωνίαν καὶ τὸ αἴσθημα τῆς ἀβεβαιότητος τῆς αὔριον. εἰς τὴν ψυχολογικὴν αὐτὴν κατάστασιν τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν τῆς Μακεδονίας πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ σταθερά, ἡ μεγάλη ἀπογοήτευσις τοῦ γεωργοῦ ἀπὸ τὸ ἐπονείδιστον, τὸ ἀπάνθρωπον καὶ βάρβαρον σύστημα τῆς ἐπιμόρτου καλλιεργείας, τῶν τσιφλικίων, τῆς δουλείας.

Εἰς τὸ παραθυράκι τοῦ βαγονιοῦ, καθὼς ἔβλεπα νὰ φεύγουν πρὸς τὰ ὀπίσω αἱ ἄγνωστοι καὶ ἀτελεύτητοι ἐκεῖναι στέππαι, ὅπου τίποτε δὲν ἐμαρτύρει τὴν παρουσίαν ἀνθρωπίνης ἐργασίας, φροντίδος, θελήσεως, ἀλλὰ τὸ πᾶν ἀπέπνεεν, ὅπως εἰς τοὺς χρόνους τῶν τρωγλοδυτῶν, τὸν αὐτοματισμὸν καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν εἰς τὸ μοιραῖον, ἀνεπόλουν μὲ ἀρκετὴν πικρίαν τὰς ἰδίας εἰκόνας, τὰς αὐτὰς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὰ ταξείδιά μου ἀνὰ τοὺς Θεσσαλικοὺς κάμπους. Ποῖοι θησαυροὶ μυθώδεις κοιμώμενοι μακαρίως ὑπὸ τὰ ἀγριάγκαθα καὶ τὴν τσικνίδα τῶν ἀπεράντων ἐκείνων ἐκτάσεων, πόσος ἀπίστευτος πλοῦτος, ἄγνωστος, θαμμένος, ἀχρησιμοποίητος, διότι τριάντα βλακώδεις πλεονέκται προτιμοῦν νὰ ζημιώνουν ἑκατομμύρια ἕνα λαὸν διὰ νὰ ἔχουν αὐτοὶ ἕνα ἐτήσιον εἰσόδημα, κατὰ ὀλίγας χιλιάδας δραχμῶν μεγαλείτερον!

Μίαν ἑβδομάδα πρὶν κηρυχθῇ ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος εἶχε γίνει ἕνα συνέδριον εἰς τὸν Βόλον, ὅπου γαιοκτήμονες καὶ καλλιεργηταί, μετὰ βιαίας συζητήσεις πολλῶν ἡμερονυκτίων, περὶ τὸ μέγα πρόβλημα τῆς Γῆς, εἶχαν καταλήξει ἐπὶ τέλους εἰς τὴν διατύπωσιν μιᾶς εὐχῆς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ν' ἀπαλλοτριώσῃ τὰς μεγάλας ἰδιοκτησίας, νὰ κάμῃ προοδευτικῶς κυρίους τῶν ἀγρῶν τοὺς γεωργούς. Ὁ πόλεμος, αἱ θριαμβευτικαὶ νίκαι, τὸ ραγδαῖον ἅπλωμα τοῦ κράτους εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὅπου ἐστρέφοντο τὰ ὄνειρα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἔκαμαν νὰ λησμονηθῇ τελείως αὐτὸ τὸ σπουδαιότατον ζήτημα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡριμάσει κ' ἐπήγαινε πρὸς τὴν λύσιν του. Ὅλος ὁ κόσμος ὁμιλεῖ σήμερον μὲ θερμότητα διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, διὰ τὴν ἀποκατάστασιν καλῆς διοικήσεως εἰς τὰς νέας ἐπαρχίας καὶ τὸ ἄφθονον φῶς, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ χύσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερα εἰς τοὺς βουλγαροφώνους πληθυσμοὺς ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις. Καὶ διὰ τὴν Γῆν οὔτε λέξις. Ὅταν αὔριον θ' ἀρχίσῃ νὰ φαλακρώνῃ ἀκόμη περισσότερον τοὺς κάμπους ὁ τριχοφάγος τῆς μεταναστεύσεως, θὰ ξυ-

πνήσουν καὶ θὰ τρίβουν τὰ μάτια των οἱ πατριῶται, οἱ ἀρθρογράφοι θὰ κατακεραυνώνουν τοὺς ἀπερχομένους καὶ οἱ ὀδοντοϊατροὶ τῆς πολιτικῆς θὰ κατασκευάζουν ἀλοιφάς, ὑπὸ μορφὴν νομοσχεδίων, διὰ νὰ σταματήσουν τὴν αἱμορραγίαν.

Διότι μεταξὺ τῶν αἰτίων τῆς μεταναστεύσεως εἰς τοὺς ἀγροτικοὺς πληθυσμοὺς εἶνε καὶ τὸ σημερινὸν καθεστὼς τῆς δουλείας των πρὸς τοὺς γαιοκτήμονας. Δὲν ἐνθυμοῦμαι τώρα ποῖος ἀπέδειξεν εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Βόλου μὲ στατιστικάς, μὲ ἀριθμούς, μὲ ζωντανὰς παρατηρήσεις, κᾶτι σχεδὸν αὐταπόδεικτον: ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν τσιφλικίων, ὅπου ἡ ἐπίμορτος καλλιέργεια κυριαρχεῖ, ἀραιώνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα πολὺ περισσότερον παρὰ εἰς τὰς περιφερείας ὅπου ἡ Γῆ ἀνήκει εἰς τὸν γεωργόν.

Λησμονοῦν ὅσοι μιλοῦν διὰ στρατόν, χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψει των τὸ μέγα ζήτημα τῆς γῆς, ὅτι ἕως χθὲς εἴχαμε νὰ πολεμήσωμεν μὲ κράτος, τὸ ὁποῖον δὲν ἐφημίζετο διόλου διὰ τὴν ταχεῖαν συγκέντρωσιν τῶν δυνάμεών του. Εἴχαμε πάντοτε τὸν καιρὸν νὰ δεχθῶμεν τοὺς ἐπιστράτους ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν, τὴν Αὐστραλίαν, τὴν Γουϊνέαν καὶ τὸ Τουμπουκτοῦ. Οἱ Τοῦρκοι μᾶς ἐπερίμεναν καὶ τὸ Μπιζάνι αὐτὸ εἶχε πέσει, ὅταν ἔφθαναν ἀκόμη μὲ τῆς βαλίτζες ἐπ' ὤμου οἱ ἔφεδροι τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὸ ἑξῆς ὅμως ἔχομεν νὰ κάμωμεν μ' ἕνα κράτος, τοῦ ὁποίου ὁ συμπαγὴς ἀγροτικὸς πληθυσμὸς κινητοποιεῖται ὡς ποῦ νὰ πῇς κρεμμύδι. Καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς δὲν θὰ περιμένῃ, φυσικά, νὰ φθάσουν πρῶτα οἱ ἐπίστρατοί μας ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ ὕστερα ν' ἀρχίσῃ τὸν πόλεμον. Ἰδοὺ ἡ ἀνάγκη νὰ περιορισθῇ γρήγορα ἡ μετανάστευσις εἰς τὸ ἐλάχιστον. Διὰ νὰ ὑπάρξῃ στρατός, ἕτοιμος ν' ἀντιμετωπίσῃ κάθε ἀπρόοπτον, χρειάζεται νὰ λυθῇ τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα. Ἀφίνω ὅτι ἡ καλλιτέρα προπαγάνδα τοῦ κράτους διὰ τοὺς βουλγαροφώνους γεωργοὺς συνίσταται εἰς τὸ νὰ τοὺς κάμῃ ἀμέσως ἰδιοκτήτας. Γίνεται ἥρως ὅταν ὑπερασπίζῃ κανεὶς τὸ χωράφι του.

Τ' ΟΝΕΙΡΟΝ

ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Μετὰ τὸν σιδηρόδρομον Ἀθηνῶν Κηφισιᾶς δὲν ὑπάρχει ἄλλος χειρότερος εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὸν Σερβικόν. Τὸ ὑλικόν του ἔχει κατασκευασθῇ ἀπὸ Αὐστριακὰ ἐργοστάσια Καὶ ὅταν οἱ Αὐστριακοὶ βιομήχανοι κατασκευάζουν κᾶτι διὰ τὴν Βαλκανικήν, σ' αὐτὸ βάζουν ὅλην τὴν περιφρόνησιν τοῦ δεσπότου πρὸς τὸν δοῦλον. Τὰ βαγόνια χαμηλά, ἐντελῶς ἀσφυκτικά, κακῶς διαρρυθμισμένα, χωρὶς νὰ παρέχουν καμμίαν ἄνεσιν εἰς τὸν ταξειδιώτην, καμωμένα, νομίζεις, ἐπίτηδες διὰ νὰ ἐξερεθίζουν καὶ τοὺς πλέον ὀλιγαρκεῖς καὶ ἠρέμους ἀνθρώπους. Διὰ ν' ἀνέβῃ μία κυρία εἰς Σερβικὸν βαγόνι ὀφείλει νὰ ἔχῃ χρηματίσει ἐξάπαντος σαλτιμπάγκος εἰς ἱπποδρόμιον. Διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσον ἐκτὸς μιᾶς μικρᾶς βαθμίδος, ἡ ὁποία ἀπέχει ἕνα μέτρον καὶ κᾶτι ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς. Εἶδα καβαλλιέρους δυστυχεῖς, οἱ ὁποῖοι, ἀνεβασμένοι ἐκεῖ, ἀνέσυρον τὰ τρυφερά των ἡμίση, ὡς οἱ ψαράδες κᾶποιον πνιγμένον, ἐνῷ προσεφέροντο εἰς κοινὴν θέαν ὅλαι περίπου αἱ λεπτομέρειαι, τὰς ὁποίας σκεπάζει τόσον φιλανθρώπως πολλάκις τὸ φόρεμα.

Εἰς τὴν Γουμέντζαν, ὅταν ἀφήσαμε τὸ Ἑλληνικὸ τραῖνο διὰ νὰ πάρωμεν τὸ Σερβικόν, εἴχαμεν ὁ συνταξειδιώτης μου κ' ἐγὼ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι μᾶς μετέθεσαν ἀπὸ τὴν σά-

λαν εἰς τὴν κουζίναν ἢ κάποιο μέρος ἀκόμη χειρότερον. Ἦτο τραῖνο στρατιωτικὸν κατὰ τοῦτο: ὅτι ἦτο ἀκάθαρτον, εἶχεν ὁδηγὸν ἔφεδρον ἀνθυπολοχαγὸν καὶ δὲν εἶχε κανενὸς εἴδους δρομολόγιον. Ἐξεκινήσαμε μὲ τὰς πλέον δικαιολογημένας ἀνησυχίας, διότι ὅσον θ' ἀνεβαίναμε πρὸς βορρᾶν, τόσον περισσότερον θὰ ἐπλησιάζαμε τὰς ἑστίας τῆς χολέρας. Ἐπὶ πλέον ἡ γραμμὴ πρὸς τὰ ἐπάνω ἦτο κυριολεκτικῶς πνιγμένη στὰ τραῖνα, ἄλλα μὲ τραυματίας καὶ ἀσθενεῖς, ἄλλα μὲ τροφὰς καὶ πυρομαχικά, εἰς τρόπον ὥστε τὸ ταξεῖδί μας θὰ κατήντα βραδύτατον, ἂν μὴ προβληματικόν.

Ἀπὸ τὴν ἀνίαν μᾶς ἔσωσεν, εὐτυχῶς, ἕνας στρατιωτικὸς ἰατρός, ἔφεδρος τοῦ Βελιγραδίου, μικροβιολόγος, τύπος Ναπολέοντος τῶν γυναικείων καρδιῶν, μύσταξ ἡμισέληνος μὲ τ' ἄκρα τῶν κεράτων ἀπειλοῦντα τὸ στερέωμα, κομψὸν ἀνάστημα ὑψηλόν, τριάκοντα δύο δόντια λευκὰ καὶ στίλβοντα, τὰ ὁποῖα ἐπεδείκνυε γελῶν μὲ τὴν παραμικρὰν ἀφορμήν, χείλη κεράσια, μάγουλα ροδάκινα, μάτια ὑγρά, λιγωμένα διαρκῶς, ἀπὸ τὴν μακρὰν ἕξιν μιᾶς ὡρισμένης πόζας ἀπέναντι τοῦ ἄλλου φύλου καὶ καρδία τσαροῦχι ὅπως ὅλων τῶν Δὸν Ζουάν.

Τὸ μόνον πρᾶγμα, περὶ τοῦ ὁποίου τὸν ἤκουσα νὰ ὁμιλῇ μὲ ἀληθινὸν πάθος, ἦτο ἡ θάλασσα. Τὴν ἐγκωμίαζεν ὅπως ἕνας ποιητὴς τὴν ἐρωμένην του. Καθὼς ὅλον τὸ Ἔθνος του ἀνετράφη ἀπὸ παιδὶ μὲ τ' ὄνειρον τῆς θαλάσσης, τὴν ὁποίαν ἔβλεπε μόνον εἰς τὸν χάρτην ὡς μίαν μεγάλην κυανῆν κηλῖδα, τὴν ὁποίαν ἡ φαντασία του ἦτο ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ ὡς κάτι πραγματικῶς ὑπαρκτὸν εἰς τὸν κόσμον.

— Εἰς τὸ Βελιγράδι, μᾶς ἔλεγεν, ἔχουμε, εἶν' ἀλήθεια τὸν ποταμόν. Πολλὲς φορὲς εἰς τὴν ὄχθην ἢ μέσα στὸ «σλέπι» προσπαθοῦσα νὰ μαντεύσω τὶ πρᾶγμα θὰ μποροῦσε νὰ εἶνε αὐτό, ἡ θάλασσα. Τίποτε λοιπόν! ὅσα εἶχα φαντασθῆ μοῦ φαίνονται τώρα ἐντελῶς παιδαριώδη. Γιὰ πρώτη φορὰ εἶδα θάλασσα στὴ Θεσσαλονίκη, ἐφέτος. Τί ποτάμια,

τί λίμνες, τί βουνά, τί δάση! Αὐτὰ ὅλα εἶνε κοροϊδίες, φίλοι μου! Μόλις ἀντίκρυσα τὴ θάλασσα ἀπὸ κάποιο ὕψωμα καρφώθηκα στὸν τόπο, ἔμεινα μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα, γεμάτος ἀπὸ μιὰ γλυκειά, ἡδονικὴ, ἀπολαυστικὴ κατάπληξι, ὅπως, φαντάζομαι, θἄμεινε γοητευμένος, θαμπωμένος, χάσκων πρὸ τῆς Δημιουργίας ὁ πρωτόπλαστος, μόλις ἄνοιξε τὰ μάτια. Τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ τὴν παραμικρὰν ἰδέαν τοῦ ἐπιβλητικοῦ μεγαλείου αὐτῆς τῆς Δημιουργίας, ὅσον ἡ θέα αὐτοῦ τοῦ στοιχείου ποῦ ἁπλώνεται καὶ λάμπει ὡς τὰ μακρυνότερα βάθη ἑνὸς ἐλευθέρου ὁρίζοντος. Πλαταίνει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ φαντασία ξυπνᾶ καὶ ταξειδεύει καὶ πλάττει. Ὁ οὐρανὸς μὲ τὰς μυριάδας τῶν ἄστρων του δὲν μοῦ λέει ἀπολύτως τίποτε. Ὁ αἰθὴρ καὶ τὰ ἄστρα δὲν σοῦ γεννοῦν ἀμέσως τὴν ἰδέαν μιᾶς ἀπείρου ὕλης. Ὁ αἰθὴρ εἶνε ὡς νὰ μὴν ὑπάρχῃ, τ' ἄστρα καὶ τὸ φεγγάρι ἐπίσης φαίνονται σὰν κάτι ἄϋλον καὶ φανταστικόν. Τὸ μεγαλείτερο βουνὸ ἔχει ἕνα τέλος, μιὰ κορυφὴ καὶ πρόποδας, ὁ ποταμὸς καὶ ἡ λίμνη ὄχθας. Πρέπει πρῶτα νὰ τὰ σκεφθῇς αὐτὰ ὅλα, νὰ τὰ σκεφθῇς καλά, διὰ νὰ καταπλαγῇς καὶ νὰ θαυμάσῃς. Μόνον ἡ θάλασσα σοῦ ἐπιβάλλεται ἀμέσως. Μόνον ἐκεῖ ἀντιλαμβάνεσαι ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τὸ μεγαλεῖον τῆς ὕλης.

Ἐπανήρχετο διαρκῶς εἰς τὸ ἴδιον θέμα διὰ ν' ἀναλύσῃ μίαν πρὸς μίαν τὰς λεπτομερείας τῆς μεγάλης ἡδονῆς ποῦ εἶχε δοκιμάσει. Μᾶς περιέγραφε, κατόπιν, τὴν ἔκπληξιν τῶν στρατιωτῶν καὶ τὴν ἀφέλειαν μερικῶν ἱππέων, οἱ ὁποῖοι, φαντασθέντες ὅτι ὁ Θερμαϊκὸς ἦτο μία κολοσσιαία λίμνη ἔσυραν τ' ἄλογά των νὰ τὰ ποτίσουν στὸ κῦμα. Μᾶς διηγήθη ἐπίσης ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας του, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς μετρίως εὐπόρους, ταξειδεύουν ἐπίτηδες διὰ νὰ ἰδοῦν τὴν θάλασσαν πρὶν ἀποθάνουν, ὅπως περίπου οἱ Μωαμεθανοὶ τὴν Μέκκαν.

— Τί εἶνε ἕνα ἔθνος χωρὶς θάλασσα; ἦτο ἡ αἰωνία του ἐπῳδός. Ἄνθρωπος χωρὶς μάτια καὶ χωρὶς πνεύμονας. Τί μᾶς ἐστοίχισε ἡ γειτονιά μας μὲ τὴν Αὐστρία! Γιὰ νὰ μᾶς

ἔχῃ διαρκῶς στὸ χέρι μᾶς στερεῖ τὴν θάλασσαν. Χωρὶς αὐτήν, διὰ ν' ἀφήσω τὸν πήγασον καὶ νὰ πιάσω τὸν μπεζαχτᾶν, δὲν μποροῦμε νὰ ἤμαστε νοικοκυραῖοι στὸ σπίτι μας. Εἴμαστε στὴ διάθεσί της. Ὁποιανδήποτε λύσιν καὶ ἂν λάβῃ αὐτὸ τὸ ζήτημα γιὰ μᾶς θὰ εἶνε πάντοτε προσωρινὴ ἐφ' ὅσον δὲν βγαίνουμε εἰς τὴν Ἀδριατικήν. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Δαλματίας ὑπάρχει τὸ μέλλον τῆς Σερβίας. Οἱ ἀδελφοί μας ἐκεῖ πάνω εἶνε ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους ναυτικοὺς τοῦ κόσμου. Παραβάλλονται μὲ τοὺς Νορβηγούς, τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς Ἕλληνας. Ἂν βγοῦμε ποτὲ πρὸς τὰ ἐκεῖ ὁ κόσμος θὰ ἰδῇ μ' ἔκπληξιν ἐντὸς ὀλίγου μίαν ναυτικὴν Σερβίαν πρώτης τάξεως. Ἀλλὰ πότε; Αὐτὸ εἶνε τὸ ἀγωνιῶδες ἐρώτημα ἑνὸς λαοῦ, ὁ ὁποῖος, σφηνωμένος μεταξὺ τεσσάρων κρατῶν, ἀσφυκτιᾷ καὶ πάσχει ὡς φυλακισμένος.

ΚΡΙΒΟΛΑΚ

ΒΕΛΕΣΣΑ

ΣΚΟΠΙΑ

Ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Γευγελῆς—Σκοπίων ἔχει τὴν χάριν καὶ τὸ σχῆμα πτήσεως ἀλκυόνος: Παρακολουθεῖ σταθερῶς τὸν μαίανδρον τοῦ Ἀξιοῦ καὶ συχνὰ ἔρχεται σχεδὸν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ ρεῦμα, ὅπου πυκναὶ ἰτέαι λούζουν τοὺς λυτοὺς πλοκάμους των. Τὸ τοπεῖον μεταβάλλεται ἀεννάως. Ἀπὸ τὸ εἰδύλλιον, ἐφ' ὅσον τὸ τραῖνον ἀνεβαίνει πρὸς τὴν παλαιὰν πρωτεύουσαν τοῦ βιλαετίου τοῦ Κοσσόβου, περνᾷ, σιγά—σιγά, εἰς τὴν τραγῳδίαν. Τὴν ἐντύπωσιν αὐτήν, ἄλλως τε, μᾶς ἐγέννα, ἐκτὸς τῶν ἀργιλλωδῶν κρημνῶν, ὅπου δὲν ἐφύετο ἄλλο ἀπὸ κάποιους ἀραιούς, μαύρους, κατάμαυρους θάμνους, καὶ ἡ σκέψις ὅτι ἐπλησιάζαμε τὸ Κριβολάκ, τὸ θέατρον τῆς αἱματηροτέρας μάχης τοῦ Σερβοβουλγαρικοῦ πολέμου καὶ τὰ Βελεσσά, τὸ γενικὸν στρατηγεῖον τῆς ἀοράτου στρατιᾶς τῶν μικροβίων τῆς χολέρας, ἀφ' ὅπου ἐξώρμων καθημερινῶς διαταγαί, προγράφουσαι ἑκατοντάδας ἐπὶ ἑκατοντάδων ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων. Εἰς τοὺς ἐνδιαμέσους σταθμοὺς καὶ τὰς μικρὰς στάσεις ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή, τὸ ἔδαφος, τὰ μαδέρια, τὰ καθίσματα, τὰ πάντα εἶχαν ἐπιχρισθῆ μὲ ἀλλεπάλληλα στρώματα πηκτῆς ἀσβέ-

στου. Ὑπὸ τὸν κατακαίοντα ἥλιον ἦτο πολὺ περίεργον τὸ θέαμα τῶν χιονισμένων ἐκείνων ἐκτάσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπέπνεαν τὴν ὀσμὴν τοῦ φορμόλ. Ἐκεῖ ἀκριβῶς, εἰς τὰ λευκὰ σημεῖα τῆς γραμμῆς εἶχαν ἀποτεθῆ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς διαβάσεώς μας οἱ χολεριῶντες, τοὺς ὁποίους κατέβαζαν φύρδην—μίγδην ἀπὸ τὰς γραμμὰς τὰ μεταγωγικά. Ἄλλοι εὕρισκαν τὸν ὀδυνηρότερον θάνατον εἰς τὸν δρόμον καὶ ἄλλοι ξεψυχοῦσαν μπροστὰ στοὺς μικροὺς σταθμοὺς καὶ τὰς στάσεις, ἐνῷ ἐπερίμεναν νὰ περάσῃ τὸ ὑγειονομικὸν τραῖνο ποῦ θὰ τοὺς μετέφερεν εἰς κᾶποιο νοσοκομεῖον.

Εἰς τὰ ἐκστατικὰ βλέμματα καὶ τὰ ὀνειρόπληκτα μάτια τῶν ὀλίγων λογχοφόρων ποῦ ἐβλέπαμε τώρα νὰ φρουροῦν τὴν γραμμὴν διετηρεῖτο ἀκόμη ζῶσα, ὁλόκληρος ἡ φρίκη τῶν ἀστραπιαίων ἐκείνων καὶ ἀνωνύμων δραμάτων τῆς φοβερᾶς ἐπιδημίας. Εἶχαν τὸ ἐκπεπληγμένον καὶ τὸ ρεμβῶδες ὕφος ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι πρὸ μικροῦ εἶδαν κἄτι πολὺ φοβερώτερον ἀπὸ τὸν πόλεμον, κἄτι ποῦ ἀποκαλύπτει διὰ μιᾶς, χωρὶς οἶκτον καὶ παρηγορίαν καμμίαν, τὴν ματαιότητα τῆς ζωῆς. Ἀριστερότερα τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς εἰς κάθε στάσιν ἢ μικρὸν σταθμὸν ἐφούσκωναν νεοσκαφῆ καὶ ἀσβεστωμένα ἐπίσης τὰ μνήματα τῶν θυμάτων, θέαμα ἐκτάκτως πένθιμον, τὸ ὁποῖον ἀπεκορυφοῦτο εἰς τὰ Βελεσσά, χωρίον ἀθλιέστερον τοῦ ὁποίου θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ καὶ αὐτὸς ὁ Ἔδγαρ Πόε εἰς τοὺς πλέον σκοτεινοὺς ἐφιάλτας του. Γῆ ἀφαντάστως στείρα καὶ ἀπεριγράπτως ἀνέκφραστος, ὁρίζων ἀσφυκτικὸς, παντοῦ κοτρώνια καὶ πλῆξις ἕως θανάτου, σπίτια βρωμερά, θλιβερά, σαθρά, ὅπου ἐπικάθηται κακομοιριὰ αἰώνων, παντοῦ πρόσωπα μαραζωμένα φθισικῶν, γυναῖκες μὲ μαστοὺς πεσμένους σχεδὸν μέχρι κοιλίας, παιδιὰ μὲ πόδια καλαμάκια, μάτια χωρὶς ἀκτῖνα ζωῆς καὶ χοῖροι ψωραλέοι, ἀχαμνόοντες, εἰς τοὺς ὁποίους οὐδέποτε θὰ ἤρχετο ἡ ἐπιθυμία νὰ τρέξουν. Αὐτὸ ἦτο τὸ περιθώριον τοῦ μεγάλου νεκροταφείου χολεριώντων, τὸ ὁποῖον εἴδαμεν ἐκτεινόμενον ἐκεῖθεν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, μεγάλα διαδοχικὰ κύματα νωπῆς γῆς, κοινοὺς τάφους ὁλοκλήρων διμοιριῶν!

Τὸ Κριβολὰκ μᾶς εἶχεν ἑτοιμάσῃ ὅμοιον θέαμα: Ἄλλο κοιμητήριον στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπέθανον τοὐλάχιστον, μὲ τὴν παρηγορίαν ὅτι δὲν τοὺς ἔφαγεν ἕνα ζωϋφάκι ὁρατὸν μόλις διὰ τοῦ μικροσκοπίου, ἀλλ' ὅτι ἐπολέμησαν, στῆθος μὲ στῆθος, πρὸς τὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος, τὸν εἶδαν, τοὔρριξαν, τὸν κυνήγησαν.

Ἡ μάχη ἔγινεν εἰς μίαν ἐκτεταμένην λοφοσειρὰν ἐκεῖθεν τοῦ Ἀξιοῦ, ὑπὲρ τὴν ὁποίαν ἐβλέπαμε τώρα σύγνεφα κοράκων, σημεῖον ὅτι ἐκεῖ εὑρίσκοντο ἀκόμη ἄταφα θνησιμαῖα. Οἱ Βούλγαροι προσεπάθησαν διὰ βιαιοτάτων ἐπιθέσεων νὰ διαβοῦν τὸν ποταμὸν καὶ νὰ καταλάβουν τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμήν. Κατ' ἀρχὰς ἡ θέσις τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ δὲν ἦτο εὐχάριστος εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, διότι αἱ δυνάμεις τῶν ἐπιτιθεμένων ἦσαν πολὺ ἀνώτεραι. Ἀλλ' ἔφθασαν ἐνισχύσεις ἐγκαίρως καὶ οἱ Σέρβοι μετὰ δύο ἡμερῶν ἀγῶνα ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Βουλγάρους πρὸς τὰ παλαιὰ σύνορά των.

Ὁ σταθμὸς τῶν Σκοπίων, ὅπου ἐφθάσαμε κατὰ τὰς ὀκτὼ τῆς νυκτός, μοῦ ἐφάνη καλλίτερος ἀπὸ αὐτὸν τοῦ Λαρισσαϊκοῦ τῶν Ἀθηνῶν, ἂν ἀφαιρέσῃ κανεὶς τὰ ἠλεκτρικά. Εἰς τὴν ἐντύπωσιν αὐτὴν ἴσως νὰ συνετέλεσεν, ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἀποβάθρας, ἡ ἄμεμπτος καθαριότης καὶ ἡ τάξις, ἔργον τῶν Σέρβων χωροφυλάκων, οἱ ὁποῖοι καλοντυμένοι καὶ γαντοφορεμένοι, παριστάνουν, ὅπου τοὺς τοποθετήσουν, τὸ ἄγαλμα τοῦ κράτους. Εἰς τὴν μεγάλην κεντρικὴν θύραν ἕνας ἀστυνομικὸς ἐπιθεωροῦσε τὰ διαβατήρια τῶν ταξειδιωτῶν. Ἆ, ἦτο, πραγματικῶς πολὺ τραγικὸν τὸ θέαμα τῶν Ἀρβανιτάδων, οἱ ὁποῖοι, κατεβαίνοντες ἀπὸ τὴνΜητροβίτσαν ἢ τὴν Πριστίναν ἀντιμετώπιζαν διὰ πρώτην φορὰν ἕνα κράτος, τὸ κράτος μάλιστα ἐχθρῶν προαιωνίων, μὲ ὅλας τὰς ἀξιώσεις, τὰς ἐνοχλήσεις καὶ τὰς τυπικὰς φορτικότητας μιᾶς μεγαίρας ποῦ εἶνε μέχρις ὥρας ἄγνωστος εἰς τὴν Ἀλβανίαν: Τῆς

γραφειοκρατείας. Ἔβλεπες ἐκεῖ τοὺς ἀετοὺς τῶν τραγουδισμένων ὀρέων μὲ μαδημένα πτερά, νὰ εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ ζαρώνουν, νὰ κάνουν τὴς ὄρνιθες, ἐμπρὸς εἰς κἄποιον σπιθαμιαῖον ὑπαλληλίσκον. Ἀκατανόητον. Εἶχαν ἀποχωρισθῆ τοῦ ὅπλου των, τοῦ ἀχωρίστου συντρόφου των καὶ ἦσαν ἀδέξιοι, ὅπως μερικοὶ ποῦ δὲν ἠμποροῦν νὰ κάμουν τίποτε μόλις χάσουν τὸ κομπολόγι των. Ὅταν οἱ Σέρβοι χωροφύλακες ἅπλωναν νὰ τοὺς ψάξουν στὴ μέση γιὰ πιστόλι, τὸ πρῶτον κίνημά των, ἀδιόρατον πάντοτε, ἦτο ν' ἀντισταθοῦν. Ἔπειτα ἔκαναν ὑπομονὴν ὡς κἄποιος ποῦ συναντᾷ τὸν διάβολον ζωντανὸν εἰς τὸν δρόμον του καὶ βλέπει τὸ μάταιον τῆς ἀντιστάσεως. Πολλῶν τὰ μέτωπα ἵδρωναν ἐντὸς τῶν ὀλίγων στιγμῶν ποῦ διαρκοῦσεν ἡ διαδικασία τῆς σωματικῆς ἐρεύνης. Ὅλοι δέ, φεύγοντες, εἶχαν τὸ ὕφος ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι διελογίζοντο:

— Ἔχ, καὶ νὰ σᾶς εἴχαμε λιγάκι παραέξω, κουμπάροι Σέρβοι!

ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ἂν εἶνε δύσκολον νὰ ἔχῃ κανεὶς ἐντυπώσεις, ἀξίας νὰ γραφοῦν, ἀπὸ οἱανδήποτε πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔμεινε μόλις τέσσαρας ὥρας τῆς νυκτός, εἶνε πολὺ δυσκολώτερον ἀπὸ τὰ Σκόπια, ὅπου αἱ τρέμουσαι ὠχραὶ γλῶσσαι τῆς ἀσετυλίνης χρησιμεύουν ἁπλῶς διὰ νὰ βλέπουν οἱ κάτοικοι τὸ σκότος. Τὸ πρῶτον πρᾶγμα ποῦ κατώρθωσε, μολαταῦτα, νὰ παρατηρήσῃ ὁ Δανὸς συνταξειδιώτης μου, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐπισκεφθῆ καὶ ἄλλοτε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κοσσόβου, ὑπῆρξεν ὅτι ἀπὸ τὰς προσόψεις τῶν καταστημάτων εἶχεν ἐξαφανισθῆ κάθε βουλγαρικὴ καὶ γενικῶς ἀλλόγλωσσος ἐπιγραφή. Εἰς τὸ ἑξῆς ὅλα τὰ μαγαζιὰ ὤφειλαν νὰ εἶνε Σερβικά, τοὐλάχιστον εἰς τὰς ἐπιγραφάς.

— Εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῆτε, μοῦ ἐψιθύρισεν ὁ σύντροφός μου,τὴν ἀγανάκτησίν μου ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι ἕνας πόλεμος,σημαία τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε τὸ δόγμα τῆς ἀποδόσεως τῶν ἐθνοτήτων εἰς ἑαυτάς, κατέληξεν ἀκριβῶς εἰς τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα εἰς τὸν διαμελισμὸν καὶ τὴν διασπάθισιν αὐτῶν τῶν ἐθνοτήτων.Εἰς τὴν περιφέρειαν Σκοπίων,πιστεύσατέ με, ὑπάρχουν τόσοι Σέρβοι, ὅσοι συμπατριῶταί μου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἔ, λοιπόν! Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ πρέπει τώρα νὰ λησμονήσουν τὴν γλῶσσάν των, νὰ ξεχάσουν τὰ τραγούδια των, ν' ἀρνηθοῦν τὴν συνείδησίν των, νὰ βάλουν μέσα

των ξένην ψυχήν, διὰ νὰ μπορέσουν νὰ ζήσουν. Ἄχ, αὐτὴ ἡ Ἀνατολή!.....

— Δηλαδή, αὐτὴ ἡ Εὐρώπη, θέλετε νὰ πῆτε! Μὴ λησμονῆτε ὅτι διακόσιαι χιλιάδες Δανῶν ζοῦν ὑπὸ τοὺς Γερμανούς, ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας πάντοτε τοὺς Πολωνούς, τοὺς Ἀλσατούς, αὐτοὺς τοὺς Ἰταλοὺς τῆς Αὐστρίας, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τοὺς Σέρβους τῆς Βοσνίας καὶ τοὺς Ρουμάνους τῆς Τρανσυλβανίας καὶ τῆς Βεσσαραβίας. Αὐτοὶ ὅλοι αἰσθάνονται βαρύτατον τὸν ξένον ζυγόν, τοῦ ὁποίου δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἄλλη καμμία δικαιολογία, πλὴν τῆς πλεονεξίας τῶν ἰσχυρῶν. Ἐνῷ ἐδῶ εἰς τὴν Μακεδονίαν εἴχαμε νὰ λύσωμεν ἕνα πρόβλημα σοβαρώτατον. Εἴχαμε μίαν χώραν ὅπου αἱ διάφοραι ἐθνότητες ἦσαν διεσταυρωμέναι, συγκεχυμέναι, διεσπαρμέναι, σφηνωμέναι ἡ μὲν μέσα εἰς τὴν δέ, κατέχουσαι μεγάλας ἐκτάσεις γῆς κατὰ τρόπον ὄχι συνεχῆ, ἀλλὰ διαλείποντα. Τί φρονεῖτε ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ ; Ν' ἀλληλοσφάζωνται ἐπ' ἄπειρον διεκδικοῦσαι ἡ μὲν τὸ ἔδαφος τῆς δέ, ἀγωνιζόμεναι ποία γρηγορώτερα θὰ καταβάλῃ καὶ θ' ἀπορροφήσῃ τὴν ἄλλην, ἐνῷ ταὐτοχρόνως ὁ Τοῦρκος ἀπὸ πάνω εἰργάζετο νὰ τὰς καταπίῃ ὅλας μαζί ; Πῶς ἔπρεπε νὰ λυθῇ, λοιπόν, αὐτὸ τὸ πρόβλημα ; Νὰ κοπῇ μικρές, μικρὲς φέτες ἡ Μακεδονία, μὲ αὐτοδιοίκησιν ἡ κάθε μία ;

— Ὄχι, νὰ δοθῇ αὐτονομία εἰς τὴν χώραν καὶ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐλευθέρα ἀνάπτυξις κάθε ἐθνότητος.

— Εἶσθε καλὸς ἐθνολόγος, κάκιστος ὅμως πολιτικός, ὅταν φαντάζεσθε ὅτι, ὅταν ἐδίδετο αὐτονομία, ὁ ἀγὼν τῶν φυλῶν θὰ κατέπαυεν ὡς διὰ μαγείας. Ἀπεναντίας, θὰ ἐξηκολούθει βιαιότερος, εἴπέρ ποτε μάλιστα αἱματηρότερος. διότι κάτω ἀπὸ μίαν ἀμερόληπτον, δηλαδὴ ἄχρωμον καὶ ἄβουλον διοίκησιν αὐτόνομον, ὅλοι θὰ εὕρισκαν τὸν καιρὸν νὰ χορεύουν κατὰ τὰς ὀρέξεις των. Μὴν ἀπατᾶσθε. Ἡ καλλιτέρα λύσις εἶνε αὐτὴ ποῦ ἐδόθη. Ὑπὸ τὰ τρία κράτη εἰς τὰ ὁποῖα ὑπήχθησαν οἱ Μακεδονικοὶ πληθυσμοί, θὰ

εὕρουν ἀναμφιβόλως τὴν ἡσυχίαν των. Ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν φυλῶν θὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν κρατῶν. Καὶ ὀφείλετε, τοὐλάχιστον, ν' ἀναγνωρίσετε ὅτι τὰ κράτη εἰς τὸν ἀνταγωνισμόν των εἶνε ἀπείρως συντηρητικώτερα ἀπὸ τὰ κομιτάτα καὶ τὰς συμμορίας, τὰς ὁποίας δὲν κυβερνᾷ κανεὶς κανονισμός, κανενὸς εἴδους ἀρχή, ἀλλὰ μόνον τὰ τυφλὰ πάθη, τὸ μῖσος, ἡ ἐκδίκησις, ἡ δίψα τοῦ αἵματος καὶ τῆς ἁρπαγῆς.

— Αἱ ἐθνότητες ὅμως ἐν τῷ μεταξύ ; Εἰς αὐτὸ δὲν ἀπαντᾶτε.

— Αἱ ἐθνότητες! Αὐτὸ τὸ δόγμα, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν πολιτικὴν ἔπαιξεν ἕνα ρόλον, ἐφ' ὅσον συνέπιπτε πρὸς ὡρισμένα συμφέροντα τῶν ἰσχυρῶν, εἶνε σήμερον ἁπλοῦν πρόσχημα. Τὸ ζήτημα ἐὰν μία ἐθνότης συγχωρεῖται νὰ σφαγιασθῇ σήμερον, νὰ σκύψῃ κάτω ἀπὸ τὴν βίαν τοῦ κράτους μιᾶς ἄλλης ἐθνότητος, δὲν εἶνε δυνατόν, κατὰ τὴν γνώμην μου νὰ τίθεται γενικῶς νὰ ἐξετάζεται κατ' ἀρχήν. Εἶνε ζήτημα πραγματικόν. Ἐὰν μ' ἐρωτήσετε: Εἶνε πρέπον νὰ ξιφουλκήσῃ μίαν πρωΐαν ἡ Γερμανία καὶ νὰ κατακτήσῃ τὴν Δανίαν, θ' ἀπαντήσω ἀδιστάκτως· Ὄχι ! Ὁλόκληρος ἡ Εὐρώπη πρέπει νὰ ἐξεγερθῇ καὶ νὰ τὴν ἐμποδίσῃ. Διότι, ἁπλούστατα, εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν οἱ Δανοὶ σήμερον δὲν εἶνε τυχαῖον μέλος. Ἂν ὑπάρχῃ κάποιος σκοπὸς εἰς τὴν ὕπαρξιν τῶν Ἐθνῶν, αὐτὸς εἶνε νὰ πλάσουν μαζῇ ἕναν ἄλλον τύπον ἀνθρώπου, μίαν ἀνθρωπότητα νέαν, ἡ ὁποία νὰ ἔχῃ ὅλα τὰ ἐκλεκτὰ χαρακτηριστικὰ ποῦ δὲν συναντᾷ κανεὶς τώρα, παρὰ μόνον σκορπισμένα εἰς τοὺς λαούς. Διὰ νὰ γίνῃ αὐτό, χρειάζεται νὰ καλλιεργηθοῦν αὐτὰ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς κάθε μιᾶς ἐθνότητος, ν' ἀναπτυχθοῦν ἐλευθέρως ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερον...

— Ἔρχεσθε ,λοιπόν, εἰς τὰ λόγια μου. Ἀφήσατε τὰς φυλὰς εἰς τὴν Μακεδονίαν ν' ἀναπτυχθοῦν ἐλευθέρως.

— Μὴ βιάζεσθε. Οἱ Δανοὶ μὲ τὴν ἐπιστήμην των καὶ τὴν

τέχνην, μὲ τὴν πνευματικήν των δρᾶσιν καὶ τὴν ἐθνικήν των, γενικῶς, καλλιέργειαν προσέφεραν εἰς τὸ κοινὸν ἔργον ὅσον ὀλίγοι λαοί. Καί, τὸ σπουδαιότερον, ὑπόσχονται σήμερον πολὺ περισσότερα διὰ τὸ μέλλον ἀφ' ὅσα ἔδωσαν εἰς τὸ παρελθόν. Τοὺς χρεωστοῦμεν μεγάλας προσφάτους ἐφευρέσεις, ὅπως αὐτὴ τοῦ νέου ἀσυρμάτου τηλεγράφου, κ' ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις, ὅπως ἡ θεραπεία διὰ τοῦ φωτὸς τῶν ἀπαισιωτέρων δερματικῶν νοσημάτων. Καὶ ὑπάρχουν, αὐτὴν τὴν στιγμήν, σεῖς τὸ γνωρίζετε πολὺ καλλίτερα, ἐκεῖ ἐπάνω πλῆθος ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀφοσιωθῆ μὲ ὅλην τὴν ψυχήν των εἰς μίαν ἔρευναν ἢ τὴν πραγματοποίησιν ἑνὸς καλλιτεχνικοῦ ἰδεώδους. Ἂν εἶχαν παύσει νὰ ὑπόσχωνται οἱ Δανοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ λείψουν. Δὲν ὑπάρχει τίποτε κακὸν εἰς τὸν τυπικὸν θάνατον, εἰς τὴν κατάκτησιν μιᾶς ἐθνότητος, ἡ ὁποία εἶχε παύσει νὰ ζῇ. Ὅπως, ἀκριβῶς, δὲν ὑπάρχει κανενὸς εἴδους ἀδικία εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι μία φυλὴ ἀνωτέρα, προωδευμένη, καλλιεργημένη, ὑποσχομένη περισσότερα εἰς τὸν κόσμον, ἀπορροφᾷ διὰ τῆς βίας μίαν ἄλλην, ὅταν, μάλιστα, ἡ βία συμβαίνῃ νὰ εἶνε ἡ ὑλικὴ ἔκφρασις τῆς ἐσωτερικῆς της ὑπεροχῆς. Ἐάν, λοιπόν, δὲν συγχωρῆται νὰ κατακτηθοῦν σήμερον οἱ Δανοί, νὰ ὑποκύψουν εἰς τὴν βίαν τῶν γειτόνων των, ἡ ὁποία ἐκφράζει ἁπλῶς ὑπεροχὴν ἀριθμοῦ, θὰ συμπεράνετε σεῖς ὅτι τὸ ἴδιον πρέπει νὰ σκεπτώμεθα καὶ διὰ τοὺς πληθυσμοὺς τῆς Μακεδονίας; Ὑπάρχει καὶ μία ἐκλογὴ Ἐθνῶν νομίζω, ἕνα κοσκίνισμα διηνεκές, κατὰ τὸ ὁποῖον ὑπερισχύουν οἱ περισσότερον εὐπροσάρμοστοι λαοὶ πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς ἐποχῆς. Καὶ ὀφείλετε νὰ ὁμολογήσετε ὅτι ὁ Ἕλλην καὶ ὁ Σέρβος ὑπόσχονται σήμερον πολὺ περισσότερα παρὰ ὁ κομιτατζῆς μὲ τὴν βόμβαν καὶ ὁ ἀποτελματωμένος προστατευόμενός του.

Ὁ συνταξειδιώτης μου ἔμεινε σκεπτικός.

— Πᾶμε τώρα νὰ δειπνήσωμεν, εἶπε μετὰ ἐπίμονον σιωπήν, καὶ θὰ τὰ ξαναποῦμε.

ΝΕΜΑ

ΜΕΣΤΑ

Εἶχα λησμονήσει τελείως τὴν ἀθλίαν λέξιν καὶ ὅλα τὰ βάσανα τῆς ἐκστρατείας ποῦ ἐνθυμίζει, ὅταν μοῦ τὴν ἐσφενδόνισεν εἰς τὸν κῆπον τοῦ μοναδικοῦ ἑστιατορίου τῶν Σκοπίων ὁ Σέρβος σερβιτόρος:

— Νέμα μέστα, γκοσποντίν!

— Νέμα ; Κι' ἐδῶ «νέμα» μωρὲ παιδί μου ; Μήπως εἶσαι βουλγαρόφωνος Μακεδών, ὅστις ἐβρυκολάκιασε καὶ μὲ καταδιώκει ;

— Ες γκίπτ κάϊνε πλάτς, γκοσποντίν.

— Τὸ βλέπω, φίλε μου, δὲν ὑπάρχει θέσις. Εἶσαι ὁ κὺρ Μιχάλης Λεκός.

— Ἦτο, μολαταῦτα, κἄτι καλλίτερος ὁ κῆπος ἐκεῖνος τῶν Σκοπίων, ἀπὸ τὴν μάνδραν τοῦ «Ἀβέρωφ» τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ λαμπτῆρες τῆς ἀσετυλίνης ἐκρέμοντο ἀπὸ τοὺς κλάδους φουντωτῶν ἀκακιῶν, τὰ τραπέζια ἦσαν ἀτάκτως σκορπισμένα κάτω ἀπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα, δροσιὰ ὑπῆρχε, μπύρα Βιεννέζικη ἄφριζε παγωμένη στὰ μεγάλα ποτήρια. τραγουδισταὶ κρυμμένοι μέσα στὰ πράσινα καὶ τὸ σκοτάδι ἔψαλλαν τετραφωνικὰ τὰ αἰώνια πάθη τῆς Σλαυϊκῆς ψυχῆς, τὰ γκαρσόνια ἐπηγαινοήρχοντο πρόθυμα, ἔλειπαν δὲ τὰ ὑπογκαρσόνια, ὁ πετεινὸς καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Αὐστρίας.

Ἀσκούμενος εἰς τὴν ἀρετὴν τῶν γαϊδάρων, ἥτις εἶνε ὡς γνωστὸν ἡ ὑπομονή, διεσκέδαζα μὲ τὸ ν' ἀναλύω τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ὑπῆρχε θέσις.

Τὰ Σκόπια εἶνε μία πρωτεύουσα μ' ἑξῆντα, ὡς λέγουνν, χιλιάδας κατοίκων. Πιθανόν, ἐν τούτοις νὰ ἔχῃ καὶ πενῆντα ἢ κι' ὀγδοῆντα. Περὶ τούτου κανεὶς μέχρι σήμερον δὲν ἠμπορούσε νὰ εἶνε βέβαιος, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων μιᾶς Τουρκικῆς πόλεως οὐδέποτε εἶνε γνωστός. Ὁ Ἀλλὰχ τὸ θεωρεῖ προσβλητικὸν νὰ κάθωνται νὰ μετροῦν τὰ πλάσματά του, ἀπεχθάνεται τὴν ἀπογραφὴν καὶ πᾶσαν στατιστικὴν ἐργασίαν ἐν γένει. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν τὸ ἀπηγόρευεν ὁ Ἀλλὰχ, θὰ ἦτο καὶ πάλιν πολὺ κοπιῶδες διὰ τοὺς πιστούς του, ἰδίως εἰς τὰς χριστιανικὰς πόλεις. Μετὰ κάθε σφαγήν, θὰ ἐχρειάζετο βεβαίως καὶ νέα ἀπογραφή. Μιὰ τέτοια ἱστορία δὲν θὰ εἶχε τέλος.

Ὁπωσδήποτε τὰ Σκόπια ἢ ἔχουν σαράντα ἢ ἑβδομῆντα ἢ ὀγδόντα χιλιάδας κατοίκων, εἶνε πάντοτε μία ἐπαρχιακὴ πόλις μὲ πλατεῖς δρόμους καὶ στενὰ σπίτια, δύο φαρμακεῖα, ἕνα κινηματογράφον, πολλὰ μικρὰ καφενεῖα κι' ἕνα μαγειρεῖον, τὸ ὁποῖον, μὲ τὸ νὰ ἔχῃ κἄπως ὑψωμένας τὰς τιμάς, προσποιεῖται τὸ ἑστιατόριον.

Μόλις τὸ Σερβικὸν στρατηγεῖον ἐγκατεστάθη ἐκεῖ διὰ νὰ μὴ τὸ κουνήσῃ ποτὲ πλέον, ἡ μεγάλη συρροὴ στρατοῦ καὶ ὑπαλλήλων ἔκαμε τὴν ζωὴν προβληματικήν. Ἀπὸ τὸ μαγειρεῖον ἐκεῖνο ἔπρεπε νὰ τραφοῦν οἱ ἐπιτελεῖς, οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν περαστικῶν σωμάτων, οἱ ξένοι ἀνταποκριταί, οἱ ἀκόλουθοι, οἱ ἐντόπιοι ἀριστοκράται, ἕνας ὁλόκληρος λαός. Ἡ Βαβυλωνία στολῶν καὶ γλωσσῶν ὑπὸ τὰ φῶτα καὶ τὰ δένδρα ἐχάριζεν εἰς τὸν κῆπον ἐξωτικὴν φαντασμαγορικὴν ὡραιότητα, ἡ ὁποία δὲν ἦτο εὐκαταφρόνητος ἀποζημίωσις τοῦ μαρτυρίου τῆς ἀναμονῆς. Ὅταν ἐμπήκαμεν, ὅλα τὰ τραπέζια τὰ εἶχε κυριεύσει εὐθυμία, τὴν ὁποίαν ἠδυνήθην νὰ ἐξηγήσω ὅταν ἔμαθα ὅτι πρὸ μικροῦ εἶχε φθάσει τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα τῆς πρώτης ἀνακωχῆς,

ἥτις ἐθεωρεῖτο προανάκρουσμα τῆς ὁριστικῆς εἰρήνης. Τὰ μεγάλα ποτήρια ἐπήγαιναν ἄδειανὰ κ' ἐγύριζαν γεμάτα, ἐτσιγκρίζοντο, φαιδραὶ προπόσεις ἐψιθυρίζοντο, τὰ μάτια ἔλαμπαν, τὰ μάγουλα ἐρρόδιζαν καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠκούετο τὸ καθαρὸν καὶ προκλητικὸν κακάρισμα γυναικείου γέλωτος. Ἔστρεφες κ' ἔβλεπες προσωπάκια, μὲ χρυσομέταξα δακτυλίδια μαλλιῶν, πίπτοντα εἰς τὸ μέτωπον, μάτια μαντόνας καὶ σώματα — θαύματα εὐγραμμίας, φυσικῆς εὐγενείας, προϊόντα ὑπέροχα καλλιεργείας μιᾶς ἀρχοντικῆς ἀρχαίας φυλῆς, κομψὰ καὶ ἀβίαστα μέσα εἰς τὰ ἐλαφρὰ θερινὰ φορέματα, μὲ τὴν χαριεστέραν νωχέλειαν ἀφημένα εἰς τ' ἀναπαυτικὰ καθίσματα.

— Ἴμα, μέστα, γκοσποντίν !

Ἐπὶ τέλους ἐγκαθιδρύθημεν εἰς ἕνα τραπεζάκι, ἀφοῦ τὸ γκαρσόνι μᾶς ἔχυσε σουμπλιμὲ νὰ πλύνουμε τὰ χέρια μας, διὰ τὸν φόβον τῆς χολέρας. Τὸ ἀφήσαμε νὰ μᾶς σερβίρῃ ὅπως ἤθελε. Μᾶς ἔφερεν ἐγχωρίαν σοῦπαν εἰς πιάτον βαθύτερον τῶν νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων, μὲ αὐγά, ντομάτα ρίζι, κρέας, καὶ ἄλλα πράγματα ἐντελῶς ἀπροσδιόριστα. Μὲ τὴν πρώτην κουταλιὰν ἔφερα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἕνα δέντρο. Ἦτο μυρωδικόν, ξερό, κἄτι ἀνάλογον πρὸς τὴν ἰδικήν μας ρήγανιν, τὸ ὁποῖον ἔδιδεν εἰς τὸ φαγητὸν τὴν γεῦσιν φαρμακευτικοῦ ἀφεψήματος. Μὴ γνωρίζων τί ἄλλο θηρίον ἐπρόκειτο ν' ἀνασύρω εἰς τὴν δευτέραν κουταλιὰν παρῃτήθην. Δὲν ἀγαπῶ τὰς ἐκπλήξεις. εἰς τὸ πιάτον μου. Ἔπειτα δὲν εἶχε ἄλλο νὰ μᾶς φέρῃ, πλὴν μιᾶς ὀμελέττας μὲ γλυκό. Ἀλλ', ὅπως συμβαίνει πάντοτε μὲ τὰς μιμήσεις, ἦτο ἀθλία. Ἕως ὅτου νὰ κατέβῃ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ἀπὸ τὴν Βιέννην εἰς τὰ Σκόπια εἶχε παρεξηγηθῇ. Οἱ Αὐστριακοὶ δέρνουν πολὺ τ' αὐγὰ καὶ ἀνεβαίνουν, φουσκώνουν, λυώνουν στὸ στόμα. Αὐτὸ ποῦ ἐτρώγαμεν ἦσαν αὐγὰ τηγανητὰ μὲ δύο κουταλιὲς μαρμελάδα. Πεῖσε ὅμως, ἂν μπορῇς, τοὺς Ἀνατολίτες ὅτι εἶνε δύσκολον νὰ μιμηθοῦν ἀνθρωπινὰ ἔστω καὶ μιὰ εὐρωπαϊκὴ ὀμελέττα.

ΝΥΣΣΑ

Ὁ Ἰβὰν, δηλαδὴ ἕνας γέρων ἁμαξηλάτης μ' ἔξω τὰ μάτια ὡς ἀστακὸς μὲ τὴν μύτην ἰόχρουν ἀπὸ τὰ σπίρτα, καλπάκι χωμένο ἕως τ' αὐτιά, ὑψηλὰ ὑποδήματα, ζαρωμένα ὡς φυσαρμόνικες καὶ ποδήρη μανδύαν, μᾶς ἐπήγαινε μὲ τὴν ἀρχαίαν του ἅμαξαν, σωστὴν κιβωτὸν τοῦ Νῶε, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, προσθέτων εἰς τοὺς τόσους τριγμοὺς κ' ἐκεῖνον τοῦ μεγάλου του μαστιγίου. Καθὼς διετρέχαμε τοὺς πλατεῖς δρόμους τῆς πόλεως ἐκυριεύθην ἀπὸ τὴν πλέον παράλογον φαντασιοπληξίαν. Ἐπίστευσα πρὸς στιγμὴν πῶς εἶμαι κἄποιος Ἡλιούσκα Νικολάγεβιτς Τσερνισεσκὼφ, σπουδαῖος Ρῶσσος γαιοκτήμων γεμάτος ρούβλια, θρησκευτικὴν κατάνυξιν, ἄγριον σανσυαλισμόν, τύψεις συνειδήσεως καὶ παρακρούσεις. Ἐπέστρεφα, φυσικὰ, ἀπὸ τὸ ὑποστατικόν μου ὁ δὲ Ἰβάν, ὅστις ἐμαστίγωνεν ἐμπρὸς τὸ ζεῦγος τῶν καλοθρεμμένων ἀλόγων, ἦτο, ἁπλούστατα, ὁ κάπος τῶν μουζίκων μου, ὁ σταρόστας. Δὲν εἶχα ἐντελῶς ἄδικον. Ἡ Νύσσα, μὲ τὰ μονόροφα ἐλαιοχρωματισμένα κουκλίστικα σπιτάκια, τὰ ὁποῖα ὡς ἄλλοι Ἄτλαντες, νομίζεις ὅτι ἔχουν γονατίσει ἀπὸ τὸ βάρος μιᾶς ὑπερβολικῆς στέγης μὲ μεγάλας κλίσεις διὰ νὰ γλυστρᾷ εὐκόλως τὸ χιόνι, τὰ διπλᾶ τζάμια τῶν ἀφθόσων παραθύρων, ὄπισθεν τῶν ὁποίων ὑπάρχουν στερεοτύπως γλάστρες μὲ ἄνθη ὡς εἰς θερμοκήπιον, τὰ κηπάρια, τὴν ἀπόλυτον ἡσυχίαν, τὸ περίσκεπτον, συγ-

κεντρωμένον καὶ ὀνειροπόλον ὕφος, τὸ νωχελὲς καὶ μοιρολατρικὸν βῆμα τῶν διαβατῶν, εἶνε μία μικρὰ, τελείως Ρωσσικὴ πόλις καὶ τίποτε δὲν διεγείρει περισσότερον τὴν φαντασίαν μου ἀπ' ὅ,τι μοῦ ἐνθυμίζει, ἔστω καὶ ἀπὸ μακράν, τὴν ἀτμόσφαιραν τῶν μυθιστορημάτων τοῦ Δοστογιέφσκυ, τοῦ Τολστόϊ καὶ τοῦ Γόγολ.

Καθὼς ἡ ἅμαξα ἔστρεφε τροχάδην ἀπὸ μίαν γωνίαν ἐπῆρε τὸ μάτι μου τὰς φευγαλέας σκιαγραφίας δύο δεσποινίδων, μὲ χρυσάφια εἰς τὰ μαλλιὰ, αἰθρίαν ἀττικὴν εἰς τὰ μάτια, ρόδα καὶ κρίνα εἰς τὸ πρόσωπον, φλόγα εἰς τὰ χείλη. Ἡ μία ἐφώναζε τὴν ἄλλην νὰ πλησιάσῃ καὶ τῆς ἔκανε νόημα μὲ τὸ ἡμίγυμνο χέρι, ὅμοιον πρὸς λαιμὸν κύκνου :

— Σόνια! Σόνια!...

Ὅλα τὰ γλυκύτατα γυναικεῖα Σλαυϊκὰ ὀνόματα, ἤρχισαν νὰ συναρμόζωνται τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο εἰς τ' αὐτια μου, ὡς φράσεις ἐξωτικῆς μουσικῆς, ἡ ὁποία ἐξυπνοῦσεν ἐντός μου τὴν ἀνάμνησιν ὅλων τῶν ἱστορημένων ἀπὸ τον «ἐλέφαντα τῆς Ρωσσικῆς Γῆς» τραγικῶν ἐρώτων, ποῦ ἐξέπνευσαν εἰς τὸ σκοτάδι τῆς ἀφανείας, κτυπημένοι ἀπὸ τὴν ἰδίαν των ἁγνότητα καὶ δειλίαν, ζυμωμένοι μὲ δάκρυα, βρεγμένοι μὲ τὸ αἷμα εὐγενῶν καὶ σιγηλῶν καρδιῶν, ὅλων τῶν τραγῳδιῶν τῆς ὑπερευαισθησίας, τῆς ἀφιλοκερδοῦς ἀφοσιώσεως, τῆς αἰωνίως προδιδομένης ἀθωότητος, τοῦ ἀγνώστου ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς αὐτοθυσίας.

— Τί κυττάζεις ἔτσι σαστισμένος ; μὲ ἠρώτησεν ὁ συνταξειδιώτης μου. Σοῦ κάνουν ἐντύπωσι τὰ πολλὰ παράθυρα ;

— Ναί, ναί, τὰ παράθυρα...

Τί νὰ τοῦ ἀπαντήσω ; Σπανίως εἶνε πρέπον, οὐδέποτε δὲ δυνατὸν νὰ ἐξηγῆται κανεὶς μὲ τὸν πλησίον του.

— Εὐτυχισμένο τζιτζίκι τῶν Ἀθηνῶν, ἐξηκολούθησεν. ἀπορεῖς ἴσως τί τοὺς χρειάζονται τόσα παράθυρα, δὲν εἶν' ἔτσι ; Εἰς τὴν ὡραίαν πατρίδα σου ἀρκεῖ ἕνα διὰ νὰ πλημ-

μυρίση φῶς τὸ σπίτι. Ἐδῶ μὲ τὰ δέκα παράθυρα τὸ χειμῶνα μόλις βλέπουν νὰ φᾶνε.

Πραγματικῶς, τὰ σύννεφα ἦσαν πυκνὰ καὶ μαῦρα εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ξενοδοχείου ποῦ ἐκατεβήκαμεν ἦτανε νύχτα. Εἶχαν ἀνάψει φῶτα. Ὁ θυρωρὸς, καθὼς μὲ εἶδε μὲ ψαθάκι, γοβάκια καὶ λεπτὰ ροῦχα, ἤρχισε νὰ μὲ περιεργάζεται ὡς φαινόμενον. Τὸ πρῶτο πρᾶγμα ποῦ συνήντησε τὸ βλέμμα μου εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ φαγητοῦ, τῆς ὁποίας τὸ ταβάνι κάθεται εἰς τὸ κεφάλι τῶν πελατῶν, ἦσαν δύο παμμεγέθεις κτιστὲς σόμπες, εἰς μόνην τὴν θέαν τῶν ὁποίων ἤρχισα νὰ ἱδρώνω. Μᾶς σερβίρισαν πάραυτα τὸ τσάϊ, μὲ ὅλην τὴν ἱεροτελεστικὴν πομπὴν, ποῦ λαμβάνουν οἱ Σλαῦοι αὐτὸ τὸ ποτόν. Ὅταν ὅμως εἶδαν ὅτι δὲν κατεβροχθίσαμεν ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα, μέ τὰ ὁποῖα εἶχαν γαρνίρει τὸν δίσκον ἐσχημάτισαν τὴν χειρίστην ἰδέαν περὶ τῆς ζωτικότητος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἂν κρίνω ἀπὸ τὰ λοξὰ βλέμματα ποῦ ἔρριχνεν ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον.

Εἰς τὸν σκοτεινὸν διάδρομον ὑπῆρχε τεραστία σόμπα ἐπίσης, ἄλλη στὸ δωμάτιόν μας, ἄλλη τέλος εἰς τὸ ἀνώνυμον μέρος. Μεταξὺ τῶν ἐπίπλων τοῦ ξενοδοχείου πρέπει βεβαίως νὰ καταταχθῇ καὶ μία καμαριέρα, ὑπερύψηλος καὶ σωματώδης ὡς Νορμανδικὴ φορβὰς, ἡ ὁποία—κατὰ συνήθειαν διαδεδομένην εἰς ὅλην τὴν Σερβίαν— ἔχει τὸ καθῆκον νὰ διασκεδάζῃ διὰ παντὸς τρόπου τὴν ἀνίαν τῶν ταξειδιωτῶν.

Ἀπάνω ἀπὸ τὸ κρεββάτι μου ἕνας κύριος, μαυρειδερὸς μὲ μουστάκια ἑλληνοπρεπῆ, μὲ ἀγριοκύτταζεν ἐπιμόνως ἀπὸ τὸ βάθος σκεβρωμένης παλαιᾶς κορνίζας. Εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς ἀτέχνου ἐλαιογραφίας ἐσυλλάβιζα ἕνα ὄνομα: Σίντζελιτς. Εἶνε αὐτὸς ὁ Ἀθανάσιος Διάκος τῶν Σέρβων, ἡρωϊκὸν θῦμα τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας, πεσὼν κατὰ τὸ 1809 ἐπὶ κεφαλῆς ἐννεακοσίων ἐπαναστατῶν κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας, ὀλίγον ἔξω τῆς πόλεως. Ὁ πασσᾶς τῆς Νύσσης τοὺς ᾐχμαλώτισε, τοὺς ἔσφαξε καὶ μὲ τὰ κεφάλια των ἔστησε τρόπαιον, ἔκτισε πυραμίδα, τὸν περίφημον Τσελὲ-Κουλᾶ. Ὁ Ἰβὰν μᾶς ὡδήγησεν ἕως ἐκεῖ, διότι τὸ μνημεῖον αὐτὸ τῆς ἀνθρωπίνης θηριωδίας σώζεται ἀκέραιον εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως, μέσα εἰς ἄλσος ἀπὸ ἀκακίας. Τοῦ ἔχουν κατασκευάσει ἕνα περιτοίχισμα κ' ἐπιστέγασμα, ὅμοιον πρὸς μικρὰν ἐκκλησίαν. Τὰ ἐννεακόσια κρανία τῶν μαρτύρων τῆς ἐλευθερίας εἶνε κτισμένα μὲ ἀσβέστη τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς μεγάλης πυραμίδος, ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῆς ὁποίας τὸ κρανίον τοῦ Σίντζελιτς, μὲ γυμνὰς σιαγόνας, φαίνεται ὡς νὰ καγχάζῃ, νὰ σαρκάζῃ τὴν ἱστορίαν.

ΖΑΝΤΡΟΥΓΚΑ

Ὑπάρχουν κομμάτια Ταϊτῆς, Πολυνησίας, Κεντρώας Ἀφρικῆς, σφηνωμένα εἰς τὰς εὐφόρους Σερβικὰς πεδιάδας. Ὑπάρχουν αἱ «ζάντρουγκα», δείγματα τῆς πλέον ἀρχεγόνου πατριαρχικῆς ζωῆς, λείψανα παλαιοτάτης καὶ στοιχειώδους κοινωνικῆς ὀργανώσεως, περισωθέντα, ὡς σκελετοὶ μεγαθηρίων, διὰ μέσου ὅλων τῶν ἀνθρωποκατακλυσμῶν καὶ τῶν ἀναστατώσεων. Εἶνε ἀγροτικαὶ οἰκογένειαι μὲ ἄνω τῶν ἑκατὸν μέλη σπανίως δὲ κάτω τῶν ἑβδομήντα τὰ ὁποῖα ζοῦν μαζῆ, ἐργάζονται εἰς γαίας ἀδιαιρέτους διὰ κοινὸν λογαριασμόν. μικρὰ ἔθνη καλλιεργητῶν, πατριαὶ τῆς λιθίνης ἐποχῆς, μὲ τὸν γενάρχην ἐπὶ κεφαλῆς, ὁπολυταρχικῶς κυβερνῶντα.

— Εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Δανίαν, μοῦ εἶπεν ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Νύσσαν ὁ Μπενεντίξεν, ἂν δὲν ἐπισκεφθῶ μίαν Ζάντρουγκαν. Τὸ ἔχω ὑποσχεθῆ στὸν ἑαυτό μου ἀπὸ τὴν ἄλλην φορὰ ποῦ ἤμουν ἐδῶ.

— Λοιπὸν ἐμπρός! Τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει!

Ὁ Ἰβὰν μὲ τὴν ἐξαρθρωμένην του ἅμαξαν μᾶς παρέλαβεν, ἀφοῦ ἐπρογευματίσαμεν μὲ τὸ τρίτον μιᾶς ἀτελευτήτου βωδινῆς μπριζόλας, ἥτις μᾶς εἶχε σερβιρισθῇ ἐντὸς μιᾶς πιατέλας μαζῆ μὲ δύο αὐγά, ἡμίσειαν ὀκᾶν κοκκινογούλια, ἡμίσειαν μάπαν τουρσί, πατάτες τηγανισμένες καὶ

ἀγνώστου κατηγορίας χόρτα βραστά. Ἔπεφτε χιονόνερο καὶ τὸ κρύο ἐπροβίβαζε τὸν Ἰούλιον εἰς Δεκέμβριον.

Διεσχίσαμεν τὴν κεντρικὴ λεωφόρον, ἠκούσαμεν ἀπὸ τὰ βάθη τῶν σκοτεινῶν ζυθοπωλείων τοὺς θρήνους τῆς φυσαρμόνικας, ὀργάνου προσφιλοῦς εἰς τὸν σλαυϊκὸν λαόν, ἀφήσαμεν ὀπίσω τὸν μοναδικὸν μιναρέν, πανάρχαιον σύμβολον τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας ποῦ θὰ σωριασθῇ κανένα πρωῒ ὡς τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Ἁγίου Μάρκου κ' ἐπήραμε τὸν λασπώδη δρόμον τῆς ἐξοχῆς, ὁ ὁποῖος ἕρπει πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως διὰ μέσου πρασίνων ἀγρῶν ἀπὸ πανύψηλες καλαμποκιές, μὲ φύλλα στάζοντα δρόσον. Τὸν μεγάλον κάμπον, τοῦ ὁποίου τὴν μονοτονίαν διεσκέδαζαν ὑψούμενα ἐδῶ κ' ἐκεῖ θαλερὰ δένδρα, ἔκλειε, πέραν, μακράν, εἰς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος, ἡ μεγαλοπρεπὴς ὀροσειρὰ Ἰάστρεβατς, μὲ καπνοὺς καταχνιᾶς εἰς τὰς χιονοσκεπεῖς κορυφάς. Κάθε τόσο συνηντώμεθα μὲ ἁμάξια βαρειά, ὁμηρικά, τὰ ὁποῖα ἐσύροντο ἀπὸ ρωμαλέα βώδια, ἡνιοχούμενα στερεοτύπως ἀπὸ ἀγγέλους ἐκπεσόντας, ξανθούς, γαλανούς, πλαστικούς, ἐφήβους νωχελῶς ξαπλωμένους εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ ἁμαξίου ἐπάνω εἰς δέσμην ἀχύρου. Σκεπασμένοι μὲ τὴν κανελιὰν κάπαν των, γαρνιρισμένην μὲ μαῦρα σουτᾶς, μ' ἔξω τὸν λαιμόν, ἐν τούτοις, τοῦ ὁποίου τὴν λευκότητα ἀνεδείκνυαν τ' ἅλικα τριανταφυλλάκια, κεντημένα εἰς τὸ περιλαίμιον τοῦ πουκαμισιοῦ, τραγουδοῦσαν σιγά, γλυκά, σκοποὺς γεμάτους ὑποτεταγμένη λύπη, χαμένη ἀγάπη καὶ προσευχή.

— Αὐτὰ τὰ τραγούδια, σημείωσε, μοῦ εἶπεν ὁ σύντροφός μου, εἶνε πατριωτικά. Μοιάζουν ὅμως μᾶλλον μ' ἐρωτικά. Ὁ Σέρβος δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τίποτε χωρὶς ἔρωτα.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ Ζάντρουγκα ! Μετὰ δύο ὡρῶν ἁμαξοδρομίαν ὡς ν' ἀνεδύθη ἀπὸ τὰ βάθη τῆς πρασίνης θαλάσσης τῶν σπαρτῶν μικρὸς συνοικισμός, ὁμὰς ἀπὸ καλυβόσπιτα, ἀπὸ

τὰς στέγας τῶν ὁποίων ἔβγαινε καὶ ἀνέβαινεν ἀργὰ πρὸς τὰ ἐπάνω γαλάζιος καπνός. Εἶχαν μίαν διάταξιν εἰς σχῆμα τετραγώνου κ' ἔβλεπαν σχεδὸν ὅλα εἰς ἀπέραντον αὐλήν, ὅπου ὑψοῦντο μεγάλες θημωνιὲς ἀχύρου, σκεπασμένες μὲ βέργες διὰ νὰ μὴ βρέχωνται, κοττέτσια, σταῦλοι ἀλόγων, χοίρων, βουβάλων καὶ ἀγελάδων. Ἕνα χωρίον κατοικούμενον ἀπὸ μίαν οἰκογένειαν. Εἰς τὴν μεγάλην αὐλόπορταν, μόλις ἡ ἅμαξά μας ἐστάθη, ἐχύθησαν νὰ μᾶς ὑποδεχθοῦν μὲ φωνὲς καὶ πηδήματα πλῆθος παιδάκια ὅλων τῶν ἀναστημάτων καὶ τῶν ἡλικιῶν, ὅμοια σχεδὸν ὅλα εἰς τὴν μορφὴν καὶ τὴν ἔκφρασιν, ἐξελίξεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου εἰς διαφόρους βαθμίδας, κἄτι ἐνθυμίζον νεοσσοὺς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φωλεᾶς. Ἀγοράκια καὶ κοριτσάκια μὲ πόδια γυμνὰ καὶ ντυμένα στοιχειωδῶς μ' ἕνα πουκαμισάκι. Ἀπὸ τὰ πορτάκια τῶν μικρῶν σπιτιῶν πετάχτηκαν ἔξω γυναῖκες καὶ κορίτσια μεγάλα αὐτὴν τὴν φορὰν, ἀδερφάδες, ξαδερφάδες, συννυφάδες, συμπεθέρες, μητέρες, πεθερές, χυμένες περίπου στὸ ἴδιο καλοῦπι, μὲ πρόσωπα πολὺ πλέον πολιτισμένα, παρ' ὅσον θὰ περίμενε κανεὶς μὲ σώματα εὐσταλῆ, κυπαρισσένια, μὲ τὸ σπάνιον χάρισμα νὰ συνδυάζουν τὴν εὐλυγισίαν μὲ τὴν ρώμην, τὴν χάριν μὲ τὴν στερεότητα...

Ἡ περισσότερες φοροῦσαν τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα, δηλαδὴ ἄσπρο πουκάμισο ἀπὸ δίμιτο, κοντογουνάκι καὶ ποδιὰ, βουτημένα κυριολεκτικῶς στὰ κεντήματα. Κεντήματα πυκνὰ στὸ λαιμὸ, στὰ μανίκια, στὰ βολὰν, στὴν ποδιὰ, στὶς κάλτσες ἀκόμη! Θὰ χρειάζωνται μῆνες ὁλόκληροι, βεβαίως διὰ ν' ἀραβουργηθῇ μία ἐνδυμασία χωρικῆς καὶ ἂν σκεφθῇ κανεὶς ὅτι αἱ γυναῖκες ἐκεῖ ἐπάνω βοηθοῦν τοὺς ἄνδρες ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τοὺς ἀγροὺς, ὅπως ἄλλως τε καὶ ἡ δικές μας, μόνον ὁ λύχνος δύναται νὰ γνωρίζῃ πῶς κατασκευάζεται τὸ φόρεμα μιᾶς Σερβίδος.

Ἴχνος ἀνδρὸς εἰς τὴν Ζάντρουγκαν. Τοὺς εἶχε σαρώσει ὅλους ἡ γενικὴ ἐπιστράτευσις, ἡ δὲ φάμπρικα τῶν ἀπαλλαγέντων εἶνε ἄγνωστος εἰς τὴν Σερβίαν. Ἐτρυπώσαμεν εἰς τὸ καλύβι τοῦ πατριάρχου. Ὁ παπποῦς, μὲ λευκὰ γένεια μέχρις ὀσφύος, καὶ μάτια κόκκινα ἀπὸ τὰ τραχώματα. καθιστὸς εἰς ἕνα σκαμνὶ, εἶχε τὸ σχῆμα ποῦ τοῦ ἔδωσαν τὰ ἐννενηνταπέντε του χρονάκια: Σχῆμα ἔψιλον. Εἶνε ζῶσα ἱστορία τῆς πατρίδος του, μισεῖ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βουλγάρους, ἔχει τὸ αἰώνιον παράπονον τῶν Σέρβων ὅτι θὰ πεθάνῃ χωρὶς νὰ ἰδῇ θάλασσαν, τρώει κάθε βράδυ κολοκυθόπηττα, δηλαδὴ μπομπότα μὲ κολοκύθι καὶ χοιρινὸν λῖπος, ὅπως καὶ ὅλος ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς τῆς Θεσσαλίας, κοιμᾶται τέσσαρας ὥρας, παίζει δὲ μ' ἐγγόνια καὶ δισέγγονα, τῶν ὁποίων ἀγνοεῖ τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν, ἀδύνατον δὲ νὰ συγκρατήσῃ εἰς τὴν μνήμην του ὅλα τὰ ὀνόματα. Διότι ἔχει ὁ μακάριος δεκαπέντε νυφάδες καὶ θυγατέρες αἱ ὁποῖαι τεκνοποιοῦν ἀλανθάστως ἀνὰ πάντα δέκατον ἢ ἑνδέκατον μῆνα. Αὐτῶν δὲ τὰ τέκνα καὶ τὰ τέκνα τῶν ἀδελφῶν τοῦ γέροντος καὶ τῆς γερόντισσάς του, ἥτις εἶνε μακαρῖτις, ὡς καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων των τεκοποιοῦν ἐπίσης, αὐξάνοντα τὸν πληθυσμὸν τῆς Ζάντρουγκας κατὰ δεκάδας ὑπάρξεων ἐτησίως.

Ἀλλὰ τὸ ἔπος τοῦτο τῆς γονιμότητος ἐκλείπει ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὴν Σερβίαν. Αἱ μηχαναὶ τῆς καλλιεργείας καθιστοῦν περιττὰς ὁλονὲν τὰς χεῖρας εἰς τοὺς ἀγρούς. Αἱ δὲ γυναῖκες, τῶν ὁποίων ἔχει ἀρκετὰ ἐξυπνήσει ἡ φιλαρέσκεια, ἔχουν ἀρχίσει ν' ἀηδιάζουν τὸν ρόλον τῆς παιδοποιητικῆς μηχανῆς καὶ τῆς δούλης. Ἡ θεριστικὴ καὶ ἡ ἁλωνιστικὴ μηχανὴ θὰ φάγῃ τὴν Ζάντρουγκαν ἐντὸς ὀλίγου.

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ

Μετὰ τὴν Βενετίαν δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ πόλις ἑκατὸν χιλιάδων κατοίκων πλέον ἀθόρυβος ἀπὸ τὸ Βελιγράδι. Καθὼς βγαίνει κανεὶς ἀπὸ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν, κατὰ τὰς ἐννέα τῆς νυκτός, ποῦ φθάνει τὸ τραῖνο, διὰ νὰ διευθυνθῇ εἰς τὸ γειτονικὸν ξενοδοχεῖον, ὑπὸ τοὺς ἀραιοὺς καὶ νυσταλέους ἠλεκτρικοὺς γλόμπους, ὁ μόνος ἦχος ποῦ ἀκούει εἶνε τῶν ἰδίων του βημάτων. Δὲν ἐπιμένω ἰδιαιτέρως, ἐν τούτοις, εἰς τὴν λέξιν «βημάτων», ἂν τύχῃ νὰ ἔχῃ βρέξει, μάλιστα ἔστω καὶ πρὸ ἡμερῶν. Τότε χρειάζεται μικρὰ πεῖρα τῆς κολυμβητικῆς. Ἡ κατάστασις τῶν δρόμων εἶνε τοιαύτη, ὥστε ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς Ἀθηναίους χρονογράφους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγκρίνιαζαν δι' ἄλλα πράγματα πλὴν τῆς σκόνης, τῆς λάσπης καὶ τῆς ὀμπρέλλας, οὐδέποτε θὰ ἔλειπε τὸ θέμα. Διὰ τὴν ἰδικήν μας τύχην εἶχε βρέξει τόσο πολύ, ὥστε ὁ ποταμὸς Σαῦος εἶχε πλημμυρίσει καὶ εἶχε κάμει θάλασσαν ὅλην τὴν πεδιάδα τοῦ Βελιγραδίου μέχρι Σεμλίνου. Ἂν δὲν ἠγωνιζώμεθα, λοιπόν, νὰ ξεκολλήσουμε κάθε φορὰν ἀπ' τὴς λάσπες θὰ εἴχαμε καιρὸν ν' ἀπολαύσωμεν τὸ θέαμα ἑνὸς μεγάλου καὶ παραδόξου λιμένος, μὲ πάμφωτα λευκὰ βαποράκια εἰς τὴν προκυμαίαν, φουντωτὰ δένδρα φυτρωμένα χωρὶς κορμόν, εἰς τὴν κοιμώμενα νερὰ καὶ μίαν κολοσσιαίαν σιδηρᾶν γέφυραν, χωρὶς βάσιν, πλέουσαν ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν θάλασσαν ὡς διὰ μαγείας. Ἦτο θέαμα διαψεῦδον ἐκ πρώτης ὄψεως τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, περί-

εργον ἀνακάτωμα τῶν στοιχείων, ὅπως εἰς τὰ ὄνειρα καὶ τὰς μυθολογικὰς συνθέσεις. Καὶ τὴν ἐντύπωσιν αὐτὴν ἐπέτεινεν ἡ καταπληκτικὴ σιωπὴ καὶ γαλήνη τῆς πόλεως, μὲ τὰ σπίτια κουρνιασμένα στοὺς γραφικούς της λόφους, τῶν ὁποίων τὰ περιγράμματα ἐπροβάλλοντο ἀμυδρὰ καὶ συγκεχυμένα εἰς τὸν συννεφιασμένον, σκοταδερὸν ὁρίζοντα. Εἰς τὸ μεγάλο καφενεῖον, τὸ ὁποῖον κατεῖχε ὅλην τὴν κάτω πρόσοψιν τοῦ ξενοδοχείου, ἀπόλυτος ἐρημία. Τὸ γκαρσόνι μὲ σμόκιν καὶ χωρίστραν ἄμεμπτον, στίλβουσαν ὑπὸ τὸ ἠλεκτρικὸν πολύφωτον, ἐχασμᾶτο μὲ φιλαρέσκειαν, ἐνώπιον μεγάλου καθρέπτου. Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἀθλίαν κατάστασιν ναυαγῶν, βρεγμένοι καὶ πιτσιλισμένοι μέχρι πλάτης, πρὸ τῆς θύρας τοῦ ξενοδοχείου, ὅπου ὁ θυρωρὸς μᾶς ἐβομβάρδισε μὲ τὴν στερεότυπον ἐρώτησιν:

— Σπρέχεν ζὶ ντόϊτς ;

Εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ ἑστιατορίου, ὅπου ἐκατεβήκαμεν ἀφοῦ συνήλθαμε κἄπως, οἱ μόνοι πελάται ποῦ εὑρήκαμεν ἦσαν ὁ γραμματεὺς τῆς πρεσβείας μας, ὁ ἀκόλουθος καὶ ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ παρισινοῦ «Χρόνου», προσπαθοῦντες νὰ πνίξουν τὴν πλῆξιν καὶ τὴν ἀνίαν των εἰς χρωματιστὰ ξυνόκρασα.

Μίαν ἅμαξαν, εἶπα εἰς τὸν θυρωρὸν μετὰ τὸ δεῖπνον.

Μὲ προσέβλεψεν ἐμβρόντητος, ὡς νὰ τοῦ εἶχα προτείνει νὰ δολοφονήσῃ τὸν βοεβόδαν Ποῦτνικ.

— Μάλιστα, τέκνον μου! Μίαν ἅμαξαν.

—Ἅμαξαν, κύριε! Τέτοια ὥρα! Νομίζετε πῶς εἶσθε εἰς τὴν Πετρούπολιν ;

— Ἂν τ' ὡρολόγιόν μου δὲν παρεφρόνησεν ἡ ὥρα εἶνε, τέκνον μου, δέκα καὶ τέταρτον, ὥρα τελείως χριστιανική.

Ἀδύνατον. Δὲν ὑπάρχουν ἁμάξια.

Ὅταν ὅμως τὸν ἐκέντησα εἰς τὴν ἐθνικήν του φιλοτιμίαν, ἰσχυρισθεὶς ὅτι ἐπὶ τέλους εἶνε ντροπὴ νὰ μὴν εὑρίσκῃ κανεὶς ἅμαξαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Σερβίας, ἐξηφανί-

σθη διὰ νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ τρία τέταρτα, μὲ μίαν καλπάζουσαν βιτώριαν. Εἶχεν ἀναστατώσει τὸ ἁμαξοστάσιον. Εἶχεν ἀναγκάσει ἕναν ἁμαξᾶν νὰ ζεύξῃ ἐπίτηδες.

Τοῦ εἶπα νὰ μὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὰ γραφεῖα τῆς ἐφημερίδος «Στάμπας» ἀφοῦ μὲ περάσῃ βάδην ἀπὸ τὸν κεντρικὸν δρόμον τῆς πόλεως. Ἐβυθίσθημεν πάραυτα εἰς λαβύρινθον ἀπὸ σκοτεινὰ στενὰ σοκάκια, μὲ ἀθλίας οἰκοδομάς, αἱ ὁποῖαι μοῦ ἐνθύμιζαν τὸ παλαιόσπιτον Κάρακα εἰς τὴν ρωμαντικὴν ἐκείνην περιγραφὴν τῶν «Ἀθλίων» καὶ χωρὶς νὰ συναντήσωμεν ψυχὴν ζῶσαν, ἐκτὸς τῶν νυκτοσκοπῶν χωροφυλάκων, ἐβγήκαμεν τέλος εἰς μίαν ἀσφαλτοστρωμένην λεωφόρον, μὲ σχετικῶς ἀνθρωπινὸν φωτισμόν. Δεξιά μας, μετὰ μίαν σειρὰν σιγηλῶν μεγάρων, εἴδαμε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Βασιλέως Πέτρου, ἀρχιτεκτονικὴ Ρωσσική, κουμπέδες, μικρὸς κῆπος μὲ χρυσωμένον κιγκλίδωμα καὶ δύο σκοποὶ πρὸ τῶν ὁποίων οἱ φρουροῦντες μεγαλόσωμοι καβαλλαρέοι, μὲ τὰς μεγάλας των φανταχτερὰς στολάς, τ' ἄλικα πανταλόνια, τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματα, τὰ τεφροκύανα ἀμπέχονα, μὲ τὰ κίτρινα μεγάλα κορδόνια, τὰ μαῦρα καλπάκια ἀπὸ ἀστραχάν, ἐφαίνοντο δραπετεύσαντα ἀπὸ τὸν χορὸν Σαικσπηρικῆς τραγῳδίας. Καὶ εἰς τὴν ἐντύπωσιν αὐτὴν συνέτεινεν, ἀναμφιβόλως, τὸ ἱστορικὸν ἑνὸς ἀνακτόρου, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισεν ἀπηγορευμένους ἔρωτας, παρανόμους φιλοδοξίας, συνωμοσίας κ' ἐγχειρίδια, εἰς τὸν ἄγριον ἀνταγωνισμὸν τῶν Καραγεώργεβιτς πρὸς τοὺς Ὀβρένοβιτς, τὸ ὁποῖον ἐρραντίσθη μὲ δάκρυα καὶ βασιλικὰ αἵματα.

Ἀριστερὰ καὶ ἀρκετὰ χαμηλότερα ὑψοῦται τὸ ξενοδοχεῖον «Μοσκοῦ», ἕνας οἰκοδομικὸς ἱπποπόταμος, Ρωσσικὸς ἐφιάλτης, ὁ ὁποῖος ἐξακολουθεῖ νὰ κάθεται εἰς τὸ στῆθος τοῦ Βελιγραδίου, ὅπερ ἔπαυσε πρὸ πολλοῦ, εὐτυχῶς, νὰ παίζῃ ρόλον πρωτευούσης ρωσσικοῦ κυβερνείου. Εἰς τὸ ἰσόγειον, ὅπου εἶνε τὸ μεγαλείτερον καφεζυθοπωλεῖον τῆς πόλεως, ἐλάχιστοι πελάται ἀναμασοῦσαν τὰς ἐφημερίδας.

των. Τέλος δεξιὰ τῆς πλατείας τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, τὸ ὁποῖον ἐνθυμίζει ἀρκετὰ τὴν ἀσχημίαν τοῦ ἰδικοῦ μας Δημοτικοῦ, ἐπάνω ἀπὸ μία μικρὴ πορτίτσα, διέκρινα τὴν ἐπιγραφήν: «Στάμπα».

ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ

Ὅπως οἱ πίθηκοι τῶν ἱπποδρομίων, οἱ Ἕλληνες δημοσιογράφοι κάνουν θαύματα καὶ ἂν ὁ πολιτισμὸς μιᾶς χώρας ἐπρόκειτο νὰ κριθῇ ἀπὸ τὸ πλῆθος, τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος, τὸν ἀριθμὸν τῶν σελίδων καὶ τὸ ποσὸν τῆς ὕλης τῶν ἐφημερίδων, ἀσφαλῶς ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐτίθετο ἐκτὸς συναγωνισμοῦ, καθὼς οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀθληταὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας. Εἶνε ὁ Τόφαλος τῆς δημοσιογραφίας.

Πρὶν εἰσέλθω εἰς τὰ γραφεῖα τῆς «Στάμπας», ἡ ὁποία θεωρεῖται ἀπὸ τὰς καλὰς ἐφημερίδας τοῦ Βελιγραδίου, ἤκουσα ῥυθμικὸν καὶ βραδύν, πολὺ βραδὺν κρότον μηχανῆς, κρὰκ-κρὰκ, πὰφ-πάφ ! Τὸ κτίριον εἶνε ἰσόγειον καὶ ἀπὸ ἕνα παράθυρον ἀνοικτόν, καθὼς ἐκύτταξα μέσα, εἶδα μίαν λησμονημένην ἀρχαιότητα, ἐπίπεδον πιεστήριον, ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἐχρησιμοποίει ὁ Ἀθηναϊκὸς τύπος, ὅταν ὁ Μπάμπης Ἄννινος ἐλάμβανεν ἕναν καφὲ μετὰ μιᾶς κουλούρας, ὅπως ἐπιπλήξῃ τὴν Ἀγγλίαν εἰς δίστηλον κύριον ἄρθρον, τέλος ἕνα πιεστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ «Σκορπιὸς» τοῦ Σαμψάκου μετὰ δυσκολίας θὰ κατεδέχετο νὰ τυπωθῇ. Τὸ χαρτὶ ἔπεφτεν ἀπὸ ψηλὰ ὡς διὰ ν' αὐτοκτονήσῃ, ἡ πλὰξ ἐπηγαινοήρχετο ἀργὰ καὶ τὰ φύλλα ἔβγαιναν ἄκοπα καὶ ἀδίπλωτα καθὼς κ' ἐπὶ Γουτεμβεργίου.

Ἡ πορτίτσα τῆς εἰσόδου ἦτο ἑρμητικῶς κλειστὴ καὶ τὸ σύνολον σοῦ ὑπέβαλλε τὴν ἰδέαν ὅτι ἐπρόκειτο μᾶλλον περὶ μυστικῆς ἐκτυπώσεως ἐπαναστατικῆς προκηρύξεως, ἐκ μέρους ὁμάδος Ρώσσων μηδενιστῶν, παρὰ περὶ ἐφημερίδος, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ κυκλοφορήσῃ τὸ πρωῒ ἐλευθέρως εἰς χιλιάδας ἀντιτύπων, μὲ τελευταίαν ὥραν καὶ τηλεγραφήματα ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου. Τί νέα μπορεῖ νὰ ἔχῃ λοιπόν, μία πρωϊνὴ ἐφημερίς, ποῦ ἀρχίζει νὰ τυπώνεται ἀπὸ τὰς δέκα τῆς νυκτός ; Πότε τηλεγραφοῦν οἱ ἀνταποκριταὶ της τοῦ ἐξωτερικοῦ ; Πῶς προφθάνει νὰ μεταφράζῃ καὶ νὰ τυπώνῃ τὰ δελτία τοῦ πρακτορείου ; Αὐτὰς τὰς ἀπορίας ἐβιαζόμην νὰ λύσω κτυπῶν καὶ ξανακτυπῶν εἰς τὴν πορτίτσα τῆς «Στάμπας», φανταζόμενος ὅτι ἐκεῖ μέσα θὰ ὑπῆρχαν γραφεῖα καὶ εἰς τὰ γραφεῖα κάποιος συντάκτης·

Ὅταν, ἐπὶ τέλους, μοῦ ἤνοιξαν εὑρέθην εἰς ἕνα δωματιάκι, τύπου γραφείου δικαστικοῦ κλητῆρος, χωρισμένο μὲ ξύλινα κάγκελλα εἰς δύο διαμερίσματα, τὸ ἕνα διὰ τοὺς πελάτας καὶ τὸ ἄλλο διὰ τοὺς νοικοκυραίους, οὔτε τὸ ἕν, οὔτε τὸ ἄλλο ἐκ τῶν ὁποίων, εἶνε δυνατὸν νὰ χωρέσῃ παραπάνω ἀπὸ τρεῖς. Μολαταῦτα εἰς ἐκεῖνα τὰ τρία τετραγωνικὰ χιλιόμετρα εἶνε τὰ γραφεῖα τῆς συντάξεως, τοῦ λογιστηρίου καὶ τῆς διεκπεραιώσεως. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ πρὸς χάριν ἐκείνων ποῦ ἔχουν στοιχειώδεις γνώσεις φυσικῆς, ὅτι ὁ νόμος τοῦ ἀδιαχωρήτου οὐδόλως παραβιάζεται, ἀλλ' ὅτι ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως σπουδαίων δοσοληψιῶν ἀνάγκην μὲν λογιστικῆς ὑπηρεσίας δὲν ἔχουν αἱ Σερβικαὶ ἐφημερίδες, χρησιμοποιοῦσαι ἁπλογραφικὸν δευτεράκι, τὸ ὁποῖον κρατεῖ ὁ ἰδιοκτήτης καὶ διευθυντής, ἡ δὲ διεκπεραίωσις ἐργάζεται εἰς τὸ μοναδικὸν τραπέζι τῆς συντάξεως, ἀφοῦ ἀποχωρήσουν οἱ συντάκται. οἵτινες, ἄλλως τε, γράφουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς καφενεῖα.

Τὴν στιγμὴν ποῦ ἐμπῆκα εἰργάζετο ἡ διεκπεραίωσις, δηλαδὴ μία ξανθὴ καὶ κυανόφθαλμος κόρη, μὲ ρὸζ μπολκάκι

καὶ λευκὴν ἐμπροσθέλλαν, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν, καθὼς καὶ εἰς τὰ χέρια, ποῦ ἐδίπλωναν τὰς ἐφημερίδας ἡ νωπὴ τυπογραφικὴ μελάνη ἄφηνε μικρὰς κηλῖδας. Ἡ διεκπεραίωσις δὲν ὡμίλει, πολὺ φυσικά, καμμίαν ἄλλην χριστιανικὴν γλῶσσαν, πλὴν τῆς μητρικῆς της. Ὅθεν μετὰ κόπων καὶ μόχθων, ἀνάρθρων φθόγγων καὶ παντομίμας παρατεταμένης, τῆς ἔδωσα νὰ ἐννοήσῃ ὅτι δὲν εἶμαι ἀξιοπερίεργον τέρας, ἀλλὰ ἐπιθυμῶ νὰ ὁμιλήσω πρὸς τὸν ἀρχισυντάκτην τῆς «Στάμπας». Διηυθύνθη κἄποτε εἰς τὸ τηλέφωνον, τὸ μόνον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν εἰς τὸ γραφεῖον, μετὰ τὸ τραπέζι κ' ἕναν μικρὸν ξύλινον καναπὲν καὶ ἀφοῦ ἔκαμε τὰ προκαταρκτικὰ μοῦ ἔδωσε τὸ ἀκουστικόν.

— Σπρεχεν ζὶ ντόϊτς ; μὲ ἠρώτησεν ἀμέσως μία βραχνὴ φωνή.

— Νὶχτ ζὸ γκούτ. Ἄμπερ, φερστέε ἴχ ἔς ἄϊν βένιχ. Παρλέ-βοῦ φρανσαί ;

— Νό ! Ζὲ κομπρὰν μιὲ κὲ ζὲ νὲ λὲ πάρλ !...

Ἐπηκολούθησε πρωτότυπος διάλογος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Σέρβος δημοσιογράφος ὡμίλει γερμανιστί, ἐγὼ δὲ ἀπαντοῦσα γαλλιστί.

— Νὰ μὲ δῆτε ἀπόψε ; Ἀδύνατον ! Εἶμαι στὸ ἐξοχικό μου σπίτι· Μᾶς χωρίζει ὁ ποταμὸς Σαῦος. Δὲν ὑπάρχει βαποράκι αὐτὴν τὴν ὥρα.

— Εἶσθε ὁ ἀρχισυντάκτης ;

— Ὁ ἀρχισυντάκτης, ὁ διευθυντὴς καὶ ὁ ἰδιοκτήτης.

— Μήπως εἶσθε καὶ ὁ συντάκτης ;

— Σχεδόν.

— Δὲν μπορεῖτε νὰ μοῦ δώσετε τὴ διεύθυνσι ἑνὸς ἀπὸ τοὺς ρεπόρτερ σας ;

— Χμ ! ὑπάρχει ἕνας. Ἀλλὰ θὰ κοιμᾶται ἀσφαλῶς. Εἶνε φοιτητής.

— Οἱ φοιτηταὶ κοιμοῦνται ἀπὸ τὰς δέκα καὶ μισὴ στὸ Βελιγράδι ;

— Ὄχι, ἀλλ' αὐτὸς δὲν παίζει χαρτιά, βλέπετε. Ἀλλὰ σεῖς, ἀγαπητὲ συνάδελφε, θὰ ὑποφέρετε ἀπὸ ἀϋπνίες.

— Θέλω νὰ ἰδῶ, ἁπλῶς τὴν νυκτερινὴν κίνησιν τῆς πόλεώς σας.

— Τότε πάρ' τε ἀμέσως ἓν ἁμάξι καὶ πηγαίνετε κατ' εὐθεῖαν στὰ...χά ! χά ! χά ! Μ' ἐννοεῖτε ; Αὐτὴ τὴν ὥρα δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ! Ἄουφ βίντερ ζέεν !

— Αὔριο, δὲν εἶν' ἔτσι ;

— Αὔριο !

ΣΕΡΒΙΚΟΣ

ΤΥΠΟΣ

Εἶπον εἰς τὸν συνάδελφον μου τῆς «Στάμπας».

— Πῶς προφθαίνετε νὰ τυπώνετε τὰ τηλεγραφήματα τοῦ ἀνταποκριτοῦ σας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀφοῦ τὸ πιεστήριόν σας ἀρχίζει νὰ ἐργάζεται ἀπὸ τὰς 9 τῆς νυκτός ;

Μὲ προσέβλεψεν ἔκπληκτος·

— Τὰ τηλεγραφήματα τῶν ἀνταποκριτῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ; Σὲ μᾶς δὲν ὑπάρχουν τέτοιοι ἀνταποκριταί. Ὑπάρχει ἕνα κοινὸν μόνον τηλεγραφικὸν πρακτορεῖον, τὸ ὁποῖον ἐκδίδει τὸ δευτίον του πολὺ ἐνωρίς.

— Δὲν συναγωνίζονται, λοιπόν, ἐδῶ αἱ ἐφημερίδες εἰς τὰς εἰδήσεις ;

— Εἰς τὰς εἰδήσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ γίνεται κἄποιος μικρὸς συναγωνισμός. Ἀλλὰ τώρα μὲ τὸ γραφεῖον τοῦ τύπου καὶ ὁ συναγωνισμὸς αὐτὸς ἐξεμηδενίσθη. Ἄλλως τε, καθὼς γνωρίζετε, ἀπὸ τὴν ὕλην τῶν ἐφημερίδων ἐκεῖνο ποῦ στοιχίζει περισσότερον εἶνε αἱ εἰδήσεις. Ἀλλὰ αἱ ἰδικαί μας ἀπολαυαὶ εἶνε τόσον μικραί, ὥστε δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν συναγωνισμὸν εἰς ἐνημερότητα.

— Τότε εἰς τί μένει νὰ συναγωνίζεσθε ;

— Εἰς ἄρθρα πολιτικά, εἰς σταθερότητα πεποιθήσεων καὶ τιμιότητα εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν μεγάλων δημοσίων ζητημάτων.

— Εὑρίσκεσθε ἀκόμη εἰς τὴν περίοδον τῶν ἀρθογράφων.

— Σεῖς ; Ἔχετε προχωρήσῃ ;

— Βεβαίως. Εὑρισκόμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ρεπόρτερ, τῶν περιστροφικῶν πιεστηρίων, τῶν μεγάλων γραμμάτων, τῶν ἑξασελίδων καὶ τῆς πρώτης κυκλοφορίας. Γιατί δὲν δοκιμάζετε λοιπόν, νὰ φέρετε, ἕνα περιστροφικὸν πιεστήριον ;

— Ποὺρ κουὰ φαίρ ;

— Νὰ τυπώνεσθε ταχύτερα, νὰ γίνετε μὲ πολλὰς σελίδας καὶ νὰ τσακίσετε τοὺς συναδέλφους σας.

— Αἱ κυκλοφορίαι μας δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν τέτοια ἀστεῖα, κύριε.

— Ποία εἶνε ἡ μεγαλειτέρα κυκλοφορία μιᾶς ἐφημερίδος εἰς ὅλην τὴν Σερβίαν ;

— Δώδεκα ἕως δεκαπέντε χιλιάδες φύλλα.

— Θαυμάζω τὸν Σερβικὸν λαόν, κύριε ! Εἶνε σοφός.

— Εἶνε, ἁπλούστατα, ἀδιάφορος. Δὲ διαβάζει.

— Δόστε του εἰδήσεις νὰ διαβάσῃ. Χρειάζεται Γιάνναρος, ὁ ὁποῖος νὰ ἐξυπνήσῃ τοὺς κοιμωμένους συμπατριώτας σας, ν' ἀνασκάψῃ τὸ πλούσιον μεταλλεῖον τῆς περιεργείας τοῦ πλήθους.

— Τί ἐστὶ Γιάνναρος ;

— Δαιμόνιον. Δημοσιογραφικὴ μεγαλοφυΐα ἐν Ἑλλάδι.

— Δὲν μοῦ περιγράφετε τὰς μεθόδους του ;

— Εἶνε ἀδύνατον. Εἶνε μέθοδοι τὰς ὁποίας δὲν θὰ μπορέσετε νὰ βάλετε εἰς πρᾶξιν καὶ ἂν ἀκόμη τὰς μάθετε καὶ τὰς ἐννοήσετε ἀκριβῶς. Εἶνε ὅπως τὰ λουκούμια τῆς Σύρου. Πέρνετε ὅλα τὰ ὑλικά, τὰ μεταφέρετε ἀλλοῦ, προσπαθεῖτε νὰ κατασκευάσετε καὶ τέλος ἀποτυγχάνετε. Χρειάζεται εἰδικὴ ἀτμόσφαιρα, ἕνα κἄτι τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς λείπει πάντοτε. Ἀλλά, κύριε, δώδεκα χιλιάδες φύλλα εἶνε ἤδη μία κυκλοφορία. Ἐφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὰ μισὰ φύλλα τυπώνονται σήμερον εἰς περιστροφικὸν πιεστήριον.

— Εἶνε, λοιπόν, τρελλοὶ ἐκεῖ κάτω οἱ ἄνθρωποι ;

— Ὀλίγον.
— Τὰ πιεστήρια εἶνε δικά των ;
— Ὀλίγον. Μολαταῦτα κερδίζουν.
— Ἀλλὰ πῶς, λοιπόν, φίλτατε ;
— Μυστήριον. Ἀδύνατον νὰ ἐξακριβωθῇ πῶς. Εἶνε κι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ παράλοξα Ἑλληνικὰ κατορθώματα.
— Ποία εἶνε ἡ πρώτη κυκλοφορία σας ;
— Τριάντα ἕως σαράντα χιλιάδες φύλλα.
— Σ' ἔτ ἐπατάν ! Ποία ἐφημερὶς ἔχει τὴν πρώτην κυκλοφορίαν ;
— Παρ' ἡμῖν κύριε ὅλαι αἱ ἐφημερίδες ἔχουν τὴν πρώτην κυκλοφορίαν.
— Σ' ἔτ ἐκστραοντινέρ ! Πῶς γίνεται ;
— Μὴ ρωτᾶτε. Εἶνε μυστήριον. Ἀλλὰ σεῖς, πέστε μου, πόσες ἐφημερίδες βγαίνουν εἰς τὸ Βελιγράδι ;
— Εἴκοσι.
— Βάϊ, βάϊ, βάϊ ! Γιατί λοιπόν, τόσες ἐφημερίδες ἀφοῦ δὲν διαβάζει ὁ Σερβικὸς λαός ;
— Εἶνε πολλὰ τὰ κόμματα καὶ πολλοὶ οἱ φιλόδοξοι.
— Ὀνομάστε μου αὐτὲς τὴς ἐφημερίδες.
— Σαμούπραβα, δηλαδὴ αὐτονομία, Στάμπα, Πράβδα (δικαιοσύνη), Πιεμόντο, Στράζα (φρουρὸς), Τριμπούνα, Μάλι ζουρνὰλ (μικρὴ ἐφημερὶς), Μπαλκάν Πολιτίκ, Ὀντιὲκ (ἠχὼ), Τργκοβίνσκι Γλάσνικ (ἀγγελιαφόρος τοῦ ἐμπορίου), Βετσέρνιε Νόβεστι (τὰ νέα τῆς ἑσπέρας), Σέρμπσκα Ζάσταβα (Σερβικὴ σημαία), Ράτνισκι Νόβιγε (ἐφημερὶς τῶν ἐργατῶν), Νόβο Βρέμε (Νέα ἡμέρα), Μπεόγκραδσκι Νόβινε (ἐφημερὶς τοῦ Βελιγραδίου), Ντνέβλι Λίστ (ἐφημερὶς τῆς μεσημβρίας).
— Καὶ καμμιὰ δὲν ἔχει ἀπ' αὐτὲς περιστροφικὸν πιεστήριον ;
— Καμμία !
— Χρονογραφήματα ἔχουν τοὐλάχιστον ;

— Ὄχι. Ἐπιφυλλίδας ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικάς.
— Ποῖος εἶνε ὁ καλλίτερος ἐπιφυλλιδογράφος σας ;
— Ὁ κ. Νούσιτς. Εἶνε χιουμορίστας διάσημος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς. Ἔγραψε πολλὰ δράματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ καλλίτερο εἶνε ἡ «Γεσένια Κιέσα».
— Δηλαδή ;
— Ἡ «Βροχὴ τοῦ Φθινοπώρου». Εἶνε ψυχολογικὸν δρᾶμα μὲ ἡρωΐδα μίαν ὑπανδρευμένην, ἡ ὁποία δολοφονεῖ τὸν ἄρρωστον ἄνδρα της γιὰ νὰ ζήσῃ ἐλεύθερα μὲ τὸν ἐραστήν της. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ ἔρως αὐτὸς ὁ φλογερὸς καὶ θυελλώδης καταβάλλεται ἀπὸ τὸν κόρον. Ὁ ἐραστὴς κουράζεται γρήγορα καὶ στρέφει τὴν ἀγάπην του εἰς τὴν ἀδελφὴν τῆς ἐρωμένης του, ἡ ὁποία ἀπαγχονίζεται ἕνα βροχερὸν καὶ μελαγχολικὸν ἀπόγευμα τοῦ φθινοπώρου. Πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι ὁ κ. Νούσιτς εἶνε πρὸς μητρὸς Ἕλλην τὴν καταγωγήν. Ὁμιλεῖ τὰ Ἑλληνικὰ ὅπως σεῖς.
— Ἄχ, κύριε ! Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ συμβαίνῃ διαφορετικά ; Ἂν μοῦ τὸ λέγατε πρωτήτερα ὅτι εἶνε Ἕλλην θὰ σᾶς πληροφοροῦσα ὅτι γράφει γιὰ τὸ θέατρο.

ΣΕΡΒΙΚΟΝ

ΓΛΕΝΤΙ

Ἕνας διευθυντὴς ἐφημερίδος, ἕνας διπλωματικὸς ὑπάλληλος καὶ δύο συντάκται ἀπεφάσισαν νὰ μοῦ προσφέρουν τὸ δεῖπνον. Ὅθεν ἐδήλωσα ὅτι δὲν ἐπεθύμουν νὰ λάβῃ χώραν τὸ γεγονὸς εἰς ἑστιατόριον περιωπῆς. Αὐτὰ τὰ καταστήματα εἶνε ὅμοια εἰς ὅλον τὸν κόσμον ! Ἄσπρο τραπεζομάντηλο, γκαρσὸν μὲ σμόκιν, λίστα γαλλική, κουζίνα γαλλική, κόσμος διεθνής, καθρέπται, ἠλεκτρικὰ καὶ ἄνθη. Ὁ χαρακτὴρ τῆς χώρας λείπει σχεδὸν πάντοτε.

— Ἀλλὰ τότε ; Θέλετε νὰ φᾶμε σὲ μαγέρικο ;

— Προτιμῶ. Θὰ δειπνήσω ἀπόψε μᾶλλον μὲ τὰ μάτια. Θὰ φάω Σερβικὸν χρῶμα. Ἐπιθυμῶ νὰ τρυπώσουμε πουθενὰ ποῦ νὰ ὑπάρχῃ λαός. Ν' ἀναπνεύσουμε μαζῆ του, νὰ πιοῦμε ἀπὸ τὸ κρασί του, ν' ἀκούσουμε τὸ τραγοῦδί του...

— Ἔχει καλῶς, μοῦ εἶπε μὲ ἀδιόρατον μειδίαμα ὁ διπλωματικὸς ὑπάλληλος. Ὅταν ὅμως ἀπογοητευθῆτε νὰ θυμηθῆτε ὅτι τὸ θελήσατε.

Πρὶν ὅμως βυθισθῶμεν εἰς τὸν λασποβριθῆ λαβύρινθον τῶν σκοτεινῶν δρομίσκων μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὰ λαϊκὰ κέντρα οἱ σύντροφοι μ' ἐπέρασαν, ἀπὸ ἐθνικὴν ματαιοδοξίαν ὑποθέτω, ἀπὸ μίαν σάλαν ὡς αὐτὴ τῶν ἰδικῶν μας κινηματογράφων. Ἦτο ἀρκετὰ μικρή, μὲ ὀλίγα καθίσματα πρὸ

μικροσκοπικοῦ πάλκου, τοῦ ὁποίου ἡ σκηνὴ καὶ τὰ παρασκήνια κακοζήλως ζωγραφισμένα ἐνθύμιζαν τὰ θεατράκια τῆς Ἁλυσίδας. Μία σειρὰ θεωρείων ἀπὸ ἁπλᾶς σανίδας, προχείρως χρωματισμένη, ἔκλειε τὸν διάκοσμον. Εἰς αὐτὴν τὴν σάλαν, μοναδικὴν εἰς τὸ Βελιγράδι, περνᾷ τὸν χειμῶνα τὸ ἄνθος τῆς Σερβικῆς νεολαίας. Χειροκροτεῖ τραγουδάκια καὶ χοροὺς μικρῶν θιάσων ποικιλιῶν, τῶν ὁποίων τὸ προσωπικὸν ἀπαρτίζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἀπομάχους ἀστέρας τῆς Αὐστροουγγαρίας. Ὅπως καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους σπανίως δίδεται εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Σερβικῆς πρωτευούσης ἡ εὐκαιρία καλλιτέρων αἰσθητικῶν ἀπολαύσεων. Διότι ὁ ἀπάνθρωπος ἰμπρεζάριος τοῦ μοναδικοῦ ἐκεῖ χειμερινοῦ θεάτρου ἀπαιτεῖ νὰ πτωχεύσωσιν ἐντελῶς οἱ ὑπήκοοι τοῦ Βασιλέως. Πέτρου, ὁσάκις κανεὶς ἑταῖρος ἢ καμμία ἑταίρα τῆς Γαλλικῆς κωμῳδίας ἀποφασίσῃ νὰ δώσῃ τρεῖς παραστάσεις εἰς τὸ Βελιγράδι. Πολλοί, ἐν τούτοις, θὰ εἶχαν τὴν διάθεσιν οἱασδήποτε θυσίας. Ἀλλ' οἱ ξένοι καλλιτεχνικοὶ διάττοντες, ἄγνωστον διατί, ἀραιώνουν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰς ἐμφανίσεις των.

Ἐβγήκαμε, μετ' ὀλίγον, εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Σαύου, ὅπου στριμώγνει τὰ σπιτάκια της μία λαϊκὴ συνοικία. Τὸ φύλλωμα τῶν ὑψηλῶν παραποταμίων δένδρων ἤνωνε τὸν ἀέναον ψίθυρόν του μ' ἐκεῖνον τῆς λεπτῆς βροχῆς καὶ τοῦ ρεύματος, ὅπου ἔτρεμαν ταινίαι φωτός, εἴδωλα ὀνειρώδη ἀθλίων φανῶν. Μὲ εἶχε κυριεύσῃ, αἴφνης ἕνα αἴσθημα θανασίμου ἀνίας καὶ μελαγχολίας, τὴν ὁποίαν ἐπέτειναν αἱ πένθιμοι, μακρόσυρτοι καὶ μονότονοι στροφαὶ θρηνώδους μελῳδίας, ἡ ὁποία ἔφθανε λιπόψυχος ἀπὸ κάπου μακράν, ἀπὸ τὰς χορδὰς λαϊκοῦ ὀργάνου. Οἱ σύντροφοί μου δὲν ἔβγαζαν λέξι ἀπὸ τὸ στόμα των. Τέλος ἐφθάσαμεν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, ἕνα μονόροφον μαγαζάκι, ἀπὸ τὴν ἡμιανοικτὴν θύραν τοῦ ὁποίου ἔβγαινεν ἀραιὸς καπνὸς καὶ ἀκόμη ἀραιότερος βόμβος κουβέντας. Μέσα, εἰς τραπεζάκια, οἱ πελάται, οἱ περισσότεροι

στρατιῶται τοῦ τρίτου «μπάν», εἶδος ἐθνοφρουρῶν, γέροι σχεδόν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φέροντες τὴν χωρικὴν των ἐνδυμασίαν, καφὲ ντουμάνια, μαῦρα πέδιλα μὲ λουριά, κάλτσες πλεκτὲς μὲ τὰ πειὸ φανταχτερὰ καὶ παλαβὰ χρώματα, ἀτελεύτητα ζωνάρια, τὰ ὁποῖα, ὅπως τὰ σιλάχια τῶν Εὐρυτάνων, χρησιμεύουν εἰς τοὺς κατόχους των καὶ ὡς ντουλάπια, γελεκάκια κεντημένα μὲ σουτᾶς καὶ ἄσπρα πουκάμισα, ἔτρωγαν ἢ ἐρρέμβαζαν σιωπηλοὶ κ' ἐνδόμυχοι πρὸ γεμάτου ποτηρίου ξανθοῦ κρασιοῦ ἢ μπύρας. Δὲν διεκρίνοντο ἀπὸ τοὺς ἁπλοῦς πολίτας παρὰ μόνον ἀπὸ τὸ τσακισμένο στρατιωτικὸ κουκάκι.

Εἰς τὸ ἰδιαίτερον ὅπου ὑπῆρχε σχετικὴ πολυτέλεια δηλαδὴ καυρτίνες ἀπὸ χρωματιστὸ τσίτι, μία εἰκὼν τοῦ βασιλέως Πέτρου καὶ μία κρεμάστρα, ὁ κάπηλος, ἕνας χονδρὸς καὶ ἀνοικτόκαρδος ἄνθρωπος, μᾶς ἐσερβίρισεν ἐν πρώτοις κἄτι, τὸ ὁποῖον ἐδυσκολεύθην νὰ προσδιορίσω·

— Πάπρικε! Πάπρικε! Μοῦ ἐξήγησεν ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος διὰ νὰ μὲ καθησυχάσῃ. Εἶνε δὲ «πάπρικε» πράσινες πιπεριὲς πολὺ μεγάλες. Ἦσαν βρασμένες, γιαχνισμένες καὶ παραγεμισμένες μὲ καβουρδισμένον κυμᾶ καὶ ρύζι.

Τὴν λέξιν εἶχα ἀκούσει μόλις τὸ τραῖνο ὑπερέβη τὰ παλαιὰ Σερβοτουρκικὰ σύνορα. Εἰς τὴν πρώτην μικρὰν στάσιν ἕνας γαλανόφθαλμος γαβριᾶς ἐπήδησεν εἰς τὸ βαγόνι μ' ἕνα καλαθάκι γεμᾶτο καὶ μᾶς ἐξεκούφανεν ὅλους μὲ τὲς φωνές του:

— Πάπρικε! Πάπρικε!

Ἔσπαζα τὸ κεφάλι μου νὰ καταλάβω ποίου εἴδους ἐμπόριον πρὸς ταξειδιώτας μποροῦσε νὰ εἶνε αὐτὲς ἡ τεράστιες πιπεριές, ὅταν ἕνας ἔφεδρος ἐβούτησε τὸ χέρι του εἰς τὸ καλάθι, ἅρπαξε μία καὶ τὴν ἔφαγε ὠμὴ χωρὶς νὰ δακρύσῃ διόλου τὸ θηρίον! Ἀργότερα εἶδα νὰ μασοῦν ὅλοι σχεδὸν εἰς τὸ τραῖνο ἀπ' αὐτὰ τὰ φροῦτα, τὰ ὁποῖα εἶνε, φαίνεται, πολὺ ἀγαπητὰ εἰς τὸν Σερβικὸν λαόν. Ὡς φαγητὸν δὲν

εἶνε ἄσχημες ἡ «πάπρικε», φθάνει νὰ μὴν τρώῃ ἄλλο κανείς, πλὴν τοῦ κυμᾶ.

Ἀφοῦ μᾶς ἐσερβίρισαν καὶ τὸ δεύτερο πιάτο γιουβέτσι, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν συνώνυμόν του μόνον τὸ ὄνομα, συνίσταται δὲ εἰς κρέας γιαχνισμένο μὲ ρύζι, τὰ φροῦτα καὶ κρασὶ τῆς βορείου Σερβίας, ἐνθυμίζον τὸ ἰταλικὸν «φρασκάτι», ἀνοίξαμε φιλολογικὴν συζήτησιν, ὅπου ὁ διπλωματικὸς ὑπάλληλος ἐξύμνησε μὲ θερμὴν εὐγλωττίαν τὸν Δοστογιέφσκη. Οἱ δημοσιογράφοι ἔστρεψαν τὸν λόγον εἰς τὴν πολιτικήν. Ὁ διπλωματικὸς ὑπάλληλος εἶπε τότε τὰ ἑξῆς:

— Δάνεφ, Πάσιτς, Μαγιορέσκο, αὐτοὶ ὅλοι εἶνε παιδάκια. Ἀπὸ τοὺς Βαλκανικοὺς διπλωμάτας θαυμάζω τὸν Νουραδουγκιὰν ἐφένδη ὡς συγγραφέα — ἔχει γράψει βιβλία ποῦ θὰ μείνουν εἰς τὴν διπλωματικὴν φιλολογίαν.

Ἔπειτα ἡ συνομιλία ἐλιποψύχησεν, ἔσβυσεν. Ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἐχασμουρήθημεν. Ὁ κάπηλος ἔφερε τὸν λογαριασμό μας, ὁ καθένας ἐπλήρωσε τὰ δικά του κ' εὐθὺς ἀμέσως συνέβη κἄτι πολὺ ἀπρόοπτον δι' ἐμέ. Οἱ ἀμφιτρύονές μου ἐσηκώθησαν, ἐκάθησαν σ' ἕνα τραπεζάκι ποῦ ὑπῆρχε στὸ «ἰδιαίτερον», ἐζήτησαν μία τράπουλα, ἄδειασαν τὰ πορτοφόλια των ἐπάνω στὸ τραπεζάκι, τἄκοψαν καὶ ἄρχισαν νὰ παίζουν μεταξύ των σιωπηλοὶ ἕνα πόκερ ἐγχώριον, φροντίζοντες νὰ ρίπτουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ βιδάνιο εἰς ἕνα μικρὸν μπρούντζινον κουμπαρᾶν, τὸν ὁποῖον ὁ κάπηλος εἶχε φροντίσει νὰ τοποθετήσῃ ἐγκαίρως πλησίον των. Τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ἐχόρευαν καδρίλιες εἰς τὸ τραπεζάκι ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ὁ δὲ ὑποφαινόμενος, ἵνα μὴ ἀποβιώσῃ ἐκ πλήξεως, ἐζήτησε νὰ δοκιμάσῃ καὶ αὐτὸς τὴν τύχην του.

— Ἀδύνατον! Δὲν μπορεῖτε νὰ τὸ μάθετε αὐτὸ τὸ παιγνίδι γιὰ μιὰ ὥρα. Εἶνε ἱστορία ὁλόκληρη...

— Τότε θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ πηγαίνω...

— Ὦ ρεβουάρ, φίλτατε ! Ἐλπίζουμε νὰ ξαναϊδωθοῦμε, ὅταν θὰ γυρίζετε ἀπὸ τὸ Βουκουρέστι.

— Ἀμφιβάλλετε ;

Ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς μου ὅταν, βγαίνοντας ἀπὸ τὸ «ἰδιαίτερο» εἰς τὴν σάλαν, εἶδα ὅλους τοὺς πελάτας μὲ τραπουλόχαρτα εἰς τὰ χέρια, νομίσματα χυμένα ἐμπρός των, ἀφηρημένους, βυθισμένους εἰς τοὺς ὑπολογισμούς των, παραδεδομένους εἰς τὴν μέθην τοῦ παιγνιδιοῦ. Καὶ πόσον ἡ ἔκπληξις αὐτὴ ἐπολλαπλασιάσθη ὅταν, φεύγων πρὸς τὸ ξενοδοχεῖόν μου, ἔβλεπα ἐπαναλαμβανομένην τὴν εἰκόνα παντοῦ, εἰς ὅποιο μαγαζάκι ἔπεφτε τὸ μάτι μου! Ὅλο τὸ Βελιγράδι ἐχαρτόπαιζε !

ΑΠΟ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ

ΕΙΣ ΣΕΜΛΙΝΟΝ

Ὁ ταξειδεύων εἰς τὴν Βαυκανικὴν, διὰ νὰ μὴ γίνῃ δυστυχὴς ἄνθρωπος, εἶνε ἀπαραίτητον νὰ συνηθίσῃ ἀμέσως νὰ μὴ θεωρῇ τίποτε ὡς βέβαιον, ὅσον ἀφορᾷ τὰ δρομολόγια πλοίων καὶ σιδηροδρόμων. Ἀπὸ δὲ τὴν τακτικὴν τῶν ἀνθρώπων, μὲ τοὺς ὁποίους θὰ ἔλθῃ κατ' ἀνάγκην εἰς κάποιαν συνάφειαν, ξενοδόχων, διερμηνέων, ἁμαξάδων, ὁδηγῶν, λεμβούχων, τοῦ προσωπικοῦ τέλος τῶν συγκοινωνιῶν, πρέπει νὰ μάθῃ νὰ τὰ περιμένῃ ὅλα, χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἔκπληξιν. Καὶ αὐτὰ, σημειωτέον, ὅταν κρατῇ γαλήνη καὶ τὸ πᾶν λειτουργεῖ φυσιολογικῶς εἰς τὴν Χερσόνησον. Φαντασθῆτε τώρα τί ἐγίνετο εἰς ἡμέρας παμβαλκανικοῦ πολέμου καὶ γενικῆς ἀναστατώσεως!

Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πρεσβείαν Βελιγραδίου ὁ πρέσβυς, ὁ γραμματεὺς, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῶν σιδηροδρόμων, ὁ τμηματάρχης καὶ κἄμποσοι ἄλλοι Βραχμᾶνες τῆς συγκοινωνίας, κατηνάλωσαν μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν διὰ νὰ καταστρώσουν τὸ δρομολόγιον τοῦ ἀκολούθου τῆς πρεσβείας μέχρι Βουκουρεστίου, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ φέρῃ πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἑλλάδος τὰ βασιλικὰ γράμματα τῆς ἐξουσιοδοτήσεως διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης. Ἦτο κἄτι πολυπλοκώτερον καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα,

ὁ δὲ πτωχὸς ὑπάλληλος, παραιτηθεὶς τῆς φιλοδοξίας νὰ τὸ ἐννοήσῃ, ἀφοῦ τὸ ἔγραψε καὶ τὸ ἐδιάβασεν ἑκατὸ φορὲς τὸ ἀπεστήθισεν ὡς μαθητὴς τοῦ γυμνασίου κανόνας συντακτικοῦ. Ἀπεφάσισα νὰ τὸν ἀκολουθήσω τυφλῶς. Τοῦτο μόνον ἐγνώριζα, ὅτι θὰ πέρναμε κάποιο τραῖνο, θὰ βγαίναμε σὲ κάποιο χωριὸ, θὰ πέρναμε μίαν ἅμαξα, ἔπειτα θὰ πηγαίναμε εἰς κάποιον ἄλλο μικρὸ σταθμὸ, θὰ πέρναμε ἄλλο τραῖνο, θὰ διεσταυρωνόμεθα μὲ κάποιο τρίτο, θὰ μπαίναμε σ' αὐτὸ ἀμέσως, φροντίζοντες νὰ μεταφέρωμεν μόνοι τὰς ἀποσκευάς μας καὶ μάλιστα ἐντὸς τριῶν καὶ μόνον λεπτῶν, τέλος θὰ ἐφθάναμεν εἰς Βουδαπέστην, ὅπου ἔπρεπε νὰ πάρωμε πάλι κάποιο ἄλλο τραῖνο καὶ τὰ λοιπὰ καὶ τὰ λοιπά. Τὰ βάσανα τοῦ Σεβὰχ Θαλασσινοῦ μεταφερόμενα εἰς τὴν ξηράν. Πρῶτος σταθμὸς τὸ Σεμλῖνον, πολίχνη παραδουνάβιος, πρὸς βορρᾶν τοῦ Σαύου, ἐπὶ Σλαβονικοῦ ἐδάφους εἰς τ' Αὐστροσερβικὰ σύνορα.

Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Βελιγραδίου, ὅπου ἐβγάλαμε εἰσιτήρια διὰ Βουδαπέστην — λεπτομέρεια ἡ ὁποία θὰ μᾶς χρειασθῇ — τὸ Αὐστριακὸν τραῖνον ἦτο ἕτοιμον πρὸς ἀναχώρησιν, μὲ τοὺς ὑπαλλήλους εἰς τὰς θέσεις των, εἰς μίαν στάσιν ἄκαμπτον στρατιωτικῆς προσοχῆς, ὕφος πρώην ἐπαξιωματικῶν καὶ τὸ γνωστὸν πιλίκιον, ὅμοιον πρὸς ἀναποδογυρισμένο κατσαρολάκι. Ἦσαν μία πληκτικὴ χαλκομανία παριστῶσα στρατοκρατίαν. Τὰ ρωμαίϊκα δημοκρατικά μου ἔνστικτα ἐπανεστάτησαν ἀμέσως. Ἐπεθύμουν ζωηρῶς νὰ τοὺς βουλιάξω τὰ πιλίκια ὡς τ' αὐτιὰ μὲ δύο, τρεῖς γενναῖες κατραπακιές, νὰ τοὺς τσαλακώσω τὴν τσάκισιν τοῦ πανταλονιοῦ, νὰ τοὺς κάμω ἐγχείρησιν, νὰ τοὺς ἀφαιρέσω παραχρῆμα τὴν ράβδον, τὴν ὁποίαν εἶχαν καταπίει, νὰ τοὺς ἀπολυτρώσω τέλος ἀπὸ τὴν ἄκαμπτον ἐκείνην στάσιν διὰ νὰ μπορέσουν ν' ἀναπνεύσουν ὡς ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς σφαίρας. Πρέπει ν' ἀγαπᾷ κανεὶς εἰς τὰς δημοσίους λειτουργίας τὴν τάξιν, ἡ ὁποία δὲν μπορεῖ

παρὰ ν' ἀρχίζῃ, βεβαίως, ἀπὸ τὸ παράστημα καὶ τὸ ὕφος ἐκείνων ποῦ τὴν ἐκπροσωποῦν. Αἱ ὑπερβολαὶ ὅμως εἶνε κωμικαὶ πάντοτε καὶ συνήθως φθάνουν εἰς τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα.

Ἐρώτησα ἕναν ἀπὸ τοὺς ὑπαλλήλους αὐτοὺς ἂν θὰ μᾶς ἔφερναν καμμίαν δυσκολίαν εἰς τὴν διάβασιν τῶν συνόρων.

Ἐχαιρέτισε στρατιωτικῶς, μὲ ὑπεχρέωσε κατ' ἀντανάκλασιν νὰ πάρω στάσιν συνταγματάρχου λαμβάνοντος ἀναφοράν, καὶ μοῦ ἀπήντησεν:

— Ὄχι ! Ὁ γιατρὸς θὰ σᾶς ἐξετάσῃ μόνον διὰ τὴν χολέραν. Τίποτε ἄλλο.

Ἐμπήκαμε εἰς ἕνα βαγόνι τρίτης θέσεως, χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν διάβασιν ἀπὸ Βελιγραδίου εἰς Σεμλῖνον, δι' ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἐπιβάτας καὶ τοῦτο διότι ἔχει ξύλινα καθίσματα καὶ ἀπολυμαίνεται πολὺ εὐκολώτερα. Ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ἐπιβάται ἤρχισαν νὰ κλαῖνε. Αἱ ἀναθυμιάσεις τοῦ φορμὸλ προκαλοῦσαν ποταμοὺς δακρύων. Ἀνοίξαμε ὅλα τὰ παράθυρα. Κάτω ἀπὸ τὸν συννεφιασμένον οὐρανὸν τὸ θέαμα τοῦ μεγάλου δέλτα, ποῦ σχηματίζουν ὁ Δούναβις καὶ ὁ Σαῦος, συναντώμενοι ἀκριβῶς πρὸ τῆς Σερβικῆς πρωτευούσης, τῆς ὁποίας οἱ λόφοι ἀνεβοκατεβαίνουν ἀλληλοδιάδοχοι πρὸς τὰ νερά, βαστάζοντες εἰς τοὺς ὕβους των γραφικωτάτας συνοικίας, ὅπου ἐξέχουν στίλβοντες οἱ μετάλλινοι τροῦλοι ἐκκλησιῶν καὶ τ' ἀετώματα τῶν ἀραιῶν μεγάρων, τὸ θέαμα ἔπειτα τῆς πλημμυρισμένης πεδιάδος, μιᾶς νεκρᾶς ἀργυροφαίου θαλάσσης φαντασμαγορικῆς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀνεδύοντο ὑπὸ τὸν λεπτὸν πέπλον ἐλαφρᾶς πάχνης, νησίδες ἀπρόοπτοι, πνιγμένοι ἀγροτικοὶ πληθυσμοί, μὲ χαριέστατα σπιτάκια καὶ θαλερὰ δένδρα, τῶν ὁποίων τὰ εἴδωλα ἐκρέμοντο ἀνάποδα εἰς τὸν μέγαν ὑγρὸν καθρέπτην, ἦτο κάτι μαγευτικόν.

Ἀλλ' ἀπὸ τὰς γλυκείας ὀνειροπολήσεις μᾶς ἀνεκάλεσεν ἡ ἀγρία φάτσα ἑνὸς Αὐστριακοῦ ἀστυνομικοῦ εἰς τὸ Σεμ-

λῖνον, ὅστις ὡμοίαζε μὲ κακοποιὸν ὑποκείμενον λαϊκοῦ μυθιστορήματος. Μᾶς ἐζήτησε διαβατήριον. Ὁ ἀκόλουθος εἶχε, φυσικά, τὴν ἐπίσημον ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλ᾽ ἐγώ; Δὲν εἶχα σκεφθῆ καθόλου αὐτὴν τὴν περίπτωσιν.

— Κύριε, εἶπα εἰς τὸν ὑπάλληλον, μπάϊ οὖνς δὲν ἔχομεν ἰδέαν τοιαύτης δουλείας. Ὁ καθεὶς μπαινοβγαίνει ἐλευθέρως εἰς τὸν ἀπολίτιστον τόπον μας. Βεβαιωθῆτε, πρὸς τούτοις, ὅτι δὲν σκέπτομαι νὰ δολοφονήσω τὸν Φραγκῖσκον Ἰωσήφ. Ὅ,τι σκέπτομαι συνήθως δὲν εἶνε ποσῶς ὁ γηραιὸς Αὐτοκράτωρ. Ἄλλως τε δὲν θὰ μείνω οὔτε στιγμὴν εἰς πόλιν ἢ χωρίον τῆς δυαδικῆς μοναρχίας. Διευθύνομαι κατ᾽ εὐθεῖαν εἰς Βουκουρέστιον, δὲν μοῦ περισσεύει δὲ οὔτε δευτερόλεπτον ὅπως φωτογραφήσω τὰ ὀχυρωματικά σας ἔργα, πρᾶγμα ἐντελῶς περιττὸν ἀφ᾽ ὅτου κἄποιος συμπατριώτης σας συνταγματάρχης τοῦ ἐπιτελείου ἐπώλησεν, ὡς λέγουν, τὰ στρατιωτικὰ μυστικά σας εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ συνταξειδιώτης μου δύναται νὰ σᾶς βεβαιώσῃ ὅτι δὲν εἶμαι παρὰ δημοσιογράφος, ἢ ἂν θέλετε τοὐλάχιστον, δημοσιογράφος Ἕλλην, χριστιανὸς ὀρθόδοξος, ὅστις καθ᾽ ὅλον τὸ μακρὸν στάδιόν μου διέπραξα μόλις τρεῖς φόνους καὶ τούτους εἰς τὴν τελευταίαν πρᾶξιν λαϊκῶν δραμάτων.

— Ἀδύνατον, κύριε! Θὰ ἐπιστρέψετε εἰς Βελιγράδιον νὰ προμηθευθῆτε διαβατήριον.

— Πολὺ καλά. Τότε ἐξαργυρώσατέ μου τὸ εἰσιτήριον, παρακαλῶ. Εἶνε μέχρι Βουδαπέστης.

— Χμ! Κάμετε μίαν μικρὰν ἔγγραφον αἴτησιν.

— Εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Συγκοινωνίας; Εὐχαριστῶ! Ἕως ὅτου ἔλθῃ ἀπάντησις θὰ ἔχουν ἀποθάνει ὅλοι ὅσοι πρόκειται νὰ ὑπογράψουν τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου. Προτιμῶ νὰ δωρήσω εἰς τὴν μοναρχίαν τὸ μικρὸν αὐτὸ ποσὸν πρὸς ἀγορὰν ἑνὸς ἐγχειριδίου στοιχειώδους λογικῆς. Οὐδαμῶς ἄουφ βίντερ ζέεν!...

ΠΑΛΙΝΟΣΤΗΣΙΣ

Τὸ τραῖνον, μὲ τὸ ὁποῖον ἡ Αὐστριακὴ διατυπωσιομανία, μ᾽ ἔστελνεν ὀπίσω ἀπὸ Σεμλίνου εἰς Βελιγράδιον, εἶχε γίνει κλωβὸς λυσσώντων καὶ μαινομένων. Περὶ τὰ πενῆντα πρόσωπα ἐγύριζαν ἄναυλα εἰς τὴν Σερβικὴν πρωτεύουσαν ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, διὰ τὴν ἔλλειψιν μιᾶς ὑπογεγραμμένης ἀπὸ τὸ διαβατήριον, διὰ κἄποιαν ἀμελῆ διατύπωσιν τῶν χαρακτηριστικῶν, διὰ τὴν κακὴν ἐκτύπωσιν μιᾶς σφραγῖδος ἢ ἁπλῶς μίαν ἀμφιβολίαν τοῦ ἀστυνομικοῦ ὑπαλλήλου. Ὅλοι ἔτριζαν τὰ δόντια, ἔσφιγγαν τὶς γροθιές, βλαστημοῦσαν καὶ κατηρῶντο.

— Δὲν εἶνε τόπος αὐτός, ἔλεγεν ἕνας Γάλλος εἰς τὸν διμον πρὸς ἀναχώρησιν, μὲ τοὺς ὑπαλλήλους εἰς τὰς θέσεις δολιότητος, ῥαδιουργίας καὶ ἀπολυταρχικότητος ζῇ καὶ πλανᾶται ἀκόμη ἐδῶ πέρα. Ἔχει βρυκολακιάσει αὐτὸς ὁ συχωρεμένος καὶ τὸν συναντᾷς παντοῦ μετημφιεσμένον πότε εἰς ἀστυνομικόν, πότε εἰς χωροφύλακα, πότε εἰς ἁπλοῦν σιδηροδρομικὸν ὑπάλληλον καὶ πότε εἰς γραφειοκράτην, ψυχοβγάλτην ἀπαίσιον, ἱερεξεταστὴν σύγχρονον, σαδιστήν, ἐννοοῦντα νὰ τρελλάνῃ μὲ μικρὰ βασανιστήρια κάθε ξένον...

Ὁ Φιλιππικὸς ἐσυνεχίζετο ῥαγδαῖος ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, εἰς μίαν βαβυλωνίαν γλωσσῶν. Τέλος ἐνεφανίσθη καὶ ὁ Ἕλλην, ἡ ἔλλειψις τοῦ ὁποίου μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης μὲ ἀνησυχοῦσε.

— Τοὺς παληοαυστριακούς, μωρέ: Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ γυρίσουν πίσω τόσους ἀνθρώπους!

Δὲν ἐτινάχθην, βεβαίως, ἀπὸ ἔκπληξιν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι οἱ Ἕλληνες ὑπάρχουν εἰς ὅλα τὰ τραῖνα, ὁπουδήποτε καὶ ἂν ταξειδεύουν καὶ εἰς οἱανδήποτε τοῦ ἔτους ἐποχήν. Ἄλλοτε εἶνε Ὀδυσσεῦς, νοσταλγοὶ τοῦ καπνοῦ τῆς πατρικῆς ἑστίας καὶ ἄλλοτε Βυρωνικοὶ Ἀρόλδοι, τοὺς ὁποίους οἰστρηλατοῦν χρυσᾶ, κατὰ προτίμησιν, ὄνειρα, καὶ τοὺς σπρώχνουν εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Οἱ συνταξειδιῶταί μου, δύο τὸν ἀριθμόν, ἦσαν ἀπὸ τοὺς πρώτους.

Στριμωγμένοι μετριοφρόνως εἰς μίαν γωνίαν τοῦ βαγονιοῦ, μὲ ροῦχα πολὺ ἁπλᾶ καὶ κασκετάκια ταξειδιοῦ, διεκρίνοντο μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀπὸ κάποιαν ὠχρότητα τοῦ προσώπου, κάποιο γῆρας τοῦ δέρματος, κάποιαν ρεμβώδη ἔκφρασιν τοῦ βλέμματος καὶ τὴν χαρακτηριστικὴν ἐκείνην καὶ ἀξιοπρεπῆ ἐπιφύλαξιν εἰς τοὺς τρόπους. Ἦσαν νέοι καὶ οἱ δύο, μόλις ἐγγίζοντες τὸ τριακοστόν, λαϊκοὶ τύποι, ἄνθρωποι τῆς ἐργασίας. Τοὺς ἐπλησίασα.

— Εἶσθε ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ;

— Ὄχι, Μακεδόνες.

— Λείπετε πολλὰ ἔτη ἀπὸ τὴν πατρίδα σας ;

— Δεκαπέντε, κύριε. Εἴμαστε στὴ Γερμανία, τσιγαράδες. Εἴδαμε ὅτι λευτερώθηκαν τὰ μέρη μας ἀπὸ τὸν Τοῦρκο καὶ γυρίζουμε στὰ σπίτια μας.

Τοὺς ἐκύτταζα μὲ θαυμασμόν. Δεκαπέντε χρονῶν παιδιὰ εἶχαν ἀνεβῆ μόνοι ἐκεῖ ἐπάνω νὰ ζήσουν, νὰ ἐργασθοῦν, νὰ κερδίσουν! Πῶς ἐγεννήθη ἔξαφνα εἰς τὸν νεαρόν των ἐγκέφαλον ἡ σκέψις νὰ ξερριζωθοῦν ἕνα πρωΐ ἀπὸ τὸ χωράφι των καὶ νὰ ἐκσφενδονισθοῦν χιλιάδας μιλλίων πρὸς βορρᾶν εἰς τόπον ἄγνωστον, ξένοι μέσα εἰς ξένους ; Εἰς ἄλλων τόπων τὰ χωριὰ δεκαπενταετεῖς νέοι ἀποτελοῦν, συνήθως, παράρτημα τῆς μητρικῆς ποδιᾶς. Ἔπειτα μὲ συνεκίνει βαθύτατα τὸ γεγονὸς ὅτι, ἐνῷ ἔζησαν ἐπὶ τόσα ἔτη μακρὰν τῆς πατρίδος των, εἰς μίαν ἡλικίαν μάλιστα, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος εἶνε ζύμη εὐκόλως μεταπλασσομένη, κατωρθωσαν νὰ διατηρήσουν ὅλα τὰ χαρακτηριστικά των, ἀπὸ τοῦ μύστακος μέχρι τῆς Μακεδονικῆς προφορᾶς.

— Πῶς σᾶς ἐφάνηκαν οἱ πόλεμοι ;

— Κάθε μέρα, μόλις ἀνοίγαμε τὰ μάτια, ἐτρώγαμε ὅλες τὶς ἐφημερίδες. Κάθε πρωΐ κι' ἀπὸ μιὰ νίκη! Σὰν ὄνειρο! Δὲ μπορέσαμε νὰ τὸ πιστέψουμε. Δὲν τὸ χωροῦσε ὁ νοῦς μας. Ὅταν πήραμε τὴ Θεσσαλονίκη κάμαμε τοὺς Γερμανοὺς στὸ ἐργοστάσιο καὶ φώναζαν οὐρά, οὐρά!... Μιὰ ἐφημερίδα ἔγραψε ὅμως μιὰ μέρα πῶς αὐτὰ ὅλα δὲν εἶνε τίποτα! Πῶς οἱ Βούλγαροι τσάκισαν τὸν Τοῦρκο καὶ οἱ Ἕλληνες βρήκανε καιρὸ νὰ χορεύουν.

— Ξέρετε τότε τί κάμαμε κ' ἐμεῖς ; Διέκοψεν ὁ ἄλλος. Ἀλείψαμε τὸ μέρος ποὔγραφε αὐτὰ μέ... μέ... μετὰ συγχωρήσεως, διπλώσαμε τὴν ἐφημερίδα καὶ τὴ στείλαμε πίσω μὲ τὸ ταχυδρομεῖο.

— Ὕστερα, ἐξηκολούθησεν ὁ πρῶτος, ἔτρεμε ἡ καρδιά μας γι' αὐτὰ τὰ παληόσκυλα τοῦ Ἰβάνωφ. Θὰ τοὺς καταφέραμε ; Τὰ φύλλα ἔγραφαν πῶς ὁ πόλεμος θὰ γινώτανε σήμερ'-αὔριο. Τί καρδιοχτύπι! Οἱ Γερμανοὶ μᾶς πειράζανε στὸ ἐργοστάσιο. Θὰ τὴς φᾶτε! Θὰ τὴς φᾶτε! μᾶς ἔλεγαν. Ἐμεῖς μιλιά! Τί νὰ πῇς ; Βράζαμε μέσα μας. Ἔ, καὶ καθὼς ξυπνᾶμε ἕνα πρωΐ καὶ βλέπουμε τὴ νίκη τοῦ Κιλκίς! Τρέχαμε σὰν παλαβοί!... Ὅλοι μᾶς σφίγγανε τὰ χέρια.

— Ἡ Μακεδονία ἐλεύθερη! Ἡ Καβάλλα Ἑλληνική! ἐμουρμούρισεν ὁ ἄλλος! Ἤτανε θέλημα Θεοῦ!...

Ἔμειναν καὶ οἱ δύο σιωπηλοί, σκεπτικοί, ὡς νὰ προσπαθοῦσαν νὰ συλλάβουν ὅλην τὴν σημασίαν τῶν μεγάλων γεγονότων, τῶν ὁποίων μόνον ὁ ἀσθενὴς ἀντίλαλος εἶχε φθάσει μέχρις αὐτῶν.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΟΥΝΑΒΕΩΣ

Ἀνεπόλησα τὰ φαιδρὰ τῆς κωμῳδίας «Πῶς μιλοῦμε τ' ἀγγλικὰ» μὲ τὸν διερμηνέα τοῦ ξενοδοχείου τοῦ «Μπριστόλ», ὅστις, ἐπιθυμῶν νὰ ἐξηγήσῃ μίαν πρωΐαν εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ παρισινοῦ «Χρόνου» ὅτι ἔμενεν εἰς τὸ αὐτὸ ξενοδοχεῖον ἕνας συνάδελφός του, κατώρθωσε νὰ τοῦ παραστήσῃ ὅτι τὰ ἐπείγοντα τηλεγραφήματα, τὰ ὁποῖα εἶχαν φθάσει τὴν νύκτα εἰς τὸ Βελιγράδιον ἐκ μέρους τῆς διευθύνσεως τοῦ «Χρόνου» πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν του, εἶχαν περιέλθει τάχα εἰς χεῖράς μου!

Τοιουτοτρόπως, πρὸς εὐκολίαν τῆς συνεννοήσεως μεταξύ των, μὲ ἀπεκάλεσαν «μοσιὲ λὲ τελεγρὰμ» καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ ψευδώνυμον μὲ κυνηγοῦσαν ἀμφότεροι. Τέλος μ' ἐπολιόρκησαν εἰς τὸ πρακτορεῖον τῶν «σλεπίων», ὅπου εἶχα μεταβῆ νὰ ψωνίσω ἕνα εἰσιτήριον μέχρι τῆς πολίχνης Ὄρσοβα, ἡ ὁποία, ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, ἀποτελεῖ σταθμὸν τῶν Αὐστριακῶν συνόρων, μὲ ἀντίστοιχον ἐπὶ τῆς ἀντίπεραν ὄχθης τὴν Ρουμανικὴν πολίχνην Βερτσιορόβαν, ἀφ' ὅπου θὰ ἔπερνα ἐξπρὲς διὰ Βουκουρέστιον.

— Μοσιὲ λὲ τελεγράμ! Μοσιὲ λὲ τελεγράμ! ἐξεφώνησεν ὁ διερμηνεύς. Εἰς τὸ λυκόφως τῆς πρώτης αὐγῆς — ἦτο γὰρ τετάρτη πρωϊνή, τῶν «σλεπίων» μὴ ἀποπλεόντων κατὰ

κανόνα τοῦ Βελιγραδίου κατ' ἄλλην περισσότερον χριστιανικὴν ὥραν — διέκρινα τὸν Γάλλον συνάδελφον, ἀκόμη φέροντα κάτω ἀπὸ τὸ χοντρό του παλτὸ τὸ χακὶ πανταλόνι καὶ τὴς γκέτες τοῦ πολεμικοῦ ἀνταποκριτοῦ. Ἀπὸ τὴν Τζουμαγιὰν εἶχε φθάσει, διασχίσας τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Σερβίαν, χωρὶς νὰ προλάβῃ ν' ἀλλάξῃ οὔτε πανταλόνι. Ἡ μόνη του σκέψις ἦτο πῶς θὰ κατεβρόχθιζε ταχύτερον τὰς ἀποστάσεις μέχρι τῆς Ρουμανικῆς πρωτευούσης.

— Σᾶς ἔδωσαν ἴσως, κατὰ λάθος, κύριε, τὰ τηλεγραφήματα τοῦ «Χρόνου» πρὸς ἐμέ ;

— Ποσῶς.

— Μπίγκρ! Μὰ τότε τί μοῦ λέει ὁ διερμηνεύς ;

— Αὐτὸς ἄλλο θέλει νὰ πῇ καὶ ἄλλο λέει. Τοῦ χρειάζεται καὶ αὐτουνοῦ διερμηνεύς.

Τέλος τὰ τηλεγραφήματα εὑρέθησαν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ξενοδοχείου. Ἦσαν ὁδηγίαι: «Σπεύσατε, ἔλεγε τὸ ἕνα, περιγραφάς, ἐντυπώσεις, συνεντεύξεις»! Ἐκατεβήκαμε γρήγορα εἰς τὴν ἀποβάθραν, ὅπου ἕνα «σλέπι» Αὐστριακόν, τεράστιος χιονώδης κύκνος, ἐκολύμβα εἰς τὸ θολὸν ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Ἀπὸ τὴν κιγκλιδωτὴν κωπαστὴν τοῦ κομψοῦ πλοίου ἐβυθίζαμε μετ' ὀλίγον τὸ βλέμμα πρὸς βορρᾶν πρὸς τὰς μεγάλας παραδουναβίους ἐκτάσεις τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Σλαβονίας, ἐκεῖθεν τῆς ὁποίας ἐμαντεύαμεν ὑπὸ τὴν πυκνὴν καταχνιὰν τὴν Κροατίαν.

— Χμ! αὐτὴ ἡ περίεργη μοναρχία! ἐψιθύρισεν ὁ Γάλλος δημοσιογράφος. Εἶνε μία ἄλλη Τουρκία, μὲ τὸ μωσαϊκὸν τῶν φυλῶν της. Τί λέτε ; Δὲν σᾶς φαίνεται ὀλίγον ὡς ἐμπορικὸν ὑπὸ διάλυσιν ;

— Ἀκριβῶς...

— Αὐτὸς ὁ μοιραῖος ποταμὸς ἐδῶ θὰ γείνῃ ρὸζ κανένα πρωΐ. Ἔχουν νὰ φᾶνε πολλοὺς τὰ ψάρια του.

Καὶ μετ' ὀλίγων στιγμῶν σιωπὴν ἐψιθύρισε.

— Θ' ἀκολουθήσουν σπουδαῖαι ἀναστατώσεις, πιστεύω, εἰς τὸν συνδυασμὸν τῶν διεθνῶν καὶ Βαλκανίων δυνάμεων. Θὰ ἰδοῦμε τὴν Ἰταλίαν, αἴφνης, νὰ συμμαχήσῃ κατ' ἀνάγκην μὲ τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ μὴ τὴν ἔχῃ ἀντίπαλον εἰς τὴν Μεσόγειον. Μάλιστα! Θὰ τὸ ἰδοῦμε αὐτό! Θὰ ζήσουμε καὶ θὰ τὸ ἰδοῦμε!

Οἱ μεγάλοι τροχοὶ ἤρχισαν νὰ στρέφωνται μὲ ρυθμικοὺς παφλασμοὺς εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου καὶ ἡ Σερβικὴ πρωτεύουσα νὰ φεύγῃ ἀργὰ ὄπισθέν μας, νὰ φασματοποιῆται μέσα εἰς τοὺς καπνοὺς τῆς πρωϊνῆς ὁμίχλης καὶ τέλος νὰ χάνεται ἀπὸ τὰ μάτια μας. Ἐπλέαμε τώρα ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Οὐδέποτε ἄλλοτε ἠσθάνθην τόσον ζωηρὰν τὴν ἀλήθειαν τῆς τραγικῆς ἀναφωνήσεως τοῦ Φλωμπέρ: «Φτωχὴ πέννα! Ὁποῖον ἄθλιον ἐργαλεῖον ἀνάμεσα στὰ δάχτυλά μου!» ὅσον αὐτὴν τὴν στιγμὴν, ποῦ θὰ ἤθελα νὰ περιγράψω τὸ ἑπτάωρον ὄνειρον τῆς διπλῆς παρελάσεως τῶν θαυμασίων ὀχθῶν, τὰς ὁποίας ἡ φύσις ἐπροίκισε μὲ ἀπιστεύτους καλλονὰς, καὶ ἡ ἱστορία ἐπλούτισε μ' ἔνδοξα κάστρα καὶ συγκινητικὰς ἀναμνήσεις. Πῶς νὰ περιγράψῃ κανεὶς, ἀλήθεια, ὅλους ἐκείνους τοὺς θριάμβους τῆς γραφικότητος, οἱ ὁποῖοι ἀποκαλύπτονται εἰς κάθε στιγμὴν ἀλλεπάλληλοι, καθὼς αἱ δύο ταινίαι τῶν χειλέων τῆς μαιανδρικῆς κοίτης ξεδιπλώνονται πρὸ τῶν βλεμμάτων τοῦ ταξειδιώτου, ὡς ἀπὸ κᾶποιον ἐργαλειὸν μαγίσσης μὲ ἀνεξάντλητον φαντασίαν καὶ ὑπεράνθρωπον τέχνην; Πῶς ν' ἀποδώσῃ κανεὶς μὲ λέξεις τὸ εἰδυλλιακὸν θέλγητρον μικρῶν κολπίσκων, ὅπου τὰ δεντράκια εἶνε σκυμμένα καὶ πίνουν ἀπλήστως τὴν δρόσον τοῦ ρεύματος, ἐνῷ τὰ κυνηγετικὰ καὶ τὰ ψαράδικα βαρκάκια ταλαντεύονται ὄπισθεν πυκνῆς καλαμιᾶς, πῶς τὴν βιβλικὴν μακαριότητα μεμονωμένων ἀγροικιῶν μὲ τὰ κόκκινα κεραμμύδια καὶ τοὺς λαοὺς τῶν κατοικιδίων ποῦ βόσκουν ἐπάνω εἰς βελουδένιαν χλόην ὑπὸ τὰ πλούσια φυλλώματα αἰωνοβίων πλατάνων; Πῶς νὰ συγκρατήσει κανεὶς μὲ φράσεις τὰ φευγαλέα ὁράματα τῶν παροχθίων μικρῶν Οὐγγρικῶν καὶ Σερβικῶν πόλεων μὲ τοὺς δαιδάλους τῶν οἰκοδομῶν, τῶν γελαστῶν κήπων καὶ τῶν ἀλσυλίων, τῆς Τρόστσκας, τῆς Δομπροβίτσας, τῆς Μολδόβας, τῆς Μπράτιοσας, τῆς Τέκια, τῆς Ὄρσοβας καὶ πῶς τὸ ἐπιβλητικόν, τὸ τραγικὸν μεγαλεῖον τῶν Σαρακηνῶν φρουρίων τῆς Σεμέντριας, τὰ ὁποῖα καθρεπτίζουν τὰ ὑπερύψηλα χορταριασμένα τείχη των εἰς τὰ θολὰ νερά; Κ' ἔπειτα μὲ ποίας ἐκφράσεις νὰ κρυσταλλώσῃ κανεὶς τὰ μελαγχολικὰ καὶ ἀόριστα αἰσθήματα ποῦ κυριεύουν τὴν καρδίαν του πρὸ τῆς σιδηρᾶς πύλης, μεταξὺ τῶν βραχωδῶν κλιτύων τῶν Καρπαθίων καὶ Βαλκανίων ὀρέων, αἱ ὁποῖαι κρημνίζονται δεξιᾷ καὶ ἀριστερὰ πρὸς τὸν ποταμὸν, φέρουσαι τὰ ὁρόσημα δύο συγχρόνων κρατῶν κ' ἐπὶ γρανιτώδους τοίχου σκαλισμένην μίαν ἐπιγραφὴν τοῦ Τραϊανοῦ, ἔνδοξον λείψανον τῆς ἱστορίας ἑνὸς λαοῦ κοσμοκράτορος; Ἐγώ, τοὐλάχιστον, παραιτοῦμαι. Ἡ μετριοφροσύνη δὲν εἶνε μόνον χριστιανικὴ ἀρετή. Εἰς μερικὰς περιστάσεις εἶνε καὶ φιλολογική.

ΟΡΣΟΒΑ

Τὸ πλοῖον «ἔπεσε δίπλα» εἰς παλαιὰν ξυλίνην ἀποβάθραν εἶδος «ποντὸν», ποῦ ἐνθύμιζε τ' ἀνάλογα τῆς Βενετίας ἢ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τὴν μεγάλην γέφυραν, ὅπου ἀράζουν τὴν νύκτα πολύφωτα καὶ πολυθόρυβα τὰ βαπο- ράκια τοῦ Βοσπόρου. Πρὸ τοῦ κιγκλιδώματος, μουχλιασμένου, ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν τοῦ ποταμοῦ, ὑπῆρχε ζωντανὸν ἄγαλμα. Οὖγγρος φρουρὸς, μὲ κοντὸν μάνλιχερ εἰς τὴν θέσιν τοῦ «ἀναρτήσατε ἄρμ», τὴν λόγχην ἐπὶ τῆς κάννης, μαυροφορεμένος, γαντοφορεμένος καὶ μὲ τρεῖς οὐρὰς πετεινῶν, αἱ ὁποῖαι κατέπιπταν εἰς καταρράκτας πτερῶν ἀπὸ τὸ μαλακόν του καπέλλο πρὸς τοὺς ὤμους.

Εἰς τὴν ὄχθην, ὑπὸ τὰ πυκνὰ φύλλα μεγάλης δενδροστοιχίας, ἐστάθμευαν τέσσαρες πέντε βιτώριες, μὲ θαυμάσια ἄλογα καὶ ἁμαξάδες, οἱ ὁποῖοι δὲν κινοῦνται διόλου ἀπὸ τὰς θέσεις των ἂν δὲν τοὺς φωνάξῃς. Τὸ κυνήγιον ἐπιβατῶν μὲ φωνὰς, σπρωξίματα καὶ τὰς λοιπὰς συνήθεις σκηνὰς τῶν ἑλληνικῶν σιδηροδρομικῶν σταθμῶν ἐκεῖ ἀπαγορεύεται διὰ προστίμου. Διὰ μέσου τῶν κλάδων τῆς δενδροστοιχίας ἐκρυφοκύτταζε μία παράταξις ἀπὸ συμμετρικὰ σπίτια, κομψὰ κουτάκια δι' ἀνθρωπίνους ὑπάρξεις, μαγαζάκια, μικρὰ ζαχαροπλαστεῖα καὶ καφενεδάκια ποῦ ἄστραφταν ἀπὸ καθαριότητα. Εἰς τὸ πεζοδρόμιον ἐχάζευαν, ὑπὸ τὰ ὀμπρελλάκια των, τὴν ἄφιξιν τοῦ ἀτμοπλοίου κάμποσες γυναῖκες,

ξανθὲς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καλοφτιασμένες, μὲ γεμᾶτες καμπύλες καὶ στερεὰ περιγράμματα, θαύματα δροσιᾶς καὶ ὑγείας, φορβάδες εὐγενοῦς, καλλιεργημένης ράτσας. Ἡ ὑποδοχὴ αὐτὴ τοῦ ἀτμοπλοίου εἶνε, ὅπως ὁ περίπατος εἰς τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς εἰς ὅλας τὰς μικρὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις ὅλου τοῦ κόσμου, μία ἐκ τῶν ὀλίγων διασκεδάσεων τῶν κατοίκων.

— Ὄρσ'βααααα! εἰδοποίησε μὲ στεντορείαν φωνὴν τοὺς ἐπιβάτας ὁ κάπο-καμερῶτος.

Ἐπεχειρήσαμεν ν' ἀποβιβασθῶμεν: ὁ αἰώνιος Αὐστριακὸς ἀστυνομικὸς, μὲ τὸ αἰώνιον καχύποπτον βλέμμα, τὸ αἰώνιον ἐνοχλητικὸν ὕφος, μᾶς ἐζήτησε τὸ αἰώνιον διαβατήριον. Βρὲ οὖξω λοιπόν! Τί διάβολο διεστραμμένη φαντασία εἶνε αὐτή ; Ὅλος ὁ κόσμος νομίζετε ὅτι κατοικεῖται ἀπὸ καθάρματα ;

— Κύριε, δὲν συνηθίζω νὰ ἐπιδεικνύω ποτὲ, εἰς κανένα, ὅταν ἐπιθυμῇ νὰ μάθῃ τὴν ταὐτότητά μου, ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν εἶνε αὐτὸς, τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἐπισκεπτήριόν μου, εἶπεν ὁ Γάλλος δημοσιογράφος εἰς τὸν ἀστυνομικὸν, μὲ τόσον βίαιον ὕφος, ὥστε πρὸς στιγμὴν ἐνόμισα ὅτι θ' ἁρπαχτοῦν καὶ θὰ κυλισθοῦν κάτω γρονθιζόμενοι.

— Μπίτε, γκέμπεν ζῖ ἒς μίρ!

— Βουαλὰ μὸν μπιγιέ!

Καὶ τότε εἶδα ἐκεῖ τὸ θαῦμα τῆς ἰσχύος ἑνὸς παγκοσμίου φύλλου: Ὁ ἀστυνομικὸς ἐτσαλάκωσε διὰ μίαν στιγμὴν τὴν σοβαρότητά του. Τὸ ἐπισκεπτήριον ἔλυσεν ἀμέσως τὰ γόνατα τῆς Αὐστριακῆς ἀκαμψίας.

— Ὁρίστε, περᾶστε!

— Κανάγια! ἐμουρμούρισεν ὁ Γάλλος συνάδελφος. Μὲ κρατοῦσες ἐδῶ ἀλλὰ σοῦσπαζα τὴ μουσούδα!

Μετὰ θαυμάσιον ἐξοχικὸν περίπατον κατὰ μῆκος τῆς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως καὶ ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν φυλλωμάτων πανυψήλων δένδρων, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν μεγάλην σι-

δηρᾶν γέφυραν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπὸ τὴν Οὐγγαρίαν μεταβαίνει κανεὶς εἰς τὴν Ρουμανίαν. Ἡ μεθόριος τῶν δύο χωρῶν εἶνε ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τῆς γεφύρας, ὅπου ἐφρούρουν ἀντιμέτωποι δύο λογχοφόροι ὑπήκοοι τοῦ Βασιλέως Καρόλου ὁ ἕνας, τοῦ Αὐτοκράτορος Φραγκίσκου ὁ ἄλλος. Ἡ μισὴ γέφυρα εἶνε τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ ἄλλη μισὴ τῆς Ρουμανίας ; Ἀγνοῶ. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ Αὐστριακὸς σκοπὸς μᾶς ἄφησε νὰ προχωρήσωμεν ἕως τὴ μισή, ὅπου μᾶς ἐσταμάτησεν ὁ Ρουμᾶνος.

— Ἄλτ! Ἀπαγορεύεται!

Ταῦτα εἶπεν εἰς τὴν μητρικήν του γλῶσσαν, πλὴν ἀπὸ τὸ ὕφος του ἐκαταλάβαμεν ὅτι θὰ μᾶς ἐσούβλιζεν ἂν ἐκάναμε ἀκόμη μισὸ βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός. Ὅθεν ἱστάμεθα μεταξὺ Οὐγγαρίας καὶ Ρουμανίας, χωρὶς νὰ ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πρώτην, διότι ὁ σκοπὸς μᾶς ἐδήλωσεν ὅτι εἴμεθα ἐλεύθεροι νὰ περάσωμεν, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ μείνωμεν ἐπὶ Οὐγγρικοῦ ἐδάφους, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν δευτέραν. Ὁ δὲ οὐρανός, ἐπιθυμῶν νὰ μᾶς τιμωρήσῃ, ἀγνοῶ διὰ ποῖα παρῳχημένα μας ἁμαρτήματα, μᾶς ἐξαπέστειλεν ἐντὸς ὀλίγου ραγδαίαν βροχήν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐμουσκέψαμεν ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν.

— Σακρμπλέ! Τὸ πρᾶγμα καταντᾷ τραγῳδία! Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἐδῶ ψυχὴ ζῶσα, ἄνθρωπος μὲ τὸν ὁποῖον νὰ ἠμπορῇ νὰ συνεννοηθῇ κανείς ;

Ἀρχίσαμε μὲ τὸν σκοπὸν τὴν παντομίμαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Γάλλος ἀνταποκριτὴς διέπρεψε, διότι τὴν γλῶσσαν τῶν νευμάτων ὡμίλει ἐπὶ μῆνας μὲ τοὺς μαύρους τοῦ Ἀλγερίου, ὅταν εἶχεν ἐπιχειρήσει δημοσιογραφικὴν ἐκστρατείαν ἐκεῖ κάτω. Οἱ ἡμέτεροι Μπαλαφάρας, Ἀβραὰμ Παντελιάδης καὶ Τιμολέων Ἀνδριόπουλος, ἂν τὸν ἔβλεπαν μόνον μισὴ ὥρα, πολλὰ θὰ ἐδιδάσκοντο διὰ τὴν παράστασιν τῆς Γενοβέφας καὶ τοῦ διαβόλου Ροβέρτου. Πλὴν ὁ Ρουμᾶνος στρατιώτης ἦτο τόσον βραδύνους, ὥστε κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ ὅτι ζητοῦμεν κάποιον ἀνώτερόν του μόλις ὅταν ἔπαυσεν ἡ βροχὴ κ' ἐβγῆκε τὸ οὐράνιον τόξον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μᾶς ἔκαμε νὰ πιστεύσωμεν εἰς αἰφνιδίαν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἐπὶ τέλους ὁ «ἁρμόδιος» ἀνεφάνη. Ἦτο ἕνας ὑπάλληλος μὲ πολιτικά, ὅστις μᾶς ἐδήλωσεν ὅτι ἡ μὲν εἴσοδος ἦτο ἐλευθέρα, ὅτι ἔπρεπε ὅμως νὰ ὑποστῶμεν ἰατρικὴν ἐξέτασιν διὰ τὸν φόβον τῆς χολέρας.

— Λαμπρά! Τότε ἂς ἔρθῃ ὁ γιατρὸς νὰ μᾶς ἐπιθεωρήσῃ μιὰ στιγμή!

— Ἀδύνατον ! Ὁ γιατρὸς εἶνε πέντε λεπτὰ μακρὰν ἀπ' ἐδῶ, εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τῆς Βερτσιορόβας.

— Ἂς λάβῃ, λοιπόν, τὸν κόπον καὶ τὴν εὐγενῆ καλοσύνην νὰ κάμῃ αὐτὸν τὸν μικρὸν περίπατον ἕως ἐδῶ. Ἂν προτιμᾷ ὄχημα, ἰδοὺ τὸ ἁμάξι μας!

— Ἀδύνατον, κύριε! Τὸ ἁμάξι εἶνε Οὐγγρικόν. Δὲν μπορεῖ νὰ περάσῃ.

— Ὥστε ; Θὰ ξενυχτύσουμ' ἐδῶ ; Θὰ χάσουμε τὸ ἐξπρὲς καὶ ἴσως τὸ συνέδριον τοῦ Βουκουρεστίου ;

— Ὄχι. Νὰ γυρίσετε πίσω εἰς τὴν Ὄρσοβα, νὰ πάρετε τὸ τραῖνο καὶ νἄρθετε μ' αὐτὸ στὸ σταθμὸ τῆς Βορτσιορόβας ὅπου εἶνε ὁ γιατρός.

— Ἔλεος, τέκνον μου! Ξέρεις τί ὥρα φεύγει ἄλλο τραῖνο ἀπὸ τὴν Ὄρσοβα ; Στὴ μισὴ τὰ μεσάνυχτα!

— Χμ! Τί νὰ σᾶς κάμω ;

— Μὰ εἶνε ἁπλούστατον, φίλε μου! Νὰ μᾶς ἀφήσῃς νὰ περάσουμε μὲ τὸ ἁμάξι ἕως τὴ Βερτσιόροβα. Τί μὲ τ' ἁμάξι, τί μὲ τὸ τραῖνο! Δὲν εἶνε τὸ ἴδιο ;

— Ὄχι, κύριε! Ἡ ὑπηρεσία δὲν ἀφίνει μὲ ἁμάξι, μὲ τὸ τραῖνο ἀφίνει.

— Πολὺ ἰδιότροπη εἶνε αὐτὴ ἡ κυρία. Καὶ πολὺ ἀπάνθρωπη. Τί διάβολο! Θὰ περάσουμε μιὰ νύχτα ὀρθοὶ γιὰ ἕναν ἀπλοῦν τύπον; Γιατί μὲ ἁμάξι ὄχι καὶ μὲ τραῖνο ναί;

— Δὲν ξέρω, κύριε!

— Φυσικά, πῶς νὰ ξέρῃς! Κἄποτε μοῦ φαίνεσαι ὁ σοφώτερος τῶν λαῶν!

ΕΙΣ ΕΝΑ ΣΤΑΘΜΟΝ

Ἀπληστία τ' ὄνομά σου, ἁμαξᾶ, θ' ἀνακράξω, κατὰ τὸ «ἀστασία τ' ὄνομά σου, γυνὴ» τοῦ μακαρίᾳ τῇ λήξει ρωμαντικοῦ. Εἰς ὅλα τὰ γεωγραφικὰ μήκη καὶ πλάτη, κάτω ἀπ' ὅλα τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὀνόματα καὶ ὑπὸ τὰ βλέμματα ὁποιασδήποτε ἀστυνομίας εἶσαι ἡ μάστιξ τοῦ ξένου: Ὅσα νὰ σοῦ δώσουν θὰ ζητήσῃς κι' ἄλλα.

Γνωρίζετε τὸ ἀνέκδοτον τοῦ γονδολιέρη. Ἕνας Ἀμερικανὸς ἐστοιχημάτισε μ' ἕνα συμπατριώτην του νὰ πληρώσῃ τὸν Βενετσιάνον κατὰ τρόπον ποῦ νὰ μείνῃ τελείως εὐχαριστημένος. Τὸν ἐφώναξε, πράγματι, κ' ἐζήτησε νὰ τοὺς περάσῃ ἀπὸ τὸ ἕνα πεζοδρόμιον τοῦ μεγάλου καναλιοῦ εἰς τὸ ἄλλο — ἀπόστασις τριάντα μέτρων. Μεθ' ὃ τοῦ ἔδωσε μίαν στερλίναν, ἤτοι ἕνα φράγκο διὰ κάθε μέτρον, ὅσον δὲν πέρνει οὔτε τὸ πηδαλιουχούμενον τῆς Βιέννης, οὔτε κανὲν ἀεροπλάνον ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτας. Ὁ γονδολιέρης ἔκαμε τοῦμπες, ἀπεκάλεσε μαρκήσιον, βαρῶνον, δοῦκα τὸν Ἀμερικανὸν καὶ ἀπεμακρύνθη. Ὁ ἄλλος ἑτοιμάσθηκε νὰ πληρώσῃ τὸ στοίχημα, ὅταν ὁ γονδολιέρης ἐξαναγύρισε, ἀπεκαλύφθη, ἐγονυπέτησε καὶ ἤρχισε νὰ θρηνῳδῇ:

— Σινιὸρ ντούκα! Δόστε μου, τοῦ καϋμένου, καὶ μία λιρίτσα (Ἰταλικὴ δραχμὴ) ἔτσι, γιὰ νὰ μὴ χαλάσω τὴ στερ-

λίνα. Θέλω νὰ τὴν κρατήσω ὡς ἀνάμνησιν τῆς γενναιοδωρίας σας.

Ὁ ἁμαξᾶς τῆς Ὄρσοβας ἐφάνη διακριτικώτερος. Διὰ νὰ μᾶς πάῃ ἀπὸ τὴν συνοριακὴν γέφυραν τῶν στεναγμῶν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν — διάστημα τεσσάρων περίπου χιλιομέτρων — μᾶς ἐζήτησε δέκα φράγκα! Ἤδη τὰ πέντε ποῦ τοῦ ἐδίναμε ἦσαν πολλά, διότι κατὰ τὴν ἀστυνομικὴν διατίμησιν, ἀντίγραφον τῆς ὁποίας ἐκρέματο καλῶς κορνιζαρισμένο εἰς ἐμφανῆ θέσιν τῆς αἰθούσης ἀναμονῆς, ἦσαν ἀρκετὰ μόνον τρία. Πλὴν ὁ θαυμάσιος μᾶς ἐτόνισε ὅτι κύριοι «καθ' ὅλα καθὼς πρέπει» δὲν ὀφείλουν νὰ συζητοῦν τόσον μηδαμινὰ πράγματα.

— Ὅπου ἀποδεικνύεται, μοῦ εἶπεν ὁ Γάλλος δημοσιογράφος, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶνε πολὺ πρακτικώτεροι. Ἔχουν μίαν διατίμησιν ἁμαξῶν διὰ τὸν τύπον, ἀλλὰ δὲν τὴν κρεμοῦνε εἰς δημόσια μέρη, ἀφοῦ ξέρουν ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως θὰ παραβιασθῇ.

Μέχρις ὅτου παραλάβουν τὰς ἀποσκευάς μας εἰς τὸν σταθμὸν διὰ νὰ μπορέσωμεν, ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ αὐτὴν τὴν φροντίδα, νὰ εὕρωμεν ἕνα ἄσυλον, ὅπου νὰ περάσωμεν ἕως τὰ μεσάνυκτα ποῦ θὰ ἔφευγε τὸ τραῖνο, διεσκεδάζαμε τὴν ἀνίαν μας, μὲ τὸ διάβασμα τῆς διατιμήσεως. Ἰδοὺ δύο διατάξεις:

«Διὰ γάμους κορώνας 2.»

«Διὰ βαπτίσεις κορ. 4.»

Ὅθεν ἐσπάσαμε τὸ κεφάλι μας νὰ μαντεύσωμεν διατί ὁ ἀστυνόμος Ὄρσοβας ἔκρινεν ὅτι ἕνας ἁμαξᾶς ὀφείλει νὰ λάβῃ, ὅταν πηγαίνῃ ἕναν προσκεκλημένον εἰς βαπτίσια, τὰ διπλάσια ἐκείνων ποῦ θὰ ἔπερνεν ἀπὸ τὸν ἴδιον, μεταβαίνοντα εἰς γάμον.

— Μὴ ματαιοπονῆτε, κύριοι, ἐπενέβη ἕνας ταξειδιώτης, Γάλλος ἰατρός, ἐπιστρέφων εἰς Παρισίους ἀπὸ τὸ Βελιγράδιον, ὅπου εἶχε προσφέρει τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὰ νοσοκομεῖα τραυματιῶν πολέμου. Εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους ἐδῶ

ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ζητῇ κανεὶς τὸ γιατί. Διαφορετικὰ κινδυνεύει νὰ δυστυχίσῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς. Ἴσως ὁ ἀστυνόμος αὐτὸς εἶνε ὀπαδὸς τοῦ Μάλθου καὶ φορολογεῖ ἐμμέσως τὴν τεκνοποιΐαν.

Ἐτρυπώσαμεν εἰς ἕνα καφεζυθεστιατόριον, ὅπου ἀπεφασίσθη νὰ σκοτώσωμεν τὰς μακρὰς ὥρας τῆς ἀναμονῆς. Ὑπὸ τὸ μικρόν του ὑπόστεγον ὑπῆρχε θάλασσα χρυσῶν ἐπωμίδων, γυαλιστερῶν κομβίων καὶ ὀφθαλμῶν, δάσος στριμμένων μυστάκων καὶ πτερνιστήρων, πυκνὸς καταυλισμὸς ὁλοκλήρου τάγματος, εἰκὼν μικρογραφικὴ τῆς δυαδικῆς μοναρχίας, ἥτις εἶνε πάντοτε στρατόπεδον ἐν ἀνακωχῇ. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο ἀνυπόφορος μέσα εἰς τὸ κλουβὶ ἐκεῖνο τῶν παπαγάλλων καὶ τῶν τσαλαπετεινῶν, οἱ ὁποῖοι ἐφλυάρουν πίνοντες ἕνα περίδρομον μπύρα εἰς κολοσσιαῖα ποτήρια, φέροντα ζάλην καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἁπλοῦν θεατήν των.

Εἰς ἕνα κιόσκι αὐτοσχέδιον νεαρὰ Οὑγγαρέζα ἔψαλλε παθητικὰ ἐγχώρια τραγούδια, συνοδευομένη ἀπὸ δύο νυσταλέα βιολιὰ κ' ἕνα βιολοντσέλο, ζῶσαν εἰκόνα τῆς ἀνθρωπίνης ἀπογοητεύσεως. Ἐνόμιζες ὅτι ὁ πλανόδιος ἐκεῖνος μουσικὸς δὲν ἐπερίμενε παρὰ νὰ τελειώσῃ τὸ κομμάτι διὰ ν' ἀποσυρθῇ ἀμέσως καὶ ἀπαγχονισθῇ.

Οἱ στρατιωτικοὶ ὅμως ἤκουον μὲ κατάνυξιν, ἡ ὁποία δὲν ὠφείλετο τόσον εἰς τὴν μουσικὴν, ὅσον εἰς τὰς τορνευτὰς κνήμας τῆς νεαρᾶς Οὑγγαρέζας, ὅπου συνέκλιναν ὅλων τὰ βλέμματα, ὅπως αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες εἰς τὰ κυρτὰ κάτοπτρα. Οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχαν ἄδικον. Καὶ ὁ Ζεὺς ὁ ἴδιος θὰ ἐκύτταζε μειδιῶν χωρὶς ἄλλο τὸ τέλειον ἐκεῖνο ἔργον τῶν χειρῶν του. Οἱ σύντροφοί μου ἐνθουσιάσθησαν ἐπίσης καὶ ἀπεφάσισαν νὰ στείλουν κάρτ-ποστὰλ εἰς τὰς κυρίας τῆς καρδίας των, εἰς τὰς ἀγνώστους αὐτὰς ἐπρόσθεσα τὰ σέβη μου εἰς τὴν ἐξωτικὴν δι' αὐτὰς γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοφῶντος, μεθ' ὃ ἐδειπνήσαμεν καὶ ἀπεκοιμήθημεν εἰς τοὺς πάγκους τοῦ καταστήματος ὡς ἀλῆται. Οὐδεμία

σοβαρὰ μήτηρ θ' ἀπεφάσιζε νὰ μᾶς δώσῃ τὴν χεῖρα τῆς θυγατρός της εἰς Ὄρσοβαν. Εὐτυχῶς τὸ μεσονύκτιον ἐπήραμε τὸ τραῖνον διὰ Βερτσιορόβαν, ὅπου δύο ὑγειονομικοὶ ὑπάλληλοι μὲ μεγάλους ψεκαστῆρας μᾶς ἔλουσαν μὲ φορμὸλ διὰ νὰ εἰσέλθωμεν ἄσπιλοι καὶ ἀμόλυντοι εἰς τὸ Ρουμανικὸν ἔδαφος.

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Ὅπως ὅλαι αἱ Βαλκανικαὶ χῶραι ἀπαράλλακτα καὶ ἡ Ρουμανία, ἡ ὁποία, μολαταῦτα, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ συγκαταλέγεται μεταξὺ αὐτῶν, ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν πόλιν, μᾶλλον μικρὰν, καὶ πολλὰ χωρία. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀλλοῦ τὰ χωρία ἐργάζονται καὶ ὀλίγον διὰ λογαριασμόν των, ἐνῷ εἰς τὸ παραδουνάβιον κράτος τοῦ βασιλέως Καρόλου οἱ ἄνθρωποι τοῦ ὑπαίθρου δουλεύουν ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν πόλιν. Ἀρκεῖ μία ματιὰ πολλάκις ἀπὸ παραθυράκι τοῦ σιδηροδρόμου πρὸς τὰ ἔξω, πρὸς τοὺς φεύγοντας κάμπους, διὰ νὰ πεισθῇ κανεὶς ἀμέσως περὶ αὐτοῦ. Πουθενὰ πραγματικῶς, ἴσως οὔτε εἰς τὴν Ρωσσίαν, ἡ ἀθλία περιβολὴ, τὰ κουρέλια, ἡ ὠχρότης, αἱ ρυτίδες καὶ γενικῶς τὸ φοβερὸν ἐξηντλημένον ὕφος τῶν γεωργῶν δὲν εὑρίσκεται εἰς τόσον ὀξεῖαν, καταφανῆ καὶ τραγικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸν πλοῦτον τῆς γῆς, τὴν ἀκόλαστον βλάστησίν της, τὴν ἀπερίγραπτον γονιμότητά της, πρὸ πάντων εἰς Δημητριακά. Τί γίνεται, λοιπὸν, ὅλη αὐτὴ ἡ παραγωγή ; Μετουσιώνεται εἰς ναπολεόνια, σᾶς ἀπαντοῦν, τὰ ὁποῖα ἀφοῦ μείνουν ὀλίγας ἡμέρας, ὀλίγας στιγμὰς πολλάκις, εἰς τὰ χρηματοκιβώτια τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων, μιᾶς τάξεως ποῦ ζῇ μὲ τὸν πλέον ξιππασμένον τρόπον εἰς τὸ Βουκουρέστι, περνοῦν ἀμέσως εἰς τὰ τσαντάκια κοκοττῶν διὰ νὰ ἐξατμισθοῦν εἰς πλῆθος μικρῶν ματαιοτήτων. Κατόπιν — ζητήσατε τὸν αἰώνιον Ἑβραῖον ἢ τὸν Ἕλληνα, ὅστις νηφάλιος, ὑπολογιστικὸς,

ἐγκρατὴς, σώφρων, κερδοσκοπεῖ ἐπάνω εἰς τὰς ἀδυναμίας
τοῦ νεοπλούτου καὶ τῶν τριάκοντα δύο στιλπνῶν ὀδόντων
τοῦ ἐξ ἀριστερᾶς χειρὸς τρυφεροῦ του ἡμίσεος! Ἰδοὺ μὲ
τρεῖς λέξεις ἡ Ρουμανία.

Εἰς τὸ βαγκὸν-ρεστωρὰν μία συλφὶς, ἀπὸ αὐτὰς ποῦ βυ-
ζαίνουν τὸ αἷμα καὶ τὸν ἱδρῶτα τῆς χώρας, θαῦμα κομ-
ψότητος, θρίαμβος χαρίτων, τέρας σανσυαλισμοῦ καὶ προ-
κλητικότητος, πρὸ τοῦ ὁποίου ἡ ὡραία Φορναρίνα θὰ ἔκα-
νε τὴν ἐντύπωσιν βρέφους τοῦ γάλακτος, ἔπερνε τὴν σο-
κολάτα της. Μεθυστικὸν ἄρωμα ἐπλανᾶτο τριγύρω της.
Βλέμματα σαρκοφάγα ἐξετόξευαν οἱ ἐπιβάται εἰς τὰ ἡμί-
γυμνα μπράτσα καὶ τὸν κύκνειον λαιμὸν, πρὸς περιγραφὴν
τοῦ ὁποίου εἰς μάτην θὰ ἐξήντλουν ὅλας τὰς κλασικὰς πα-
ρομοιώσεις τοῦ λευκοῦ, ἐνῷ τὸ γκαρσόνι σαγηνευμένο, δὲν
ἔφευγε ἀπὸ κοντά της, ἕτοιμον νὰ προλάβῃ τὴν παραμικρὰν
θέλησίν της. Εἰς ὅλας τὰς κινήσεις ὑπῆρχεν ἡ συναίσθησις
τῆς γοητείας, τὴν ὁποίαν ἐξήσκει, ἡ ἐπίγνωσις τῆς δυνά-
μεώς της καὶ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἄλλων, ὁ ναρκισσισμὸς
καὶ ἡ προπέτεια τοῦ χαϊδεμένου παιδιοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως
ὁλόκληρος ἡ ἐπιτήδευσις τῆς παθητικότητος, τῆς ἀσθενείας
καὶ τοῦ μισοκακόμοιρου τῆς καθ' αὑτὸ γυναικείας φύσεως,
κἄτι τέλος ποῦ ἕλκει καὶ προκαλεῖ τρομερὰ, χωρὶς νὰ προσ-
βάλλῃ διόλου τὰς ἀξιώσεις ὑπεροχῆς τοῦ ἄρρενος. Εἶχε
τρελλάνει τὸν κοσμάκην ἐκεῖ μέσα. Εἰς μίαν ἀπότομον καμ-
πύλην τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἡ κεντρόφυξ τῆς πέ-
ταξε τὸ μαροκινὸ τσαντάκι ἀπὸ τὸ τραπεζάκι. Πάραυτα
δεκαπέντε μυστακίαι ἐπῆραν βουτιὰν εἰς τὸ πάτωμα, δια-
πληκτιζόμενοι ποῖος θὰ τὸ ἀνασύρῃ πρῶτος, ὡς Καλύμνιοι
σφουγγαράδες τὴν ἡμέραν τῆς καταδύσεως τοῦ τιμίου καὶ
ζωοποιοῦ σταυροῦ. Νικητὴς ἀνεδείχθη νεαρὸς ἔφεδρος ἀν-
θυπολοχαγὸς τοῦ δεκάτου ὀγδόου πεζικοῦ συντάγματος, ὁ
ὁποῖος ἀντημείφθη διὰ μειδιάματος.

Ἡ μικρὴ, ἀφοῦ ἐπῆρε τὴν σοκολάταν της, ἔκαμε κἄτι
ἐξαίσιον: Ἔβγαλε ἀπὸ τὸ τσαντάκι της μίαν δεσμίδα ἑκα-

τονταφράγκων, τ' ἅπλωσεν εἰς τὸ τραπεζάκι τὰ καμάρωσεν
ὅπως ἕνας ἄγριος πτερὰ, γυαλιὰ καὶ κογχύλια, κ' ἔπειτα
ἤρχισε νὰ τὰ μετρᾷ, ἕνα πρὸς ἕνα, σιγὰ-σιγὰ, ὡς νὰ ἤθελε
νὰ πεισθῇ ὅτι πραγματικῶς ἦσαν δικά της. Μοῦ ἐνθύμισε
τὴν κυρίαν Χρυσάνθεμον τοῦ Λοτὶ, κατὰ τὴν σκηνὴν τοῦ
ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τὸν ἐραστήν της. Ἐπέστρεφεν εἰς Βου-
κουρέστιον προφανῶς ἀπὸ κάποιαν ἀγροτικὴν ἔπαυλιν πλου-
σίου γαιοκτήμονος καὶ τὰ κολαριστὰ ἐκεῖνα χαρτονομίσματα
ἦσαν, ἀναμφιβόλως τὸ ἀντάλλαγμα στιγμῶν ἀνίας καὶ πλή-
ξεως, τὰς ὁποίας εἶχε περάσει μαζῇ του εἰς τὴν ἐρημίαν.

Ἐνῷ τὴν ἔβλεπα νὰ καταγίνεται εἰς τὴν ἀρίθμησίν των
ἀνεπόλουν ὅλας τὰς διηγήσεις, τὰς ὁποίας μοῦ εἶχαν κάμει
διὰ τὴν ζωὴν τῶν Ρουμάνων ἀγροτῶν. Οἱ τρωγλοδῦται
βεβαίως ἦσαν εὐτυχέστεροι. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ἁπλῶς ὅτι
τὰ πιάτα εἶνε ἄγνωστα εἰς τὰ περισσότερα χωρία. Οἱ γε-
ωργοὶ τρώγουν τὴν «μαμαλίγκαν» των εἰς τὴν γῆν, μέσα
εἰς λάκκους καμωμένους εἰς τὸ χῶμα: Εἶνε δὲ «μαμαλίγκα»
χυλὸς ἀπὸ μπομποτάλευρον. Τὸ βράζουν μὲ χοιρινὸν λῖπος
σ' ἕνα μεγάλο καζάνι διὰ πενῆντα, ἑξῆντα, ὀγδόντα ἀνθρώ-
πους, ὅσους δούλους ἔχει ἕνα τσιφλίκι καὶ τὸ κενώνουν κα-
τόπιν σ' αὐτὲς τὴς γοῦβες τῆς γῆς. Ἀπὸ κεῖ τρῶνε μὲ τὰ
χέρια τους οἱ χωρικοί. Ἡ «μαμαλίγκα» ἔχει τὸν τόπον τοῦ
ψωμιοῦ. Τὸ καθημερινὸν καὶ ἀπαρέγκλιτον προσφάγι εἶνε
τὰ ψάρια τοῦ Δουνάβεως. Αὐτὸ τὸ προϊὸν, φυσικῶς ἄφθο-
νον εἰς τὸν ποταμὸν, ἔγεινεν ἀκόμη ἀφθονώτερον διὰ τῆς
ἐπιστημονικῆς καλλιεργείας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶνε φθη-
νότερον ἀπὸ τὸ καλαμπόκι. Κάθε τσιφλίκι πέρνει ἀπ' αὐτὰ
τὰ ψάρια μία, δύο χιλιάδες ὀκάδες. Οἱ χωρικοὶ τὰ ποστιά-
ζουν κατὰ γῆς εἰς τὸ ὕπαιθρον. Τὰ τοποθετοῦν κατὰ στρώ-
ματα τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ, φροντίζοντες νὰ τ' ἁλατίζουν. Σχη-
ματίζονται τοιουτοτρόπως τύμβοι μεγέθους μικρᾶς καλύβης,
ἐκτεθειμένοι βεβαίως εἰς ὅλας τὰς καιρικὰς μεταβαλάς, τὰς
βροχὰς, τὰ χιόνια καὶ τοὺς ἥλιους, ἀπόζοντες εἰς ἀκτῖνα
χιλιομέτρων καὶ προκαλοῦντες τὴς μυῖγες, αἱ ὁποῖαι πετοῦν

κατὰ μαῦρα νέφη τριγύρω. Τὰ ψάρια σαπίζουν συνήθως, ἀποσυντίθενται καὶ κολλοῦν τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δέ. Οἱ τύμβοι, λοιπὸν μεταβάλλονται εἰς πλακοῦντας στερεούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ ἐπιστάται τῶν τσιφλικίων κόβουν φέτες μὲ μεγάλα μαχαίρια καὶ μοιράζουν εἰς τοὺς γεωργοὺς μεσημέρι καὶ βράδυ ἀναλλοιώτως !

Οἱ πτωχοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπαναστατοῦν καὶ ζητοῦν νὰ τοὺς μεταχειρίζωνται καλλίτερα, νὰ τοὺς δίδουν νὰ τρῶνε τοὐλάχιστον. Ἀλλὰ αἱ πυροβολαρχίαι τίθενται ἀμέσως εἰς ὑπηρεσίαν τῆς τάξεως, δηλαδὴ τῆς κοκόττας, ἥτις, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ ἀνωτέρα ἀντίληψις τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, πρέπει νὰ ροκανίζῃ τοὺς κόπους τῶν ἀγροτῶν εἰς ὁλόκληρον·

— Ὂν βοᾶ ἰσί, μοῦ ἔλεγεν ἀργότερα εἰς Βουκουρέστιον διακεκριμένος Ρουμᾶνος, μὲ προφανῆ φιλαρέσκειαν, ντὲ μπέλ' φάμ ! Ὂν βοᾶ ἰσὶ ὖν σερταὶν ἐστετὶκ ντὰν λὲρ μανιὲρ ντὲ σ' ἀμπιγέ !

— Σὰν ντούτ, μὸν σέρ ! Εἶνε λόγος νὰ γίνεται;

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ

Ἕνας ἥλιος μέγας, λαμπρός, Κυριακάτικος, ἀνεδύετο ἀπὸ τὰ βάθη τῆς πρασίνης θαλάσσης τοῦ πάρκου, πέραν, εἰς τὸ ἄκρον τῆς γραφικῆς πόλεως, ὅπου, κάτω ἀπὸ τὸν λευκὸν πέπλον τῆς πρωϊνῆς ὁμίχλης, ἐτελοῦντο εἰς χρῶμα καὶ ὕφος οἱ πλέον παράδοξοι καὶ ἀπρόοπτοι γάμοι Εὐρώπης μὲ Ἀνατολήν. Τὴν ἀτμώδη γάζαν τρυποῦσαν μόνον καὶ ἀνέπνεαν ἐλεύθερα εἰς τὸ καθαρὸν κυανοῦν τοῦ αἰθέρος ὑπερτριακόσιοι τροῦλοι ἐκκλησιῶν, βαστάζοντες ὑψηλά, εἰς τὴν δόξαν τοῦ ἀπολύτου πρωϊνοῦ φωτός, χρυσοῦς σταυρούς. Καὶ ἀκτινοβολοῦσαν μὲ ἐξαιρετικὴν ἔντασιν αὐτὰ τὰ σύμβολα τοῦ μαρτυρίου διὰ τὴν ἀγάπην, τὴν αὐγὴν τῆς μεγάλης ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν πέντε βασίλεια ἐπὶ ἔτος ὁλόκληρον σπαραχθέντα, πνιγέντα εἰς τὸ αἷμα καὶ τοὺς καπνοὺς τοῦ πολέμου, ἐπανήρχοντο εἰς τοὺς γλυκεῖς κόλπους τῆς εἰρήνης.

Θὰ μποροῦσαν νὰ ὑπογράψουν τὴν συνθήκην ἀπὸ τὸ Σάββατον τὸ μεσημέρι, ὅταν ἡ ἐπιτροπὴ τῆς συντάξεως εἶχεν ἑτοιμάσει τὸ κείμενον καὶ τ' ἀντίγραφα. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ λείπῃ ἀπὸ τὴν σκηνὴν τῆς ἀποθεώσεως ὁ χορός, τὸ πλῆθος, ὁ λαός, ὁ μόνος ἱκανὸς νὰ δώσῃ τὸν τόνον, νὰ χύσῃ ψυχὴν εἰς τὸν ἑορτασμὸν τοῦ μεγάλου γεγονότος, ἀνέβαλαν τὴν Κυριακήν, ἡμέραν ἀργίας καὶ ἀναπαύσεως.

Ἀπὸ τὸ παράθυρον τοῦ ξενοδοχείου ἔβλεπα κάτω, εἰς τὴν πλακόστρωτον λεωφόρον, τὴν «κάλεα βικτόριϊ», τὸ πο-

λυθόρυβον καὶ πολύχρωμον πλῆθος τῶν ἐργατικῶν καὶ τῶν
ἀστῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ τὰ σιδερωμένα Κυριακάτικά των, ἔ-
σπευδαν νὰ ἐξασφαλίσουν θέσεις περὶ τὸ μέγαρον Στούρ-
ζα. τὸ βαρὺ καὶ πομπῶδες Γοτθικὸν κτίριον, ὅπου ἐπρό-
κειτο νὰ φθάση μετ' ὀλίγον ἡ λευκὴ περιστερὰ μὲ τὸν μικρὸν
κλάδον ἐλαίας. Αἱ συνοικίαι, ὁ κόσμος τοῦ παλαιοῦ Βουκου-
ρεστίου, ἐχύνετο ἀπὸ τὰ χαμηλὰ σπιτάκια πρὸς τὰ ἐκεῖ,
ἀραιὸς στὴν ἀρχή, πυκνότερος ἔπειτα, διὰ νὰ πολιορκήση
τ' ἀνάκτορα τοῦ Βασιλέως Καρόλου, τὸ ἐπίμηκες καὶ ἁ-
πλοῦν οἰκοδόμημα, μὲ τὸ χρυσωμένον κιγκλιδόφραγμα, τὸ
τρουαύλιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Νικολάου, τὸ Πανεπι-
στήμιον, διὰ νὰ στριμωχθῇ τέλος εἰς ὅλα τὰ πεζοδρόμια,
εἰς ὅλα τὰ σημεῖα ἀφ' ὅπου ὑπῆρχεν ἐλπὶς νὰ περάσουν
τ' αὐτοκίνητα τῶν πληρεξουσίων·

Τὴν κοσμοσυρροὴν αὐτὴν ἐστόλιζαν καὶ τῆς ἐχάριζαν
ἕναν τόνον εὔθυμον τ' ἀναρίθμητα, τ' ἀπιστεύτως δροσερά,
ὡραῖα καὶ ἀκτινοβόλα προσωπάκια τῶν γυναικῶν τοῦ ἐλα-
φροῦ κόσμου, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ τὰ μεταξωτὰ ὀμβρελλῖνά των
ἐπήγαιναν καὶ ἤρχοντο, μέσα εἰς κομψότατες βιτώριες, συ-
ρόμενες ἀπὸ θαυμάσια ἄλογα, γυαλιστερὰ καὶ εὔκαμπτα ὡς
χέλια, ξαπλωμένες εἰς ὅλας τὰς δυνατὰς ἡδυπαθεῖς στάσεις,
ἀφίνουσαι ὄπισθέν των ἐναέρια ρεύματα ἀρωμάτων καὶ
τὴν ἀνάμνησιν τοῦ περιγράμματος ἑνὸς μικροσκοπικοῦ
σκαρπινιοῦ. τῶν μυστικῶν νευμάτων μιᾶς πλερὲζ ἢ τῶν χα-
ρίτων μιᾶς καμπύλης. Ἐπρόσθεταν δὲ εἰς τὴν γραφικότητα
τοῦ συνόλου οἱ ὁμαξάδες, οἱ περίφημοι «μπιρζάροι» τοῦ
Βουκουρεστίου μὲ τὴν ἀστραχαδένιαν τόκαν των, ντυμένοι
ρωσσικὰ μὲ ποδήρεις ρόμπες ἀπὸ βαθύχρωμον πλοὺς, πλισ-
σαρισμένες ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω, σὰν μακρυὲς φουστα-
νέλλες, καὶ τὴς μεταξωτὲς ἄλικες ζῶνες, τῶν ὁποίων τὰ
κροσσωτὰ ἄκρα ἐκυμάτιζαν εἰς τὴν αὔραν. Δὲν εἶνε συνη-
θισμένοι τύποι αὐτοί. Ἀνήκουν εἰς τὴν ρωσσικὴν θρησκευ-
τικὴν αἵρεσιν τῶν Λιποβάνων, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶνε

ἀρκετὸν δυστύχημα δι' ἕνα ἄνθρωπον νὰ παντρευτῇ· ὀφεί-
λει νὰ ὑποστῇ καὶ δεύτερον διὰ νὰ ἐξιλεωθῇ ἀπέναντι τοῦ
Ὑψίστου: ἀφοῦ κάμη δύο παιδιά, κατόπιν νὰ εὐνουχισθῇ!

Εἰς τὴν μεγάλην κιγκλιδόφρακτον θύραν τοῦ μεγάρου
Στούρζα, ὅπου ἐφθάσαμεν μετὰ τοὺς πληρεξουσίους, περὶ
τοὺς δεκαπέντε δημοσιογράφοι, Εὐρωπαῖοι, Ρουμᾶνοι, Σέρ-
βοι κ' Ἕλληνες, ἡ ἀστυνομία μετὰ κόπου συνεκράτει τὴν
τάξιν. Ἐδώσαμε τὴς κάρτες μας εἰς τὸν ἀστυνόμον, ὁ ὁποῖος
διαβάζων τὴ δική μου, ἐγέλασεν, ἐφωτίσθη, ἀνέλαμψεν ὁ-
λόκληρος καὶ μοῦ εἶπεν εἰς θαυμασίαν ἑλληνικήν·

— Ὁρίστε μέσα, κύριε! Σ' ἕναν συμπατριώτη θὰ γί-
νουν σήμερα ὅλες ἡ δυνατὲς εὐκολίες.

Ἦτο Ἕλλην, ὅστις, ἀπὸ Ἀλβανόπουλος, εἶχε γίνει Ἀλ-
βανέσκο πρὸς χάριν ἑνὸς μετρίου μισθοῦ· Μοῦ διηγήθη
συντόμως τὴν Ὀδύσσειάν του, θωπεύων τὴν μεταξωτὴν τρί-
χρωμον ζώνην τῆς μεγάλης στολῆς του καὶ μὲ ὡδήγησε
κατόπιν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς εἰρήνης, διὰ μέσου εὐρυτά-
του διαδρόμου. Διεσκέλισα τὸ κατώφλιον μεγάλης ὑελίνης
θύρας κ' εὑρέθην ἀπέναντι χρυσῶν ἐπωμίδων, διπλωματι-
κῶν στολῶν, ταινιῶν μεγαλοσταύρων. ὁλοκλήρου δάσους
θαυμασίων μπιχλιμπιδίων. τὰ ὁποῖα ἐπολλαπλασίαζαν οἱ
μεγάλοι καθρέπται τῆς αἰθούσης, τοποθετημένοι ἐκεῖ ἀπὸ
κἄποιον ξιππασμένον μπουρζουᾶ μὲ καλαισθησίαν κουρέως.
Οἱ πληρεξούσιοι ἦσαν ἀκόμη ὄρθιοι, εἰς τὰς θέσεις των
γύρω ἀπὸ τὴν μεγάλην τράπεζαν, ὅπου εἶχε πρὸ μικροῦ
ὑπογραφῇ ἡ συνθήκη. Ἄλλοι ἐδίπλωναν εἰς χαρτὶ τὴν πέν-
ναν μὲ τὴν ὁποίαν ὑπέγραψαν, διὰ νὰ τὴν πάρουν μαζῆ
των καὶ νὰ τὴν φυλάξουν. ὡς ἱστορικὸν κειμήλιον καὶ ἄλλοι
συνεχαίροντο ἀλλήλους μὲ θερμὰς φράσεις καὶ χειραψίας.
Εἰς τὸ μέσον ἐφιγουράριζαν οἱ Ρουμᾶνοι, ὁ Μαγιορέσκο, ἀνά-
στημα μέτριον, προγάστριον, ὕφος πωλοῦντος τοῖς με-
τρητοῖς, ὁ στρατηγὸς Κουέντα, ὑψηλόσωμος, τάγια κομψή,
στὺλ γαλλικόν, ὁ Τάκης Ἰονέσκο, οἱ γνωστοὶ Βούλγαροι ἀ-

πέναντι, ἀμηχανοῦντες ἐντὸς τοῦ φράκου των, ὁ Πάσιτς, μητροπολίτης ἀλλάξας τὸ ράσον του πρὸς ἀστικὸν ἔνδυμα χοροῦ, τέλος οἱ Μαυροβούνιοι, τοὺς ὁποίους ἐσκέπαζεν ὅλους ἡ Σμολένσκειος, βουνώδης καὶ Ἀρτανιώδης σιλουέττα τοῦ στρατηγοῦ Μπούκοβιτς. Εἰς τὴν μεγάλην τράπεζαν ὑπῆρχαν ἐπάνω εἰς κομψὰ καρτόνια αἱ ἐπιγραφαὶ «Ρουμανία», «Σερβία», «Ἑλλάς», «Βουλγαρία», «Μαυροβούνιον», ἐμπρὸς εἰς τὰς θέσεις ποῦ ἐκάθηντο πρὸ μικροῦ οἱ πληρεξούσιοι καὶ παραπλεύρως, εἰς ἀντίγραφα πολλαπλᾶ, αἱ συνθῆκαι, τὰς ὁποίας ἐστύπωναν, εἰς τὸ μέρος τῶν ὑπογραφῶν,οἱ γραμματεῖς, μὲ ὕφος ἀρκετὰ κωμικόν, δηλαδὴ ἐπίσημον.

Ὅταν τ' αὐτοκίνητα ἤρχισαν νὰ παρελαύνουν τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο πρὸς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν ἡ πόλις ἀντηχοῦσεν ὅλη ἀπὸ τὰ μυριόστομα «οὐρά !» ἐνῷ πυροβόλων ὁμοβροντίαι καὶ ἀδιάλειπτος κωδωνοκρουσία ἔκλειαν μίαν ἀπὸ τὰς αἱματηροτέρας πράξεις τῆς Βαλκανικῆς τραγῳδίας.

ΚΑΡΜΕΝ
ΣΥΛΒΑ

Εἰς τὴν μητρόπολιν τοῦ Βουκουρεστίου, μικρὰν ἐκκλησίαν μὲ πολλὰ στολίδια, κατὰ τὴν δοξολογίαν διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης, ἔλαβα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἰδῶ ἀπὸ κοντὰ τὴν βασίλισσαν τῆς Ρουμανίας, τὴν ἐστεμμένην ποιήτριαν, διηγηματογράφον, μυθιστοριογράφον καὶ ὑποψηφίαν δραματουργόν, ἄπως τοὐλάχιστον μᾶς πληροφορεῖ ὁ κ. Λεὸ Κλαρετὶ εἰς τὰ «ὁδοιπορικά του φύλλα». Ὁ λαὸς τῆς ρουμανικῆς πρωτευούσης ἐστριμώγνετο κ' ἐσπρώχνετο εἰς τὸ μικρὸν προαύλιον διὰ νὰ ἴδῃ καὶ νὰ χαιρετίσῃ πρὸ παντὸς αὐτήν. Τὴν γνωρίζει πολὺ ὀλίγον, εἶνε ἀληθές, ὡς Κάρμεν Σύλβα. Ὁ ρουμανικὸς λαός, ὅπως καὶ ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ἄλλοι Βαλκανικοί, δὲν διαβάζει παρὰ μόνον ἐφημερίδας. Ἀλλὰ τὴν γνωρίζει ὡς βασίλισσαν Ἐλισσάβετ, ὡς καλὸν ἄγγελον τῶν πασχόντων, ὡς ἀκούραστον ἀγαθοεργόν, ὡς μίαν μικρὰν θείαν πρόνοιαν διὰ τοὺς δυστυχεῖς τοῦ τόπου. Ἡ περίφημος «Βάτρα Λουμινοάζα», ἡ πόλις τῶν τυφλῶν, τὴν ὁποίαν προετοιμάζει, διὰ ν' ἀποδώσῃ τοὺς ἀποκλήρους αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἰς τὴν ἐργασίαν, εἰς τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν κοινωνικὴν ζωήν, εἶνε τὸ πρόσφατον ἔργον της, πολὺ γνωστότερον ἀπὸ τὰ ποιήματά της.

«Θέλομεν, ἔγραφεν ἐσχάτως ἡ βασίλισσα, εἰς ἕνα μανιφέστον της, νὰ ἱδρύσωμεν μίαν ἀποικίαν, μίαν μικρὰν πόλιν

τυφλῶν, ὅπου τυφλοὶ καὶ βλέποντες θὰ ζήσουν μαζῆ, βίον οἰκογενειακόν, διότι μέγα μέρος τῶν ἀνδρῶν εἶνε νυμφευμένοι ἢ θέλουν νὰ εἶνε. Θὰ ἔλθουν πρὸς ἡμᾶς, μὲ τὰ παιδιά των καὶ τὶς γυναῖκές των καὶ θ' ἀποτελέσουν μίαν ἐργατικὴν κυψέλην. Ἡ πόλις τῶν τυφλῶν μας θὰ εἶνε καθαρὴ καὶ χαρούμενη καὶ γι' αὐτὸ τὴν ὀνομάζω «Βάτρα Λουμινοάζα» κατοικίαν φωτός».

Τὸ ἔργον αὐτὸ ἐντὸς ὀλίγου, θὰ εἶνε τὸ ἀποκορύφωμα τῆς φιλανθρωπικῆς της δράσεως, ποῦ ἀρχίζει μὲ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσέφερεν ὡς ἁπλῆ νοσοκόμος εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν τῆς Πλεύνας, ὅταν ἦτο ἀκόμη πολὺ νέα καὶ ἀκολουθεῖ ἔκτοτε, παράλληλος πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν. Εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ὡραίου ἀφιέρωσε τὴν ἐντονωτάτην ζωήν της.

Ὅταν αἱ σάλπιγγες ἀνήγγειλαν τὴν προσέγγισιν τῆς βασιλικῆς ἁμάξης, ἡ λαϊκὴ θάλασσα ἐφούσκωνεν·

— Ἡ βασίλισσα ! Ἡ βασίλισσα !

Ἐκεῖ μέσα θὰ ἐπνιγόμην, ἀναμφιβόλως, καὶ δὲν θὰ μποροῦσα νὰ ἰδῶ ἀπολύτως τίποτε, ὅταν, εὐτυχῶς, ἕνας φρακοφόρος κύριος, μ' ἕνα μάτσο σταυροὺς εἰς τὸ στῆθος καὶ μίαν ἀτλαζωτὴν ταινίαν διαγωνίως ὡς μαθήτρια ἐπαρχιακοῦ παρθεναγωγείου εἰς τὰς ἐξετάσεις, μ' ἐπλησίασε μὲ πολλὴν εὐγένειαν·

— Εἶσθε, παρακαλῶ, ξένος ;

— Μάλιστα! Ἕλλην...

— Ὁρίστε νὰ πάρετε θέσιν εἰς τὰ προπύλαια. Εἶμαι ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας.

Μετ' ὀλίγον, ὅταν ὑπὲρ τὰ λοφία τῶν χωροφυλάκων, ἐφάνη ἐρχομένη ἀργὰ ἡ βασιλικὴ πομπὴ μοῦ ἐπροξένησε μίαν ἐντύπωσιν ἀγαθωτάτην ἡ ἁπλότης τῆς ἁμάξης καὶ τῆς συνοδείας. Κανένα φόρτωμα, καμμία μελοδραματικὴ προσπάθεια, κανεὶς Ἀσιατικὸς τόνος, καμμία ἐπίδειξις. Ἡ καλαισθησία τῆς Κάρμεν Σύλβα δὲν ἐπιτρέπει τὰς ὑπερβολάς. Γερμανὸς

συνταγματάρχης, ὁ ὁποῖος ἐβγῆκε περίπατο μὲ τὴν γηραιὰν συμβίαν του—ἰδοὺ τὸ βασιλικὸν ζεῦγος.

Δεξιᾷ τοῦ βασιλέως ἔλαμπεν, ἠκτινοβόλει τὸ πρόσωπον τῆς ἐστεμμένης ποιητρίας, ἡ ὁποία ἔχει τὸ εὐρὺ καὶ κυρτὸν μέτωπον τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ. Τὰ κατάλευκα μαλλιά, φουσκωτὰ γύρω ἀπὸ τὸ μέτωπον ἐκεῖνο, τὸ ἀρρυτίδωτον, ὡμοίαζαν πρὸς ἀργυροῦν φωτοστέφανον, καθὼς ἔστιλβαν ὑπὸ τὸ πλούσιον φῶς τοῦ ἐαρινοῦ ἡλίου. Εἰς τὰ μάτια κυανῆ γαλήνη, εὐτυχὲς τέρμα μιᾶς ὁλοκλήρου ἱστορίας μεγάλων ψυχικῶν ἀγωνιῶν, μακρῶν ἐσωτερικῶν ζυμώσεων, μιᾶς θερμῆς καλλιτεχνικῆς ὑπάρξεως. Εἰς τὸ βλέμμα τῆς Κάρμεν Σύλβα ὑπάρχει ἡ γλυκύτης, ἡ ἐπιείκεια, ἡ συγκατάβασις, ἡ διαύγεια καὶ ἡ ἠρεμία μιᾶς ψυχῆς, ἡ ὁποία ἔχει φθάση πλέον εἰς τὴν ὑψίστην φιλοσοφικὴν ἀφιλοκέρδειαν. Εἶνε τὸ βλέμμα ἑνὸς κονταμπλατέρ. Τὸ πρόσωπον τῆς βασιλίσσης Ἐλισσάβετ εἶνε κατακόκκινον ὡς καμμένο καὶ στιλπνόν, πρᾶγμα, ποῦ δίδει μαζῆ μὲ τὰ μεγάλα κ' ἔντονα χαρακτηριστικά της τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἔχετε μπροστά σας τὴν μάσκαν Ρωμαίας αὐτοκρατείρας, ἀπὸ ἐρυθρὸν χαλκόν.

Ὑψηλή, μεγαλοπρεπής, ἐπιβλητική, εὔσωμος, κατέβηκεν ἀπὸ τὴν ἄμαξαν βοηθουμένη ἀπὸ τὸν αὐλάρχην κ' ἐπροχώρησε πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἐκκλησίας, ἐνῷ αἱ λεπταὶ φωναὶ τῶν κοριτσιῶν τοῦ χοροῦ ἡρμονίζοντο διὰ νὰ ψάλουν ἕνα γλυκύτατον δοξαστικόν.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς λειτουργίας Ρουμᾶνος δημοσιογράφος μοῦ ἔπλεκε χαμηλοφώνως τὸ ἐγκώμιον τοῦ ταλάντου τῆς βασιλίσσης, τῆς ἁπλῆς καὶ ὡραίας ζωῆς ποῦ περνᾷ εἰς τὸ λιτὸν διαμέρισμα τῶν ἀνακτόρων τῆς «Κάλεα Βικτόριεΐ», ἄλλοτε περιστοιχιζομένη ἀπὸ τὰς φίλας καὶ θαυμαστρίας της καὶ ἄλλοτε μόνη, ἐργαζομένη, σκεπτομένη, ἀναπολοῦσα.

Μοῦ ἐνθύμισε μίαν ὡραίαν σελίδα τοῦ κ. Λεὸ Κλαρετί, ὅπου περιγράφει τὰ περίφημα μουσικά της φάϊβ-ὀκλόκ. «Ἡ βασίλισσα εἶνε μουσικὸς ἔξοχος—γράφει ὁ Γάλλος συγγρα-

φεύς. Ἐγνώριζεν ὅλους τοὺς σκοποὺς ποῦ ἀκούαμε καὶ σιγανοτραγουδοῦσε τὰ μοτίβα ἐκ τῶν προτέρων, μὲ μίαν ἔκφρασιν χαρᾶς ἐντόνου εἰς κάθε φράσιν ποῦ ἀπέδιδεν ἕνα αἴσθημα βαθύ, ἀληθές, μίαν λύπην ποῦ πέρασε, μίαν χαρὰν εὔγλωττον, μίαν καλωσύνην διαχυτικήν, μίαν εὐλογημένην παρηγορίαν. Ἔπειτα ἀπὸ κάθε κομμάτι ἐσηκώνετο κ' ἐπήγαινε πρὸς κἄποιον κύκλον διὰ ν' ἀνταλλάξῃ μὲ τὰς φίλας της μερικὲς σκέψεις διὰ τὸ ἔργον ποῦ ἐπαίζετο. Μ' ἕνα μειδίαμα ἐνεθάρρυνε τὰς μαθητρίας τοῦ Ὠδείου, αἱ ὁποῖαι εἶχαν τύχῃ τῆς τιμῆς νὰ γίνουν δεκταὶ καὶ νὰ τραγουδήσουν μπροστὰ εἰς τὴν Μεγαλειότητά της. Ἦσαν ἐκεῖ καμμιὰ δωδεκαριὰ νεάνιδες. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὴν ἔκφρασίν των ὅταν, ἀφοῦ τραγουδοῦσαν, ἤρχοντο νὰ γονατίσουν μπροστὰ εἰς τὴν βασίλισσαν διὰ νὰ τῆς φιλήσουν τὸ χέρι. Ὑπῆρχε τόση διάχυσις, τόση ἀγάπη κ' εὐγνωμοσύνη σ' αὐτὸν τὸν χαιρετισμὸν, ἦτο τόσον ὀλίγον τετριμμένος, τόσον ὀλίγον ἐθιμοτυπικός, τόσον ὀλίγον ἐπίσημος, ἀπεναντίας μάλιστα τόσον αὐθόρμητος, τόσον τρυφερός, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ ἴδῃ κανεὶς χωρὶς νὰ συγκινηθῇ τὰ ταπεινὰ ἐκεῖνα κορίτσια νὰ γονατίζουν μπροστὰ στὴ βασίλισσα των ὡσὰν σὲ μιὰ πολυαγαπημένη καὶ σεβαστὴ μητέρα».

ΡΟΥΜΑΝΙΚΟΣ

ΣΝΟΜΠΙΣΜΟΣ

Ἐὰν εἰπῆτε εἰς Ρουμᾶνον· αὐτὸ τὸ ἑστιατόριον εἶνε ἀριστοκρατικὸν» θὰ συμβοῦν τὰ ἑξῆς· Τὴν ἑπομένην θὰ μεταβῇ ἐκεῖ, θὰ φάῃ μιὰ «μαμαλίγκα», ἕνα ψάρι, ἕνα ροδάκινο, θὰ πληρώσῃ δεκαπέντε φράγκα, θ' ἀφήσῃ τρία φράγκα «πουρμπουὰρ» καὶ θὰ εἶνε πανευδαίμων ἐπὶ δέκα ἑβδομάδας. Ἔφαγεν εἰς «ἀριστοκρατικὸν» ἑστιατόριον.

Ὁ μακαρίτης Περικλῆς Γιαννόπουλος, ὅστις, ὅπως ἅπαντες οἱ παράφρονες, δὲν ἦτο τόσον παράφρων ὅσον ἐφαίνετο ἐκ πρώτης ὄψεως, εἶχε χαρακτηρίσῃ ὡς ἑξῆς τὴν Ἑλληνικὴν ἀριστοκρατίαν· «ὁ κάθε ἁρπάξας μία βελάδα». Ὁ χαρακτηρισμὸς εἶνε θαυμάσιος, ἀλλὰ ταιριάζει περισσότερον εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας τοῦ Βουκουρεστίου. Οὐδέποτε σνομπισμὸς, μανία τοῦ φαίνεσθαι καὶ ματαιοδοξία ἐτύφλωσαν περισσότερον μίαν κοινωνίαν.

Ὁ καπνός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μπορεῖ νὰ στρίψῃ κανεὶς τσιγάρο εἶνε θαυμάσιος εἰς Βουκουρέστιον, τοὐλάχιστον ὅσον καὶ ὁ γαλλικὸς «καπορὰλ». Ἀλλ' ὑπάρχουν ἐπίσης τὰ τσιγάρα «πελισόρι», φύλλα σιναμικῆς εἰς λεπτὸν τσιγαρόχαρτο, φέροντα ἔμετον. Στοιχίζουν ἕνα φράγκο τὸ κουτάκι, τὸ ὁποῖον περιέχει πέντε ἢ ἕξ, ἂν δὲν ἀπατῶμαι. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶνε τὸ μυστικὸν τῆς καταναλώσεως των—ἡ ἀκρίβεια. Ὅλος ὁ «καθὼς πρέπει κόσμος» καπνίζει ἀπ' αὐτὰ καὶ ἂν ὁ

Ρουμᾶνος ἀλανιάρης τύχῃ νὰ ἔχῃ στὸ στόμα του ἕνα τσιγαρέτο «πελισόρι» μὲ χρυσοῦν ἐπιστόμιον σᾶς ἀτενίζει ὡς λαϊκὲς ἑκατομμυριούχου ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ἕδρας του.

Τὴν νύκτα, μετὰ τὸ φαγητόν, ὅταν ὁ ἐντόπιος καὶ ξένος κόσμος χύνεται ἀπὸ τὰ ἑστιατόρια καὶ τὴς μπύρες εἰς τὰ πεζοδρόμια τῆς «Κάλεα βικτόριϊ» καὶ τοῦ περιφήμου «μπουλβὰρ» ἡ Ρουμανικὴ νεότης, εἰς τὰ σκοτάδια τῶν δενδροστοιχιῶν καὶ τῶν σκιῶν τῶν καταθλιπτικῶν καὶ πομπωδῶν μεγάρων ψαρεύει καὶ ψαρεύεται.

Εἶνε βέβαιον ὅτι νέος Ἀθηναῖος, κατορθώσας νὰ εὕρῃ γυναῖκα τοῦ ἐλαφροῦ κόσμου, πρόθυμον νὰ τὸν διασκεδάσῃ, θὰ τὴν περάσῃ ἀφεύκτως εἰς βιτώριαν καουτσοτὲ ἀπὸ τὰ «Δαρδανέλλια», διὰ νὰ γίνῃ τὸ πρᾶγμα γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους. Εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ νέοι ἐπιθυμοῦν μίαν γυναῖκα ἀπὸ ματαιοδοξίαν. Δὲν ἔχουν ἄδικον. Εἶνε εἶδος σπάνιον καί ἀξίζει νὰ τὸ ἐπιδεικνύῃ κανείς, ὅπως τ' ἅγια Κωνσταντινάτα. Ἀλλ' εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου τρεῖς χιλιάδες «φρύναι» ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ μακαρίᾳ τῇ λήξει Ρωμαντικός, περιφέρονται τὴν νύκτα ζητοῦσαι θαυμαστάς ; Ὁ Ρουμᾶνος δὲν ἐκλέγει καλλονήν. Ἐκλέγει φόρεμα. Ἐκεῖ στὰ σκοτεινά, ποῦ δὲν τὸν βλέπει κανείς, θὰ προσφέρῃ τὸν βραχίονά του εἰς μίαν καρακάξαν, φορτωμένην τὰ μεταξωτὰ καὶ τὴς τοντέλλες τριῶν ἐμπορικῶν. Ὀνομάζουν τοὺς Ρουμάνους—Βλάχους. Λοιπὸν δὲν ἔχουν ἄδικον οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι μεταφράζουν· Βλάχος ἴσον ἄξεστος.

Κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης ἔγινεν ἔνδοξον ἕνα ξενοδοχεῖον κ' ἑστιατόριον· Τοῦ Κάψα. Εἶνε σκοτεινὸν ἰσόγειον, μία σωστὴ τρώγλη, ὅπου τὸ μεσημέρι δὲν μπορεῖ νὰ φάῃ κανείς, ἂν δὲν ἀνάψουν τὰ ἠλεκτρικά. Καὶ ὅμως ! Ἡ Ἑλληνικὴ πρεσβεία ἠναγκάσθη νὰ ἐνοικιάσῃ ἐκεῖ διαμερίσματα διὰ τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ τοὺς λοιποὺς ἀντιπροσώπους. Διαφορετικά, οἱ Ρουμᾶνοι θὰ μᾶς περνοῦσαν γιὰ Κάφρους. Τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Κάψα εἶνε ἀριστοκρατικόν. Ὁ πορτιέρης τὸ γνωρίζει. Καὶ ὅταν τὸν ρωτήσετε κάτι, μορφάζει, σᾶς ἀτενίζει μὲ περιφρόνησιν καὶ σᾶς ἀπαντᾷ εἰς μίαν γαλλικὴν ἀπερίγραπτον·

— Μοσιὲ λὲ μινίστρ ; Ἰλ ἃ παρτί !...

Εἰς τοῦ Κάψα τρώει κανείς, ἢ μᾶλλον τρώγεται, ἀ λὰ κάρτ. Μία ὀμελέττα, μία πριζόλα καὶ μία μποτίλια γκιουσοῦμπλερ ἑπτὰ φράγκα. Ἐὰν ἀφήσετε εἰς τὸ γκαρσόνι πενῆντα λεπτὰ θὰ καγχάσῃ, ἐὰν μίαν δραχμὴν θὰ κατεβάσῃ τὰ μοῦτρα. Δὲν γνωρίζω εἰς ποίαν περίπτωσιν λέγει «εὐχαριστῶ». Ἴσως ὅταν τὴς τρώει.

ΡΟΥΜΑΝΙΚΟΝ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Πρὸ δέκα ἐτῶν τὸ Βουκουρέστιον εἶχεν ἕνα μονάκριβον
θέατρον. Σήμερον ἔχει πέντε· τὸ Ἐθνικόν, τὸ Λυρικόν, τὴν
Κωμῳδίαν, τὸ Θέατρον Νταβίλα καὶ τὴν Λυρικὴν Ἑταιρεί-
αν. Πρό τινων ἐτῶν, ἐπίσης, δὲν ὑπῆρχον Ρουμανικὰ θεατρι-
κὰ ἔργα, δὲν ὑπῆρχον κἂν μεταφράσεις ὑποφερταί, αἱ γαλ-
λικαὶ κωμῳδίαι σχεδὸν ἀνεξαιρέτως ἐπαίζοντο γαλλιστὶ καὶ
σήμερον ὅλος ὁ κόσμος γράφει διὰ τὸ θέατρον εἰς τὸ Βου-
κουρέστιον, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸ ὁποῖον σημαί-
νει ὅτι, ἂν δὲν ἀπέκτησεν ἀκόμη ἀληθινοὺς θεατρικοὺς συγ-
γραφεῖς ἡ Ρουμανία, θ' ἀποκτήσῃ ἐξ ἅπαντος.
Τὰ ραγδαῖα, λοιπὸν, αὐτὰ θαύματα ὀφείλονται ἀποκλει-
στικῶς εἰς τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον. Αὐτὸ ἱδρύθη πρῶτον, ὅπως
συμβαίνει πάντοτε εἰς τὰς κοινωνίας τῶν ἀρχαρίων, ἐπάλαι-
σεν, εἰργάσθη, ἐπέμεινε κ' ἐνίκησε, χάρις εἰς τὰς γενναίας
ἐπιχορηγήσεις τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὰς ἀκόμη γενναιοτέρας
προσπαθείας μερικῶν ἐκλεκτῶν ζωντανῶν καὶ θερμῶν ἀν-
θρώπων. Τὴν ἀγάπην καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ πρὸς
τὴν τέχνην τῆς σκηνῆς μαρτυρεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ τὰ πέν-
τε θέατρα τοῦ Βουκουρεστίου ἔχουν σήμερον καθημερινὰς
καὶ «ἀγρίας» πιέννας.
Ἐὰν τὸ Ρουμανικὸν θέατρον περιμένῃ ἀκόμη τὸ ἀριστούρ-
γημά του καὶ τὸν συγγραφέα του, ἐὰν εἰς τὸ Βουκουρέστιον

ὅλοι γράφουν παρέργως διὰ τὴν σκηνήν, ἐὰν κανεὶς δὲν ἔχει
ἀφοσιωθῇ ὁλόκληρος εἰς αὐτήν, ζητήσατε τὴν αἰτίαν μόνον
εἰς τὸ νεαρὸν τῆς Ρουμανικῆς τέχνης. Τὸ θέατρον εἶνε καρ-
πὸς τῆς ὡρίμου ἐποχῆς μιᾶς φιλολογίας. Χρειάζεται πρῶτα
νὰ κατακαθήσῃ κάπως ὁ λυρικὸς ἀναβρασμὸς· νὰ ξεθυμά-
νῃ ἀρκετὰ ὁ αἰσθηματολογικὸς ὀργασμός. Τὸ θέατρον ἀ-
παιτεῖ μίαν σχετικὴν ἀντικειμενικότητα, ἱκανότητα ἐισδύσε-
ως εἰς τὸ ἐγώ τοῦ ἄλλου κ' ἑρμηνείας αὐτοῦ μᾶλλον ἀκρι-
βοῦς, ψυχραίμου καὶ προσεκτικῆς, ἀπαιτεῖ συμμετρίαν σχε-
δίου, ἀρχιτεκτονικὴν δεξιότητα καὶ συνθετικότητα. Αὐτὰ
ὅλα στενοχωροῦν τοὺς λυρικοὺς ποιητάς. Καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέ-
ραν ποῦ ἀπέθανε τὸ ἔπος κάθε νέα φιλολογία ντεμπουτάρει
εἰς τὴν σκηνὴν τῆς παγκοσμίου τέχνης μὲ τοὺς λυρικούς της.
Μολαταῦτα,μέσα εἰς τὸν κυκεῶνα μιᾶς φρενητιώδους θεα-
τρικῆς παραγωγῆς, ἀκούονται σήμερον εἰς τὴν Ρουμανίαν
τὰ πρῶτα ψελλίσματα γνησίας δραματικῆς καὶ πρὸ πάντων
κωμικῆς τέχνης.
Ἀπὸ τὰ ρωμαντικὰ καὶ ἀσύμμετρα γυμνάσματα τῆς προϊ-
στορικῆς, ἂς τὴν ὀνομάσωμεν ἔτσι, ἐποχῆς τοῦ Ρουμανικοῦ
θεάτρου, ἀρχίζουν νὰ βγαίνουν, καθὼς ἀπὸ τὰ νεφελώματα
οἱ κόσμοι, τὰ πρῶτα σύγχρονα καὶ ἀνθρωπινὰ ἔργα. Ὁ Λου-
κας Καρατζιάλε, ἀφοῦ ὑπῆρξε διαδοχικῶς διευθυντὴς ζυθο-
πωλείου, ἰδιοκτήτης καφενείου ἐργατικῶν, δημοσιογράφος
καὶ τέλος διευθυντὴς θεάτρου ἐπροίκισε τὴν Ρουμανικὴν φι-
λολογίαν μὲ καλὰς κωμῳδίας, εἰς τὰς ὁποίας ἠθογραφεῖ καὶ
σατυρίζει τὴν ἀστικὴν τάξιν, τοὺς νοικοκυραίους, τοὺς εἰσο-
δηματίας καὶ τοὺς ὑπαλλήλους. Πηγὴ ἀνεξάντλητος χαριτω-
μένου σκώμματος, ἐλαφροῦ καὶ λάμποντος, εἶνε δι' αὐτὸν ἡ
τάσις τῶν συμπατριωτῶν του νὰ μιμοῦνται τὸν ξένον πολιτι-
σμὸν, τὸν γαλλικὸν ἰδιαιτέρως, τὸν ὁποῖον κακῶς ἐννοοῦν καὶ
συχνὰ παραμορφώνουν. Ἡ ἐργασία του δὲν εἶνε ὁμολογουμέ-
νως καὶ πολὺ δύσκολος. Δὲν ἔχει παρὰ νὰ φωτογραφῇ τὰς
γελοιογραφίας τῶν Παρισινῶν, τοὺς ὁποίους συναντᾷ εἰς
τὸ «μπουλβὰρ» καὶ τὰ νυκτερινὰ κέντρα τοῦ Βουκουρεστίου.

Καὶ τὸ ἔχει κάμει μὲ ἀρκετὴν εὐσυνειδησίαν καὶ ζωντανὴν παρατήρησιν εἰς τὰς κωμῳδίας του ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀγαπητότεραι εἰς τοὺς Ρουμάνους εἶνε ἡ «Θυελλώδης νύχτα» καὶ τὸ «Χαμένο γράμμα».

— Ἐκεῖνο ποῦ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ παρατηρήση, μοῦ ἔλεγεν ἕνα βράδυ Ρουμᾶνος δημοσιογράφος, ὁ ὁποῖος καταγίνεται καὶ εἰς τὴν θεατρικὴν κριτικήν, εἶνε ὅτι καὶ αὐτὸς ἐπίσης δουλεύει εἰς τοὺς Γάλλους, ὅπως καὶ αὐτοὶ τοὺς ὁποίους εἰρωνεύεται. Διότι μιμεῖται εἰς πολλὰ τὸν Λαμπίς. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅμως ὅτι αὐτός, τοὐλάχιστον, δὲν μιμεῖται ἄσχημα.

Οἱ δραματικοὶ συγγραφεῖς καὶ τὰ ἔργα των θ' ἀπετέλουν, ἀπαριθμούμενα, ἕνα τόμον καὶ ἴσως ὄχι μικρόν. Διπλωμᾶται, ἅ λὰ Ραγκαβῆ, θεατρῶναι ἃ λὰ Ἀρνιώτη καὶ θεατρῶναι ἃ λὰ Χρηστομάνο, δημοσιογράφοι, πολιτικοί, ἐπαγγελματίαι παντὸς εἴδους, Ρουμᾶνοι ἐντόπιοι καὶ Ρουμᾶνοι—Ἕλληνες, πρὸ πάντων ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους, ἔβγαλαν φουρνιὲς ὁλόκληρες τραγωδίες καὶ δράματα, στύψαντες τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν, τὰ Ὁμηρικὰ ἐπεισόδια, τὴν Παλαιὰν Διαθήκην , τὴν Ρουμανικὴν παράδοσιν καὶ τέλος τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας. Δὲν λείπουν δὲ οὔτε αἱ γυναῖκες. Ἡ «Ἐλβίρα» καὶ ὁ «Ἰβὰν» ὁ τρομερός, πρίγκηψ τῆς Μολδαυΐας, ἔμμετρα δράματα τῆς γνωστῆς ποιητρίας Ρίρια, εἶνε δημοτικώτατα.

Ἡ Ρίρια ἔκαμε καὶ μίαν μικρὰν ἐπανάστασιν εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ριμάρουν οἱ δραματικοὶ στίχοι. Ἐφεῦρε τὴν λεγομένην rime retardée τῆς ὁποίας τὴν θεωρητικὴν δικαίωσιν ἀνέπτυξεν εἰς τὸ ψυχολογικὸν συνέδριον τῆς Ρώμης τοῦ 1906.

ΤΕΛΟΣ

This book is due two weeks from the last date stamped below, and if not returned or renewed at or before that time a fine of five cents a day will be incurred.

NOV 18 1938		

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
0021061777
889M486
0
NOV 19 1925